

1041 Budapest, Lőrinc utca 40-42.

OM azonosító 200667

2021

A TŰSKEVÁR ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS GIMNÁZIUM PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

Kovács Péter

Tartalom

Tartalom

1. Az iskola létrejöttének körülményei	5
1.1. Problémafelvetés	5
1.2. Előzmények.....	6
1.3. Alapító okirat	9
2. Nevelési program	13
2.1. Az iskola célja, feladata	13
2.2. Általános pedagógiai alapelvek.....	14
2.3. Iskolánk pedagógiája	14
2.4. Küldetés és alapértékek.....	17
2.5. Az iskolában folyó pedagógiai munka irányelvei.....	17
2.6. Személyiségfejlesztés.....	19
2.7. Egészségfejlesztés	19
2.8. Közösségfejlesztés	21
3. A különleges bánásmódot igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje	23
3.1. Az iskola tanulási és magatartási problémák enyhítésére szolgáló programja	23
3.1.1. A felvételi folyamatban megjelenő megfontolások	23
3.1.2. A fejlesztés általános, közös elvei, módszerei, feladatai	24
3.1.3. A tanulási és/vagy magatartási problémákkal küzdő tanulók intézményi nevelésének az iskolai környezetben megjelenő sajátosságai	24
3.2. Az iskola beilleszkedési problémák enyhítésére szolgáló programja.....	25
3.3. A tanulók pszichés megsegítésének programja.....	26
3.4. A sajátos nevelési igényű tanulók rehabilitációs, rehabilitációs célú ellátása.....	28
3.4.1. A szükséges pedagógiai feltételek	29
3.4.2. Az egyéb pszichés zavarral küzdő tanuló	31
3.4.3. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló	34
3.4.4. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai, feladatai, szempontjai	36
3.5. A fejlesztő munka alapelvei	38
3.5.1. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatásának alapelvei	38
3.5.2. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei.....	44
3.6. Az alsó tagozat autizmus specifikus programja.....	46
3.6.1. Az alsó tagozaton folyó nevelő-oktató munka célja	46
3.6.2. Az alsó tagozaton folyó nevelő-oktató munka pedagógiai feladatai.....	47
3.6.3. Eszközök, eljárások az alsó tagozaton	47
3.6.4. Személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok	48

3.6.5. Közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok	49
3.6.6. A tanulmányok szervezésének szakaszai	51
3.7. Az iskola tehetséggondozó programja	53
3.8. Relaxációs program	55
3.8.1. A relaxáció beilleszthetősége az órarendbe, egyéni fejlesztési tervbe	59
3.8.2. A relaxáció összeegyeztethetősége más tanítási módszerekkel	59
3.9. Művészetterápiás program	61
3.10. A drámapedagógiai program.....	64
4. Az iskolában folyó munka ellenőrzési, mérési, értékelési, minőségbiztosítási rendszere	66
4.1. Mindenki minőségi menedzsmentje	66
4.2. A szülő, tanuló, pedagógus együttműködésének formái	67
4.3. Az osztálykísérő (osztályfőnök) feladatai	70
Szervezési, koordinációs feladatok.....	72
Adminisztrációs teendők	72
4.4. A szülői részvétel.....	73
4.5. Diákönkormányzat	74
4.6. Hallgatók csoportja, osztálybizottság, osztálybizalmi	75
5. A tanulók felvételének rendje	76
5.1. Nappali tagozat	76
5.2. Felnőttképzési tagozat	77
6. A tanulmányok alatti vizsgák rendje	79
7. Az érettségi tantárgyak teljesítésének kritériumai, a középszintű érettségi vizsga témakörei	83
8. Hagyományok, ünnepek	86
9. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos terv	88
10. A pedagógiai program megvalósításának feltételrendszere	90
10.1. Épület.....	90
10.2. Tárgyi, technikai feltételek.....	90
10.2.1. Az eszközök és felszerelések listája a helyiségek bontásában:.....	90
10.2.2. <i>Helyiségek bútorzata és egyéb berendezési tárgyai</i>	92
10.2.3. Taneszközök	92
11. Helyi tanterv.....	94
11.1. A tanterv pedagógiai CREDÓ-ja:	94
11. 2. A NAT és a kerettanterv alkalmazása a tantervben a 1-4. évfolyamon.....	94
A választott kerettanterv megnevezése, jellemzői.....	94
Fejlesztési területek (tantárgyak) struktúrája és óraszámok	95
11.3. Az általános iskola felső tagozatának és a gimnáziumi (nappali, felnőttoktatási és esti) tagozat helyi tanterve	103
11.3.1. A tantárgyfelosztás elvei.....	103
11.3.2. Tantárgycsoportok.....	104
Az osztályba és csoportba sorolás elvei és rendje	107
Az alapképzést kiegészítő, nem kötelező tanórai foglalkozások	108
11.3.3.. Az alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei.....	108

11.3.4.. A tanterv céljai.....	109
11.3.4.1. Stratégiai célok.....	109
11.3.4.2. A helyi tantervünk filozófiája, általános célrendszere	109
11.4. Követelmények.....	109
11.4.1. Közös követelmények	109
11.3.2. Általános fejlesztési követelmények	110
11.3.3. Részletes „kerettantervi” fejlesztési követelmények	110
11.3.4. A tantervcsalád tananyag-kiválasztásának, elrendezésének, szervezésének szempontjai:	110
11.3.5. A tanulói tevékenység funkciója, szerepe:.....	110
11.3.6.A kötelező és javasolt fogalmak funkciója, szerepe:	111
11.3.7. Elvárt tanulói teljesítmény funkciója, szerepe	111
11.3.7. Fejlesztési követelmények funkciója, szerepe	111
12. Képességfejlesztő, kompetencia alapú oktatás és nevelés	112
12.1. Szociális kompetencia – készségfejlesztés	112
12.2. A szociális kompetenciák kategorizált területei.....	113
12.2.1. Ismeretek	113
12.2.2. Képesség- és készségfejlesztés (személyes kompetenciák).....	113
12.2.3. Viselkedési jellemzők (személyes kompetenciák).....	114
12.2.4 kompetenciák	114
12.2.5. Munkavállalói kompetenciák.....	115
12.2.6. A szociális készségek fejlesztés a gyakorlatban.....	115
13. Szakmai (tantárgyi) kompetencia – készségfejlesztés	116
13.1. Képzési formák	118
14. A tanulás	119
14.1. A tanulás/tanítás folyamatának alapelvei.....	119
15. Ellenőrzés, értékelés, minősítés	121
15.1. A tanulók értékelésének, jutalmazásának alapelvei	121
15.2. Követelmény és értékelés.....	123
15.3. Az értékelés formái	124
15.4. A tanulók tanulmányi munkájának és a magatartás, szorgalom minősítésének értékelési szempontjai	126
15.4.1.Szempontok a tanulás értékeléséhez	126
15.4.2. Szempontok a szociális fejlődés értékeléséhez.....	127
16. A tanulók átvételének, továbblépésének szabályai	129
17. Képzési specialitások	131
18. Az iskolai élet munkarendje	133
18.1. Iskolai szolgáltatások.....	133
19. Alapfokú nevelés-oktatás szakasza, felső tagozat, 5–8. évfolyam kerettanterv bevezető.....	134
19.1. Célok, feladatok.....	134
19.2. Fejlesztési területek – nevelési célok.....	135
19.3. Kulcskompetenciák, kompetenciafejlesztés	137

20. Középfokú nevelés-oktatás szakasza, gimnázium, 9–12. évfolyam kerettanterv bevezető	140
20.1. Célok, feladatok	140
20.2. Fejlesztési területek – nevelési célok	140
20.3. Kulcskompetenciák, kompetenciafejlesztés.....	143
21. Mellékletek	147
21.1. Alapfokú nevelés-oktatás szakasza, felső tagozat, 1 – 4. évfolyam kerettanterv	147
21.1.1. Alapfokú nevelés-oktatás szakasza, felső tagozat, 5–8. évfolyam kerettanterv.....	147
21.2. Középfokú nevelés-oktatás szakasza, gimnázium, 9–12. évfolyam kerettanterv	147
21.3. Középfokú nevelés-oktatás szakasza, gimnázium ifjúsági tagozat, 9.-12. évfolyam	147
Záradék.....	148

1. Az iskola létrejöttének körülményei

20 év tapasztalatával újítjuk meg a Tüskevár Iskola Pedagógiai programját.

Céljaink azok, melyeket az induláskor is megfogalmaztunk, de folyamatosan gondolkodnunk kell, miként tudunk a változásokra emberileg és szakmailag is a legtisztességesebb válaszokat adni.

Befogadunk és elfogadunk, de kereteket és elvárásokat is szabunk, azaz nevelünk.

Érthető és tiszta értékekre, alapos szakmai felkészültségre támaszkodva igyekszünk diákjainknak - családjaikkal együttműködve – kellő felkészültséget adni az önálló életre.

1.1. Problémafelvetés

A mindenkori oktatási és köznevelési törvény hosszú ideje **biztosít jogokat** a sajátos nevelési igényű tanulók és családjaik számára, és egyben kötelezi az iskolákat, a pedagógiai szakszolgálatokat, ill. ezek fenntartóit a teljes körű ellátásra.

Az oktatási kormányzat, összhangban az Európai Unió irányelveivel, fontosnak tartja az esélyegyenlőség megteremtését. Szülői és szakmai csoportok komoly civil szerveződések hoztak létre az elmúlt évtizedekben, melyek a szűkös anyagiak ellenére is jelen vannak a közoktatásban.

Léteznek kiváló módszerek, fejlesztőpedagógiai eszközök, működnek speciális osztályok, iskolák.

Ennek ellenére, **még mindig egyre nagyobb számban** vannak azok a gyerekek, akiket nem szeret az iskola, és akik nem szeretik az iskolát. Az esetek egy részében ők a Köznevelési törvény meghatározása szerint a „kiemelt figyelmet igénylő gyermekek, tanulók:

- különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló;
- sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
- beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,
- kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló”

Optimális esetben még időben szakszerű diagnózis készül „másságuk” okáról, fejlesztésük menetéről. Sokszor a családi és iskolai környezet is támogató, anyagiak sem befolyásolják a szakszerű munkát, mégsem működik minden esetben a jelenlegi ellátórendszer.

Ennek egyik oka lehet, hogy még nem telt el annyi idő, ami alatt kialakulhatott volna egy valós igényeket kiszolgáló, sokszínű, de ugyanakkor együttműködő szervezetekből álló rendszer a magyar közoktatásban, amely minden „nehezen kezelhető” gyereket kezelni tud.

A mindenkori oktatási törvény korábban is kötelezte, a jelenlegi köznevelési törvény pedig hangsúlyossá tette az iskolák azon kötelezettségét, hogy saját pedagógiai programjaikba építsék be a:

- beilleszkedési, magatartási problémákkal összefüggő pedagógiai tevékenységeket,
- a tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatását segítő programot.

Csak hogy ezek kidolgozásához nincs a “többségi” iskoláknak elegendő számú képzett szakemberük, a pedagógusoknak nincs speciális tudásuk a differenciált oktatásra, a fenntartóknak nincs pontos rálátása a problémára.

Van viszont – egyre növekvő számban – közel 100–150 ezer “zavaró gyerek” akikkel az oktatási rendszer képtelen megbirkózni. (KSH-adat: SNI-tanuló 93800 fő a 2019/2020.-as tanévben).

A probléma továbbra is összetett, szerepe van benne többek között:

- az ellátórendszer túlterheltségének, rugalmatlanságának,
- a pedagógusok ismerethiányának, rossz anyagi és mentális helyzetének,
- a családi kötelékek meglazulásának,
- a társadalom válságjelenségeinek (anómia, depriváció, deviancia).

Az eddig leírtak összegzéseként elmondhatjuk, hogy komoly létjogosultságát érezzük olyan **közösségi kisiskolák** működésének, amelyek:

- **választási lehetőséget** nyújtanak az iskolai problémákat önerőből megoldani nem képes családok számára,
- **valódi és tartós megoldást** kínálnak az érintett gyerekek tanulási és beilleszkedési problémáira,
- hosszútávon megteremtik a **sikeres integráció feltételeit**,
- **örömtelivé** teszik a „más” gyerekek számára a közoktatásban eltöltött iskolai éveket.

1.2. Előzmények

1999-ben a Hiperaktív Alapítvány iskolaalapítási törekvését egy sajátos fejlődési folyamat megfigyelése adta. A rendszerváltást követően egyre markánsabban fogalmazódtak meg a társadalom különböző csoportjainak igényei, szükségletei.

Lehetőségük volt önszerveződő civil kezdeményezésekre céljaik megvalósítása érdekében, és ehhez készek voltak anyagi és emberi erőforrások megteremtésére is. A demokratikus társadalom egyik alapja az érdekérvényesítés, jogaink melletti kiállás.

A pozitív szemléletváltozás kialakulása akkor és napjainkban is még megelőzi az anyagi lehetőségek meglétét, de csak idő kérdése, hogy a közgondolkodás és az állami illetve szponzori szerepvállalás összhangba kerüljön. Programunk abból indult ki, hogy létezik egy igen erős igény – nem kevés család részéről – **gyermekeik képesség szerinti iskoláztatására**, és vannak felkészült, vállalkozni merő szakemberek.

A sok jó megoldás egyike volt, hogy a **szülői közösség** a gyerekcsoport „köré” szervezi a személyi, tárgyi feltételeket, azaz **iskolát alapít**, vagyis **az intézmény alkalmazkodik** tanulói sajátosságaihoz, lehetőséget ad az egyéniségük kibontakoztatására.

Programunk kialakítása során törekedtünk addigi ismereteink rendszerezésére, tapasztalataink összegzésére. Bizalommal fordultunk szakemberekhez, elfogadtuk és felhasználtuk tanácsaikat.

Iskolánk pedagógiája, működése nem új nevelési filozófián, módszeren alapult, mivel úgy gondoltuk, hogy bőségesen állnak rendelkezésünkre az addig felhalmozódott elméleti és gyakorlati tapasztalatok.

A program részei egymástól függetlenül a gyógypedagógia, pedagógia területén **már működő**, kipróbált eljárások. Összedolgozásuk lehetőségességét és szükségszerűségét **az eltelt 20 évben a gyakorlat igazolta**. A változó jogszabályi környezet diktálta kötelező

felülvizsgálat mellett folyamatosan értékeltük saját munkánkat, így tapasztalatainkat beépítettük az iskola működését meghatározó dokumentumokba. Ebben nagy segítséget jelentett a referenciaintézményé válás során elvégzett fejlesztő munka.

Ebben az értelemben, a pedagógiai program átdolgozása az **egyes elemek minőségi kapcsolása** volt.

Iskolánk alapidokumentumának megírásakor törekedtünk arra, hogy **betöltse feladatát**, azaz **használható eszközzé** váljon minden egyes résztvevő számára.

- A **szülők** érthető és pontos **tájékoztatást** kapjanak az iskola céljairól, módszereiről, működéséről.
- A **pedagógusok** a napi **gyakorlatban** is használhassák a tantárgyi tanmeneteket, a követelmények leírását.
- **Viszonyítási pontként** működhessen az iskola minőség szabályozásának folyamatában, szellemiségének fenntartásában.

Célunk egy olyan működési forma kialakítása és **fenntartása**

- amely szakszerűen és rugalmasan **alkalmazkodik az igényekhez**,
- melyben **munkánk minőségét** a felhasználók elégedettségén **mérni lehet**,
- ahol a befektetett anyagi és szellemi erőket **hatékonyan** használjuk fel.

Iskolánk programjának megalkotásakor hatottak és hatnak a teljesség igénye nélkül felsorolva:

Gyakorlati tapasztalataink – a program megírásában résztvevő pedagógusok, gyógypedagógusok három évtizede foglalkoznak a közoktatás peremére szoruló gyerekek fejlesztésével, tanításával. Kórházak gyermekpszichiátriai osztályán, önkormányzati fejlesztő iskolában, nevelési tanácsadóknak, pedagógus-továbbképzési programunkban eltöltött évek során szembesültünk azzal, hogy saját szakmai elképzeléseink sikeres megvalósításához iskolát kell alapítanunk. **Kipróbáltuk azt a modellt**, amelyre az iskola pedagógiai programja épül. Elég felkészültséget, kitartást és hitet éreztünk magunkban ahhoz, hogy munkánk kereteit önmagunk határozzuk meg. A Hiperaktív Alapítvány 2000 óta – a Tüskevár Iskola keretén belül 2005 óta – sikeresen működtetett oktatási programja igazolta létjogosultságát.

Neveléstörténeti ismereteink – mind a külföldi, mind a hazai pedagógia történetében bőségesen állnak rendelkezésünkre követendő példák, szinte lehetetlen újat kitalálni, de erre nincs is szükség. Igyekeztünk a jelenkor igényeinek megfelelő, az iskola által felvállalt problémákra választ adó és a saját tanári habitusunkkal összecsengő pedagógiai gondolkodók, iskolateremtők elképzeléseit szervesen beépíteni programunkba.

A következő felsorolásban nem véletlen a magyar példára való hivatkozás nagy aránya, ugyanis valljuk, hogy a hazai reformpedagógia európai szintű hagyományokkal rendelkezik. Az alábbi hivatkozás célja egyfajta szellemiség körvonalazása.

- *Schneller István* “...a fejlődő egyén a közösséggel való kapcsolatában válik személyiséggé....A nevelő feladata a helyes ösztönzés, vágy ébresztése a munka iránt, a tanuló önállóvá fejlesztése....Az eredményes nevelés nélkülözhetetlen feltétele a gyermek megismerése, a személyiségben való elmélyedés.”
- *Nagy László*: “...a tanulók személyiségének fejlődése szempontjából hatékonyabb az érdeklődésből táplálkozó ismeretszerzés.”
- *Nemesné Müller Márta* Családi Iskola kísérlete.
- *Karácsony Sándor* “életes iskolája”.

- *Freinet* a “kereső tapasztaláson” nyugvó iskolaalapító munkássága.
- *Piaget* az “irányított felfedezésen alapuló életközösség pedagógiája”.
- *Rudolf Steiner* antropozófiai tudása, illetve waldorf-pedagógiai rendszere és több mint nyolcvan éve működő iskolaszervezési/fenntartási modellje.
- Carl Rogers és Thomas Gordon személyiségközpontú pedagógiai filozófiája.

Irodalmi élmények – természetesen szubjektív, és így neveléstudományi szempontból kevésbé helytálló egy iskolai pedagógiai programjában irodalmi vagy filmművészeti alkotásokra hivatkozni. Mégis **értékközvetítőnek** tartjuk az alábbi felsorolásban szereplő műveket, alkotókat, hatásuk bizonyára tetten érhető elképzeléseinkben is:

Valahol Európában, Tüskevár, Iskola a határon, Holt költők társasága, Szabadságra nevelés, Fekete István, Vekerdy Tamás írásai.

1.3. Alapító okirat

ALAPÍTÓ OKIRAT

a 2005. június 13-i Alapító okirat, a 2008. január 24-i módosítás, illetve a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. Törvény 21. § (3) bekezdése alapján készült 2013. augusztus 14-i, a BPB/012/03861-11/2013., majd a BP-05/109/00180-10/2018. ügyiratszámokon kiadott Működési engedélyben foglalt Alapító okirat módosítása egységes szerkezetbe foglalva.

1. Az intézmény alapítója és

fenntartója: Hiperaktív Alapítvány

2. Székhelye: 1147 Budapest, Kerékgyártó utca 52.

3. Az intézmény neve: Tüskevár Általános Iskola és Gimnázium

4. Az intézmény rövidített neve: Tüskevár Iskola

5. Az intézmény székhelye: 1041 Budapest, Lőrinc utca 40 – 42.

6. Az intézmény telephelye: 1121 Budapest, Konkoly-Thege Miklós út 21.

7. Felügyeleti szerv:

Szakmai törvényességi felügyelet: Hiperaktív Alapítvány

Általános törvényességi felügyelet: Budapest Főváros Kormányhivatala

8. Az intézmény típusa: többcélú, összetett iskola

általános iskola és gimnázium

9. OM azonosító: 200667

10. Az alapfeladatának jogszabály szerinti megnevezése:

- általános iskolai nevelés-oktatás
- gimnáziumi nevelés-oktatás
- a többi tanulóval együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő)/ gyermekek, tanulók iskolai nevelése-oktatása
- felnőttoktatás

Az intézmény szakfeladatai

- 852011 Általános iskolai tanulók nappali rendszerű nevelése, oktatása (1-4. évfolyam)
- 852012 Sajátos nevelési igényű általános iskolai tanulók nappali rendszerű nevelése, oktatása (1-4. évfolyam)
- 852021 Általános iskolai tanulók nappali rendszerű nevelése, oktatása (5-8. évfolyam)
- 852022 Sajátos nevelési igényű általános iskolai tanulók nappali rendszerű nevelése, oktatása (5-8. évfolyam)
- 853111 Nappali rendszerű gimnáziumi oktatás (9-12. évfolyam)
- 853112 Sajátos nevelési igényű tanulók nappali rendszerű gimnáziumi oktatása (9-12. évfolyam)
- 853114 Gimnáziumi felnőttoktatás (9-12. évfolyam)
- 562913 Iskolai intézményi étkeztetés

A tanulóétkeztetés ellátásának módja: Az intézmény az étkeztetést szerződés alapján külső szolgáltatóval végzi.

Az intézmény kiegészítő tevékenységei:

- Intézményben rászorultsági alapon szervezett étkeztetés
- Általános iskolai napközis és tanulószobai ellátás
- Bejáró tanulók ellátása
- Hozzájárulás a tanulók szociális helyzetétől függő tankönyvellátáshoz
- Kiegészítő hozzájárulás ingyenes tankönyvellátáshoz
- Érettségi vizsgák lebonyolítása
- Szakmai és informatikai fejlesztési feladatok
- Hozzájárulás pedagógiai, szakmai szolgáltatások igénybevételéhez
- Pedagógus szakvizsga, továbbképzés, emelt szintű érettségi vizsgáztatásra való felkészülés támogatása

11. Munkarendje: nappali, esti, levelező
12. Az intézmény adószáma: 18255092-1-43
13. Az intézmény pénzforgalmi számlaszáma: 11702036-20707448
14. Alapítás éve: 2005.
15. Az intézmény képviselőjére jogosult neve: Kovács Péter
16. Az intézmény maximális tanulólétszáma: **500 fő**

<i>Normatíva jogcím</i>	<i>Nappali munkarend szerint</i>	<i>Esti, tagozat</i>	<i>levelező tagozat</i>	<i>Összesen</i>
Általános iskolai nevelés-oktatás	160			160
Ebből sajátos nevelési igényű általános iskolai tanulók nappali rendszerű nevelése, oktatása (1-8. évfolyam)	80			80
Nappali rendszerű gimnáziumi oktatás (9-12/13. évfolyam)	100			100
Ebből sajátos nevelési igényű tanulók nappali rendszerű középiskolai oktatása (9-12/13. évfolyam)	50			50
Nappali rendszerű gimnáziumi oktatás (9-12/13. évfolyam) ifjúsági tagozat	80			80
Ebből sajátos nevelési igényű tanulók nappali rendszerű középiskolai oktatása (9-12/13. évfolyam)	20			20
Gimnáziumi oktatás, esti munkarend szerint (9-12. évfolyam)		80		80
Gimnáziumi oktatás, levelező munkarend szerint (9-12. évfolyam)			80	80

14. Az évfolyamok száma iskolatípusonként

Általános iskola

1 – 8 évfolyam

Gimnázium

9 – 12. évfolyam

Az intézmény gazdálkodása

Részben önálló gazdálkodású - bér gazdálkodási és dologi kiadások tekintetében önálló jogkörrel rendelkezik az intézmény vezetője.

A költségvetésben részletezett kiadási - bevételi előirányzat felett az intézmény igazgatója teljes jogkörrel rendelkezik. Az intézmény gazdálkodását elkülönítetten az Alapítvány végzi.

Az intézmény nyilvántartási száma:

446. szám

A feladatellátást szolgáló vagyon:

Az intézmény az általa kizárólagos használatra, bérleti szerződés alapján, 2021. február 1-től 5 évre, 2026-tól határozatlan időre bérli a székhelyül szolgáló ingatlant. (1041 Budapest, Lőrinc utca 40-42.) annak kizárólagos tulajdonosától.

A feladatellátáshoz szükséges ingóságok (bútorzat, taneszközök, oktatástechnikai eszközök, nevelőmunkát segítő eszközök, stb.) az intézmény tulajdonát képezik.

Az intézmény vagyon feletti rendelkezési joga:

Az alapításkor a fenntartó tartós használatra, térítésmentesen az intézmény rendelkezésére bocsátotta a bérelt ingatlant, és a tulajdonát képező nagyobb értéket képviselő ingóságokat, azok feletti rendelkezési jogát az intézmény vezetőjére bízta. Az eszközöket az intézmény vezetője nem értékesítheti, további használatra csak a fenntartó írásos hozzájárulásával adhatja át. Az épületet, eszközöket kötelezettségvállalásra nem használhatja. A működés megkezdésének pillanatától szerzett ingóságok, eszközök az iskola saját tulajdonát képezik.

Egyéb

Az intézmény jogállása: jogi személy

Az intézmény vezetőjének kinevezése, képviselte: Az intézmény vezetőjét a fenntartó határozott időre nevezi ki. Az igazgató felett a munkáltatói jogkört a kuratórium elnöke gyakorolja.

Budapest, 2021. 04. 06.

Tóth Andrea Beáta
a kuratórium elnöke

Kovács Péter
az iskola igazgatója

2. Nevelési program

2.1. Az iskola célja, feladata

Az általános iskola célja:

Elsősorban, de nem kizárólag a „sajátos nevelési igényű” gyűjtőfogalom alá sorolt tanulási és/vagy beilleszkedési, magatartási zavarok* miatt az általános iskolai oktatásból kiszoruló, ép értelmű, képességeikhez képest alul teljesítő, illetve az iskola pedagógiáját választó tanulók

- *nevelése, fejlesztése, oktatása,*
- *egyéni képességeiknek megfelelő* visszahelyezése a közoktatás rendszerébe,
- *továbbtanulásuk lehetőségének megteremtése.*

Törekvésünk, hogy *segítsük* a gyerekeket, családjaikat az esetleges másságuk elfogadásában és lehetőséget adjunk számukra az *azonosságok megélésében*.

*a többi tanulóval együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő)/ gyermekek, tanulók

A gimnázium célja:

Olyan tanulási környezet kialakítása, amely lehetővé teszi

- A gimnáziumi tantervben meghatározott továbblépés feltételeire való felkészítést minden műveltség területén.
- Felkészítést az érettségi vizsgára. A kötelező közismereti tárgyak mellett a természettudományos tantárgyak, az informatika, a testnevelés választható érettségi vizsgára.
- Az elmélyülést a hagyományos közismereti, a művészeti tárgyak, és a kommunikáció területén.
- Felkészítést az emelt szintű érettségire elsősorban az informatikai, történelem, angol nyelv tantárgyakból. Egyéni tanulási szerződés keretében biztosítjuk diákjaink számára az utolsó két év stresszmentes felkészülése érdekében az időt az iskolánkban nem oktatott felvételi előkészítőkön való részvétellel.
- Sok szabadon választható foglalkozást, egyéni kutatómunkát, középiskolai versenyeken való részvételt és ezzel a belső motiváltság fenntartását, a képességek és a sajátos érdeklődés kibontását.

A felnőttoktatás célja

A felnőttoktatás gimnáziumi oktatás különleges formája, az ebben a képzésben résztvevő hallgatók részben már munkahellyel rendelkező, dolgozó felnőttek, másrészt az alsófokú oktatásból, a nappali rendszerű középiskolákból, ill. a szakmunkásképzésből kikerült, gyakran még munkanélküli fiatalok, mindkét csoportban az elsődleges cél az érettségi vizsga megszerzése.

A felnőttoktatásban résztvevők életformája, tanulási lehetőségei, hozott tudása, motiváltsága, iskolában töltött ideje döntően különbözik a nappali tagozatosokétól.

Ezért a gimnáziumi tantervben meghatározott továbblépés feltételeire és az érettségi vizsgára való felkészítés mellett fontos az olyan tanulási környezet kialakítása, amely lehetővé teszi

- A tanulás iránti pozitív beállítódást, amelynek következtében fokozatosan válhatnak eredménycentrikussá és sikerorientálttá a tanulók.

- A reális önértékelés kialakulását, magabiztosságuk fejlődését.
- Az önművelődés kialakítását.
- A kreativitás fejlesztését.
- Az aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés fejlesztését

Az iskola feladata:

Befogadó/inkluzív környezet kialakítása, fenntartása a személyi és tárgyi feltételek terén egyaránt.

- a gyermek tanulási és/vagy beilleszkedési zavarainak pontos diagnosztizálása,
- *egyéni fejlesztési terv* készítése, a rész-képességzavarok terápiája,
- *mentális gondozás*, a személyiségfejlődés segítése,
- *intenzív fejlesztés és oktatás* az egyéni haladási ütem figyelembevételével,
- folyamatos és célirányos *együttműködés* a családdal,
- *nyomon követés* és segítség a visszahelyezett tanulók számára,
- folyamatos *kapcsolattartás* szakmai szervezetekkel.

2.2. Általános pedagógiai alapelvek

A program célja tanulóink **sikeres integrálása**.

Sikeresnek tekintjük az integrációt, ha:

- a *gyermek személyiségének*, képességeinek, szociokulturális hátterének *megfelelő*,
- tartós, tehát *hosszú távú* megoldást biztosít,
- *kölcsönösségen* alapszik, vagyis a gyermek–család–befogadó közeg konszenzusára épül.

A másság iskolai kezelésének régi dilemmája az, hogy az átlagosan fejlődőkkel együtt vagy elkülönítetten kezeljük-e a valamilyen okból eltérően fejlődő tanulókat. E vita eldöntése sok év gyakorlata után sem feladatunk.

A hozzánk kerülő gyerekek többsége egytől egyig kudarcot vallott eddigi iskolai életük egyik, vagy akár több területén is. Helyzetük tarthatatlanná vált. Távozniuk kellett előző iskolájukból, többnyire végérvényesen.

Feladatunk az, hogy *normál iskolai körülmények* között biztosítsuk e – korábban sikertelen – gyerekek sokoldalú fejlesztését, lehetőséget nyújtsunk nekik iskolai tanulmányaik képességeik szerinti sikeres befejezéséhez és a boldog iskolai élet megéléséhez.

Ebből a szempontból a szegregáció nem cél, csupán eszköz.

A különleges bánásmódot igénylő tanulók személyiségfejlődését, felnőtté válását, közösségbe való beilleszkedését jobban elősegíti a többi tanulóval történő integrált nevelésük/oktatásuk. A fejlesztéshez szükséges speciális feltételeket viszont általában a részlegesen szegregált oktatásban lehet könnyebben létrehozni. Ezért az integrált vagy a szegregált nevelés közül a tanulók számára az a legmegfelelőbb, amely fejlesztésükhöz a legoptimálisabb feltételeket biztosítja. (A fogyatékos tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelve).

2.3. Iskolánk pedagógiája

kapcsolatközpontú, mert önmagunkkal, családjaink tagjaival, barátainkkal, ismerős és ismeretlen embertársainkkal, az élő és élettelen környezetünkkel való kapcsolatunk minősége meghatározza egész életünket.

A betűkkel, számokkal, különböző tudományok ismeretanyagával való kapcsolatteremtés mellett legalább olyan fontosnak tartjuk az emberi *közösségi viszonyulások tanulását*.

A beilleszkedési problémákkal küzdő gyermek jóval személyfüggőbb társainál, fejlődése sokszor megtörik az iskola, mint intézmény elvárásain, mivel alapproblémáinak egyike, hogy nehezen viseli az átlagra kidolgozott szabályokat. Ezért nem képes „normál” létszámú közösségben, normális kapcsolatok kialakítására.

Emiatt értékelődik fel annak a pedagógusnak a szerepe, akivel – sokszor megmagyarázhatatlan okból, egymást „kiválasztva” – képes együttműködni, tanulni. Kettejük *kapcsolatának minősége* alapvetően meghatározza a gyerek tanulmányi előmenetelét, szocializálódásának fokát, akár egész életpályáját.

gyermekközpontú, mert az iskola tanárainál „alkalmazási feltétel” a mély és tapasztalatokon nyugvó *gyermekismeret*, mivel ez a legfontosabb feltétele a sikeres pedagógiai munkának. Törekszünk a fejlesztési tervek, tantárgyi programok kidolgozásakor a lehető legteljesebb mértékben figyelembe venni az *egyéni sajátosságokat*. Ez nem jelenti viszont azt, hogy a mindenki számára elsajátítandó ismeretek, *szabályok megtanítása* háttérbe szorul. Az igazi gyermekközpontúság, azaz a gyermek érdekeit tiszteletben tartó pedagógia megkívánja a tanároktól az *alkalmazkodás* képességének kialakítását.

tanárközpontú, mert lehetőséget ad arra, hogy az iskolában tanító pedagógusok teljes személyiségüket, szakmai eszköztárukat használhassák munkájuk során. Legfontosabb pedagógiai terápiás eszköznek magát a *tanári személyiséget* tartjuk. Természetesen ez kiegyensúlyozott, felkészült érett személyiséggel rendelkező munkatársakat igényel. Ebben az iskola, mint intézmény segíti a pedagógust, megteremti a sikeres munkához szükséges feltételeket, biztosítja a jogi és egzisztenciális hátteret, azaz nem a tanár van az iskoláért, hanem fordítva.

szabad, mert a szabadságot alapvető fontosságúnak tartjuk az egészséges személyiség kialakulásához. Hisszük, hogy az életkori sajátosságok figyelembevételével kialakított *szabad nevelési közeg* képes egyedül a szabadságot elkerülő, valódi demokráciát megteremteni képes, autonóm személyiségek felnőkedéséhez. Az iskola működésében, szervezeti felépítésében, pedagógiájában a szabadság, *mint lehetőség* jelenik meg, azaz a tanárok, gyerekek, családok annyira élnek vele, amennyire arra képesek. Ez fokozott *felelősséggel* és figyelemmel jár minden egyes résztvevő számára, de úgy gondoljuk, hogy ez a tanulási folyamat legalább olyan fontos, mint a konkrét tananyag megtanítása.

alternatív, mert az iskola törekszik valós választási lehetőségek kialakítására.

- Az iskolát kereső családok számára a már meglévő intézmények mellett a pedagógiai programban leírtak szerinti *szolgáltatást* kínálva *nyújt* alternatív megoldási lehetőséget.
- Az iskolában tanító pedagógusok lehetőséget kapnak valódi módszertani (tankönyv, értékelés, tanítási módszer, éves rend) választásra, sőt a tanulók felvételében is az osztálytanító vállalása jelenti a végső döntést.
- Iskolánk tanárai törekszenek arra, hogy a gyerekekben kialakuljon a dönteni tudás képessége, keressék saját *problémáik* önerőből történő *megoldásában az alternatívákat*.

Mivel az iskola anyagi fenntartásában elfogadjuk az állami szerepvállalást, kötelesek vagyunk a törvényi előírások betartására. Emellett elképzelhetőnek tartjuk programunk

sikeres működtetése esetén, hogy modellként, azaz alternatívaként mások is választhatassák és megvalósíthatassák elképzeléseinket.

kiscsoportos, mert az egyén fejlesztése mellett kiemelt szerepet kap a *tudatos közösségépítés*. A közoktatás perifériájára került gyerekeknek általában alapvető önértékelési, kapcsolati, kommunikációs problémái vannak a sorozatos iskolai kudarcok következtében. Sikeres integrációjuk elképzelhetetlen e problémák megoldása nélkül. Emellett tanulási zavarai is hatékonyabban kezelhetők egy érzelmi biztonságot nyújtó, *elfogadó közösségben*. Elképzeléseink szerint a kiscsoport 8-12 főt jelent, de lehetőséget kell teremteni a csoportszerveződés során ennél kisebb „sejtek” kialakulására is.

családközpontú, mert csak a *család bevonásával* lehet igazi integrációt megvalósítani. Az iskolai kudarcok kialakulásának hátterében sokszor állnak megoldatlan családi problémák. Ezek gondozása nélkül szinte lehetetlen a gyerek sikeres fejlesztése. A rossz szociális helyzetű, iskolázatlan, gyenge érdekérvényesítő képességgel bíró szülő is nagyobb sikerrel vonható be gyereke iskolai életébe, ha a szokásosnál jóval nagyobb teret kap a részvételre. A közös programok, feladatok, a tudatosan formált *szülői kör* szakszerű családgondozással, terápiával gyors eredményeket hozhat. Vállalniuk kell a szülői közösségben való aktív szerepvállalást, rendszeres részvételt a közös programokon.

A pedagógussal, illetve az őt támogató szakemberekkel való folyamatos együttműködés, *közös felelősségvállalás* eredményezheti gyermekeik hosszú távú fejlődését.

komplex, mert *együttműködésre törekszik* más szakterületek képviselőivel, intézményekkel. Szükséges az iskolai tanulási és/vagy beilleszkedési problémák komplex megközelítése, megoldása. Ha csak egy szakterület nézőpontjából kínálunk megoldást, részsikereket érhetünk csak el. Ezért a csoportot tanító pedagógus munkáját gyógypedagógus, pszichológus, gyermekpszichiáter segíti. Igény szerint konkrét terápiás, tanácsadó munkával, illetve folyamatos konzultációs lehetőséggel mind a pedagógus mind a szülők számára. Ennek megszervezése az iskola feladata.

személyközpontú, mert egyetértünk Carl Rogersszel, aki szerint „emberek kicsiny csoportjai tehetik a legtöbbet azért, hogy békésebben, egymást jobban megértve éljünk együtt. Amikor megtanulunk a másik emberre odafigyelni, akkor jobban megértjük annak szándékait és igényeit, ezáltal tekintettel tudunk rá lenni, amikor saját elképzeléseinket érvényesítjük. A megvalósuláshoz legfontosabb a szorongásmentes, bizalomteli és biztonságot nyújtó légkör, amelyben az ismeretszerzés és az együttlét nem kényszer, hanem örömforrás.”

A személyközpontú megközelítés kimunkálása, megfogalmazása Carl Rogerstól származik. A személyközpontú megközelítés a kliens-centrikus terápiából nőtt ki és ilyen formában már nem csupán módszert, elméleti rendszert jelöl, hanem stílust, szemléletet, megközelítésmódot is. Alapvető tézisei: *empátia, feltételekhez nem kötött pozitív odafigyelés minden ember felé, a hitelesség és nyílt kommunikáció, valamint a másik emberbe vetett bizalom*.

Elfogadja a partner autonómiáját, gondolat- és érzésvilágát, hiszi, hogy a másik tudja, miért csatlakozik, vagy nem csatlakozik valamihez. Megpróbálja mélyen megérteni, átérezni az indítékait. Bíz az erőben, amellyel minden ember képes kiválasztani a maga számára a fontos és nem fontos dolgokat, amellyel megoldja a problémákat, kialakítja helyét a világban.

Hogyan jelenhet meg mindez az intézményes nevelésben és az oktatásban? Először és legfontosabbként a nevelő személyiségéről kell beszélnünk. A legfontosabb, hogy a tanár ne merev maszkként hordozza tanárságát, amelynek „felvételekor” személyiségének egy

részét otthon hagyja. Valódivá válni – mindez *folyamat*, és nem „statikus teljesítmény”. Nem csupán a tanulásra-tanításra, hanem a tanulás facilitálására kell helyeznünk a hangsúlyt: facilitáló, azaz serkentő légkört teremt a facilitáló szerepkörű tanár. Arra keresünk választ, hogy „hogyan, mikor, miért tanul egy diák, és hogyan látszik, érződik a tanulás belülről”. A facilitáló minőségek közül Rogers a korábban elmondott alapgondolatai közül a *hitelességet* emeli ki, mint a legfontosabbat. Csak akkor várhatjuk el a gyerekektől, hogy kifejezzék érzéseiket, gondolataikat, hogy alkotó módon vegyenek részt a folyamatban, ha a tanár is így viselkedik.

Mi következik mindebből az oktatás anyagára vonatkozóan? Minden és mindenki lehet a tanulás forrása! A tanár sem a mindent tudó, tudást osztogató személy, ő is egy az értékes, elérhető források közül, de sok más forrás is rendelkezésre áll: a gyerekek, a könyvek, internet, más felnőttek, pl. a szülők!

2.4. Küldetés és alapértékek

Célunk, hogy olyan személyközpontú iskolát és demokratikusan működő közösséget hozzunk létre, amely az ismeretszerzés mellett a szabadság és kötöttség megfelelő arányát kialakítva biztonságot nyújtó, bizalomra épülő és tevékenységre ösztönző légkört biztosít az iskola polgárai számára, beleértve a kiemelt figyelmet igénylő gyerekeket is. Ebben a légkörben lehetőség nyílik arra, hogy a számunkra lényeges humanisztikus értékeket – felelősség, nyitottság, együttműködés, a személyes kapcsolatok hitelessége – a mindennapjainkban megéljük. Így törekszünk rá, hogy az egyéni utak keresése közben a gyerekek önmaguk lehessenek, fejlődjön önismeretük és társas kapcsolatrendszerük, és önálló, kreatív, együttműködő, szabadon gondolkodó személyiséggé váljanak.

Egyetértve a 90-es évek elején lezárt vizsgálatokkal, összegzésként elmondhatjuk, hogy az életben való beválás nem egyezik meg az iskolában elért eredményekkel, mert a boldogulás és eredményesség másfajta képességeket is követel, mint az iskola.

Hisszük, hogy a szabad játéktevékenység, a drámajáték, a művészeti tevékenységek, a kirándulások, az általában nem „iskolai” programjaink, illetve kapcsolatközpontú pedagógiánk tanítványaink hosszú távú boldogulását szolgálják.

2.5. Az iskolában folyó pedagógiai munka irányelvei

A „sajátos nevelési igényű” gyűjtőfogalom alá soroltak csoportjában *nem határozhatók meg* egységes jellemző jegyek. Az egyes állapotok a tünetek/tünet együttesek komplexitásától függően a funkciógyengeségtől a komplex személyiség-, illetve általános tanulási zavarig terjedhetnek. Ezek lehetnek:

- az olvasás, írás, számolás elsajátításának és *képességének deficitjei*,
- az intelligencia szintjének ellentmondó súlyos *teljesítménybeli elmaradás*,
- súlyos *figyelemzavar*, fejletlen önirányítás, *gyenge önértékelés*, hiperaktivitás,
- iskolai feladatok iránti közömbösség, érdektelenség, *elutasítás*,
- fokozott *fáradékonyság*, nyugtalanság, érzékenység,
- a tanulási nehézség okozta súlyos *magatartási zavarok*.

Ez döntően meghatározza mind a követelmények, fejlesztési célok, az értékelés, mind a pedagógiai módszerek alapelveit.

A *részleges szegregációt* olyan *intenzív terápiás* céllal szervezett *nevelési-oktatási formának* tekintjük, amelyben maradéktalanul *megvalósíthatóak* a következő fejlesztési feladatok:

- a *pontos diagnózis* és a fejlesztési szempontok, módszerek megfogalmazása, dokumentálása,
- *mentális gondozás*, állandó személyes tanári jelenlét, elfogadó, támogató, de következetesen szabálykövető légkör,
- korrekciós-*kompenzáló*-terápiás módszerekkel irányított tanulási folyamat,
- az *egyéni* speciális nevelési igények szakszerű kielégítése,
- *méltányos* számonkérés, értékelés (az egyéni képességek, lehetőségek és a követelmények közötti összhang)

Ezen feladatok hatékony és eredményes megvalósítása megköveteli, hogy:

- a tanárok, fejlesztőpedagógusok, gyógypedagógusok alapos, tapasztalatokon *nyugvó gyermek-, és problémáismerettel* rendelkezzenek,
- szemléletük és pedagógiai eszköztáruk *összhangban álljon* az iskola pedagógia programjában leírtakkal,
- *vállalják* a hagyományos oktatáshoz képest több időt igénylő megbeszéléseket, szupervíziót, továbbképzést, a személyes részvételt.

Az iskolába kerülő *tanulók fejlődésének* időtartama természetesen eltérő, egyéni tényezőktől függ, de folyamatában az alábbi egymásra épülő *szakaszokra* oszthatjuk:

1. **Kapcsolatépítés** tanár és diák, iskola és család között, (megismerés, érzelmi élmény, motiváció).
2. **Pozitív viszonyulás** kialakítása az iskolával, iskolai feladatokkal, tanulással.
3. A **taníthatóság** minél magasabb fokú megvalósítása (mentális, részképesség, szokásrend, szabályok).
4. **Közösségépítés** (együttműködés).
5. Tanulmányi **teljesítmény**.

A speciális nevelési szükséglet megkívánja, hogy a pedagógusok a többségi általános iskolában szokásos diák–tanár kapcsolathoz képest mélyebb, segítő/gondozó mentor szerepet felvállaló viszonyt alakítsanak ki. Ez a **terápiás kapcsolat** teszi lehetővé a kölcsönös bizalmon alapuló együttműködés, a konstruktív magatartás, helyes problémamegoldás illetve az értékközpontú világnézet kialakítását.

Ennek a „gyógyító” kapcsolatnak a megteremtéséhez jóval nagyobb időtartamban kell a tanárnak a gyerekekkel lennie. Ezért az iskolában folyó pedagógiai munka az alábbiak szerint szerveződik:

- **5–6. osztályokban az osztálytanító** legalább heti 12-14 órában tartja a magyar nyelv és irodalom, matematika, természetismeret, dráma tantárgyakat, ill. osztályfőnöki órákat.

Feladata az alapkészségek fejlesztése, az addigi kudarcokból eredő problémák oldása, kompenzálása, a tanuláshoz, közösséghez való pozitív viszonyulás kialakítása.

A történelem, testnevelés, rajz és ének-zene, informatika tantárgyakat szaktanárok oktatják.

Az osztálytanító gyógypedagógiai, tanítói és/vagy tanári képesítéssel, illetve fejlesztőpedagógiai végzettséggel végzi munkáját.

- **7–8. osztályokban az osztálykísérő** (osztályfőnök) legalább heti nyolc órában a képesítésének megfelelő tantárgyakat oktatja, és osztálykísérői (osztályfőnöki) feladatait látja el.

Feladata az egyéni képességek minél hatékonyabb kibontakoztatása, a továbbtanulás lehetőségének megteremtése, a kamaszkor – sok esetben a túlkorosságból adódó – egyéni mentális problémák gondozása. A fennmaradó tantárgyakat szintén szaktanárok tartják.

Az osztálykísérő (osztályfőnök) tanári képesítéssel, illetve fejlesztőpedagógiai végzettséggel végzi munkáját.

2.6. Személyiségfejlesztés

A pedagógia **alapfunkciója** a személyiség szervezett, tervszerű fejlesztése.

A személyiségfejlesztés a szocializáció folyamatában különböző szükségletek, motívumok kialakítása /pl. segítségnyújtás, fegyelmezett magatartás, szellemi és fizikai munka szükségleteinek kialakítása stb./

A személyiségfejlesztés **célja**: az önfejlesztő aktivitás fejlesztése, a személyiségben rejlő lehetőségek kibontakoztatása, mellyel megalapozzuk a folyamatos, az egész életen át tartó nevelés/**önnevelés** igényét.

A személyiség komplex fejlesztése magában foglalja tehát az intellektuális szükségletek kiművelése mellett a gyermek önmagához, a különböző közösségekhez való viszonyának fejlesztését is.

- Az intellektuális szükségletek kialakítása, kiművelése

Az intellektuális szükségletek alakításának középpontjában az információfeldolgozás áll. Az információfeldolgozás függ a képességektől, az értelemtől. Az értelem fejlesztésében két alapvető feladatot emelünk ki:

- a tanulási motívumrendszer fejlesztése,
- az értelmi képességek, illetve részképességek fejlesztése.

A tanulási motívumrendszer fejlesztésének területei:

- a megismerési vágy felkeltése ,
- felfedezési vágy felkeltése / a problémamegoldó tevékenység élményt nyújtó folyamata/,
- játékszeretet fejlesztése /kreativitás, szimuláció/,
- teljesítményvágy,
- tapasztalásvágy /saját tudás, saját ismeret megtapasztalása/.

Az értelmi képességek, illetve részképességek fejlesztése:

- a megismerés folyamatának megismerése,
- a gondolkodás fejlesztése,
- a tanulási képesség fejlesztése.

Az esztétikai szükségletek fejlesztése:

- az esztétikai szemlélődés kialakulásának igénye,
- az élménybefogadás szükségének fejlesztése,
- az alkotás igényének fejlesztése.

2.7. Egészségfejlesztés

Az egészséges életmódra nevelésnek az a feladata, hogy az egészséges állapot örömteli megélésére és a harmonikus élet értékékként való tiszteletére neveljen.

A teljes körű egészségfejlesztési programunk az iskola közössége életminőségének, életfeltételeinek javítását szolgáló, az intézményi közösséghez tartozók közös akaratát

összegző cselekvési program, melynek közvetlen és közvetett célja az életminőség, ezen keresztül az egészségi állapot javítása, olyan új közösségi problémakezelési módszer, amely az érintettek aktív részvételére épít.

Mindez az alábbi négy egészségfejlesztési alapeladat rendszeres végzését jelenti - minden tanulóval, a nevelőtestület és a szülők bevonásával, a nevelési-oktatási intézmény partneri kapcsolati hálóban szereplő kliensek ésszerű bevonásával:

- *egészséges táplálkozás* megvalósítása (lehetőleg a helyi termelőlévi fogyasztás összekapcsolásával);
- *mindennapi testnevelés*/testedzés minden gyermeknek (ennek részeként sok más szakmai elvárás közt jól végzett gyógytestnevelés, relaxáció, úszásktatás);
- a gyermekek érett személyiséggé válásának elősegítése *személyközpontú pedagógiai módszerekkel* és a művészetek személyiségfejlesztő hatékonyságú alkalmazásával
- számos egyéb téma között környezeti, médiatudatossági, fogyasztóvédelmi, balesetvédelmi és családi életre nevelést is magában foglaló *egészségfejlesztési* (modulszerű) *tantárgy hatékony oktatása*.

A közös követelmények egyik hangsúlyos tétele: *a testi és lelki egészség*.

A tanulási és magatartási zavarokkal küzdő sajátos nevelési szükségletű gyermekek személyiségének magatartásának fejlesztésére, szocializációs rehabilitációs és mentálhigiénés felkészítésére, azaz testi és lelki egészségük eredményes fejlesztésére szolgál a *Komplex személyiség- és magatartásfejlesztő* programunk.

A tantervi programban 4 témakör köré rendeztük a nevelés tennivalóit.

- I. Önismeret – önfejlesztés
- II. Társismeret – kapcsolatfejlesztés
- III. A lelki egészség kialakítása, karbantartása, megőrzése
- IV. Beilleszkedés – én-védelem

Valamennyi témakör úgy került megtervezésre, hogy a beilleszkedési problémákkal küzdő gyermek megkapja általa azt a nevelési-fejlesztési többletet, amely:

- habilitációjának,
- személyisége harmóniájának,
- önmagával és társaival (a „világgal”) való kiegyensúlyozott kapcsolatának feltétele.

Az I. témakör: Önismeret-önfejlesztés: arra szolgál, hogy az önfelfedezés, önkipróbálás, öntapasztalás megtervezett folyamatában a gyermek önmaga is rájöhhessen arra, hogy mire képes, és – ha jó mintát kap – arra, hogy mit tehetne még önmaga fejlődéséért.

Az önismeret kialakulása, az önel fogadásra késztettség és az önjrányítás lehetőségeinek megtapasztalása terápiásan hat.

A II. témakör: Társismeret – kapcsolatfejlesztés: azt célozza, hogy a tudatosan vezetett társismerettel (emberismerettel), a társas kapcsolatok lélektani sajátosságainak megtapasztalásával, a társas helyzetek kontextus- és jelentésüzenetének felfogásával érthetőbbé tegyük a gyermekek számára az emberi kapcsolatok világát, lehetővé tegyük saját élményeik szembesítését a társak élményével, s ezáltal gazdagabb átélésekhez, mélyebb megértéshez juttassuk el őket. Így elérhetik azt, hogy megtanulják saját társas- és jelentésértelmezési szokásaik ellenőrzését, s ezáltal szocializációjuk valós feltételei teremődnek meg.

A III. témakör: A lelki egészség kialakítása, karbantartása, megőrzése: pozitív érték- és normaközvetítésre, erkölcsi nevelésre irányul. Az erkölcsi értékek tudatosított bemutatásával, az erkölcsi tulajdonságoknak és az erkölcsös magatartásmódoknak a közvetlen cselekvés szintjéig lebontott megtapasztalásával és gyakorlásával érzelmi involválódás érhető el, s ezáltal az interiorizálódásra optimális feltételek teremthetők meg. Így segíthető elő az erkölcsi értékrend megalapozása, az erkölcsös magatartással jellemezhető életgyakorlat előkészítése.

A IV. témakör: Beilleszkedés-érvédelem: kifejezetten mentálhigiénés indíttatású, de a szocializáció formálásában is illetékes. A mentálhigiéné a lelki egészséget jelenti és jeleníti meg, azt, ahogyan az ember gondolkodik, érez, cselekszik az élet különböző helyzeteiben, s azt, ahogyan látja önmagát, az életét, a körülötte élő embereket. Továbbá azt, ahogyan választási lehetőségeit mérlegeli, döntéseit meghozza, ahogyan másokhoz viszonyul, és ahogyan a stresszhelyzeteket, frusztrációkat kezeli.

Programunk megvalósítása több tantárgyon, foglalkozáson (pl.: Önismereti óra, Dráma, Relaxáció az 5-6-7-8. osztályokban) történik meg.

2.8. Közösségfejlesztés

A közösséghez való viszonyrendszer fejlesztése:

- szociális kommunikációs képesség fejlesztése / kötődés, empátia, segítségnyújtás/
- csoportlétre, szervezeti létre való képességfejlesztés /közösségi nevelés/
- érdekérvényesítési, együttműködési, versenyzési képesség fejlesztés
- magatartás fejlesztése, melynek legmagasabb rendű eleme: a jellem

A jellem a társadalmilag értékes magatartásformák egyik lényeges elemének, az erkölcsnek az alapja. A jellem motivációs természetű személyiség komponens szükségletté kell, hogy váljon.

A jellemfejlesztés az erkölcsi nevelés területein realizálódik, mint:

- munkaszeretet,
- segítőkészség,
- morális szokások, cselekvések,
- szokásrendek,
- szükségletek kialakítása, fejlesztése.

Az erkölcsi nevelésben kiemelkedő szerepe van a személyi/személyes példának, tanári attitűdnek.

A személyiségfejlesztésben fontos a személyiség egyes részterületeinek és a teljes személyiségfejlődésnek a harmóniája. A személyes motívumok fontos szerepet játszanak az életmód szabályozásában.

Fejlesztendő személyes motívumok:

- önkiszolgálási motívumok /biológiai szükségletek, komfortszükségletek, mozgásszükségletek/
- önvédelmi motívumok /egészséges életmód, lelki egészségvédelem, konfliktuskezelés/
- szuverenitás motívuma /önálló döntésre, cselekvésre, tevékenységre való vágy/
- önbecsülés, önbizalom motívuma /önmegismerés, önfejlesztés, pályaválasztás, felnőtté válás.

A tanulói személyiségfejlesztés eredményességének feltétele a színes és sokoldalú iskolai élet, ahol a tanulásnak, a játéknak, a munkának egyformán tere van. E sokféle tevékenységgel járulunk hozzá a gyermekek életmódjának, szokásainak, motiváltságának alakításához.

A közösségfejlesztés céljai

Pozitív értékrendet magáénak valló kisebb közösségek, pl. osztályok, és nagyobb - pl. évfolyamok, alsó-, felső- és gimnáziumi tagozat, és az egész iskola tanulóiból álló - közösségek szervezése, kialakítása, fejlesztése.

Célunk, hogy a közösségi célokért tenni akaró, aktív gyerekekből álló, demokratikus elvek alapján működő közösségeket hozzunk létre. Olyan közösségeket, amelyek tagjai ismerik és betartják az iskolai szabályokat, pl. a házirendet. Magukénak vallják az iskola értékrendjét. Óvják az iskola berendezéseit, eszközeit.

Alakítsuk ki bennük az összetartozás érzését, erősítsük a közösségi tudatukat. Olyan osztályközösségeket fejlesszünk, ahol a gyerekek tisztelik társaikat és a felnőtteket, elismerik egymás eredményeit. Elfogadják és tisztelik egymás személyiségét, toleránsak a problémával küzdő társaikkal szemben, segítik őket a nehézségek leküzdésében, az esetleges kudarcok elviselésében.

3. A különleges bánásmódot igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje

3.1. Az iskola tanulási és magatartási problémák enyhítésére szolgáló programja

3.1.1. A felvételi folyamatban megjelenő megfontolások

Fontos, hogy már ekkor – ha kell szakember bevonásával - gondosan felmérjük a jelentkezők esetleges problémáit. Egy-egy sajátos nevelési igényű gyerek vállalásakor figyelembe vesszük részben az iskola szakember-ellátottságát, részben a formálódó osztály összetételét. Szakmai és etikai alapelvünk, hogy csak olyan gyerek és család problémáját vállaljuk fel, amelyre hosszú távú, tartós megoldást tudunk biztosítani.

A szakemberek egyeztetik eredményeiket, mely alapján egyéni fejlesztési terv készül az adott tanulóra vonatkozóan október 15-ig. Az egy osztályban tanuló diákok egyéni fejlesztési terveinek összefogása az osztálykísérő feladata. A folyamat alakításában a gyerek, a szülő, az érintett szakemberek egyaránt részt vesznek. Ha a felvétel után látunk problémákat, elindítunk egy beszélgetéssorozatot a szülővel, gyerekkel, a belső (esetleg külső) szakértőkkel, amely során egy-egy probléma diagnosztizálható, illetve a szükséges fejlesztési út kijelölhető. A problémák a megismerő funkciók (észlelés, érzékelés, feldolgozás), a gondolkodási funkciók és a végrehajtó funkciók különböző területein is jelentkezhetnek, például:

- alak-háttér
- szerialitás
- differenciálás
- szintévesztés
- túlhallás
- ok-okozat
- absztrakció
- szókincs, szóelőhívási nehezítettség
- finommotorika, vizuomotorium
- logikai gondolkodás
- inverz gondolkodás
- impulzivitás, figyelem, gátlás
- munkamemória gyengesége
- motivációs rendszer
- alkalmazkodás
- feladattudat
- monotoniatűrés
- érzelmi-indulati világ stb.

Az iskolaorvos feladatai: a számára kötelezően előírt feladatokon túl figyelő szemmel követi a gyerekek általános fejlődését, szükség esetén konzultál a tanítóval/osztálykísérővel (osztályfőnökkel), külső vizsgálatokat javasol. Megbeszélésre hívhatja a szülőket annak érdekében, hogy a gyerek problémája a lehető leggyorsabban és legjobban megoldódjon. Prevenciós javaslatokat tehet és tájékoztathatja a szülőket tudnivalókról.

A pszichológus szerepköre: A gyermek megfigyelése a csoportban mind a teljesítmény, mind társas viselkedés szempontjából a lehető legtöbb helyzetben. A gyermekkel vizsgálatok elvégzése, célzott beszélgetések lefolytatása, hosszú terápia szükségessége

esetén külső szakember megtalálása, kapcsolattartás. A tanárok munkájának segítése tanácsadással.

Mentális, mozgásos és érzékszervi sérülés esetén az illetékes szakértői bizottság vizsgálata és véleménye szükséges a felvételhez. Ha ismerjük ezt a véleményt, a szülőkkel és a gyermekkel folytatott alapos előzetes megbeszélés kell, hogy tisztázza a kétoldali elvárásokat és lehetőségeket, köztük azt is, hogy vállalja az iskola a gyereket, ez milyen időtartamra szól, és mi módon döntenek a további együttműködésről. Szükséges ezen túl a megfelelő tárgyi és személyi feltételek megléte (egyéni fejlesztési rend, megfelelő képzettségű és a gyereket elvállaló pedagógusok és asszisztensek, az osztály gyerekeinek tájékoztatása és elfogadó magatartása stb.).

Minden gyermek esetében törekszünk arra, hogy számára a legmegfelelőbb ellátási módot találjuk meg. Fontos, hogy a gyerek minél kevesebb időt töltsön az osztályon, a tanórán kívül, azaz ha lehetséges, bent oldjuk meg a fejlesztését. Ennek érdekében ideiglenesen megváltozhat a gyerek órarendje, bizonyos órák alól a törvényi keretek megtartásával felmentést kaphat, hogy ez alatt saját feladatait végezhesse.

3.1.2. A fejlesztés általános, közös elvei, módszerei, feladatai

- a. A tanuló optimális helyének megválasztása a tanteremben a pedagógus kommunikációs jelzéseinek megfelelő érzékelésére.
- b. Az egyénhez igazított követelmények kialakítása a gyermek képességeinek, érdeklődésének, terhelhetőségének ismeretében.
- c. A tanuló viselkedésének (kommunikációjának, önbizalmának, magabiztosságának, önérvényesítésének, cselekvéses, illetve verbális megnyilvánulásainak) megismerése siker vagy kudarc esetén. Ennek alapján a tanuló alkalmazkodásának, a kortárs csoportba való beilleszkedésének segítése.
- d. Együttműködés a családdal és más szakemberekkel.
- e. A fejlődés segítése gyakori pozitív visszajelzésekkel, a sikerélmény biztosítása.

Kiemelt fejlesztési feladatok

A pszichés fejlődés zavara és/vagy az ASD miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott tanulók nevelése-oktatása során a NAT-ban leírt fejlesztési feladatok az irányadók, de az egyes műveltségi területekhez rendelt tartalmak, és fejlesztendő képességek (azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama) módosulhatnak.

Kiemelt szerepet kap a drámafoglalkozás, a művészetterápia, a relaxáció, az egészségnevelés, illetve az egyéni pszichés gondozás.

3.1.3. A tanulási és/vagy magatartási problémákkal küzdő tanulók intézményi nevelésének az iskolai környezetben megjelenő sajátosságai

- az iskola vezetője támogatja pedagógusai részvételét az integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken, alkalmat teremt a horizontális tudásátadásra
- multidiszciplináris teamek (pl. többségi pedagógus, gyógypedagógus, szülő, az érintett tanuló stb.), illetve iskolai „forrásközpont” működtetése – a pedagógusok által kidolgozott egyes differenciált tananyagok, feladatlapok stb. felhasználásával, melyeket az iskola minden pedagógusa használhat, illetve minden pedagógus gyarapítja az anyagokat.

- nyitott tanulási-tanítási folyamatban megvalósuló tevékenység, amely lehetővé teszi az egyes gyermek vagy csoport igényeitől függő pedagógiai – esetenként egészségügyi – eljárások, eszközök, módszerek, terápiák, a tanulást-tanítást segítő speciális eszközök alkalmazását.
- a tanulási és magatartási problémákkal küzdő tanulók nevelésében-oktatásában, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel, a diverzitás iránti pozitív attitűddel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező pedagógusok
- a tanulási és magatartási problémákkal küzdő tanulók integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő – a tanuló fogyatékosságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező – gyógypedagógusok

Az iskola az Oktatási Hivatal által kiadott SNI irányelveket megfogalmazó ajánlás szempontjait is figyelembe véve alakítja ki helyi tantervét.

3.2. Az iskola beilleszkedési problémák enyhítésére szolgáló programja

A beilleszkedési problémák megjelenési formája az, hogy egy gyerek nem alkalmazkodik megfelelően az iskola és az osztály elvárásaihoz, szabályaihoz.

Az alkalmazkodás számunkra a következőket jelenti.

- Mind a magatartásában és viselkedésben, mind a tanulásban a korától elvárható és az iskola által lehetővé tett mértékben felelős részvétel.
- Az iskolai szintű szabályok megértése és azok betartása.
- Részvétel a csoportépítésben, az osztályszabályok megalkotásában és azok betartásában.
- Egyéni szinten feladattudat, monotóniatűrés, azaz az egyhangú, kötelező feladatok létének elfogadása, azok elvégzése; saját képességek és munkavégzési készségek megismerése, ezek alapján a választható feladatok esetében dönteni tudás, a vállalások (egyéni szerződések) komolyan vétele.
- Kapcsolatépítés felnőttekkel és gyerekekkel iskolai szinten.

A beilleszkedési problémák kezelője elsősorban az osztály gyerekközössége, valamint az osztály tanárai, egymással szorosan együttműködve. Az együttműködés formájáról az osztálykísérő (osztályfőnök) gondoskodik, mint ahogy a problémamegoldó folyamatot is ő tartja kézben. A folyamat tartalmát a résztvevők együtt határozzák meg, amelynek során az osztálykísérőnek (osztályfőnöknek) döntő szava van.

A problémamegoldó folyamatba bevonható más személyek:

- gyerektárs vagy gyerektársak kis csoportja az érintett osztályból vagy másik osztályból,
- szülők,
- iskolapszichológus,
- az osztályban tanító tanár,
- igazgató.

Igénybe vehető fórumok, amelyek egyben a formát is jelentik:

- A felsőbb osztályokban felajánljuk, hogy bárki válasszon a tanárok közül mentort. A feladata a gyerek problémáinak mélyebb megismerése, az osztálykísérővel (osztályfőnökkel) való egyeztetés.
- Beszélgetés meghívott gyerek vagy felnőtt résztvevőkkel, az osztálykísérő (osztályfőnök) vagy a mentor és szükség esetén a szülők bevonásával.

- Osztálymegbeszélés.
- Konfliktusmegoldó beszélgetés (sorozat) egy másik osztály gyerek- és tanárközösségével.
- Mediációs technikák használata
- Tanári műhelyen esetmegbeszélés.

Ha az osztályban tanító tanárok kezelhetetlennek találják a problémát a mi eszközeinkkel, a fent felsorolt fórumok közül igénybevettek mindent, ami az esethez illeszthető volt, akkor elkezdhetik azt a folyamatot, amelynek során a szakellátásba (pedagógiai szakszolgálat, egészségügyi szakrendelések stb.) irányítjuk a tanulót.

3.3. A tanulók pszichés megsegítésének programja

Iskolánkban a tanulók pszichés megsegítése team-munka keretében – gyermekpszichiáter, pszichológus, gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus, művészetterapeuta aktív együttműködésével –, szupervízió lehetősége mellett és a Pszichológusok Szakmai Etikai Kódexében foglaltak betartásával folyik.

Munkánk alapja az empátia, a pozitív odafigyelés, a hitelesség, a nyílt kommunikáció, a kölcsönös bizalom, az együttműködés és a gyermek mindenek felett álló érdekének tiszteletben tartása. A szülőkkel való rendszeres és nyílt, egyértelmű kommunikáción alapuló kapcsolattartás is elengedhetetlen részét képezi a munkánknak.

Tanulóink önismeretének, önkifejezésének fejlődését művészetterápiás, relaxációs és drámafoglalkozások segítik elő.

Tevékenységi formák

a) egyéni konzultáció

A barátságos, elfogadó légkörben zajló egyéni konzultációk során a diákoknak lehetőségük nyílik

- önismeretük,
- interperszonális készségeik,
- tanulási technikáik,
- énhatékonyságuk,
- stresszkezelési módszereik fejlesztésére.

b) szülőkonzultáció

A szülőkonzultáció lényege a gyermek aktuális élethelyzetének, esetleges elakadásának minél egyértelműbb feltérképezése és a továbblépés lehetőségeinek közös mérlegelése.

c) esethez kapcsolódó csoportos konzultáció

A közös iskolai esetmegbeszélések mellett egyes esetekben a szülők kérésére vagy a tantestület javaslatára, a pedagógusok és a szülők részvételével csoportos konzultációra is van lehetőség.

d) csoportos konzultáció

A csoportok összeállítása a pedagógusok és a fejlesztő team javaslata alapján történik. A csoportos konzultáció ereje a Gestalt-elméletből ismert elv mentén igazolható: az egész több, mint a részek összege.

e) konzultáció a teljes osztállyal

A teljes osztályokkal való konzultáció jellemzően a szociometriai csoportértékelő eljárás során, illetve csoportkohéziót növelő intervenciók keretében valósul meg.

Tevékenységi területek

a) Felvételi beszélgetés

Az iskolánkba jelentkező gyermekek, fiatalok felvételi beszélgetése az alábbiak szerint zajlik:

- a gyermek/ fiatal érdeklődési körének, erősségeinek, közösségi kapcsolódásainak feltérképezése,
- projektív tesztek felvétele,
- válaszadás a jelentkező kérdéseire.

b) Részképesség-vizsgálatok

Tanév eleji csoportos és egyéni részképesség-vizsgálatok végzése különböző osztályfokon, elsősorban a kezdő évfolyamokon, illetve a pedagógiai szakaszváltások kezdetén (első, ötödik, kilencedik, esetenként hetedik évfolyamon). A részképesség-vizsgálatokat az iskolapszichológus a fejlesztőpedagógusokkal és a gyógypedagógusokkal együttműködve végzi.

c) Társas kapcsolatok feltérképezése

Az osztályokban zajló csoportfolyamatok bemeneti és kimeneti tesztelése (szociometriai csoportértékelő eljárás). A bementi mérés eredményeinek alapján lehetőség nyílik a tudatos közösségformálásra, a periférián lévő diákok integrálására, a z esetleges konfliktusok kezelésére. A kimeneti mérés információt ad az intervenció eredményeiről.

d) Interperszonális készségek fejlesztése

Társas kapcsolataink alakulása visszahat az önértékelésünkre, jóllétünkre, ezért rendkívül fontos, hogy igényeinkhez mérten tudjunk kapcsolódni egymáshoz. Az önismeret és önelfogadás nagyban hozzájárul a sikeres beilleszkedéshez, ezért egyéni és kiscsoportos konzultációk, művészeti-, relaxációs- és drámafoglalkozások keretein belül igyekszünk diákjaink számára lehetőséget teremteni arra, hogy képességeiket, erősségeiket, erőforrásaikat tudatosíthassák magunkban. A konfliktuskezelés vonatkozásában kiemelten fontosnak tartjuk az asszertív kommunikáció megtanítását, begyakoroltatását, továbbá lehetőséget biztosítunk feszültségcsökkentő, stresszoldó technikák elsajátítására.

Perventív mentálhigiénés feladatok

Aktuális érzelmi, hangulati állapotunk jelentősen befolyásolja mentális teljesítményünket, kommunikációs és problémamegoldási stratégiánk megválasztását, ezért az érzelmek tudatosítása kiemelten fontos jelentőséggel bír az egyéni és a csoportos konzultációk, foglalkozások során is.

- Érzelmifókusz-gyakorlatok
Dr. Barát Katalin szavait idézve: „Az érzelmeinkről nem tehetünk, az viszont már a mi felelősségünk, hogy mihez kezdünk velük.”
- Belső erőforrások tudatosítása
- Projektív módszerek segítségével a pozitív emlékek, élmények felidézése és megjelenítése (rajz, modellezés) nagyban hozzájárul a belső erőforrások tudatosításához.
- Stresszkezelés
A relaxáció, a légzőgyakorlatok és különféle imaginációs technikák megtanulható módszerek. Diákjaink számára megteremtjük a lehetőséget, hogy elsajátíthassák a stresszkezelés, feszültségoldás e hatékony módjait.

- **Drogprevenció**
Az egészséges életmód fontosságának és a szerhasználat veszélyeinek tudatosításával végezzük iskolánkban a drogprevenciós munkát, külső szakértők bevonásával.
- **Pályaválasztási és pályaaorientációs tanácsadás**
Iskolánkban a pályaválasztási és -orientációs tanácsadást az osztálykísérők és a szaktanárok végzik; az iskolapszichológus az alábbiak szerint működik közre a folyamatban:
 - képességek, készségek felmérése
 - kognitív teljesítmény tesztelése
 - figyelemtesztelés
 - pályaválasztást elősegítő kérdőívek, tesztek felvétele, kiértékelése

Kapcsolattartás az intézményen belüli és kívüli szakemberekkel

Intézményen belül

Iskolánkban rendszeres esetmegbeszéléseket tartunk a pedagógusok, a gyógypedagógusok, a fejlesztőpedagógusok, a logopédus, a művészeti terapeuta, a pedagógiai asszisztensek, az iskolapszichológus és a gyermekpszichiáter részvételével. A fejlesztő team tagjai együttműködnek az egyéni fejlesztési tervek és a csoportfoglalkozások megszervezésében.

Intézményen kívül

Amennyiben diákjaink esetében pszichoterápiás vagy egyéb kezelés szükséges, felvesszük a kapcsolatot a pedagógiai szakszolgálattal, a Gyermekjóléti Szolgálattal, a Családsegítő Szolgálattal, illetve egyéb szakellátást biztosító intézménnyel.

3.4. A sajátos nevelési igényű tanulók habilitációs, rehabilitációs célú ellátása

A sajátos nevelési igény megállapítása a megyei vagy országos szintű pedagógiai szakszolgálatok hatásköre, melyet az általuk kiadott szakvélemény rögzít.

A sajátos nevelési igény kifejezi:

- a) a tanuló életkori sajátosságainak fogyatékoság, sajátos nevelési igény által okozott részleges vagy teljes körű módosulását, egyenetlenségeit;
- b) az iskolai tanuláshoz szükséges képességek kialakulásának sajátos útját, fejlődésének eltérő ütemét, esetleg részleges vagy teljes kiesését, egyenetlenségét, lassúbb ütemű és az átlagtól eltérő szintű fejleszthetőségét.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

Az egészségügyi célú rehabilitáció elsősorban a pszichés fejlődési zavar és az ASD jellegének, tüneteinek kivizsgálásakor megállapított diagnózisnak megfelelő szakorvosi ellátást, annak folyamatosságát, kontrollját, valamint a pedagógiai rehabilitációt segítő egészségügyi terápiákat jelenti iskolánkban.

Ebből a szempontból fontos a gyermekneurológiai, a fülészeti, valamint a szemészeti vizsgálat, szükség esetén az érzékszervi gyógyításba való küldése a tanulónak.

A gyógypedagógiai tanár/terapeuta által vezetett pedagógiai rehabilitáció a funkcionális képességfejlesztő programok külön alkalmazásával, a fejlesztések során tanultak elmélyítésével szolgálja az eredményes iskolai előmenetelt.

Az iskolai fejlesztés pedagógiai szakaszai

A tanulóink egyéni/kiscsoportos fejlesztésének pedagógiai szakaszai nem térnek el a NAT-ban rögzítettektől.

Programunkban az 1-4. és az 5-6. évfolyam az intenzív fejlesztés/terápia, a szakszerű funkciófejlesztés, a pszichés gondozás, a megfelelő motiváció és a feladattudat kialakításának az időszaka a gyógypedagógiai korrekciós/kompenzáló/terápiás módszerek alkalmazásával.

3.4.1. A szükséges pedagógiai feltételek

- Speciális tanterv, tankönyvek, tanulási segédletek, speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő technikai **eszközök** (pl. számológép, számítógép, fejlesztő eszközök).
- A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében- oktatásában, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel, a diverzitás iránti pozitív attitűddel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező pedagógus, aki
 - a tananyag-feldolgozásnál figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait;
 - szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít a gyógypedagógus együttműködésével, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít, a differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz;
 - a tanórai tevékenységek, foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a folyamatos értékelés, hatékonyságvizsgálat, a tanulói teljesítmények elemzése alapján – szükség esetén – megváltoztatja eljárásait, az adott szükséglethez igazodó módszereket alkalmaz;
 - a neurodiverzitást figyelembe vevő oktatási módszerek, rugalmas tanulásszervezés segítségével minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezetet hoz létre, melyben érvényesül a differenciált célkijelölés, a többszintű tervezés, a differenciáló módszerek (az instrukciók adása terén is) alkalmazása, beleértve az értékelést is;
 - egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres;
 - együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus, iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba, megosztva vállalja a felelősséget a különleges bánásmódot igénylő gyermek haladásáért.
 - a tanórai tevékenységek, foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a folyamatos értékelés, hatékonyság-vizsgálat, a tanulói teljesítmények elemzése alapján – szükség esetén – megváltoztatja eljárásait, az adott szükséglethez igazodó módszereket alkalmaz;

- egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres;
 - alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez;
 - együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.
- A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő – a tanuló fogyatékosságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező – gyógypedagógus, aki
 - segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését;
 - javaslatot tesz a fogyatékosság, az egyéb pszichés fejlődési zavar, az autizmus spektrum zavar típusához, a tanuló egyéni igényeihez szükséges környezet kialakítására (a tanuló elhelyezése az osztályteremben, szükséges megvilágítás, hely- és helyzetváltoztatást segítő bútorok, eszközök alkalmazása stb.);
 - segítséget nyújt a tanuláshoz, művelődéshez szükséges speciális segédeszközök kiválasztásában, ismerteti a speciális eszközök használatát, tájékoztat a szerzési lehetőségekről;
 - javaslatot tesz gyógypedagógiai specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására;
 - figyelemmel kíséri a tanulók haladását, részt vesz a részeredmények értékelésében, javaslatot tesz az egyéni fejlesztési szükségletekhez igazodó módszerváltásokra;
 - együttműködik a többségi pedagógusokkal, figyelembe veszi a tanulóval foglalkozó pedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait;
 - támogatást nyújt a többségi pedagógus számára a differenciáláshoz a tantervi követelmények szintjén, a következőknek megfelelően: nincs érdemi változtatás a tantervben, elvárt tudásban, hanem több idő, személyi támogatás (többségi pedagógustól, gyógypedagógustól, asszisztentstől), eszközhasználat, differenciált tananyag-feldolgozás révén jut el a gyermek a tantervi céljához. Eltérő tantervi célok megjelenítése esetén – a gyermek szakértői véleményének alapján –
 - terápiás fejlesztő tevékenységet végez a tanulóval való közvetlen foglalkozásokon – egyéni fejlesztési terv alapján a rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztést szolgáló órakeretben –, ennek során támaszkodik a tanuló meglévő képességeire, az ép funkciókra;
 - alkalmazza a sajátos nevelési igényű tanuló osztályterem belüli megsegítésének lehetőségeit a befogadó intézményben;
 - segíti a befogadó pedagógust a szűrésben, az egyéni értékelésben, a gyermek önmagához mért fejlődésének megítélésében;
 - segíti a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolását
 - szülői támogatást, konzultációt biztosít.

3.4.2. Az egyéb pszichés zavarral küzdő tanuló

Az egyéb pszichés fejlődési zavar a Köznevelési törvény által használt gyűjtőfogalom, a sajátos nevelési igényre (SNI) való jogosultság egyik kategóriája. Ebbe a kategóriába tartoznak a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő tanulók, akik az iskolai teljesítmények és a viselkedésszabályozás területén a kognitív, emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése, a kialakult képességzavarok halmozott előfordulása miatt egyéni sajátosságaik figyelembevételével fokozott pedagógiai, pszichológiai megsegítést, gyógypedagógiai segítséget igényelnek.

Az egyéb pszichés fejlődési zavart a pedagógiai szakszolgálat minősíti szakértői bizottsági tevékenysége során, a sajátos nevelési igény megállapítása céljából, a diagnosztikus protokollra épülő komplex állapotfelmérés alapján.

A kategória többféle diagnózist tartalmaz, részben idegrendszeri fejlődési zavarokat, részben a magatartás-szabályozás más zavarait. Az idegrendszeri fejlődési zavarok nagy csoportjából ebbe a kategóriába tartozik a specifikus tanulási zavar és a figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar (ADHD). Ezeknek az állapotoknak közös vonása, hogy a háttérükben mindig eltérő idegrendszeri fejlődés áll, ami számos esetben genetikai okokra visszavezethető vagy pre-, illetve perinatálisan (magzati korban vagy a születés körüli időszakban) szerzett, nem a környezet vagy a nevelés hatására alakulnak ki, és a zavar a korai életkortól kezdve jelen van. Ezzel szemben a magatartásszabályozási zavarok általában nem az eredendően eltérő idegrendszeri fejlődés talaján alakulnak ki, hanem az idegrendszer biológiai sérülékenysége és a rossz környezeti feltételek, elégtelen bánásmód, tartósan extrém magas stressz együttes következményeként jönnek létre.

A súlyos tanulási, beilleszkedési és magatartási zavarok háttérében részképesség zavarok, kóros hiperkinetikus vagy kóros aktivitászavar és/vagy figyelemzavar, az iskolai teljesítmények eléréséhez szükséges pszichikus funkciók kialakulatlansága, fejletlensége, vagy a felsoroltak halmozott előfordulása áll fenn. Nem határozhatunk meg egységes jellemző jegyeket; az egyes állapotok a tünetek/tünetegyüttesek komplexitásától függően a funkciógyengeségtől a komplex személyiség-, illetve általános tanulási zavarig terjedhetnek. A percepció bázis többdimenziós érintettsége miatt az olvasás, írás, számolás elsajátításában különböző súlyosságú akadályt jelent, az enyhe zavartól egészen a funkcióképtelenségig.

a) A részképesség-zavarok körébe az iskolai teljesítmények – elsősorban az alapvető eszköztudás (olvasás, írás, számolás) – elsajátításának nehézségei, a képességek deficitje, valamint az általuk kiváltott, következményes magatartási és/vagy tanulási zavarok komplex tünetegyüttese tartozik. Jellemző, hogy az adott részképességben az intelligencia szintjének ellentmondó súlyos teljesítménybeli elmaradás mutatkozik, valamint teljesítményszóródás mutatható ki az intelligenciafaktorok, a mozgáskoordináció és a beszéd szintje között. A részképesség-zavarok tüneteit mutató tanulók általános jellemzője a számukra nehéz iskolai feladatok iránti feltűnő közömbösség, érdektelenség, amely a nehézségek következtében fokozatosan elmélyül, és a tanulóval kapcsolatos tevékenységek (olvasás, írás, számolás) elutasításában fejeződik ki.

- A (specifikus) **tanulási zavar** egy olyan multifaktoriális meghatározottságú ún. idegrendszeri fejlődési zavar (pl. diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, vagy ezek halmozódása), mely az átlagos vagy akár átlag feletti értelmi képességek és a szükségletekhez illeszkedő, megfelelő oktatási feltételek ellenére okoz komoly nehézségeket a tanulásban, a sikeres iskolai előmenetelben. Az egyes tanulási zavarok tünetei gyakran egyszerre is jelen lehetnek, ezáltal több iskolai készséget

is érinthetnek, pl. az olvasás elsajátításának zavara és az aritmetikai műveletvégzés zavara. A specifikus tanulási zavar iskolai alulteljesítést eredményez, de nem minden iskolai alulteljesítés mögött áll specifikus tanulási zavar. Bár a (specifikus) tanulási zavarral küzdő gyerekek adott területeken gyenge teljesítményt produkálnak, nehézségeik ellenére bizonyos tanulási területeken akár kiemelkedő teljesítményre lehetnek képesek, bizonyos területeken tehetségesek. Ez a paradox tanulási helyzet számtalan feszültséget, meg nem értést indukál mind az érintett tanulóban, mind a szülőben, pedagógusban.

- Az **olvasási zavar** (diszlexia) neurobiológiai eredetű specifikus tanulási zavar, az olvasás, írás elsajátításának nehézségét jelenti, gyenge szófelismerés, pontatlan és lassú olvasás jellemzi, mely legtöbbször helyesírási zavarokkal együtt jelentkezik.
- A **helyesírási zavar** (diszortográfia) önmagában előfordul ugyan, de ritkán.
- Az **íraskivitelezés** (íraskép) **zavara** (diszgráfia) gyakran olvasási zavar nélkül jelenik meg. Másodlagos következményként szövegértési nehézségek jelentkezhetnek, valamint a kevesebb olvasási tapasztalat hátráltathatja a szókincs és a háttértudás fejlődését.
- A **számolási zavar** (diszkalkulia) esetén az intellektuális teljesítményhez, életkorhoz (osztályfokhoz) viszonyítva jelentős elmaradás mutatkozik a számköri ismeretek, számérzék, szám- és műveleti fogalmak kialakulásában, az alapvető műveletek végzésében és a bázisfunkciók (téri-vizuális rendszer, központi végrehajtó rendszer, munkamemória, beszéd és nyelv, gondolkodási funkciók) működésében. Következésképpen nehezített lehet a magasabb szintű matematikai fogalmak elsajátítása, a matematikai ismeretszerzés és -alkalmazás folyamata, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldása.

Mindezen tünetek markánsan és perzisztensen/tartósan fennállva jelentkeznek, nem tekinthetők csupán fejlődési késésnek. A (specifikus) tanulási zavarok háttérében a nyelvi rendszer eltérő fejlődése, a munkaemlékezet gyengesége, valamint az információfeldolgozás sajátos szerveződése áll. Mindezek mellett gyakran mutatkoznak a mozgásszervezés, kézügyesség, bizonytalan kézpreferencia, téri tájékozódás, vizuális észlelés, szenzoros integráció, végrehajtó működés nehézségei.

b) A kóros hiperkinetikus vagy kóros aktivitászavar, a figyelemzavar megléte esetén az érintett tanuló rövidebb ideig tud a feladathelyzetben megmaradni, az általánosnál sokkal több cselekvéses tanulási helyzetet igényel. Azok a tanulók, akik súlyos figyelemzavaruk (helyzetidegenség, hibás-hiányos helyzetfelismerés) vagy fejletlen önirányítás, gyenge önértékelési képesség miatt nem tudnak a tanulási szituációba beilleszkedni, állandó személyes kontrollra, megerősítésre szorulnak.

- A hétköznapi nyelvhasználatban is egyre gyakrabban felbukkanó **ADHD** kifejezés egy angol mozaikszó (Attention Deficit Hyperactivity Disorder, magyarul **figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar**), mely
- **figyelemhiánnyal** és/vagy
- **túlmozgással** (hiperaktivitás) és **impulzivitással** jellemezhető.

A két altípus önállóan vagy kombinált formában is előfordulhat.

Az ADHD átlag alatti, átlagos és átlag feletti intellektuális teljesítmény mellett egyaránt jelen lehet. A szakirodalom szerint az iskoláskorú gyermekek kb. 5%-át érintő, a tanulási teljesítményt és a viselkedésszervezést jelentős mértékben befolyásoló, támogatás hiányában rontó, idegrendszeri fejlődési zavar, mely jelentős mértékben aluldiagnosztizált, számos esetben a diagnózis és a sajátos nevelési igény megállapítása

nélkül van jelen a köznevelés színterein. A mindennapi oktatási, nevelési helyzetekben ennek következménye a szétszórtság, feledékenység, a figyelem könnyű elterelhetősége, huzamosabb ideig történő fenntartásának nehezítettsége, az egymást követő utasítások megjegyzésének nehézsége, a feladatok megfelelő sorrendjének kialakítási problémái és a véghezvitel nehézsége, saját holmik gyakori elhagyása, mások félbeszakítása, mérlegelés nélküli beszéd és cselekvés, ami gyakran inadekvátnak vagy erőszakosnak is tűnhet. Nehéz az érintett tanulók számára az önszabályozás és önirányítás, a mindennapi élethez szükséges tevékenységek szervezése, a célorientált cselekvés tervezése, kivitelezése, az érzelmek szabályozása. Mindezek gyakran alulteljesítést eredményeznek az iskolai haladásban is.

Az ADHD számos erősséggel is együtt jár. Az érintett tanulók kreatívak, kíváncsiak, lelkesek és kockázattűrők, sikerorientáltak, szokatlan és eredeti ötleteikkel, javaslataikkal értékes tagjai a tanulóközösségnek. Számukra érdekes témákban elmélyült érdeklődést mutatnak és kimagasló teljesítményre is képesek lehetnek. Megfelelő támogatás mellett hihetetlen energiáikkal rengeteg feladatot ellátnak, pozitív értelemben motorjai lehetnek a tanulási folyamatnak.

Az ADHD hátterében a végrehajtó funkciók gyenge és/vagy eltérő szerveződése áll, amely a munkamemória (rövid távú emlékezetben megtartott elemek és az ezekkel való mentális műveletvégzés), a viselkedésgátlás (gátlás kontroll), a kognitív flexibilitás (rugalmas váltás) és a figyelem működését befolyásolja.

A viselkedésszabályozás problémái ADHD-ban az érzelmi kontroll gyengeségében, az önmaguk vagy mások felé irányuló agresszióban, szorongásban, az ön-szabályozás gyengeségében, az alkalmazkodóképesség, a célirányos viselkedés, az önszervezés, valamint a metakogníció (saját tudásról való tudás, kognitív önreflexió) eltérő fejlődésében mutatkoznak meg. Minthogy a magatartás-jellemzőkben hasonlóság figyelhető meg a magatartásszabályozási zavarral, fontos hangsúlyozni, hogy ezeknek hátterében elsődlegesen idegrendszer-működési zavar, az ún. végrehajtó funkciók zavara, és nem kizárólag környezeti ártalom húzódik meg.

c) A **magatartásszabályozási zavar** is az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriában nevesülő SNI állapot. Összefoglaló név, mely alatt

- **impulzuskontroll-zavart** (személyre és/vagy tárgyra, tulajdonra irányuló agresszív, destruktív szóbeli és viselkedéses kitörések) és
- **diszruptív** (irritált, vitatkozó, bomlasztó),
- **diszszociális** (normasértő, agresszív, megbotrántoztató) **viselkedészavarokat** értünk.

A magatartásszabályozás zavarával együtt járó problémák súlyosan és tartósan megnehezítik a tanulási helyzetekben való aktív és produktív részvételt, ezáltal jelentős tanulási hátránnyal járnak. A zavarok természetéhez tartozik, hogy kihatással vannak a társas viselkedésre, az interperszonális kapcsolatokra, kommunikációra, a normakövetésre és a szabályok betartására, így ezek a problémák az oktatási, nevelési helyzetekben is jelen vannak. Szakszerű állapotfelmérés és intervenció szükséges ahhoz, hogy az érintett tanuló és tanulóközösség hatékony tanulása megvalósulhasson. Az ADHD és a magatartásszabályozási zavarok diagnosztizálása pszichiáter szakorvosi kompetencia, a beavatkozás tervezésénél a család, pszichiáter szakorvos, (klinikai) szakpszichológus, gyógypedagógus és pedagógus együttműködése szükséges.

Míg a részképességzavarok gyakran ép érzékszervek esetén is az érzékszervi fogyatékoság (gyengénlátás, enyhe nagyothallás) látszatát kelthetik, addig a

hiperaktivitás, a nyugtalanság, a túlmozgások, a figyelemzavar előfordulásakor a tanulók általánosan gyenge képességűnek tűnhetnek.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó állapotok gyakran együttesen is előfordulnak, illetve más idegrendszeri fejlődési zavarokkal is együtt járhatnak (komorbiditás). A tanulási zavar gyakran együtt jár figyelemhiányos/hiperaktivitás zavarral (ADHD), nyelvfajldési zavarral vagy fejlődési mozgáskoordinációs zavarral. Megfelelő intervenció hiányában a hosszútávon fennálló tanulási kudarcok következtében különböző másodlagos pszichés eltérések (szorongásos, kényszeres zavarok, érzelm- és magatartásszabályozási problémák) alakulhatnak ki. A fenti zavarok együttesen súlyos és tartós tanulási problémákhoz vezethetnek.

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók gyakran élnek át kudarchelyzetet, sikertelenséget, elutasítást, amelynek következtében az iskolai teljesítményelvárások iránti közömbösség vagy ellenállás, önértékelési zavarok, különböző jellegű és mértékű társas interakciós és alkalmazkodási problémák alakulhatnak ki. Ezek a sajátosságok az életkor előrehaladtával a társadalmi beilleszkedés szempontjából fokozott veszélyeztetettséget idézhetnek elő. Az idegrendszer csökkent terhelhetőségének jelei az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében abban is megmutatkoznak, hogy a tanulók általában fáradékonyabbak, a változásokra érzékenyebbek, nehezebben tűrhetnek zajokat, szenzorosan könnyen túlterhelődnek, nehezen viselik el a várakozás, kivárás okozta feszültséget, aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak, gyakrabban van szükségük pihenésre, szünetre, esetleg egyedüllétre, támasznyújtásra, fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, érthető és követhető szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet.

Az idegrendszer csökkent terhelhetőségének, érési lelassulásának jelei a tanulási, magatartási zavar tüneteit mutató tanulóknál az alábbiak:

- általában érzékenyebbek a meteorológiai változásokra,
- fáradékonyabbak az átlagnál, nehezen tűrik a zajokat, nehezen viselik el a várakozási feszültséget,
- gyakrabban van szükségük pihenésre, szünetre, egyedüllétre,
- fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, érthető és követhető szabályokat.

3.4.3. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló

Az autizmus spektrumzavarok (a szövegben az autizmus kifejezés mindig a teljes spektrumra utal) az idegrendszer igen korai, nagy valószínűséggel veleszületett ártalmának, illetve a genetikai, egyéb biológiai és környezeti tényezők együttes hatásának következményei. Az iskoláskor eléréséig – vagy tovább – kezeletlenül maradt fejlődési zavar és szélsőséges viselkedésformák fejlesztő célú ellátása a gyermek növekedésével egyre nehezebbé válhat, bár a nevelhetőség, taníthatóság időszaka belenyúlik a felnőttkorba, így sosem túl késő elkezdni a fejlesztést.

Az autizmus spektrumzavarok lényege a társas viselkedés, a kommunikációs és a rugalmas viselkedésszervezés minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulóra legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési készségek területén tapasztalható gondolkodási képesség sajátos hiányossága, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmas viselkedésszervezés és -kivitelezés képességének minőségi sérülése, valamint az egyenetlen képességprofil.

Autizmus spektrumzavar minden értelmi szinten előfordul, jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett éppúgy, mint intellektuális képességzavarral (értelmi fogyatékossgal) együtt járva. A fejlődési zavar átlagos vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülésspecifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van.

Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya vagy megkésített fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. A nyelvhasználat színvonalától függetlenül az alapvető problémák közé tartozik, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, jelentőségének megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet. Az alapvető gondolkodási és viselkedési képességek spontán elsajátításához szükséges képességek hiánya jellemzően egész életen át megmarad, de a speciális intenzív terápiás és pedagógiai ellátás segítségével jelentős fejlődés érhető el. A hiányzó/sérült képességek okozta elsődleges és másodlagos viselkedési tünetek a jól kompenzált állapotokban csaknem eltűnhetnek vagy változhatnak, és az élet különböző szakaszaiban különböző formákban jelentkezhetnek. Új helyzetben, váratlan események, körülmények hatására felerősödhetnek a típusos tünetek. A tünetek változatossága mellett a tanulók autizmusának lehetséges súlyossága széles skálán szóródik. Az időben megkezdett sérülésspecifikus fejlesztés nagymértékben hozzájárulhat az állapot pozitív kimenetéhez.

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók pedagógiai szempontú jellemzése

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók – a tanítás, illetve a tanítási módszerek és tervezés módosítása szempontjából – kiemelkedő jelentőségű tulajdonságai:

- A másik személy szándékának, érzéseinek, gondolatainak, szempontjainak (pl. az információátadás szándékának) meg nem értése, az önmagára vonatkoztatás hiánya.
- A szociális megerősítés jutalomértékének hiánya, vagy az ezzel kapcsolatos öröm későbbi, csak direkt tanítás útján való kialakulása, illetve a belső motiváltság gyengesége vagy hiánya. Sokszor nagyon kevés vagy szokatlan dolog okoz számukra örömet.
- A beszéd korlátozott megértése, még az életkornak megfelelő beszédprodukciónak mellett is, amit nehezítenek a beszéd érzelmi, társas aspektusaival kapcsolatos megértési nehézségek, mint pl. a hanghordozás.
- A beszéd vagy más kommunikációs eszköz spontán, funkcionális, rugalmas alkalmazásának eltérései, elmaradása.
- Egyenetlen képességprofil, pl. a szigetszerű ismeretek, képességek (pl. kiváló mechanikus emlékezet, matematikai vagy zenei képesség), jelentős elmaradás az önellátásban, szakadékszerű különbség a mechanikus és a személyes memória között.
- Hiányzó vagy korlátozott belátás, pl. a gyermek saját tudásával, az ismeret forrásával, módjával, a szubjektív jelentőséggel kapcsolatban.
- A változásokkal, újdonsággal kapcsolatos ellenállás, szorongás.
- A társas környezetben, felnőttekhez és gyermekekhez való szokatlan kapcsolódás, mely megnyilvánulhat a teljes visszahúzódtól, passzivitástól az erőteljes, túlzó ragaszkodásig, aktív, de bizarr kezdeményezésekig, vagy megnyilvánulhat az egysíkú, formális kapcsolatteremtésben.

Típusos erősségek, amelyekre építeni lehet a tanulás támogatása során

- Az egyénre szabott vizuális információ általában jól értelmezhető.
- Tanult rutinokhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás.
- Jó mechanikus memória.
- Megfelelő környezetben, a gyermek érdeklődésének megfelelő témákban kiemelkedő koncentráció, kitartás, precizitás.
- Egyes, nem szociális tartalmú tantárgyi területeken – pl. szó szerinti tanulás, nem szöveges számtan, földrajz, zene – jó vagy akár kiemelkedő teljesítmény.

Típusos nehézségek és kognitív problémák, amelyekkel számolni kell a tanulás támogatása során

- Túlérzékenységre és/vagy fokozott ingerkeresésre utaló viselkedések (hallás, látás, szaglás, tapintás, ízlelés terén, vagy bármely érzékszervi modalitásban).
- A figyelem felkeltésével, irányíthatóságával, fenntarthatóságával és váltásával kapcsolatos gyakori nehézségek.
- Az utánzási képesség hiányosságai.
- Ingerfeldolgozási, vizuomotoros koordinációs problémák.
- Tér-idő értelmezés gyengesége, esetleg hiánya.
- Analízis (sorrendiség)-szintézis műveleteinek problémája.
- Ok-okozati összefüggések felismerésének problémája.
- A lényegkiemelés, problémamegoldó gondolkodás deficitje.
- Az általánosítás, a tanultak új helyzetben való alkalmazásának sérülése.
- Felidézési problémák (pl. speciális szociális tartalmaknál és személyes élményeknél).
- Ismert tananyagban váratlan nehézség felmerülése szociális elem bevezetésével vagy új körülmények közötti alkalmazás során.
- A feladat céljának nem értése, a reális jövőre irányultság hiánya.
- A szimbolikus gondolkodás (pl. játék) fogyatékosága.
- Humor, irónia, metafora, képes beszéd félreértése, nem értése.
- A valóság téves értelmezése, felfogása.
- Realitás és fantázia összetévesztése.
- A szóbeli kérések, közlések félreértése, különösen a többértelmű, elvont kifejezések, többrészes utasítások esetén.
- Szó szerinti értelmezés.
- Képességek, ismeretek önálló, változatos alkalmazásának nehézsége.
- Gyermekközösségben áldozattá, illetve bűnbakká válás, egyes esetekben szociálisan a helyzetnek nem megfelelő viszonyulás a kortársakhoz.
- Szabadidőben passzivitás, kudarcokból eredő viselkedésproblémák megjelenése.
- Félelmek, fóbiák, szorongás.

3.4.4. A habilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai, feladatai, szempontjai

- Az autizmus spektrumzavarból vagy egyéb pszichés fejlődési zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával.
- Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.
- A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- Az egyéni sikereket segítő, a társadalmi együttélés szempontjából kívánatos egyéni tulajdonságok, funkciók és a személyiség fejlesztése.
- Társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének támogatása.

- Az egyes területeken kimagasló teljesítményt nyújtó tanulók tehetségének kibontakoztatása.

A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- A sajátos nevelési igény típusa és súlyossága.
- A sajátos nevelési igény kialakulásának, felismerésének, diagnosztizálásának ideje.
- A sajátos nevelési igényű tanuló
 - életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
 - képességei, kialakult készségei, kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
 - érzelmi szükségletei, állapota, attitűdje,
 - korai fejlesztésben és gondozásban való részvétele, a korai időszak fejlődésmenete.
- A társadalmi integráció kívánalmai: az egyéni tanulási utak megtervezése és biztosítása, az átvezetés, a továbbtanulás, pályaválasztás, a lehető legönállóbb életvitelre történő felkészítés.

A szakirányú végzettséggel rendelkező gyógypedagógiai tanár/terapeuta kompetenciája:

1. a programok, programcsomagok tervezése, összeállítása;
2. a rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és kiscsoportos fejlesztés, osztálytermen belüli megsegítés;
3. közreműködés az integrált nevelés, oktatás keretein belül a tanítási órákba beépülő rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztő tevékenység tervezésében, kivitelezésében, ezt követően a konzultációban, az osztálytermi környezet adaptációjában;
4. a tanuló fejlődésének nyomon követése, értékelése, illetve az ebben való közreműködés a többségi pedagógusokkal együtt.

Az iskola az Oktatási Hivatal által kiadott SNI irányelveket megfogalmazó ajánlás szempontjait is figyelembe véve alakítja ki helyi tantervét. A sajátos nevelési igényű tanuló fejlesztésére vonatkozó célokat, feladatokat, tartalmakat, tevékenységeket, követelményeket beépítettük a helyi tantervbe, műveltségi területek, tantárgyak programjába, illetve a tematikus egységekhez, tervekhez kapcsolódó tanítási-tanulási programba, valamint az egyéni fejlesztési tervekbe.

A fejlesztés formái

- A követelmények teljesítéséhez szükség szerint hosszabb időt határozzunk meg számukra.
- Heti kötelező óraszámuk 10-25 %-át, illetve a szakértői véleményben javasolt óraszámában képességfejlesztő, kompenzáló rehabilitációs foglalkozással töltik egyéni vagy kiscsoportos keretben,
- Az osztály pedagógusai differenciált foglalkozásokon belül a számukra érvényes tanterv szerinti feladatokkal látják el őket.
- A gyermek az osztályban van, de más, a képességeinek és tudásának megfelelő feladatot kap – önálló munkára vagy felnőtt segítsége mellett.
- Az osztályon kívül, de az iskolán belül zajlik a fejlesztés, amely egyéni vagy csoportos formában történhet.
- A diák önálló munkára kap feladatokat.
- Az iskolán kívül részesül terápiában.

Minden sajátos nevelési igényű tanuló esetében készítünk egyéni fejlesztési tervet. Kapcsolatban állunk a területileg, megyei vagy országos szinten illetékes pedagógiai

szakszolgálatokkal, hogy a szükséges könnyítések, felmentések megszerzésének lehetőségeiről a szülőket tájékoztathassuk.

Alkalmazzuk a Köznevelési törvény valamint a 100 / 1997-es érettségi vizsgaszabályzat 20. §-ban leírtakat, segítve ezzel a diákokat a számukra optimális érettségi feltételek kialakításában.

Az integráció személyi feltételei

- öt fő gyógypedagógus,
- egy fő pszichológus,
- egy fő gyermekpszichiáter,
- egy fő családgondozó,
- egy fő logopédus,
- fejlesztőpedagógus végzettségű szaktanárok

Az integráció tárgyi feltételei

Az eszközök tekintetében lásd a Pedagógiai Program tárgyi feltételek jegyzékét.

3.5. A fejlesztő munka alapelvei

3.5.1. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatásának alapelvei

A részképességzavar tüneteit mutató tanulók sajátos nevelési igényeinek kielégítése gyógypedagógiai tanár, terapeuta, pszichológus, esetenként gyermekpszichiáter közreműködését igényli, ezért iskolánkban az alapellátás részét képezi az egyéni fejlesztés, terápia.

Ez komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások formájában, a többségi pedagógus bevonásával, az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében végezhető. Az iskolai oktatás, a pedagógiai, gyógypedagógiai ellátás, valamint az egészségügyi habilitáció és rehabilitáció a tanulási- vagy figyelem- és magatartásszabályozási zavar jellegétől, súlyosságától, a társuló zavarok meglététől, a háttérben lévő sajátos képességmintázat fejlődési lehetőségeitől, mértékétől, dinamikájától függ. Fejlesztésük az egyéni szükségletek figyelembevételével a szülővel és a tanulóval, valamint a pedagógusokkal és a segítő szakemberekkel történő megbeszélést követően történhet.

A fejlesztés hatékonyságához szükséges, hogy egyéni fejlesztési terv alapján egyrészt komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások keretében, másrészt a tanórákon az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében történjen.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt figyelmet követel, valamint a tanulásszervezési módok, a tanulási és értékelési eljárások megválasztása terén sajátos feladatot jelent a tanulási zavarral küzdő, ugyanakkor bármely területen tehetségesnek bizonyuló tanulók felismerése, tehetségük gondozása, ami a pályaaorientáció folyamatára is hatással van.

A tanulók fejlesztésében törekedni kell

- a tudatos, tervszerű, egyénre szabott fejlesztési terv kialakítására;
- a komplex megközelítésre és módszerválasztásra;
- a fejlődési dinamika nyomon követésére.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt jelentőségű

- a tananyag adaptálása;

- tanulásmódszertani elemek beemelése;
- változatos tanulásszervezési módok, differenciált oktatásszervezés, projektmunka biztosítása;
- a tanuló szükségleteihez illesztett tanulási stratégiák megválasztása, a személyre szabott, tanulóközpontú tanulás;
- az értékelési eljárások megválasztása, a fejlesztő értékelés szükségessége;
- a társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének kiemelt támogatása az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó mindegyik tanulónál, ami lényeges elvi kiindulópontja a gyakorlati munkának;
- az egyéni tanulási utak megismerésének szükségessége, az adekvát pedagógiai támogatás tervezése céljából;
- a kronológiai életkorból adódó sajátosságok kiemelt figyelembevétele;
- az olvasást, írást, számolást megalapozó bázisfunkciók, különösen a nyelvi képességek fejlesztése;
- a környezet illesztése a gyermek szükségleteihez;
- érthető és követhető idői és téri struktúra kialakítása;
- átlátható és érthető szabályok kialakítása.

További fontos tényező a tanulók támogatásában a szülők bevonódásának elősegítése, a partnerségi viszony kialakítása és a pedagógusok (amennyiben rendelkezésre áll, a pedagógiai asszisztens), a (külső, belső) segítő szakemberek munkájának összehangolása, együttműködése.

A kialakulatlan részképesség jellegének megfelelően érvényesítjük a számonkérési, értékelési, esetleg – indokolt esetben, az illetékes pedagógiai szakszolgálat szakértői javaslata alapján – az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítés lehetőségét.

A részképességzavar tüneteit mutató tanuló egyéni fejlesztését, külön oktatását intenzív terápiás céllal szervezett átmeneti formának tekintjük.

Az iskolai nevelés, oktatás során kiemelt feladat:

- az egészséges énkép és önbizalom kialakítása,
- a kudarcűrő képesség növelése,
- az önállóságra nevelés.

A fejlesztés kiemelt céljai, feladatai

Diszlexia, diszgráfia, diszortográfia

A diszlexia a tanulási zavarok fogalomkörébe tartozó, intelligenciaszinttől független olvasási és helyesírási gyengeség. Hátterében a központi idegrendszer sérülései, organikus eltérései, érési késése, működési zavara, örökletesség, lelki és környezeti okok különböző összefonódásai találhatók meg, valamelyik dominanciájával. Általában differenciálatlan az aktív szókincs, és gyenge a verbális emlékezet. A tanuló az új szavakat nehezen jegyzi meg, megmásítja, torzítja, jó értelmi képesség esetén új szót alkot helyette, vagy körülírja a fogalmat. Az olvasás tanulása során nehezen alakul ki a hang-betű kapcsolat, gyakori és makacs betűtévesztések fordulnak elő, a sorrendben átvetések tapasztalhatók, a hosszabb szavak áttekintése rendkívül nehéz. Hibás kombinációk, felületes akusztikus képzetek előhívása észlelhető. Nehéz a figyelem megosztása az olvasási technika és a szöveg tartalma között, pontatlan a toldalékok olvasása, lassú az olvasási tempó, gyenge a szövegértés.

A súlyos olvasás- írászavar irreverzibilis, maradványtünetei a közép- és felsőfokú oktatásban illetve a felnőttkorban is feltűnnek és fennmaradnak.

Diszgráfia esetén az írómozgásokban, azok kivitelezésében jellemző a rossz kéztartás, az íróeszköz helytelen fogása, a görcsösség. Más tananyagokban való előrehaladáshoz viszonyítva nagyon lassú az írás megtanulásának folyamata.

Az írómozgás egyenetlen, ritmusa és lendülete töredezett lesz, az optimális mozgássor csak nagyon lassan valósul meg, ezért fáradékonyabbak a diszgráfias tanulók.

A helyesírás zavara (diszortográfia) esetében kiemelt feladat az írott nyelv ortográfiájának/helyesírásának tudatosítása, lehetőség szerint a fluens/gördülékeny íráskészség elérése, az önellenőrzés különböző módjainak (pl. infokommunikációs technológia, helyesírás-ellenőrző és -javító szoftver) készségszintű elsajátíttatása.

A fejlesztés célja:

Az olvasás-, írászavarok és a helyesírás-zavarok javításának feladata az iskolás korban, hogy kialakítsuk a tanulóban az intellektusának és mindenkori osztályfokának megfelelő értő olvasás-írás készséget, fejlesszük kifejező készségét, segítsük az olvasás, írás eszközzé válását az ismeretek megszerzésében. Diszgráfia esetében kiemelt feladat annak elősegítése, hogy a tanuló képes legyen használni az írott nyelvet (akár folyóírás, akár nyomtatott írás, akár gépírás verziókban) a kommunikáció, ismeretszerzés, tudásgyarapítás és társas kapcsolatok létesítésének céljára. Diszortográfia esetében kiemelt feladat az írott nyelv ortográfiájának/helyesírásának tudatosítása, lehetőség szerint a fluens/gördülékeny íráskészség elérése, az önellenőrzés különböző módjainak (pl. infokommunikációs technológia, helyesírás-ellenőrző és -javító szoftver) készségszintű elsajátíttatása.

Ehhez szükséges a gyengébben működő részképességek fejlesztése, valamint kompenzációs technikák tanítása.

A fejlesztés feladatai:

- az olvasás, írás tanítása (szükség esetén újratanítása) lassított tempójú, nyújtott ütemű, hangoztató-elemző, szótagoló, a magyar nyelv ortográfiai sajátosságait figyelembe vevő analízáló-szintetizáló módszerrel;
- stabil betűismeret, betű-hang megfeleltetés kialakítása;
- biztos szóolvasás kialakítása mind valódi, mind álszavak esetében;
- olvasás fluenciájának/gördülékenységének elősegítése;
- az olvasási készség folyamatos gondozása a tanuló egész iskolai pályafutása alatt;
- szövegértési stratégiák kialakítása;
- a kompenzáló technikák alkalmazása valamennyi tantárgy tanulása során;
- az élő idegen nyelv oktatása speciális módszerekkel, auditív megközelítéssel;
- a tanulás segítése a szövegek auditív tolmácsolásával, a tanulás támogatása pl. képekkel, gondolattérképpel, nyomtatott óravázlatokkal, bemutatók rendelkezésre bocsátásával, a szövegek auditív felkínálásával (pl. hangfájlok szerkesztése, hangoskönyvek, optikai karakterfelismerés stb.), gépírással, szövegszerkesztő használatának megtanításával és alkalmazásával;
- speciális olvasástanítási program alkalmazása;
- a diszlexia reedukáció (olvasás újratanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása;
- a téri és időrelációk kialakítása praktikus és verbális szinten
- a vizuomotoros koordináció gyakorlása

- a látás, hallás, mozgás koordinált működtetése,
- az olvasás, írás készségének folyamatos gondozása, fejlesztése,
- eszköz (ceruza, ceruzafogó) helyes használata;
- megfelelő testtartás kialakítása az írás során;
- a mozgáskoordináció fejlesztése;
- a testséma biztonságának kialakítása, a szenzomotoros integráció fejlesztése;
- a vizuomotoros koordináció/szem-kézmozgás összerendezettségének fejlesztése;
- célirányos mozgások fejlesztése, különös tekintettel a manipulációs mozgásokra, praxiára/célirányos mozgások kivitelezésére;
- a ritmus, a nyomás és a sebesség optimális egyensúlyának megteremtése;
- a végrehajtó működés fejlesztése, különös tekintettel a motoros output optimalizálására.
- a spontán és tollbamondás utáni írás színvonalának javítása;
- a fő helyesírási szabályok begyakoroltatása (a kivételek megtanulásának mellőzésével), analógiás stratégiahasználat kialakítása;
- önmonitorozás, önellenőrzés rögzítése;

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- fonológiai, nyelvi, metanyelvi tudatosság fejlesztése,
- beszédpercepció fejlesztése
- verbális emlékezet, munkaemlékezet fejlesztése,
- modalitásspecifikus integráció fejlesztése,
- különböző észlelési funkciók fejlesztése.

Diszkalkulia

A diszkalkulia különböző számtani műveletek, matematikai jelek, kifejezések, szabályok megértésének, a számjegy, számkép felismerésének, egyeztetésének, grafikus ábrázolásának, a számok sorrendiségének, számneveket szimbolizáló vizuális alakzatok azonosításának nehézsége más iskolai teljesítmények (pl. olvasás, írás, idegennyelv tanulás) jó színvonala mellett. Hátterében általában valamilyen idegrendszeri sérülés húzódik meg, amelynek következtében zavart az érzékelés-észlelés folyamata, sérült a gondolkodás. Nehezítetté válik a szimbólumok felismerése és tartalmi azonosítása, akadályozott a fogalmak kialakulása, sérülnek a fogalmakkal végzett gondolkodási műveletek, a sor- és szabályalkotás, a téri és síkbeli viszonyok érzékelése, illetve zavart szenved az emlékezet és a figyelem.

A diszkalkuliás tanulóknál általában hiányzik a matematikai érdeklődés, kialakulatlan a mechanikus számlálás képessége, a mennyiség-állandóság. Súlyos elmaradásaik vannak a matematikai nyelv használatában, a matematikai relációk verbális kifejezésében.

A fejlesztés célja:

Enyhébb tünetek esetén a tanuló intelligenciájától és osztályfokától elvárható matematikai tudás megszerzésének segítése. Súlyosabb tanulási zavar esetén a matematikai fogalmak és alapkészségek életszerű használatának segítése, a mindennapi élethez szükséges szinten.

Ehhez szükséges a gyengébben működő részképességek fejlesztése, valamint kompenzációs technikák tanítása.

A fejlesztés feladatai:

- a testséma kialakítása, a téri relációk biztonsága,

- időbeni tájékozódás fejlesztése,
- a számosság és a számok iránti érdeklődés felkeltése, megerősítése;
- matematikai törvények és szabályok készségszintű ismerete és alkalmazása;
- a matematikai relációk nyelvi megalapozása, a matematika-nyelv tudatosítása;
- a fogalmak, így a szám- és műveletfogalom kialakításakor a manipuláció előtérbe helyezése, a megfigyelés és a megértés érdekében a matematikai eszközök használata, a képi, vizuális megerősítés;
- segítő, kompenzáló eszközök használatának lehetővé tétele;
- a fokozott mennyiségű gyakorlás során az egyéni sajátosságokhoz igazított, megjegyzést segítő technikák, eljárások alkalmazása;
- a matematikai gondolkodás és érvelés (kérdésfeltevések, szóbeli kifejezés, érvelés, divergens, ill. konvergens gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás, problémamodellezés, algoritmikus gondolkodás) fejlesztése
- a diszkalkulia reedukáció speciális terápiás programjainak felhasználása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás és a nyelvhasználat összehangolt fejlesztése;
- szám- és mennyiségfogalom kialakítása, magasabb szintű matematikai fogalmak kialakítása, alkalmazása, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldásának segítése, fejlesztése;
- a vizuális-téri képességrendszer fejlesztése;
- a sorozatalkotási képesség, a szeriális észlelés fejlesztése;
- az önértékelés fejlesztése, sikerélmény biztosítása.

A figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar (ADHD)

Már az első öt évben kialakuló tünet együttes, melyet jellemez a tevékenységek csapongása, a figyelmetlenség, a nagyfokú impulzivitás, a szabályok gyakori megszegése, megfontolatlanság, többszöri konfrontálódás a társakkal. Gyakori a kognitív működések zavara, illetve a nyelvi és motoros képességek fejlődésének késése. Másodlagos szövődménye az aszociális viselkedés és csökkent önértéktudat.

A figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar (ADHD) esetén kiemelt feladat, hogy a tanuló a figyelmi, aktivitási és impulzivitási nehézségei ellenére elsajátítsa az osztályfokának megfelelő ismereteket és kompetenciákat minden tantárgy esetében. Cél, hogy az ismeretszerzés és -alkalmazás, a tudásgyarapítás és képességfejlődés osztálytermi és hétköznapi színtereken is megvalósuljon.

Fő célkitűzések:

- a figyelem- és viselkedésszabályozás egyensúlyának megteremtése személyre szabott támogatással;
- teammunka keretében gyógypedagógiai, pszichológiai, szakorvosi együttműködés;
- a figyelem tartósságát biztosító környezeti feltételek megteremtése;
- a túlzott viselkedéses aktivitás veszélytelen és nem zavaró levezetésének megteremtése;
- fokozott egyéni bánásmód;
- az önszervezési képesség, az önkontroll fejlesztése;
- önbecsülés és pozitív énkép kialakítása;
- szociális készségek fejlesztése, beilleszkedés elősegítése;

- feladatkvitelezés idői és téri struktúrájának megtervezése és kvitelezése;
- dicséret, jutalom, motiválás, sikerélmény biztosítása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- ADHD esetén a képességfejlesztés kiemelt területe az önszabályozás fejlesztése;
- a társas szabályok, a mindennapi együttéléshez szükséges normák kialakítása és betartatása;
- a mindennapi együttéléshez szükséges szociális/társas készségek kialakítása, fejlesztése;
- a figyelmi működés és a kontrollált viselkedés kialakításának támogatása;
- speciális figyelemtréning, különösen a tartós figyelemre vonatkozóan;
- koncentráció fejlesztése;
- utasításkövetés gyakorlása, fejlesztése;
- a türelem, késleltetés és gátlás képességének fejlesztése;
- mozgáskoordináció, biztonságos mozgáskvitelezés fejlesztése, adekvát mozgásos aktivitás biztosítása.

Magatartási zavarok

Jellemzői a visszatérő és tartós disszociális, agresszív vagy dacos magatartássémák. A viselkedés erősen eltér az adott életkorban elvárhatótól, a szociális elvárásokat durván áthágja. Sokkal súlyosabb lehet, mint egy gyermekcsíny vagy egy serdülőkori lázadás és hosszan tart (hat hónap vagy annál hosszabb ideig). Jellemzi még: nagyfokú harcoság, társakkal, tárgyakkal, állatokkal szembeni durva bánásmód, fenyegető erőfitogtatás, indulatkitörések, iskolakerülés, hazudozás.

A magatartásszabályozási zavar esetében kiemelt feladat a közösségi szabályokhoz alkalmazkodó, szervezett viselkedés kialakítása, a szélsőséges megnyilvánulások leépítése, az önkontroll, az érzelmi egyensúly megteremtése.

Fő célkitűzések:

- az önszabályozás fejlődésének támogatása pedagógiai eszközökkel;
- kihívást jelentő viselkedések/viselkedésproblémák csökkentése;
- adaptív viselkedés, szabálykövetés, szabálytartás kialakulásának támogatása;
- társas készségek, kapcsolatok fejlesztése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- düh- és agressziókezelés fejlesztése,
- érzelemfelismerés és érzelemkifejezés fejlesztése,
- kommunikáció fejlesztése,
- konfliktuskezelési képesség, problémamegoldás fejlesztése,
- megküzdési képesség fejlesztése,
- figyelmi működés fejlesztése.

Eszközei lehetnek:

- kognitív viselkedésterápiás eljárások egyes elemeinek alkalmazása pedagógiai helyzetben;
- a mindennapi tevékenységek végzéséhez, iskolai elvárások teljesítéséhez igazított idői keretek rendszeres alkalmazása (napirend);
- tevékenységek végzésének, iskolai feladatok teljesítésének lépésekre bontása (folyamatábra/forgatókönyvek);

- sikerélmény biztosítása, pozitív megerősítés, jutalmazási technikák bevonása;
- együttműködés a családdal és más szakemberekkel.

3.5.2. *Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei*

Iskolánk alapvetően azokat az ép intellektusú és jól/magasan funkcionáló autizmussal élő gyermekeket fogadja, akik az autizmus specifikus támogatás mellett képesek befogadni és elsajátítani a normál tantervű iskolai követelményeket.

A pedagógiai programunk és a mindennapi gyakorlatunk során a sokévnnyi tapasztalatunk mellett építünk az Oktatási Hivatal által kiadott SNI irányelvekre is.

Fontosnak tartjuk az alábbi feltételek meglétét:

- A családtagok részéről egyértelmű szándék a szakemberekkel való szoros együttműködésre és a gyermek intenzív támogatására.
- Az iskola részéről:
- a speciális módszertanban jártas pedagógus és asszisztens;
- jól előkészített, ütemezett egyéni fejlesztési terv;
- speciális eszközök, módszerek és környezet;
- együttműködés a családdal és/vagy a diákotthonnal;
- a befogadó gyermekcsoport felkészítése a pozitív hozzáállásra, folyamatos támogatás;
- szakértői csoport, amely rendelkezésre áll a szülők felvilágosításában, a pedagógusoknak nyújtandó szakmai tanácsadásban, problémakezelésben, a fejlesztés irányának kijelölésében, követésében, a szakértői csoporttal való intenzív kapcsolattartás;
- az integrált gyermek legyen elégedett az iskolai élettel, fontos, hogy jól érezze magát.

Tanulóink támogatása a következő alapelvek szerint érvényesül:

- Az autizmusspecifikus nevelés-oktatás alapja a tanuló egyéni szükségleteinek megértése, figyelembe vétele.
- Az autizmus spektrumán komprehenzív, fejlődési-viselkedéses-oktatási és kognitív-viselkedéses megközelítést alkalmazó módszertanok egyénre szabott alkalmazása szükséges. A minden fejlődési területre kiterjedő komprehenzív megközelítés ötvözi a fejlődési és viselkedéses megközelítést. A fejlődési megközelítés a gyermek által már elért, vagy kialakulóban lévő, elérhető fejlődési szint egyéni felmérését követően a következő fejlődési szintet célozza, míg a viselkedéses megközelítés a korszerű tanuláselméleten alapszik. A viselkedéses megközelítés alapja a viselkedés funkcionális analízise, mely a viselkedést pontosan leírja, részletesen elemzi, és feltárja annak okait, mozgatórugóit. E mellett a viselkedéses megközelítés viselkedéses tanítási technikák, eljárások alkalmazását is jelenti. Néhány példa a viselkedéses tanítási technikákra: láncolás, formázás, a viselkedések megerősítése, modellezés. A kognitív-viselkedéses megközelítésen alapuló módszerek adaptív gondolkodási és viselkedési stratégiákat tanítanak.
- A szokatlan viselkedések, tünetek enyhülhetnek vagy felerősödhetnek, a tanulási teljesítmények javulhatnak vagy romolhatnak attól függően, hogy az oktatási környezet egyénre szabott adaptálása milyen minőségben valósul meg.
- A tanuló sérülésspecifikus támogatása a rehabilitációs-rehabilitációs órákon és az iskolai élet minden színterén, valamennyi tanórai és tanórán kívüli helyzetben

megvalósul, mivel a szociális interakciók, a kommunikáció értését és használatát kívánó helyzetek átszövik az iskolai életet.

- Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulót fogadó köznevelési intézmény valamennyi közösségét (munkatársak, szülői közösség, kortárs közösség) informálni kell az autizmussal kapcsolatos alaptényekről és a támogatás alapvető stratégiáiról.
- Az iskolai élet minden területére ki kell terjeszteni a támogatás alapvető stratégiáit, módszereit (pl. egyénre szabott motivációs rendszer, strukturált környezet, vizuális környezeti támpontok, zavaró környezeti ingerekkel szembeni védelem, a beszédet kiegészítő vagy helyettesítő augmentatív-alternatív kommunikációs eszközök, pl. írott, képes vagy tárgyi szimbólumok).
- Az egyéni fejlesztési terv megvalósítása érdekében a tanuló nevelésében-oktatásában részt vevő valamennyi szakembernek tájékoztattnak kell lennie annak tartalmáról. Az egyéni fejlesztési terv megvalósulását az autizmus spektrum pedagógiája szakirányt végzett gyógypedagógus koordinálja a tanuló és a szülők folyamatos bevonásával.
- A családdal való folyamatos együttműködés a sikeresség egyik alapfeltétele. Célja a család terheinek csökkentése, a kölcsönös információnyújtás, a módszerek otthoni és intézményi alkalmazása közötti folyamatosság biztosítása, a tanultak általánosításának elősegítése.
- Törekedni kell arra, hogy a tanuló pozitív tapasztalatokat szerezzen a közösségekben való részvételről. Ennek érdekében alapelv a tanuló teljesítményének, erőfeszítésének értékelése, a rendszeres pozitív visszajelzések biztosítása.
- A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettség szintjén elérhető legjobb felnőttkori életminőség, a szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése: ennek alapja a szociális-kommunikációs nehézségek, a viselkedésszervezés és a gondolkodás sérülésének speciális módszerekkel történő kompenzálása és a meglévő készségek fejlesztése.
- A tananyag kiválasztásának legfontosabb szempontja a tanultak egész életen át történő megfelelő alkalmazhatósága, különös tekintettel a következő területekre: önkiszolgálás és önellátás, spontán kommunikáció, tanulás, munkavégzés, szabadidő, társas kapcsolatok, közösségi élet, felnőttkorban funkcionális tantárgyi készségek (pl. pénzhasználat valódi élethelyzetben, menetrend elolvasása és értelmezése, az írás kommunikációs célú használata).
- A tanuló túlterheltségének elkerülése érdekében az információkat szűrni kell, mert a tipikusan fejlődő gyermek által spontán, ösztönösen elsajátított nagy mennyiségű információ és készség az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermek számára nehéz tananyagot jelent.
- A hiányzó készségeket pótló, helyettesítő kompenzációs-habilitációs kezelés a fejlődési elmaradás, a másodlagos (pl. viselkedés-) problémák leküzdése érdekében. A fogyatékos készségek kompenzálása különös jelentőségű a tanulási, szociális és munkahelyzetekbe való beilleszkedés és viselkedés elsajátításához.
- Az iskolai és a mindennapi gyakorlati életre felkészítő tananyag speciális módszerek segítségével történő elsajátítása szükséges.
- A jellegzetes gondolkodási nehézségek, rugalmatlanság miatt – a továbblépés előtt – külön kiemelt fejlesztési feladat az elsajátított ismeretek alkalmazásának, általánosításának tanítása, az ismeretek folyamatos használata a fenntartás biztosítására, valamint a változatos problémamegoldási módszerek tanítása.

- A fejlesztési célokat a fenti szempontok alapján fontossági sorrendben kell értelmezni, és e szerint kell az egyéni fejlesztési tervekbe illeszteni.
- A tanulók fejlesztési céljai hierarchikus rendben helyezkednek el abból a szempontból, hogy mennyire szükségesek a gyermek szociális alkalmazkodása és önszabályozása kialakításához (az egyéni fejlettségének szintjén). A típusos egyenetlen fejlődés azt jelenti, hogy a hiányzó vagy elmaradó készségek spontán fejlődésére nem építhetünk: minden egyes hiányzó részfunkció, illetve korábbi fejlődési szakaszból hiányzó alapozó funkció fejlesztését be kell illesztenünk ebbe a hierarchiába. Pl. a veszélyeztető viselkedések kezelése más, elfogadható viselkedések kialakításával a célok hierarchikus rendjében így alakul:
- az ön- (esetleg köz-)veszélyes viselkedések kezelése,
- a családi életet akadályozó viselkedések kezelése,
- a taníthatóság és a csoportba való beilleszkedés kialakítása,
- az iskolán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása.

Speciális módszerek az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók fejlesztésében

- A nevelés, fejlesztés tervezése a mért szociális alkalmazkodás, fejlettségi kor, illetve a mért intelligenciaszint és a kommunikációs színvonal alapján történik, az egyenetlen képességprofil, valamint a tanulási képességek miatt egyénhez igazodó módon, a fejlődés erre alkalmas eszközzel való folyamatos követésével.
- A fejlesztésben, tanításban, a viselkedésproblémák megelőzésében és kezelésében alapvető a viselkedéses megközelítés és a kognitív viselkedésterápia módszereinek autizmusra adaptált alkalmazása. Iskoláskorban a többségi és a speciális oktatásban egyaránt hatékonyak a különböző viselkedéses stratégiák, mint pl. a láncolás, a modellnyújtás, a feladatanalízis módszere, a problémamegoldó stratégiák tanítása, promptolás, azaz megfelelő szintű segítő kulcsinger alkalmazása, szociális történetek, kortárs segítői programok és a videoalapú beavatkozási stratégiák.
- Szükség van az egyéni motivációs és jutalmazási rendszer kialakítására.
- A strukturált környezet alkalmazása bejósolhatóbbá, kiszámíthatóbbá, érthetőbbé és ezzel érzelmileg biztonságosabbá teszi a környező világot. A struktúra és a vizuális környezeti támpontok (pl. napirendek, vizuális időjelzők, folyamatokat megjelenítő vizuális algoritmusok) elősegítik az autizmussal élő gyermekek, tanulók autonómiáját és önállóságát, csökkentik a tanulók függőségét más személyektől, valamint lehetővé teszik a tevékenységrepertoár bővülését, a rugalmasabb alkalmazkodást, csökkentik a változásokkal szembeni ellenállást és szorongást.
- A szociális sérüléssel összefüggő tanítási nehézség miatt keresni kell az információ átadására a gyermek megértési szintjének megfelelő és szociális vonatkozásoktól leginkább független módszereket és médiumokat (pl. írott instrukciók, folyamatábra, számítógépes oktatás stb.).
- A tanítási helyzetek szociális vonatkozásainak elfogadása, illetve megértése fontos tanítási cél (pl. a csoportos, illetve „frontális” tanítási helyzetben való tanulás).

3.6. Az alsó tagozat autizmus specifikus programja

3.6.1. Az alsó tagozaton folyó nevelő-oktató munka célja

Csoportjainkban, a többi tanulóval együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű, elsősorban autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos

tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavar, ADHD) küzdő gyermekek, ép intellektusú tanulók iskolai nevelésével-oktatásával foglalkozunk.

Pedagógiai munkánk olyan speciális megközelítést igényel, amely az egyén aktuális szükségleteire, állapotára épít, tartalmazza azokat a specifikus módszertani elemeket, amelyek bizonyítottan hatékonyak az autizmus spektrumzavarral élő gyermekek esetében.

Célunk a szociális, kommunikációs és kognitív készségek hiányainak kompenzálása, a fejlődésben elmaradt készségek habilitációs fejlesztése, a praktikus készségek alakítása, az adaptív viselkedés alakítása, az egyén számára elérhető legjobb szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése.

3.6.2. Az alsó tagozaton folyó nevelő-oktató munka pedagógiai feladatai

Feladatunk, hogy minél nagyobb mértékben előkészítsük a felső tagozatra való integrációt, az érettségi esetleges letételét, hogy kialakítsuk a közösségi alkalmazkodást és elfogadást, későbbiekben pedig az önálló életvezetés lehetőségét és a legeredményesebb társadalmi integrációt.

Ennek érdekében fő feladataink a következők:

- a szocializációs képességek kiemelt fejlesztése
- társas kapcsolatok alakítása
- a gyermek adaptációját segítő viselkedésformák kialakítása
- használható tudás és kompetencia kialakítása: felkészítés az iskolán belüli felső tagozatra való integrációra
- a képességek korrekciója és fejlesztése
- önellátáshoz és önkiszolgáláshoz szükséges készségek fejlesztése
- szenzomotoros képességek fejlesztése

3.6.3. Eszközök, eljárások az alsó tagozaton

Speciális tanulásszervezési módszerek

Az autizmus spektrum zavarral élő tanulóknál fennálló szociális adaptációs problémák miatt keresni kell a gyermek fejlettségi szintjének leginkább megfelelő tanítási helyzeteket:

- egyéni fejlesztés, amely alkalmas az új ismeretek, készségek bevezetésére, önálló vagy támogatott gyakorlására
- strukturált egyéni munka, amelyben az egyénre szabott önálló feladatok rendszere lehetővé teszi a tanultak begyakorlását
- csoportos/mikrocsoportos foglalkozás, amely lehetővé teszi a gyermekek egymással való együttműködését, és az ismeretek új helyzetben való gyakorlását

Protetikus környezet kialakítása

A strukturált környezet elemei:

- a tér-idő szervezése (napirend, munkarend stb.)
- vizuális támpontok (írott és képi segédletek)
- kódos munka

A térben és időben strukturált környezet informálja a tanulót arról, hogy *mit, mikor, és mennyi* ideig tegyen. Ezért az osztályban kialakítjuk az önálló munkához szükséges teret, a közös tevékenységhez szükséges területet, továbbá kijelöljük az egyéni fejlesztésre

alkalmas helyiséget. A strukturált térben az egyénre szabott vizuális környezeti támpontok segítik megszervezni a tanulók tevékenységeit.

A kódos munka, lehetőséget ad a tanult készségek önálló begyakorlására, az önálló munkavégzésre.

Az autizmus specifikus módszereket, eszközöket rugalmasan kezeljük, a tanulóink pillanatnyi szükségleteihez igazítjuk azok alkalmazását.

3.6.4. Személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Feladataink azonosak a felső tagozatban meghatározott pedagógiai feladatokkal.

Kiemelt feladataink

Szenzomotoros készségek fejlesztése.

Az autizmus spektrum zavarral élő tanulóknál gyakori a szenzomotoros készségek sérülése. Ezért minél több iskolai és iskolán kívüli tevékenységben lehetőséget kell teremteni a következő területek fejlesztésére:

- testséma, testélmény fejlesztése
- a testmozgások célszerű összehangolásának tanítása különféle aktivitásokban
- szociális kontextusokban való megfelelő mozgásformák kialakítása.

Viselkedés befolyásolását szolgáló stratégiák alkalmazása

Az autizmussal élő tanulók számos olyan viselkedést, magatartásformát mutathatnak, melyeket a környezet nem kívánatosnak minősít, tilt, esetleg csupán szociálisan furcsának tart. Ezek között a viselkedések között előfordulnak veszélyes, destruktív, agresszív vagy önkárosító megnyilvánulások, sztereotip viselkedés vagy szélsőséges passzivitás.

A leggyakrabban alkalmazott stratégiák:

- erőszakmentes konfliktuskezelő technikák
- a problémás viselkedés megelőzése
- a kívánatos viselkedések pozitív megerősítése

Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése

Autizmus spektrum zavarral élő tanulóink nevelésében kiemelt szerepet kap a saját személyiség, a külső és belső tulajdonságok megismertetése, a saját viselkedés kontrolljának, a kooperációnak, szociális normáknak direkt tanítása, mivel azok intuitív megértésére, spontán elsajátítására korlátozottan számíthatunk.

Testi és lelki egészségre nevelés

Autizmus spektrum zavarral élő tanulóink gyakran szenvednek szorongástól, evés- és alvászavaroktól. Ezért az érzelmi biztonság megteremtésén túl a problémák kezelésével kapcsolatos teendőknek prioritást kell kapniuk egész napos nevelésükben, továbbá egyéni fejlesztési terveikben. Az említett problémák miatt szükség lehet gyermekpszichiátriai konzultációra, valamint egyénre szabott megoldási stratégiák kidolgozására is.

Együttműködésre nevelés

A családdal való szoros együttműködés révén érhetőek el nevelési céljaink, különös tekintettel a szociális-kommunikációs készségek általánosítására, a rugalmasabb viselkedés alakítására, a gondolkodás fejlesztésére, a családi, közösségi együttélés normáinak elsajátítására.

Másokért való felelősségvállalás, önkéntesség tanítása

Autizmus spektrum zavarral élő tanulóink számára is cél lehet az önkéntes feladatvállalás egyéni mérlegelést követően, ha annak értékét, saját szerepüket és kompetenciájukat az önkéntes tevékenység során megértik. Szem előtt kell tartani szociális naivitásukat, sebezhetőségüket, ezért a család és a pedagógusok egyénre szabott támogatásával vonhatók be önkéntes feladatokba, alsó tagozatban inkább iskolán belüli helyzetekben.

Fenntarthatóságra, környezettudatosságra nevelés

Autizmus spektrum zavarral élő tanulóink számára a közvetlen környezet megfigyelése, a mindennapi élettel kapcsolatos tapasztalatszerzés, a helyes szokásrend kialakítását célozza.

Médiatudatosságra nevelés

Autizmus spektrum zavarral élő tanulóink számára a különböző médiumok segíthetik az élő nyelvtől és szociális közvetítéstől független tanulást, ill. kapcsolatteremtést, valamint hozzájárulhatnak olyan multimédiás tananyagok kialakításához, amelyek hozzáférhetőbbé tehetik a szociális interakciókat. Ugyanakkor, tanulóink különösen veszélyeztetettek lehetnek a különböző médiumok által közvetített tartalmak meg nem értése, félreértése miatt, továbbá fokozottan fennáll a függőségek kialakulásának veszélye is.

Tanulás tanítása

A feladatoknak a tanuló szempontjából értelmesnek kell lenniük, ezért az ismereteket lehetőleg abban a kontextusban tanítjuk, melyben a gyermeknek alkalmaznia kell azokat. A tanultakat folyamatosan szinten kell tartani. A tanulási folyamatot protetikusan környezet kialakításával támogatjuk, amely magában foglalja a tér-idő struktúrát és a vizuális segédeszközök használatát.

3.6.5. Közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok

Az iskolai szervezet hatékony működése kölcsönös bizalmon, elfogadáson és tiszteleten alapuló kapcsolatot tételez fel az iskola szereplői: a pedagógusok, pedagógiai munkát segítő asszisztensek, a munkát segítő szakemberek (pszichológus, pszichiáter, védőnő, családsegítő szakember) a tanulók és a szülők között. Ennek megvalósulása különös hangsúlyt nyer tagozatunkon.

Az alsó tagozat szakemberei közötti együttműködés

A közösségfejlesztés feladatai az iskola értékközvetítő tevékenységének a lényegét jelentik, így az alsó tagozaton dolgozók számára kiemelt fontossággal bír az együttműködés. Ennek megvalósulási formái:

- napi szintű személyes találkozás
- elektronikus levelezési lehetőség
- szakmai team
- esetmegbeszélés
- szükség esetén szupervízió
- kölcsönös óralátogatás
- közös szabadidős programok szervezése

Az alsó és felső tagozat szakemberei közötti együttműködés

A tanulók oktatása-nevelése során kitűzött célok elérése érdekében elengedhetetlen a felső tagozaton dolgozókkal való együttműködés. Ennek megvalósulási formái:

- napi-heti szintű személyes találkozás
- elektronikus levelezési lehetőség
- szakmai team
- esetmegbeszélés, tanácsadás
- szükség esetén szupervízió
- kölcsönös óralátogatás
- iskolai szintű megbeszélések
- közös szabadidős programok szervezése
- családi nap
- közös munka az iskola környezetének szépítése érdekében

Az alsó tagozat tanulói közötti együttműködés

Az alsó tagozaton tanulóink életkori sajátosságainak, fejlettségének és autizmusból fakadó együttműködési nehézségeinek figyelembevétele árnyalja a tanulóközösségek fejlesztésének általános módját. A szociális,- kommunikációs képességek sérülése, esetleges problémás viselkedések miatt tanulóink számára nehézséget jelentenek az olyan készségek, melyek az ilyen programokon való részvételt lehetővé teszik: pl. várakozás, csöndben maradás, a másik munkájának tiszteletben tartása, erkölcsi norma megértése. A pedagógusaink így fokozottan mérlegelik a részvétel lehetőségét, és akivel, amilyen mértékben lehet, egyénileg vesznek részt az iskola rendezvényein.

A kapcsolattartás megvalósulásának lehetőségei:

- csoportok közötti átjárás
- közös születésnap ünnepelés
- közös tevékenységek szervezése: főzés, sütés, kézművesfoglalkozás, stb.
- közös külső színterű programok: tanév indító közös főzés, kirándulás, séta, erdei iskola, stb.
- ünnepekhez kötődő közös programok: farsang, adventi kör, Szent Mihály napi kirándulás, stb.

Az alsó és a felső tagozat tanulói közötti együttműködés

Fontosnak tartjuk az együttműködést a felső tagozatra járó tanulókkal is.

A kapcsolattartás megvalósulásának lehetőségei:

- óralátogatás
- közös tevékenységek szervezése: főzés, sütés, kézművesfoglalkozás, stb.
- közös külső színterű programok: tanév indító közös főzés, kirándulás, séta, erdei iskola, stb.
- ünnepekhez kötődő közös programok: farsang, adventi kör, Szent Mihály napi kirándulás, stb.
- tanévkezdő rituális köszöntés
- - kötelező közösségi szolgálat teljesítésének lehetősége tagozatunkon

A szülőkkel való együttműködés

A szülőkkel való együttműködés tagozatunkon különös hangsúlyt kap. Egyrészt tanulóink kommunikációja nem minden esetben teszi lehetővé, hogy a szülő megfelelő információt kapjon a gyermekétől az iskolában folyó tevékenységekről. A tanulóink által nem, vagy nem helyesen közvetített információk átadása ezért a pedagógusokra hárul. Ugyanígy, a pedagógus sem tud meg információt a tanulótól az otthoni szokásairól. A pedagógiai gyakorlat tehát a szülő és a pedagógus közötti elengedhetetlen rendszeres,

folyamatos kapcsolattartási formákat kíván. A kapcsolattartás megvalósulásának lehetőségei:

- napi szintű, szóban történő információcsere
- elektronikus levelezési lehetőség
- telefonos kommunikáció
- üzenő füzet (mely az egyes tanulók szükségleteihez igazítva lehet motivációs füzet, pozitív élmények füzet, siker füzet, szabálykönyv stb.)
- közösségi portál zárt csoportja
- fényképes tájékoztatás (betartva a személyiségi jogok védelmét)
- heti szintű eseményfüzet (ez a tanulókkal közösen elkészítve, a tanulók által írt, rajzolt események során tájékoztatja a szülőket)
- bemutató órák, nyílt nap
- fogadó óra
- szülői értekezlet
- szülői est (sok esetben külső szakember bevonásával zajló, kötetlenebb beszélgetés)

A sokoldalúbb, különböző hangulatú és célú, hosszabb megbeszélések igénye és gyakorlata tanulóink sajátosságaiból fakadnak, hiszen az iskolai, otthoni fejlődés összevetése, közös módszerek, célok meghatározása, esetleges problémás viselkedések kezelése, az iskolában elsajátított készségek otthoni környezetbe történő átvitele, általánosításának megbeszélése több időt kíván meg. A szülőkkel való ilyen szoros együttműködés feltételezi, hogy tagozatunkon dolgozó pedagógusaink pozitív légkört alakítsanak ki: a szülő és a pedagógus is őszintén elmondhassa véleményét, igényeit, kéréseit, hiszen számunkra a szülőkkel kiépített partnerközpontú együttműködés a mindennapi munkánk záloga.

Az alsó tagozatból a felső tagozatba való átmenet segítése

A felső tagozatba lépő gyermekekről való információk megosztása az őket a későbbiekben a felső tagozaton ellátó pedagógusok és segítő szakemberek felé, valamint az új pedagógusok és szakemberek bemutatása a tanulók és családjaik számára.

3.6.6. A tanulmányok szervezésének szakaszai

Az iskolánkba alsó tagozatra járó tanulók 2 tanulmányi szakaszban vesznek részt.

1. szakasz

A Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve alapján iskolánk lehetőséget biztosít egy rehabilitációs év elvégzésére, mely szerint a korai fejlesztés gyakran átnyúlhat az óvodai éveken túl az alsó tagozat időszakába is.

Az erre az évre történő beiratkozás minden esetben a szülő előzetes beleegyezésével történik. A rehabilitációs év elvégzése után a szülő a tanuló fejlődéséről részletesen tájékoztatjuk és együtt döntünk a továbbhaladás lehetőségeiről.

Ennek a tanévnek fő célja a rehabilitáció. A gyermek formális és informális felmérésének tapasztalataira alapozva, egyénre szabott hosszú, közép- és rövid távú tervre épül.

Célunk a tanuló elemi beilleszkedési készségeinek, adaptív viselkedésének kialakítása. Ennek érdekében kiemelt fejlesztési célok közé tartozik:

- a szociális/kommunikációs alapkészségek célzott fejlesztése,
- az autizmusból eredő fejlődési elmaradások lehetséges célirányos kompenzálása,

- az ismétlődő, sztereotip, helyzetnek nem megfelelő viselkedés kialakulásának megelőzése, illetve rendezése,
- fogyatékoság-specifikus vizuális információhordozókkal segített ún. protetikusan, segédeszközökkel felszerelt augmentatív környezet, eszközök használatának elsajátítása, adaptív viselkedési formák, szokások kialakítása.

Főbb fejlesztési területek:

- autizmus specifikus fejlesztések
- babzsák program
- kódos munka folyamatok
- vizuális támogatás
- protetikusan környezet
- kommunikáció/szociális viselkedés fejlesztése:
- szociális kapcsolatteremtés elemeinek tanítása (pozitív megerősítéssel).
- tanítási helyzetben szükséges elemi szociális viselkedés kialakítása.
- fejlődési funkcióelmaradások, önkiszolgálás
- alapvető készségek megerősítése (étkezés, szobatisztaság, tisztálkodás, öltözködés).
- szenzomotoros fejlesztés, mozgás fejlesztés
- kognitív fejlesztés
- elemi ismeretek, fogalmak
- elemi logikai műveletek és összefüggések tanítása
- szociális kognitív készségek fejlesztése
- egyszerű aktivitásformák kialakítása strukturált keretek között (pl. játék-, használati és taneszközök célszerű használata)
- általánosítás képességének fejlesztése
- az elsajátított képességek önálló használatának tanítása
- az elsajátított képességek más összefüggésben való használata
- képességek alkalmazása más, elsősorban otthoni környezetben stb
- viselkedésproblémák kezelése
 - viselkedésproblémák megelőzése
 - alternatív viselkedések kialakítása

2. szakasz

Az alapfokú nevelés időszaka, az alsó tagozat 1.-4. osztálya.

Ebben a tanulmányi szakaszban iskolánk helyi tantervében szereplő előírások és célkitűzések szerint szervezzük oktató-nevelő munkánkat.

A tanulmányi eredmények értékelése

A Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve alapján a sajátos nevelési igényű tanulók számára lehetőség van egyéni értékelés kialakítására.

Az iskolánkban alsó tagozatra járó tanulóink számára az Irányelv adta lehetőségek létfontosságúak, hiszen tanulóink, képességeik folytán nem vizsgálhatók a hagyományos számonkérési eljárásokkal. Nálunk az értékelés mindig egyénre szabottan, autizmus- specifikus elveket követve történik.

Napi gyakorissággal történik a visszajelzés, speciális jutalmazási rendszer alkalmazásával.

Az Irányelv alapján a tanulóink fejlődésének legfontosabb dokumentuma az egyéni fejlesztési terv, amely alapján a tanuló állapotában elért változás mértéke észlelhető, értékelhető. Az egyéni fejlesztési tervet a tanuló osztálytanítója és az alsó tagozaton dolgozó gyógypedagógusok teamje készíti el fél éves időintervallumra. Az egyéni fejlesztési tervben azokra a területekre koncentrálnak, amelyek a leginkább sérültek a tanulóinknál, és amelyekben változást szeretnénk elérni. A fejlesztési terv megvalósulásának értékelésével tűzzük ki a következő félévre vonatkozó tartalmakat.

Az egyéni fejlesztés keretében, illetve a tanuló összteljesítményében mutatott fejlődés félévkor és év végén szöveges értékelés formájában jelenik meg.

3.7. Az iskola tehetséggondozó programja

A tehetséggondozás célja iskolánkban az egyéni utak megtalálása, az egyéni érdeklődés támogatása. Ha mindezt képességbontásnak nevezzük, függetlenné válik attól, hogy valaki milyen képességekkel született és bárki részesülhet benne. Törekszünk rá, hogy megtaláljuk a helyét, idejét annak, hogy a diákok beszélhessenek az őket érdeklő témákról. A személyes figyelem mellett, amit a kis osztálylétszám biztosít, a fakultáció-orientált óraterv, az egyéni tanulási szerződések és a szülőkkel történő szoros kapcsolattartás teszi lehetővé, hogy – tapasztalataink szerint – nagymértékben tudunk alkalmazkodni, és rugalmasan reagálni diákjaink egyéni igényeire. Ezek az élethossziglan tartó tanulás alapjaiként szolgálhatnak minden tanulóink életében.

Területei:

- képességek kiaknázása, pl. a művészeti jellegű tevékenységekben, matematikában, nyelvben, sportban,
- tudásgyarapítás.

Külön figyelemben részesülnek

- olyan gyerekek, akik valamilyen területen kiemelkedő képességeket mutatnak,
- olyan gyerekek, akik valamilyen témában sokat tudnak,
- olyan gyerekek, akik előnnyel indulnak (pl. külföldön éltek, és jól tudnak egy idegen nyelvet), igyekszünk meglévő tudásukra támaszkodni az órák szervezésében. Ezt a napi szintű tanári kommunikáció biztosítja.
- és mindenki, azáltal, hogy aki kész a kötelező órai feladattal, kaphat további feladatot, vállalhat kutatást, részt vesz szakkörön és önképzőkörön, azaz sokféle módon megmutatkozhat.

A tehetség felismerése érdekében kifejtett munkánk

- Kis létszámú osztályokkal (12 - 18 fő) dolgozunk, így biztosítjuk a folyamatos szaktanári figyelem lehetőségét. Mindemellett az osztálykísérői/mentori munkakörben időt teremtettünk az egyéni utak követésére.
- A 9 - 12. osztályban minden olyan diáknak egyéni órarendre van lehetősége, aki az iskolán kívüli életében valamely tevékenységében komoly eredményt ér el (pl. élsportoló). Működik az egyéni tanulási szerződés rendszere, mely biztosítja a tanulás egyéni útjainak szabályozását. Ez rögzíti a diák vállalását, a tanári segítség formáit és idejét, a vizsgák rendjét, a határidőket. Ez a forma egyben biztosítja az alternatív tanulási formák megjelenését.
- Az év elején szintfelmérőkkel állapítjuk meg az aktuális igényeket.
- Lehetőséget biztosítunk arra, hogy egy diák valamely tantárgyból magasabb évfolyam tanóráin is részt vegyen, tanulmányait a tanév megrövidítésével teljesítse.

- Az előrehozott érettségi lehetőségével több diákunk is élhet.
- A szülőkkel mindvégig folyamatos kapcsolatban állunk, jelzéseiket például az érdeklődés kibomlására, változására vonatkozóan folyamatosan figyelembe vesszük az egyéni programok szervezésénél.

A tehetséggondozás szervezeti keretei, szinterei

Tanórán belül többletfeladatok elvégzése – differenciálás. Fontosnak tartjuk, hogy ne a tananyaggal fusson előre a tehetséges diák, hanem egy-egy témát mélyebben, más szempontok alapján, önállóan stb. dolgozzon fel. A választási lehetőségek biztosítását a tanórán és azon kívül is az egyik legfontosabb teendőnknek tartjuk. Ilyen lehet a kutatómunka, mely a tananyaghoz szorosabban vagy lazábban kapcsolódó témában rövidebb-hosszabb határidővel elvállalt anyaggyűjtés (otthon, iskolában, könyvtárban stb.). A munka végén valamilyen formában a többiek számára is hozzáférhetővé válik az eredmény.

Tanórán kívül szabadon választható szakkörön, önképzőkörön, tanulmányi versenyeken való részvétel - amellet, hogy a gyerekek kérhetnek, és részt vehetnek ezeken a programokon, arra is lehetőséget biztosítunk a tehetséggondozáson belül, hogy pályázat útján jelentkezzenek, és sikeres pályázat esetén ők maguk tartsanak foglalkozásokat. Ehhez tanári konzultánst biztosítunk.

A szabad óralátogatás rendszere olyan forma a középiskolában, ami nem automatikus, hanem a felmutatott tanulmányi eredmény függvényében elnyerhető. Egyéni tanulási szerződésben rögzítjük a feltételeket, beszámolási kötelezettségeket, időhatárokat, tevékenységi formákat. Volt olyan tanulónk, aki ennek keretében iskolán kívüli szakképzésben vett részt.

Egyéb szintereken a gyerekek munkái folyamatosan láthatóak az iskola épületében, pl. képzőművészeti alkotások, tárgyi produktumok, megírt versek, tárgyakból készült kompozíciók, terepasztalok, gyűjtemények stb. Nem csak a dekoráció részei ezek a munkák, hanem tanulmányi feladatok is kapcsolódnak mindezekhez.

Hat-hét hetente több napot szentelünk a témanapoknak, projekteknek. A gyerekekkel együtt kiválasztott témát többfajta tevékenységen keresztül és többféle szempontból dolgozzuk fel. A végén filmek, beszámolók, tablók, előadások bemutatása következik. Itt mindenki a saját érdeklődésének, tehetségének megfelelően választ a tevékenységek közül.

Szeretnénk bevezetni az osztályokon átívelő feladatlap készítési programot. A gyerekek egymásnak készíthetnek feladatokat, nemcsak osztályon belül, hanem más osztályok számára is. Itt elsősorban azokat a tehetséges gyerekeket célozzuk meg ilyen irányú felvetéseinkkel, akik a saját szintjükön már elsajátították a kitűzött tananyagot, és van kedvük és idejük ilyen természetű munkára.

Ha alkalom adódik, felkérünk gyerekeket, hogy tartsanak előadást vagy akár előadás-sorozatot egy másik osztály az általuk jól ismert témához kötődő tanóráján.

Fontos módszertani újításunk az idő strukturálására az "elmenős programok" rendszere. Mivel azt gondoljuk, hogy a tanulás tevékenységeken keresztül ugyanolyan hatékony eredményeket hozhat, minden hónapban – az évfolyamtól függően időnként sűrűbben is - szervezünk a tananyaghoz kötődő iskolán kívüli programokat. Ezek helyszínéről a gyerekekkel közösen döntünk, a vizsgálandó területről egyéni megállapodást kötünk. Itt mindenki a saját érdeklődése mentén vállalhat kutatási területet, amelyről azután köteles

a szóbeli vagy/és nyomtatott formában a program dokumentációjához hozzájárulni. Minden félévben legalább egyszer vidéki tanulmányi kirándulásra megyünk.

3.8. Relaxációs program

Az autogén tréning (AT), relaxáció módszerének rendszeres alkalmazásával a gyermekek elsajátítják a *tudatos pihenés* technikáját, segítségével megtanulják az *izomzat tudatos ellazítását*, ezáltal a *pszichés feszültség csökkentését*. *Javul koncentráló képességük*, mivel gyakorolható a kitartó összpontosítás, a tartós figyelem.

Saját pozitív értékeik felfedezésével *énképük formálódik*, kellemes (régi) emlékek meglevenítésével *megerősödik önbizalmuk*.

A relaxációval kialakítható kellemes, feszültségmentes állapot hosszú távon csak akkor fejt ki a hatását, ha a feladatokat *rendszeresen ismétli* a gyermek és betartja azokat a legfontosabb szabályokat, amelyeket a tréner már az első alkalommal, lehetőleg a foglalkozás elején ismertet a tanulókkal.

Rendszeres gyakorlás

A tartós feszültségmentes állapot *tanulási folyamattal* alakítható ki. Ugyanis csak ezáltal alakulnak ki azok a feltételes reflexek, amelyek segítségével bármikor könnyen kiváltható az izmok ellazítása, a szorongásmentes állapot kialakítása. A gyerekeknél könnyebben és gyorsabban alakítható ki ez a reflexfolyamat, különösen, ha a foglalkozások mindig azonos körülmények között zajlanak le, lehetőleg mindig ugyanazon a helyen, azonos időpontban, napszakban. Később, amikor a feltételes reflexek kialakultak, már bármilyen körülmények között előhívhatóvá válik a kívánt, kellemes, nyugalmi helyzet. Már nem lesz szükség hosszú előkészítő gyakorlatokra, elég egy-egy szó megemlézése (*“nyugalom”, “csend”*) és beindulnak a szervezetben a kívánt reflexfolyamatok.

Emellett az egyes állapotok mélyebb tudatosulása és rögzítése elősegíthető ún. megerősítő formulák és képzetek segítségével. [“Látod, ahogy a hullámok egymást szabályos rendben követve elindulnak a távolból hatalmas tajtékot vetve, majd kifutva a partra a lábaidnál apró fodrokká csendesülnek.” (nyugtalanság, érzésvihar→nyugalom, határtalanság): a testi és a lelki ellazulás folyamatát megisméltő és a szorongásmentes állapotot megerősítő képzet, gondolat.]

Nyugodt, bizalmas légkör

Fontos, hogy a gyermek érezze, nincs kiszolgáltatott helyzetben, nem válik nevetség tárgyává, nem zavarja meg őt semmi az ellazulásban. Máskülönben nem lesz képes elengedni magát, feszültsége nemhogy csökkenne, de tovább fokozódik. Segíteni lehet a bizalmi légkör kialakítását azzal, ha *a gyermekkel megbeszéljük*, mi fog vele történni és miért (tudatosítás), ha engedjük kérdezni, ha biztosítjuk a felől, hogy senki nem fogja megzavarni a foglalkozást. A szemek lehunyásával, halk zene mellett, félhomályos helyiségben elősegíthető a külvilág zajainak, zavaró ingereinek kizárása és a belső történésekre való könnyebb koncentráció.

A tréner személye

A foglalkozásokat képzett szakember vezeti, akiben a gyermekek megbíznak. Akinek jelenlétében képesek elengedni magukat, szabadjárá engedni fantáziájukat. Akivel meg tudják és meg szeretnék osztani gondolataikat, akitől segítséget remélhetnek és kaphatnak bármikor. A tanulóknak tudatosítani kell, hogy a felnőtt nem manipulálni, vagy irányítani akarja őket, hanem sokkal inkább segíteni egy kellemes belső állapot kialakítását. Fontos azonban, hogy ne a foglalkozást vezető szakember hangja, személye váltsa ki a

reflexfolyamatok beindulását, hanem tőle függetlenül, a gyakorlatot végző *gyermek saját maga legyen képes* beindítani a szervezetében lezajló folyamatokat.

Tudatosítás

A gyakorlatok megkezdése előtt fontos ismertetni a gyermekekkel a relaxáció lényegét, tartalmát és hatásait. („Bal könyöködön támaszkodva kezeddél támaszd meg a jobb karod! Engedd, hogy a csuklód szabadon, könnyedén lógjon lefele! Ebben a helyzetben szorítsd ökölbe a jobb tenyered és figyeld meg, hogy meddig vagy képes fenntartani ezt az állapotot! Bizony hamar elfárad az egész kar, de még a váll és a hát is ebben a kényszerű testtartásban. „Akkor szoktam így összeszorítani a kezem, amikor ideges vagyok.” – Ezt a feszült (és ideges) helyzetet az izmok nem képesek sokáig fenntartani, hamar elfáradnak, kimerülnek. A relaxációval megtanuljátok, pontosabban gyakoroljátok izmaitok ellazítását, lépésről-lépésre. Az előző testhelyzettel illusztrálva: először ellazítjuk a vállunkat, majd a karunkat és ugyan enyhül a feszítettség érzése, az ujjainkat mégsem vagyunk képesek segítség nélkül kinyitni. A relaxáció ezt az apró lépést biztosítja.”) Ha a tanulók tudják, mit miért végeznek el, miben tudnak fejlődni azáltal, hogy gyakorolják és ismétlik a feladatokat, akkor jelentősebb eredmény érhető el. El lehet nekik mondani, milyen érzésekre számíthatnak az egyes gyakorlatok elvégzése közben, hogy nem kell megijedniük, ha a karjuk, lábuk elkezd bizseregni. Ha köhögniük, vagy tüsszenteniük kell, megtehetik nyugodtan.

Megfelelő testtartás

A legmegfelelőbb testhelyzet kialakításának célja, hogy a szervezetben a véráramlás legkevésbé legyen akadályozott. Ezzel biztosítható ugyanis, hogy valamennyi izomhoz, belső szervhez megfelelő mennyiségű vér (oxigén és tápanyag) jusson el. Ehhez legmegfelelőbb helyzet a *hanyattfekvő pozíció*, enyhe lábterpesszel, karokkal a test mellett, lazán nyitott ujjakkal. („... helyezkedj el kényelmesen, a karjaid a tested mellett kinyújtva, lábaid enyhe terpeszben fekszenek.”) Ekkor könnyebben tudnak ellazulni az izmok, szabadabb a légzés, zavartalanabb a véráramlás. Természetesen ez a testhelyzet a legvédtelenebb emberi testtartások egyike, ezért engedjük meg a gyermeknek, hogy lábát, karját keresztbe tegye, oldalára, vagy hasára forduljon, ha számára ez védettséget, nyugalmat jelent. Valószínűleg könnyebben is fogja elkezdni a gyakorlatokat, mintha ráerőltetnénk egy számára kellemetlen testhelyzetet, amiben képtelen lenne elengedni magát. De mondjuk el neki azt is, ha már nem érzi magát jól, ha elkezd zsibbadni a karja, vagy a lába, változtasson nyugodtan testtartásán.

A formula (szóinger)

A teljes ellazulás és a nyugalmi tónusra való átkapcsolás állapotában mindig az adott célnak megfelelő formulákat kell alkalmazni (szándék-célformula). Hatékony végeredményük akkor lehet, amikor már létrejött a megfelelő tudatállapot, vagyis amikor a testérzések és az érzelmek, gondolatok áthatják egymást. A formulák hatékonyságát a közlésmód is jelentős mértékben befolyásolja. Általában a lassú ütemű, mélyebb hangszínű, egyenletes közlésmód a jellemzőbb, de mindig egyénre szabott, életkornak megfelelő formában, stílusban.

Előfeszített izomállapot

Nem alapszabály, de a relaxáció hatásfokán javíthat, ha az izmok a foglalkozás megkezdésekor fáradtak, megterheltek, amikor az elernyedés, a pihenés fokozott igényként jelentkezik a szervezetben. Ezt segítheti egy *rövid mozgásos foglalkozás* közvetlenül a relaxáció megkezdése előtt, illetve a relaxációs testhelyzet felvétele után az izmok előnyújtása, átmozgatása. („Hanyattfekvésben húzd fel mindkét térded és

kezdeddel kulcsold át a lábaidat! Fejedet hajtsd előre, homlokoddal igyekezd megérinteni a térded! Ebben a helyzetben néhányszor hintáztasd meg a tested, miközben érzed, hogy jólesően megnyúlnak a hátad izmai. Majd feküdj vissza és helyezkedj el kényelmesen!... Kicsit emeld meg a jobb, aztán a bal vállad, majd helyezd vissza! Fordítsd a csípőd jobbra és balra! Mozgasd meg mindkét lábfejed, majd lazítsd el! Végül emeld meg a fejed és helyezd vissza kényelmesen!”)

Az autogén tréning hat alapgyakorlata, az általuk kiváltott szubjektív élmények és a jól mérhető, objektív hatások mögött idegrendszeri struktúrák által kiváltott bonyolult fiziológiai folyamatok állnak. Az egyes idegrendszeri elemek (az agykéreg, mint a szóinger felvevő szerv és a periféria, az izomzat, az érrendszer, a belső szervek) között szoros összefüggések, összeköttetések vannak, amely kapcsolatokon keresztül befolyásolják - serkentik, vagy gátolják - egymás működését.

Ezért is nehéz elválasztani egymástól az egyes, szervezeten belül lezajló fiziológiai történéseket. Alapvetően két fő részre oszthatók fel: az elhangzott *szóinger* az agykérgi analízátorokban ingerületet kelt, amely a *szomatikus* (akaratunktól függő) és a *vegetatív* (akaratunktól független) idegrendszerre egyaránt hatást gyakorol.

Szomatikus folyamatok

“Mindkét karom elnehezedik, minden izmom ellazul.”

Ezen hívó szó hallatán azonnal felidéződnek a vele kapcsolatos, agykéregben eltárolt emlékképek, vagyis az ellazult, elernyed, nyugodt izomzat emléke. Ez a gondolat azonnal kiváltja az izmokban a megfelelő motoros beidegzést: a leszálló agykérgi pályarendszerek által közvetített ingerületeken keresztül a feszültség és az izomtónus csökkenését. (Az izomtónus szabályozásában, a megfelelő izomösszehúzódnak-elernyedés kialakításában a gerincvelő proprioceptív reflexe vesz részt).

Erről az ellazult izomállapotról, a perifériáról kiinduló, felszálló pályarendszereken keresztül információk szállítódnak vissza az agykéregbe. Ez a visszajelentés (*feedback*) megerősítést jelent a központi idegrendszer számára, vagyis újabb megerősítő impulzusokat küld a perifériára a feszültségmentes állapot fenntartásáról. A folyamatos visszajelentések és megerősítések által az *ellazult állapot tartóssá* válhat.

Ebben az ellazult izomállapotban csökken az izomzat préselő hatása, vagyis az izom kisebb mértékű nyomást gyakorol a benne futó erekre és idegekre. A kisebb nyomás hatására az erek kitágulnak, így szabadabb és nagyobb áramlási teret biztosítva a bennük keringő vér számára. Ennek pozitív hatása kettős:

- azonnal vérnyomáscsökkenés észlelhető, mivel az erek keresztmetszetének megnövekedésével együtt lecsökkent a perifériás ellenállás.
- megemelkedik a bőr hőmérséklete az erekben szabadabban keringő vér felmelegítő hatása révén.

Ez a keringés jobb oxigénellátottságot biztosít mind az izomzat, mind a zsigerek számára. Ezáltal javul a belső szervek funkciója, nő az izmok teherbíró képessége, teljesítménye hosszú távon.

Ezzel együtt, amikor az izmok ellazulnak, az erek feszessége felengedett, a szív működés és a légzés automatikusan nyugodttá válik. A “Figyelmedet fordítsd a légzésedre!” formula csak felhívja a figyelmet ezekre az érzésekre, megerősíti és kondicionálja az átéléseket. Mindennek azonban előfeltétele a vegetatív idegrendszer működésbe lépése.

Vegetatív folyamatok

“Mindkét karom elnehezedik, minden izmom ellazul.”

Ugyanaz a hívó szó aktiválja a vegetatív idegrendszert is, felidéződnek a kellemes, nyugodt állapotnak megfelelő emlékek és érzések, amelyeknek megfelelően automatikusan, akaratunktól függetlenül, válaszreakciók indulnak be. Megváltozik a belső szervek, illetve valamennyi simaizom működése, módosulnak a szív- és a légzési funkciók, megváltozik a testhőmérséklet és az anyagcsere. Mindez a vegetatív idegrendszer paraszimpatikus hatásain keresztül valósul meg:

- lelassul a szív működés, az egyes szívösszehúzódások erőssége csökken,
- megváltozik a vér eloszlása a szervezetben, (a szív saját ereiből, a vázizmokból a bőrbe és a hasi szervekbe áramlik a vér, így javul ezek oxigénellátottsága),
- megnövekszik a test hőmérséklete,
- javul a zsigerek működése,
- összeszűkülnek a tüdő hörgői, lelassul a légzés, csökken a légzésszám.

Mindezzel ellentétben a homlok hűvös marad, mivel a többi testtájék felmelegedése, vérkeringésének javulása a homlok vérrellátásának kismértékű romlása kárán jön létre. Így ez a terület relatív, a környezethez képest hűvösebb tapintásúvá válik, a benne kisebb mennyiségben keringő vér hatására.

Megfigyelhető, hogy mindkét idegrendszeri működés, akaratunktól függő és független mechanizmusokon keresztül, ugyanolyan hatásokat, reakciókat eredményez (az izmok ellazulása, az erek feszességének csökkenése, a vérkeringés fokozódása, a testhőmérséklet emelkedése, a szív- és légző funkciók csökkenése); együttesen alakítják ki és fokozzák az ellazult nyugodt állapotot. Másfelől módosíthatják is egymás működését az egyes vegetatív és szomatikus idegrendszeri elemek közötti szoros kapcsolatokon keresztül.

Az alapgyakorlatok sikeres végrehajtása után egy mély, alváshoz közeli állapotba kerül a gyermek. Ebben az *elmerengő, de éber állapotban* lelassulnak, illetve megváltoznak az agyi tevékenységek (a képzelet és az intuíció dominál), amely hatására a tudat előterébe különös intenzitással nyomulnak különböző, érzelemgazdag emlékek. Az általuk kiváltott hatások, (pozitív) érzelmi reakciók által befolyásolhatóvá válik egyes szervek működése, az egész szervezet akaratlagos tevékenysége, hosszú távon a személyiség, a kapcsolatok és a viszonyulások alakulása.

A képzeletet segítségül hívni csak ebben a *mélytudati állapotban* lehet, vagyis akkor, amikor a gyermek már sikeresen elsajátította az alapgyakorlatokat és képes a tudatos ellazulásra. A relaxáció e magasabb fokának elsajátításakor is a *fokozatosság elvét kell követni* és lépésről-lépésre haladni előre az egyes gyakorlattípusok végzésénél.

Talán nem kell külön hangsúlyozni, hogy mekkora lehetőséget rejt az *irányított vizualizáció* tanulóink nevelésében, oktatásában akkor, amikor az őket érő mesterséges és kész képi ingerek szinte elszorvasztják a velünk született belső képalkotás képességét. Sokszor érezzük hiányát az „elképzelés tudásának” tanítási helyzetben. Generációk nőttek és nőnek fel a televízió, számítógép adta virtuális világban, miközben elmaradtak a mesék, mondókák, dalok, „indianos-babázós” szerepjátékok.

A belső szemlélődés képességének hiánya az egyik oka a tanulási zavarok egy részének. Igen széles területet érint ugyanis az említett tudás. Gondoljunk csak többek között a helyes test-séma, irány, mozgáskoordináció fejlődésére, vagy akár a betűk ábrák, absztrak formák értelmezési folyamatára.

Az izmok tudatos ellazításának megtanulása mellett, a foglalkozások célja kell, hogy legyen a teremtő képzelet működtetése révén a kreatív gondolkodás fejlesztése.

3.8.1. A relaxáció beilleszthetősége az órarendbe, egyéni fejlesztési tervbe

A relaxáció beilleszthetősége az órarendbe és a tanulók egyéni fejlesztési tervébe meglepően egyszerű, *eredménye azonnali*: egy relaxációs foglalkozás 30-45 percet vesz igénybe (gyermekek igényétől, életkorától és helyzetétől függően). Az első 5-10 perc ráhangoló beszélgetést 20-25 perces relaxáció, majd 10-15 perces beszélgetés követ. A módszer helyes technikájának elsajátításához legalább 10-12 alkalomra van szükség, körülbelül ennyi idő alatt tanulható meg a tudatos testi-lelki ellazulás és kerülhetnek bevezetésre az én-erősítő, önbizalom-növelő gyakorlatok, amennyiben a módszert rendszeresen alkalmazzuk, ami legalább *heti egy alkalmat jelent*.

A helyes technika elsajátításához szükséges 10-12 alkalom, heti egy foglalkozás esetén egy tanítási félét vesz igénybe. Ezt követően (a második tanítási félévben) már más tanítási módszerekkel együtt is sikeresen alkalmazható a relaxáció.

Tapasztalataink alapján a foglalkozások könnyen beilleszthetők a kötelező heti 2-3 *testnevelés*, heti 1-2 *gyógytestnevelés*, heti 1 *osztályfőnöki órák* valamelyikébe. Ezeknek a tantárgyaknak a tanmenetével ugyanis könnyen összeegyeztethetők a relaxációs foglalkozások témái (lazítás, légző technikák, szív gyakorlatok, pozitív értékek, önbizalom, önismeret).

Emellett számos foglalkozás adhat lehetőséget a relaxáció módszerének, a helyes technika, énkép- és önbizalom erősítő gyakorlatok ismételtesére. Bármely *művészeti foglalkozás (zene, rajz, kézműves)* első 20-25 percében végzett ellazulással felidézhetőek a már ismert gyakorlatok, énképfejlesztő, önbizalom növelő képek és képzetek. Majd a lazítást követő beszélgetés alatt vagy helyett a gyermek valamilyen alkotás formájában (zenemű, rajz, festmény, dráma) megelevenítheti a relaxációval és annak témájával kapcsolatos, önmaga által elképzelt képeket és a hozzájuk társuló érzéseit, ezáltal lehetőséget teremtve a módszer technikájának elmélyítésére, az adott téma átgondolására, más szempontok szerint történő elemzésére/megbeszélésére.

3.8.2. A relaxáció összeegyeztethetősége más tanítási módszerekkel

A relaxáció, helyes technikájának ismeretében, könnyen és sikeresen *összeegyeztethető más tanítási módszerekkel*. A pihent, nyugodt gyermek képes hosszabb ideig figyelni, érdeklődőbb, nyitottabb, mint fáradt, ingerült társai. A tanítási órák, a napi tanulás végére azonban a gyermek kimerül. Bármely tanítási óra elején alkalmazott lazítás felfrissíti a fáradt gyermeket, képes lesz figyelmét hosszabb ideig ugyanazon témára irányítani, *az ellazult gyermeket semmi nem tudja kimozdítani önmaga által teremtette világából*. További gyakorlással már dolgoztatírás, vagy feladatmegoldás közben sem kalandozik el a figyelme külső, zavaró tényezők felé.

A zene szintén meghatározó tényező lehet: a háttérben egy kellemes, halk dallam képes a tanítási óra teljes egészében csodát teremteni. A zene világába merülve a gyermekek képzelete szárnyakat kap, csendes, finom mozdulatok és halk beszéd közben örömmel, nyugalommal dolgoznak, érdeklődéssel, gyermeki őszinteséggel figyelnek az óra minden pillanatában. („A zene segít. A madárcsicsergés segített elképzelni a tavat, a mezőt és az erdőt.”)

A legtöbb tananyag elsajátításához nagyfokú *képzelőerőre van szükség*. Ebben nyújthat szintén segítséget a rendszeresen alkalmazott módszer, főleg 5-6-7. osztályokban, amely az alapozás, a készségek fejlesztésének korszaka, ebben a kreativitásnak jelentős szerepe

van. Képzeletének segítségével a gyermek, kis segítséggel képes bármit elgondolni, sőt mindent sokkal gazdagabban, színesebben lát, mint mi felnőttek. Erre a mesés világra támaszkodva a gyermek sokkal több mindent képes megtanulni, mint nélküle.

Fejlesztő foglalkozásokon a képzelőerő tudatos irányításán keresztül a relaxáció jól összeegyeztethető más *gyógypedagógiai módszerekkel*, főleg a vizuális fejlesztés (figyelem, emlékezet, észlelés), illetve testkép, testséma fejlesztésekor. Ugyancsak hatékonyan alkalmazható a módszer olvasástanítás, szókincsfejlesztés és szövegértési problémák kezelésének esetében.

Művészeti foglalkozásokon a relaxáció, amellettt hogy a helyes technika elsajátításakor is alkalmazhatjuk, hatékonyan beillesztethető a foglalkozások tematikájába fejlesztés céljából. Alkalmazható a módszer fantázia, vagy emlékezet utáni rajzok esetében, technika órán építések, képalkotások során, de játszhatunk képzeletben a színekkel, hangokkal, elmerülhetünk a különböző térbeli formák világában, ami később megkönnyítheti egy-egy alkotás elkészítését.

5-6. osztályban szókincsfejlesztés alkalmával, fogalmazások, elbeszélő írásos munkák előtt segíthet a relaxáció, de ugyancsak alkalmazható leíró fogalmazások kapcsán is, például, ha nem ismert, még soha nem látott állatot, személyt, tárgyat kell jellemezni. Olvasás órán a szöveg reprodukciót, matematika órán szöveges feladatok megoldását, környezetismeretből azoknak a tananyagoknak a feldolgozását könnyítheti meg a módszer, amit a gyermek nem tud közvetlen környezetében megtapasztalni, csak szemléltetéssel, például alföldi gyermek esetében a hegyvidéki tájakat, városi gyermek esetében a falvak, tanyák világát.

Ehhez szorosan kapcsolódik felső tagozatban a *földrajz* egyes témaköreinek oktatása, ami esetében a relaxáció térlátás fejlesztő hatása alkalmazható sikeresen, például vaktérképekkel való feladatok kapcsán, vagy mélységek és magasságok, illetve különböző térbeli képződmények elképzelésekor.

Történelemből, akárcsak más tantárgyak esetében is az óra elején alkalmazható a módszer már tanult ismeretanyag felidézésére, ismételtesére, illetve új ismeretanyagra való ráhangolódás céljából. Átélethetőek, majd együtt megvitathatóak és elemezhetőek Hannibál hadjáratai, a gladiátorok küzdelmei, vagy a reneszánsz pompás, gazdagon díszített világa, megkönnyítve ezzel a téma megértését és elmélyítését.

Idegen nyelvek oktatásában az ismétlésnek van különösen jelentős szerepe. A relaxáció során kialakított kellemes, nyugodt mélytudati állapotban elismételt szavak, kifejezések, nyelvtani formulák gyorsan és tartósan tárolódnak el az emlékezetben, ezért alkalmazható a relaxáció eredményesen szinte valamennyi idegen nyelvi óra elején (tanult anyag felelevenítése, átismétlése) és a tanítási óra végén (új ismeretanyag rögzítését, tárolását célozva). A szókincs fejlesztésére kiváló módszer lehet, ha a lazítást követő idegen nyelvi órán a relaxáció témáját felelevenítve, az ott elhangzott gondolatokhoz, érzésekhez, képekhez kapcsolódó szavak, kifejezések idegen nyelvű megfelelőjét keresik meg a tanulók, majd további feladatokkal kiegészítve is segíthetjük ezen új ismeretek rögzítését.

Testnevelés órák szintén fontos és hatékony részét képezheti a pár perces relaxáció. Célja lehet a szervezet megnyugtatása, az izmok ellazítása, regenerálása akár az óra első vagy befejező pár percében. *Gyógytestnevelés*, illetve *mozgásfejlesztő* órákon a relaxáció több területen is alkalmazható hatékony fejlesztési eszközként: a foglalkozás elején történő pár perces lazítással az izmok megnyugtatásával az óra további fázisaiban végzett mozgásos feladatok pontosabbak, finomabbak, „görcsmentesebbek” lehetnek, ezáltal hatékonyabbak egy-egy testi deformitás kezelésében. A lazítás ugyancsak hatékonyan

oldja valamennyi izom kontrakciót, a legtöbb testi elváltozást okozó izom összehúzódást, illetve megrövidülést, ami később, megfelelő kezelés hiányában tartóssá alakulhat át. Ezekben a már sajnos visszafordíthatatlan esetekben a relaxáció a képzelőerőt és az énkép erősítő-önbizalom növelő gyakorlatokat alkalmazva segíthet a gyermeknek a testi hibákból fakadó gátlások és kishitűség leküzdésében, más pozitív értékek felfedezésén, illetve tudatosításán keresztül. Emellett a helyes légző technika kialakításával asztmás gyermekek kezelésében játszhat fontos szerepet a friss levegőn végzett relaxáció, kezelhető vele a magas vérnyomás, mozgásproblémák esetén a helyes testkép kialakításának eszköze lehet a módszer.

A relaxáció alkalmazásának, illetve más tanítási eszközökkel, módszerekkel történő összeegyeztethetőségének lehetőségei végtelenek. Attól függően, hogy az óra melyik felében alkalmazzuk a módszert, célja is többféle lehet: segíthet az óra témájára *ráhangolódni*, már tanult ismeretanyagot feleleveníteni, átgondolni, *új ismeretet elmélyíteni*, de alkalmazhatjuk pihenés és felfrissülés céljából, a *testi-lelki nyugalom kialakításának* érdekében, vagy a figyelem és a *képzelőerő fejlesztése* kapcsán. Minden esetben elmondható azonban, hogy a relaxáció, bármely más (gyógy)pedagógiai módszerrel együtt történő összehangolt alkalmazása esetében a tanulás és az egyéni fejlesztés egyik legfontosabb eszköze lehet.

3.9. Művészetterápiás program

A vizuális művészeti alkotó munkával komplex személyiségfejlesztés, a kreativitás és gondolkodás fejlesztése segíthető elő, miközben az alábbiakat is fejleszti:

- pszichikus funkciók,
- alkalmazkodóképesség,
- mozgásfunkciók,
- beszéd-és kifejezőkészség,
- két agyfélteke összehangolása,
- térben való tájékozódás fejlesztése.

Ez a módszer elősegíti az érzelmi, akarati élet, a megérző és beleélő készség, valamint a tudat felismerő képességének fejlesztését.

A terápiás folyamatban keletkezett alkotás tükröt tart az alkotó elé, felkínálva számára az aktuális konfliktus háttérében húzódó komplexussal való szembenézést. A módszer a lelki dinamika újjászerveződését eredményezheti.

Az általános gondolkodási képességek fejlesztése, mint az

- analízis- szintézis
- elvonatkoztatás
- csoportosítás
- összehasonlítás
- asszociáció
- lényeges jegyek kiemelése
- feladat- ill. problémamegoldó képesség
- divergens, konvergens
- analógiás gondolkodás,

az iskolai előmenetel elengedhetetlen elemeinek fejlesztését teszi lehetővé..

Az esztétikai igényű önkifejezés stimulálja a haptikus-, optikus-, akusztikai-, kinesztetikus-, vesztibuláris- és motorikus érzékelést. Ez a nem specifikus fejlesztő

folyamat újrászervezően pótolja a neurológiai hiányosságok egy részét, valamint kompenzálja az ezekre épülő másodlagos károsodásokat. A tanulásban akadályozott gyermek számára létalapot jelent az, hogy ezek jól működjenek.

Tehát a terápiának több célja van, egyrészt a művészeti alkotómunka eszközeivel történő személyiségépítés, másrészt a szociális kompetenciák minél sokrétűbb fejlesztése és a tanulási képességek erősítése.

Külön kiemelendő a kreativitás fejlesztése. A kreativitás olyan tulajdonság, mely feltételezi az összes többi képesség jelenlétét.

- **Könnyedség:** a szellemi termékenység könnyedsége, gyorsasága, mennyisége, folyékonysága.
- **Rugalmasság:** a szellemi mozgékonyság képessége ez, a változó igényekhez való hajlékony alkalmazkodás, ami lehet spontán, és lehet adaptív is.
- **Eredetiség:** a váratlan, a szokatlan, újszerű kedvelése, szellemesség, találó jelleg, ritkaság, asszociációs távolság a mutatói.
- **Újrafogalmazás:** a szellemi struktúrák átszervezése, átértelmezése, átértékelése, átalakítása, vagy legalább felülvizsgálata.
- **Problémaérzékenység:** a probléma észrevése, megértése, megoldásának igénye, vállalása, ennek a képességnek a mutatói.
- **Kidolgozottság:** a részletek kidolgozásának, a komplexitásnak az igénye.

Az alkalmazott technikák hatásai:

- *Akvarell (vízfestés):* az összes festészeti eljárás közül a legegényibb módszer. Kiszámíthatatlansága különös meglepedséget adhat az alkotónak. Izgalmassága, öröme hozzásegít a változáshoz, oldja a szorongást, a rigiditást, csökkenti a teljesítmény-megszállottságot, az egyoldalú kritikai beállítódást, az irreális elvárásokat önmagunkkal szemben. Depressziósoknál szorongásoldó, hangulatjavító, a figyelmet a külvilágra irányítja, relaxáló hatású. Nagymozgást fejlesztő, szem-kéz koordináció, térbeli tájékozódás javulását eredményezi.
- *Ceruza, kréta és tusrajz:* elsősorban a kognitív folyamatokra hat, fejleszti a figyelmet, koncentrációt, kitartást, fegyelmezettséget. Segíti a tudatosodást. Jó hatással van a hiperaktivitásra, az érzelmi és hangulati labilitásra, a mániás, depressziós és kényszeres zavarokra. Finommozgás fejlesztő.
- *Agyagozás:* fejleszti és erősíti az akarati életet, az intuíciót, a motivációt. Bevonja az egész személyiséget, az egész testet dolgoztatja, nem csak a kéz, de a has is aktív. Az izmokra lazítólag, gyógyítólag hat. Az intuíció és a finommozgás fejlesztője. Fejlesztő hatású lehet szorongó, kényszeres és pánikbetegek gyógyulási folyamatában. A térbeli tájékozódást segíti.
- *Montázs, kollázs:* fejleszti a külső és belső világ közötti kapcsolatot, ezzel növeli a szociabilitást, hozzásegít a külvilág elfogadásához. Fantázia, vágtyak, tudati beállítódás pozitív irányba terelője. Realitásba beilleszkedést, valósághoz való visszatalálást segíti. Rugalmas énhatárok kialakulását adja. Gyógyítólag hat borderline betegek számára. Elősegíti az alkalmazkodást, a külvilág elfogadását, de megakadályozza a hasonulást, beleolvadást. Olló és egyéb apró eszközök használatával javítja a gyakorlati érzéket, a finommozgást.

Az alkotó folyamat segíti a személyiség fejlődését, a lelki és testi dinamika újjászerveződését.

Az iskolai fejlesztőmunkánk kapcsolódik az adott gyermek vagy csoport tantárgyi haladásához a Magyar nyelv és irodalom, a Matematika, a Történelem, a Természettudományok tantárgycsoportokban. Iskolánkban a szakemberek szoros együttműködésének eredményeképpen az adott tantárgyak anyagával egy időben történik a fejlesztőfoglalkozás.

A tanórák szervezése és óravezetése általában kötetlenebb, nem a frontális munka keretében zajlik, csoportos munkára is lehetőséget ad, valamint a demokratikus vezetést elősegítő (külön asztalok, körben ülés, stb.,) a meghitt beszélgetésekre, alkotásra ad lehetőséget.

Külön erre a célra berendezett teremben zajlik a fejlesztőfoglalkozás. A terem berendezése többféle foglalkozásra ad lehetőséget. Megengedi az intim elvonulást, az egyéni fejlesztést, a földön, asztalon, falon való egyéni és csoportos munkát.

Az alkotó munkához tartozó eszközök és anyagok széles választéka biztosítja a kreativitás, a választás lehetőségét és a szabadság átélését, a fejlődés hatékonyságát.

Megfelelő idő biztosításával érjük el, hogy a folyamat, mint egész, megélhető legyen. A zene szerepe fontos a ráhangolódás, a megnyugvás és a hangulatos légkör eléréséhez (előkészítés, ráhangolódás, alkotás, beszélgetés és a rendrakás)

A terápiás munka legfontosabb céljai: a kreativitásfejlesztés és az ismeretek, képességek cselekvésbe ágyazott elsajátítása. Az érzelmek hangsúlyozott fejlesztése, az énerősítés, ami felszabadultságot, megnyílást eredményez, ez a tanulási képességek erősítésének alapja.

A fejlesztés menetében mindig nyomon követhető az állandó pedagógiai diagnosztikus tevékenység, szükség esetén a gyógypedagógiai, pszichológiai konzultáció, és az arra épülő korrekció lehetősége.

A csoportos és az egyéni terápiára a spirális felépítés jellemző. Időszakonként visszatérünk ugyanarra a témára, de abban egyre nagyobb terjedelemben, mélységben (például az évszakok váltakozása erre jó alkalmat kínál).

Az ismeretek és készségek, a nevelési feladat, a gondolkodás speciális fejlesztése szempontjából is ezt a speciális felépítést követjük.

Kezdetben a kísérletező, próbálkozó, a mozgásos, örömteli alkotás a cél. Majd tudatosítjuk az érzéseket, a kifejezési formákat, eszközöket, az esztétikai szempontokat. A befogadás fejlesztő folyamata is hasonló, a szabad asszociációtól a kép elemzéséig.

Kiemelt fejlesztési feladatok

A Nemzeti Alaptanterv kiemelt fejlesztési feladatai a kulcskompetenciákra épülnek. Összekötik a műveltségterületek bevezetőit és fejlesztési feladatait.

Az egyén önmagához való viszonya, önmagáról alkotott képe, a személyiség belső diszpozíciói saját befogadó-alkotó tevékenysége során alakulnak ki, csakúgy, mint a személyiségére jellemző egyéb tulajdonságok. Az egyén maga határozza meg tevékenysége irányát, és aktivitásának mértéke, színvonala is nagymértékben függ az önmagáról, képességeiről, igényeiről alkotott képtől és az önmagával szemben támasztott elvárásoktól. A Nemzeti Alaptantervben megnevezett értékek és kompetenciák csak akkor épülnek be a tanulók önképébe és válnak magatartást irányító tényezőkké, ha a tanulók maguk is részeseivé válnak az értékek megnevezésének, azonosításának, megértik következményeiket, és megismerik az elsajátított tudás, készségek működését, felhasználhatóságát. Ahhoz, hogy a tanulók képesek legyenek énképükbe, önreflexióikba

integrálni az elsajátított tudást, készségeket, tanulást segítő beállítódásokat, motívumokat, a tanítás-tanulás egész folyamatában gondoskodni kell arról is, hogy egyre kompetensebbnek érezzék magukat saját fejlődésük, sorsuk és életpályájuk alakításában. Az egyén önmagához való viszonyának alakításában alapvető célként tűzhető ki az önmegismerés és önkontroll; felelősség önmagukért; az önállóság; az önfejlesztés igénye és az erre irányuló tevékenységek, valamint mindezek eredményeként a személyes méltóság. A tanulók - adottságaikkal, fejlődésükkel, iskolai és iskolán kívüli tanulásukkal, egyéb tevékenységeikkel, szervezett és spontán módon szerzett tapasztalataikkal összhangban - minél teljesebben bontakoztathassák ki személyiségüket.

Sajátos tanulásszervezési megoldások alkalmazása nélkül nem valósíthatók meg a különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű gyerekek, a tanulási és egyéb problémákkal, magatartási zavarokkal küzdő tanulók nevelésének, oktatásának feladatai. Számos tanulásszervezési megoldás segítheti az együttműködést, a tanulási esélyek egyenlőségét szolgáló (pl. komprehenzív) szervezeti formák alkalmazását, mind az iskolák közötti együttműködés, mind az iskolán kívüli és az iskolai munka terén.

A művészi tevékenység mind a mai napig megőrizte beavatás jellegét, a közös formakincset és a közösségteremtő erőt. Az ezekkel való ismerkedés és elmélyült munka a felnőtté válás lényeges mozzanata. A művészeti nevelés, a képzőművészeti terápiás foglalkozás a műalkotásokhoz és a mindennapi élet helyzeteihez, megnyilvánulásaihoz egyaránt kapcsolódik. Ez a pedagógiaforma élmény, gyakorlat és tevékenységközpontú.

A művészetek gyakorlása, megismerése hozzájárul a nemzeti és európai azonosságtudat kialakulásához, a kultúra hagyományos és mai értékeinek megismeréséhez.

Gyakorlati megvalósítását segíti a közös mozi-, színház-, múzeum-, kiállításlátogatás, és a közös élmények csoportos feldolgozása is.

3.10. A drámapedagógiai program

Iskolánkban diákjaink heti egy drámafoglalkozáson vesznek részt. Tevékenységünk gyakran kibővül egyéb szabadidős, közösségépítő programokkal, aktualitásokkal: színházlátogatás, kirándulások, családlátogatás, egyes gyermekek érdeklődésének megfelelő csoportos programok, pl. vízilabdameccs vagy kedvenc állat élőhelyének meglátogatása. Cél, hogy egymást és a másik érdeklődési területét minél jobban megismerjük, és jól érezzük magunkat együtt a közös tevékenység során.

Tanulóink zömmel a serdülőkorban vagy annak tájékán járnak. Erre a korszakra a személyiségfejlődés hosszú leválási folyamata jellemző, mely folyamat az identitás megszilárdulásával zárul. Az a serdülő tud optimális mértékben leválni a családról, aki otthon megfelelő érzelmi háttérrel, biztonságot kapott életében. A mi tanulóink hátrányban vannak: hiperaktivitás, autizmus, különböző tanulási nehézségek jellemzőek, számos egyéb probléma mellett. Az ő életútjuk, identitásfejlődésük nehezített.

Drámaórákon egyfajta kellemes strukturáltságot alakítunk ki, amely a pszichodráma alapvető elvein alapul.

A csoportfoglalkozások főbb célkitűzései:

- a spontán, alkotójellegű cselekvés helyreállítása és/vagy megjavítása
- a személyes önállóság előmozdítása, abban az értelemben, hogy az adott személy maga dönt cselekedeteire vonatkozólag és ezekért vállalja a felelősséget

- a hajlamok realizálása vagy aktualizálása, azaz önmegvalósítás
- pszichikus stabilizáció, azaz intenzív emberi kapcsolatok teremtése, a saját individualitás körülhatárolása és megerősítése mellett
- a pszichofizikai jólét előmozdítása
- a világlátás felismerése és korrekciója, illetve annak az értékrendnek és ideológiának megismerése és javítása, amely cselekvésekben nyilvánul meg
- a saját életrajzhoz való kapcsolat megjavítása

Tanulóink zömmel motiválatlanok, inaktívak, a tudatos, céltudatos cselekvésekre vonatkozóan. Rengeteg gát, nehézség, szorongás bénítja őket a fejlődésben. „A cselekvés gyógyítóbb hatású, mint a beszéd.” (Moreno). A drámaóra a kifejezés lehetőségére vonatkozó ajánlat.

Hatások:

- a negatív élmények megfelelő feldolgozása
- az irreális magatartások csökkentése
- az áttétel tendenciák gyengülése
- mások reális érzékelésének javulása
- a rugalmasság növekedése
- a spontaneitás és kreativitás növekedése pozitív irányban
- a találkozásra való képesség javulása
- a tudat és az élmények bővülése, azaz a saját és mások magatartás- és élményformáinak észlelésére való készség, és az azokra való figyelés megjavulása

Sok diákunknak az odafigyelés elfogadása, átélése is tanulandó feladat. Először meg kell ismerni a legfontosabb érzéseket/értékeket: odafigyelés, tolerancia, empátia, humánus, barátság, megbocsátás, öröm. Később a pozitív élményeket, ismereteket fogják gyümölcsöztetni saját személyes életükben.

4. Az iskolában folyó munka ellenőrzési, mérési, értékelési, minőségbiztosítási rendszere

A speciális nevelési célok, illetve a kis létszámú iskola sajátosságai a közalkalmazotti és a köznevelési törvény által meghatározott működési rendszer *továbbfejlesztését* igénylik.

A hatékony és *sikeres iskolában* a különböző szakterületek képviselőinek (szaktanár, gyógypedagógus, szociális munkás, pszichológus stb.) *együtt kell működniük*.

Ennek szervezeti formáit, elméletét az élet legkülönbözőbb területein már évtizedek óta használják. A team-munka, a stábépítés az oktatásban sem ismeretlen fogalmak, bár alkalmazásuk még nem annyira elterjedt.

Az alábbiakban röviden vázolt fejlesztési filozófia, amely bevezetésére az oktatáspolitikai is ösztönözte az oktatási intézményeket, alkalmas iskolánk szervezeti és működési alapjainak megfogalmazására.

4.1. Mindenki minőségi menedzsmentje

A hatékonyság és a minőségkontroll összefüggései alapvetően új intézményirányítási és fejlesztési stratégiát kívánnak egy magániskolától. A közoktatás ezen területén – a választhatóság révén – ugyanis továbbra is *szolgáltatásként* működik, ez biztosítja dinamizmusát és a társadalomban bekövetkező változásokra való érzékenységét. Iskolai, oktatási területen ez egyszerűen azt jelenti, hogy az iskola minőségi szolgáltatást nyújt, ha folyamatosan és panaszmentesen kielégíti használóit, és azt nyújtja, amit ígért. Ezért olyan rendszerre van szükség, amely minőségi szolgáltatásokra serkent, miközben a hatékony forrásfelhasználást ösztönzi.

A TQM egy irányítási technológia, fejlesztési filozófia. A TQM rendszerében a minőséget a felhasználó-központú minőség jelenti. A TQM lényegi eleme a szervezet minden, de legalábbis szinte összes dolgozójának a működési folyamatokba való bevonása.

Az intézmény fenntartója számára mindez a következőket jelenti:

- pontos és mindenki számára ugyanazt jelentő célmeghatározást,
- adatgyűjtést és az információk rendszerbe foglalását és felhasználását,
- megvalósítható lépések megtervezését,
- folyamatos értékelést, visszacsatolást,
- folyamatszabályozást.

Az iskola pedagógusainak a következőket jelenti:

- világosan megfogalmazott célok vannak, értékelik a minőségi munkát,
- a munkavégzés átgondolt rendszer alapján történik,
- a célok és a rendelkezésre álló eszközök összhangban állnak egymással,
- előre meghatározott szempontok szerint történik az értékelés,
- mindenki tisztában van vele, mit gondol a másik az iskola céljáról, feladatáról, értékeiről.

A minőségbiztosítási elveken alapuló működés felépítése legalább másfél éves időszakot igényelt, a pedagógiai munkával párhuzamosan haladt a TQM bevezetése. Ennek a folyamatnak az eredményei a pedagógiai programba, illetve az SZMSZ-be beépítésre kerültek.

4.2. A szülő, tanuló, pedagógus együttműködésének formái

Az iskola szervezeti rendszerének alapegysége a tanulócsoport (tagjai: tanulók osztálytanító, szülői kör,). Az osztálytanító/osztálykísérő (osztályfőnök) felel a rábízott tanulókkal végzett pedagógiai munkáért. Ebben segítik őt az iskola vezetője, a gyógypedagógusok, iskolapszichológus, szociális munkás és szükség szerint külső konzulens. A gyerekeket érintő szakmai kérdésekben az iskola szakmai munkacsoportjai (lsd. SZMSZ) törekszik a konszenzuson alapuló döntések meghozatalában.

Az iskola működését meghatározó döntések az Iskolaszék választott testületében születnek meg. Az Iskolaszék tagjai: a kuratórium elnöke, az iskola vezetője, a tantestület három tagja, öt fő szülő és a diákönkormányzat egy tagja. Részletes működési rendjét a SZMSZ, illetve saját működési szabályzata határozza meg.

Az iskola vezetésének feladatai:

A vezető egyszemélyi felelősként szervezi a működést, munkatársainak vagy azok csoportjának pontosan körülhatárolt döntési jogköröket és az azzal járó felelősséget delegál. A feladatok szétosztása, a felelősség megosztása, és így az önállóan működő munkacsoportok koordinálása a vezetés napi feladata.

A minőséget a szervezet minden tagjának aktív részvételével éri el. Az aktivitást pedig azáltal, hogy a vezetés arra törekszik, hogy mindenki számára szakmai és emberi megbecsülést és kielégítő munkát, munkakörülményeket biztosítson.

A sajátos nevelési igényeket kiszolgáló iskolában dolgozó pedagógusok fokozottabban igénylik munkájuk értékelését, ezért a szokványos munkáltatói ellenőrzésnél szakszerűbb és segítőbb visszajelzéseket igényelnek. A vezető szervezett konzultációs lehetőséget biztosít számukra, akár egyéni tanácsadói, akár csoportos szupervíziós formában iskolán kívüli szakember személyében.

A különböző munkacsoportok feladatai

A nevelőtestület munkacsoportokat hoz létre, amelyek feladata a döntések előkészítése, szakmai döntések meghozatala. A különböző munkacsoportok a tanév eleji Tantestületi Tanácson határozzák meg a folyamatos működés rendjét, felelőssét, a feltételeket, a határidőket. A feladatok szétosztása miatt fontos a hatékony kommunikáció a résztvevők között. Ezért a heti, negyedévi, tanévi munkaterv tartalmazza a folyamatos kapcsolattartás módját, ennek felelősenek megjelölésével.

Munkacsoportok:

Gyógypedagógia:

- jelentkező tanulók felvételi vizsgálata, javaslat elkészítése,
- felmérések, diagnózisok, szülői interjúk, gyerekeket, családokat érintő adatok gyűjtése, frissítése, ezek folyamatos közlése a tantestület számára,
- egyéni fejlesztési tervek összeállítása, nevelési célok, javaslatok készítése a szaktanárok számára
- fejlesztő foglalkozások koordinálása, szakmai gondozása,
- kapcsolattartás és a fejlesztő munka ismertetése a szülők számára,
- eredmények, korrekciók, változások összegzése félévente,
- gyermekvédelmi intézkedések előkészítése,
- mentor program adaptálása, koordinálása 9-12. osztályban,
- foglalkozások, intézkedések dokumentálása.

Adminisztráció:

- tantárgyi programok, tanmenetek frissítésének összehangolása, jogszabályok követése,
- epochák tartalmi és időbeni összehangolása,
- tantervi innováció,
- tanmenetek, epochatervek megvalósulásának összegzése negyedévente,
- csoport-, és haladási naplók vezetésének koordinálása, nyomon követése,
- órarend, csoportbontások gondozása, frissítése,

Programok:

- témahetek, szakkörök, kirándulások, osztályos és iskolai programok előkészítése, tanítási órákon kívüli tevékenységekhez kapcsolódó ötletek kidolgozása, a szervezés és lebonyolítás koordinálása:
- témahét – félévente min. 1 (ld. tanév rendje),
- iskolán kívüli osztályos program – havonta min. 1,
- közös iskolai program/projekt – negyedévente min. 1,
- honlap frissítése, aktualizálása, hírek kezelése hetente,
- szülői estek előkészítése (email, termék berendezése, tea, stb.),
- iskolák közötti rendezvények, sportversenyek, tanulmányi versenyek.

Középiskola:

- a középiskolai képzéssel, a szakképzéssel, az érettségi és szakmai vizsgákkal összefüggő feladatok, adatszolgáltatások, fejlesztések koordinálása, ellátása,
- szakmai alapozó, pályaaorientációs, közismereti tantárgyak követelmények, tematikák összehangolása,
- tantervi fejlesztés, jogszabályok követése,
- felmentések, könnyítések összegyűjtése,
- érettségi, kis-érettségi vizsgák előkészítése, dokumentációk kezelése,
- szülők tájékoztatása,
- nyílt nap január elején,
- egyéni mentorálási rend kialakítása, működtetése.

Referencia:

- a referencia intézmény belső szabályainak alapján hospitálási rendszer, műhelymunka, eljárásrendek és szakmai dokumentumok fenntartása, ennek minőségbiztosítása és dokumentációjának elkészítése, illetve szükség szerint ezek aktualizálása, PR és marketing tevékenység, pénzügyi forgalom tervezése és lebonyolítása.

A munkacsoportok eseti megbízás alapján működnek, egymással mellérendelő viszonyban állnak. A döntési jogkörök, határidők, felelős személyek közösen megalkotott szerződésekben kerülnek rögzítésre az iskola szervezeti és működési szabályzatában. Értelemszerűen a köznevelési törvényben, illetve a munka törvénykönyvében szabályozott munkaköröket, felelősségi viszonyokat és jogviszonyt ez nem érinti. Döntési mechanizmusainkat a Szervezeti és Működési Szabályzatunk fekteti le, mely bármely iskolapolgár számára hozzáférhető a titkárságon.

Tanári együttműködési formák

- A tantestület tagjai a mindennapi nevelő-oktató munkájuk mellett folyamatosan együttműködnek az iskola pedagógiai koncepciójának fejlesztésén és a megvalósítás aktuális problémáinak megoldásán. Ennek rendszeres szervezeti kerete a havi két értekezlet, illetve félévenkénti tréning. Ezek időpontjait, témáit a mindenkorai munkaterv részletezi.

Az iskola kapcsolatrendszere

- A fenntartó kuratórium saját szervezeti és működési szabályzata alapján ütemezve, de évente legalább négyszer ülésezik.
- Minden hónap első szerdáján szülői estet szervezünk az összes osztályban.
- A szülőknek biztosítjuk az Iskolaszék megszervezését.
- Hat – nyolchetente vannak ünnepeink, témaheteink, programjaink, amelyek a szülők, tanárok és gyerekek együttlétének adnak teret.
- Rendszeresen fogadunk iskolánkban gyakorló tanárjelölteket, érdeklődő pedagógusokat, vidéki iskolák képviselőit.
- Napi kapcsolatot tartunk fent az illetékes pedagógiai szakszolgálatokkal, szakértői bizottságokkal, szakmai szolgálatokkal, illetve a különböző alternatív és egyéb más iskolákkal.
- Fontosnak tartjuk jelenlétünket az AME – ban, a POZITÍV-egyesületben, a kerület, illetve a főváros szakmai fórumaiban.
- Referencia-intézményként szakmai szolgáltatást nyújtunk más pedagógiai közösségek számára.
- Fenntartjuk és továbbépítjük együttműködésünket felsőoktatási intézményekkel.

Az osztálykísérő (osztályfőnök) általános feladatai

- A Tüskevár Iskola pedagógiai programjának egyik kulcseleme, hogy az iskola lemond a „hagyományos” jogi, intézményi fegyelmező eszközökről a gyerekek képzése, nevelése során. Ezek helyére a személyesség, a kapcsolat, az érdekelttség, az érdeklődés kerül. Mivel a pedagógus a rábízott gyerekközösség (osztályközösség) hatékony, megbízható kísérője, támogatója kíván lenni, ezért munkánk során előnyben részesítjük az osztálykísérő fogalmának használatát a sokkal inkább hatalmi struktúrát sugalló osztályfőnök kifejezéssel szemben. A hagyományos iskolai struktúra és nomenklatúra tekintetében természetesen a két fogalom egymással megfeleltethető.
- A pedagógiai funkciók megjelenítője, az iskolai értékek, feladatok első számú közvetítője az osztálykísérő. Az osztálykísérő munkáját az iskolai pedagógusközösség tagjaként, a többi osztálykísérővel, más szaktanárokkal, segítő szakemberekkel összehangolva közösen, velük egyeztetve végzi. A szülők és a tanulók számára tehát "maga az iskola".
- Az osztálykísérő feladata, hogy minél előbb (legfeljebb az első hónapban), minél alaposabban ismerje meg a rá bízott tanuló személyiségjegyeit, életét, szociális körülményeit, a család anyagi, kulturális viszonyait, a tanuló adottságait, érdeklődési körét, motivációs bázisát.
- Az osztálykísérő a közös megbeszélések, egyéni tapasztalatok alapján a szülőkkel egyeztetve személyre szóló hosszú távú fejlesztési programot alakít ki, melyet - az új információk alapján - folyamatosan korrigál. Az egyéni fejlesztési program

igazodik a tanuló életkori sajátosságaihoz, adottságaihoz, körülményeihez. Figyelembe veszi a szaktanárok véleményét, a gyerek változásait. Tartalmazza a tanuló hatékony tanulása, sikeres iskolai élete, s az élet egyéb területein való boldogulása érdekében elvégzendő feladatokat, a direkt és indirekt pedagógiai eljárásokat, teendőket.

- Az osztálykísérő kiemelt feladata közvetlen - tevékenységekben és verbálisan megjeleníthető - és közvetett érték és normaközvetítés, az életkorhoz igazodó mentálhigiénés, önismereti és kommunikációs fejlesztés egyaránt. Kiemelt feladata továbbá a tanuló pályaválasztásának kialakítása, segítése, az ehhez szükséges képességek fejlesztésének tudatosítása, a reális énkép, a racionális jövőkép megfogalmazása.
- Az osztálykísérő személyes ráhatással, egyéni és közös beszélgetésekkel, egyéni és közösségi programokkal, rendszeres kapcsolattartással - mind a szaktanárokkal, mind a szülőkkel - folyamatos ellenőrzéssel, rendszeres írásbeli és szóbeli értékeléssel, direkt és indirekt pedagógiai eszközökkel törekszik a gyerekeket a számukra leginkább megfelelő úton tartani. Élet- és munkarendjüket, szabály és normatudatukat, tanulásukat segíteni, alakítani.
- Az osztálykísérő képviseli az iskolában a tanulókat. Képviseli érdekeiket, közvetíti - ha szükséges - problémáikat. Az osztályába járó tanulók minden iskolai döntésében részt vesz. Nélküle a tanulót érintő lényeges ügyekben nem lehet dönteni.

4.3. Az osztálykísérő (osztályfőnök) feladatai

- Az osztálykísérő heti két alkalommal a ("zárórán", „önismereti”, vagy „nyitóóra”) találkozik az osztályával. A foglalkozások tematikáját, módszertani ajánlásait az iskola nevelőtestülete közösen fogalmazza meg éves munkatervének keretei között a Tüskevár pedagógiai programja alapján. Az osztálykísérő a beszélgetéseken tájékoztatja a tanulókat az iskolai élet információiról, a következő időszak feladatairól is. Az osztálykísérő folyamatosan biztosítja a lehetőséget a gyerekek számára egyéni beszélgetésre és az egész osztállyal közösen is, függően a beszélgetés témájától.
- Az iskolai házirend kiegészítéseként az osztályok, kísérőikkel közösen alakítják ki az egyes életkorokra, gyerekekre, az adott csoportra vonatkozó külön szabályokat, normákat. Ezeket a többi pedagógussal egyeztetni, szülőkkel, tanulókkal ismertetni kell.
- Az osztálykísérő egyéni fejlesztési program (nevelési célok, stratégiák) keretében kialakítja az egyéni foglalkozás módját, s ezt a tanulóval - életkorához igazodó formában- megbeszéli, szüleivel, gondviselőjével egyeztetni. Az adott keretek között a szabály- és normatudat kialakulása és érvényesítése érdekében - függően a tanuló életkorától, adottságaitól, motivációjától, körülményeitől - egyéni eljárásokkal, személyes eszközöket alakít ki, és azt a tanulóval a megállapodás szerint napi együttműködés keretei között betartatja, a hétköznapiak során ellenőrzi.

- Az osztálykísérő jogosult és kötelezett a tanuló minden iskolai ügyében eljárni, pl. jutalmazni, fegyelmezni stb. Rendkívüli esetekben (pl. kiemelkedő eredmények, jutalmazás, büntetés, a megállapodásoktól a tanuló érdekében való eltérés stb.) köteles az iskola vezetőjével, szükség esetén a segítő szakemberekkel, szaktanárokkal, szülőkkel, általánosan az adott ügyben érdekelttel egyeztetni.
- Az osztálykísérő folyamatosan tartja a kapcsolatot a szülőkkel, gondviselőkkel. Rendszeresen tájékoztatja őket a tanuló iskolai munkájáról, pedagógiai, képzési ügyekről éppúgy, mint a programokról. A rendszeres kötelezettség azt jelenti, hogy a szülőket a tanuló iskolai életéről, előmeneteléről, legalább havonta egyszer a szülői esten személyesen, vagy telefonon tájékoztatja.
- Az osztálykísérő tartja a kapcsolatot a szaktanárokkal, segíti őket, hogy a gyerekek adottságaiknak leginkább megfelelő terhelést kapják, tájékozódik a tanulók tantárgyi előmeneteléről, órai munkájáról.
- Az osztálykísérő félévente írásban értékeli a tanulók fejlődését, személyiségjegyeit, munkáját, s javaslatot tesz a feladatokra a további időszakra vonatkozóan. Ezt az értékelést a tanulóval egyeztetni, s megismerteti a szülőkkel, más szaktanárokkal. Az értékelésből származó feladatokat rövidebb-hosszabb távra megtervezi, s az érintettekkel egyeztetni.
- Az osztálykísérő rendszeresen tájékozódik a tanuló iskolai életéről, előmeneteléről, órai, otthoni munkájáról, dolgozat és beszámoló eredményeiről, iskolán kívüli elfoglaltságairól.
- Az osztálykísérőnek tudnia kell, hogy iskolaidőben hol tartózkodik a tanuló, ellenőrzi a hiányzásait, nyilvántartja azokat. Információ hiányában azonnal tájékoztatja a szülőket és tájékoztatást kér tőlük.
- Az osztálykísérő részt vesz a tanuló iskolai döntéseiben, ellenőrzi azok teljesülését, nyilvántartja előrehaladását, programjait, tanácsaival segíti döntéseit. Döntései a tanulóra vonatkozóan kötelező jellegűek. (Velük kapcsolatban a tanuló fellebbezéssel fordulhat az iskola nevelőközösséghez, az iskola vezetőjéhez, valamint az Iskolaszékhez.)
- Az osztálykísérő a gyerekek egyetértésével és együttműködésével tanításon kívüli programokat szervez. A gyerekek életkorának, szükségleteinek megfelelő kulturális, közösségi rendezvényeket készít elő, bonyolít le. Ezek anyagi, szervezési feltételeinek megteremtésében az iskola vezetésével és az Iskolaszékkal együttműködik. Feladata továbbá az egész iskolát érintő programok, az osztályra háruló részének előkészítése, lebonyolítása az azokon való részvétel.
- Az osztálykísérő jogosult, ill. kötelezett a tanulóra vonatkozó minden hivatalos intézményi, szakmai, pedagógiai döntésben részt venni, a velük kapcsolatos pedagógiai, szakmai, adminisztrációs feladatokat ellátni. Így pl. kiemelten a továbbtanulás, pályaválasztás, érettségi, nyelvvizsga, más külső tanfolyamok, vizsgák, OKTV, helyi tanulmányi versenyek, külföldi utak, egyéb programok.
- A osztálykísérőnek figyelemmel kell kísérnie a tanuló hivatalos nyilvántartásával, tanulói jogviszonyával kapcsolatos feladatokat (gazdasági ügyek, adminisztráció,

diákigazolvány, biztosítás stb.). Az osztálynapló, a törzslap vezetése, a bizonyítvány kiállítása szintén feladata. Részt vesz a tanulók felvételi döntési folyamatában, az iskola SZMSZ-e alapján.

Szervezési, koordinációs feladatok

- Az osztályfőnök segítse diákjai beilleszkedését az iskola életébe, nem csak a belépéskor, de az iskolarendszer különböző fokain történő átmenet során (felsőtagozat, középiskola) is. Ismertesse meg diákjaival az iskola házirendjét. Segítse és koordinálja az osztályban tanító pedagógusok munkáját, szükség esetén, vagy a szaktanár kérésére látogasson órát az osztályban;
- Tartson kapcsolatot az osztály szülői munkaközösségével, tartson szülői értekezleteket;
- Az osztályfőnök kísérje figyelemmel a tanulók tanulmányi előmenetelét, az osztály fegyelmi helyzetét. Minősítse a tanulók magatartását, szorgalmát, minősítési javaslatát terjessze a nevelőtestület elé. Tegyen javaslatot a tanulók jutalmazására, büntetésére, támogatására;
- A tanulók felelősségérzetének eredményes kialakítása érdekében az osztályfőnök tanulóit rendszeresen tájékoztatja az iskolai közösség előtt álló feladatokról, azokon való részvételre mozgósít, közreműködik a tanórán kívüli tevékenységek szervezésében;
- Az osztályfőnök együttműködik a diákönkormányzattal, segíti a tanulóközösség kialakulását;
- Az osztályfőnök kiemelt figyelmet fordít az osztályban végzendő ifjúságvédelmi feladatokra, kapcsolatot tart az iskola ifjúságvédelmi felelősével;
- Az iskola felsőbb évfolyamain különös hangsúlyt kap a pályaorientáció, a tanulók pályaválasztásának előkészítése. E hosszú folyamat csak akkor lehet eredményes, ha a tanulói személyiség ismeretében és a társadalmi igényeket is tekintetbe véve történik a pályaválasztás.

Adminisztrációs teendők

- Napló vezetése, ellenőrzése;
- Ellenőrzők rendszeres figyelemmel kísérése;
- Félévi és évvégi statisztikai adatok szolgáltatása;
- Bizonyítványok megírása;
- Anyakönyvek kitöltése és vezetése;
- Továbbtanulással kapcsolatos adminisztráció elvégzése;
- Hiányzások igazolásának adminisztrációja;
- Segíti osztálya kötelező orvosi vizsgálatát;

A pedagógusok feladatainak részletes listáját személyre szabott munkaköri leírásuk tartalmazza.

A pedagógusok legfontosabb helyi feladatait az alábbiakban határozzuk meg:

- - A tanítási órákra való felkészülés, kísérletek, dolgozatok, tanulmányi versenyek összeállítása, és értékelése;
- - A tanulók dolgozatainak javítása, a tanulók munkájának rendszeres értékelése szóban és írásban;
- - A megtartott, elmaradó és a helyettesített tanítási órák dokumentálása;
- Ellenőrzők gondos vezetése;
- Különbözeti, felvételi, osztályozó, javító vizsgák, mérések lebonyolítása;

- A tanulmányi versenyek lebonyolítása;
- Tehetséggondozás, felzárkóztatás, a tanulók fejlesztésével kapcsolatos feladatok;
- Felügyelet a vizsgákon, tanulmányi versenyeken, iskolai méréseken;
- - Iskolai kulturális és sportprogramok szervezése;
- - Osztályfőnöki, munkaközösség-vezetői, diákönkormányzatot segítő feladatok ellátása;
- - Az ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátása;
- Szülői értekezletek, fogadóórák megtartása;
- Részvétel nevelőtestületi értekezleteken, megbeszéléseken;
- Részvétel a munkáltató által elrendelt továbbképzéseken;
- A tanulók felügyelete óráközi szünetekben és ebédeléskor;
- Tanulmányi kirándulások, iskolai ünnepek és rendezvények megszervezése;
- Iskolai ünnepeken és iskolai rendezvényeken való részvétel;
- Részvétel a munkaközösségi értekezleteken;
- Tanítás nélküli munkanapon az igazgató által elrendelt szakmai jellegű munkavégzés;
- Iskolai dokumentumok készítésében, felülvizsgálatában való közreműködés;
- Szertárrendezés, a szakleltárak és szaktantermek rendben tartása;
- Osztálytermek rendben tartása és dekorációjának kialakítása;
- A tanulók tájékoztató füzetében szereplő osztályzatok rendszeres (2 havonta) ellenőrzése.

A pedagógusok továbbképzésének rendszere

Az iskola sajátos nevelési feladataiból adódóan követelmény a pedagógusokkal szemben a folyamatos továbbképzés és önképzés. Ennek kiemelt területei az alábbiak:

- Egyszer egy évben – a tanév kezdetén - két napos szemléletformáló tanári tréning.
- Mentálhigiénés, önismereti, konfliktuskezelési kiképző tanfolyamok mind egyéni részvétellel, mind az egész tantestület, illetve munkavállalók számára.
- Újabb diploma, végzettség megszerzése, kiemelten az alábbi területeken: drámapedagógia, speciális segítői-fejlesztői ismeretek, számítástechnika, idegennyelv-ismeret, művészeti tevékenységek.
- Szaktárgyi, módszertani továbbképzések.
- Módszertani képzések az iskolán belül az egész tantestület számára.

4.4. A szülői részvétel

A sokat jelenlévő, lazább szállal kapcsolódó felnőttek között ott vannak a szülők is. A gyerek felvételekor fontos szempontunk, hogy a szülők ismerjék és elfogadják alapelveinket. Az iskolához tartozó családok többsége budapesti kerületekben él, de néhányan Budapest környéki településekből járnak hozzánk.

Már az iskola működtetése is a szülők aktív részvételével, segítségével történik. Az Iskolaszék megléte nagy segítséget jelentett a kritikus gazdasági vagy egyéb problémák megoldásában. A szülők szaktudásukat, anyagi erejüket, kapcsolataikat bármikor, kérés nélkül is felajánlották, az iskola céljait átlátták, aktívan támogatták.

Mivel a szülők támogatják az iskolát fenntartó alapítványt, a megvitatás szintjén részesei a tervezésnek, véleményezési joguk van több gyakorlati kérdésben. Természetes, hogy fizikai jelenlétük és a programokból való aktív részvállalásuk is életünkhöz tartozik. Az iskola végül is nekik „számol el”, ők jelentik a valóságos társadalmi ellenőrzést. A szakmai külső kontroll mellett ők is ügyelnek arra, hogy az elvárható és vállalt gyarapodás valóban megjelenjen a gyerekekben.

Együttműködésen szülői részről a következőket értjük:

- Az iskola pedagógiájának fokozatos megismerése és gyakorlása,
- A felelősségteljes véleményezési és javaslattevő jog gyakorlása,
- Részvétel az Iskolaszék munkájában,
- Szerződések betartása,
- Külső szakvizsgálatok, kezelések igénybevétele a gyermek számára, az iskola kellően alátámasztott javaslata alapján, ha az iskola úgy látja, hogy e nélkül a gyerek nem tud megfelelően fejlődni (és így az iskola nem tud eleget tenni alapvállalásának),
- Dologi segítségnyújtás (pl. karbantartás, takarítás, segítség a felmerülő napi problémák megoldásában).

A szülők megalakítják a szülői fórumot, onnan a Szervezeti és Működési Szabályzat értelmében tagokat delegálnak az Iskolaszékbe.. Minden újonnan belépő szülővel szakmai együttműködési szerződést írunk alá, amely az iskola minden gyereke és az adott gyereke egyénileg vonatkozó szakmai szolgáltatásait és a szülőtől várt együttműködés formáiról szól.

Fontosnak tarjuk, hogy a felmerülő problémákat mindig az adott pedagógus és a szülő tárgyalja meg először. Elvárjuk, hogy ha a szülő úgy dönt, hogy kiveszi gyermekét az iskolából, erről a gyerek pedagógusainak indoklást adjon. Ez a kötelezettség az iskolára is vonatkozik, ha gyereket bocsát el – a szülő, illetve súlyosabb esetben az Iskolaszék felé.

A szülő a különböző online felületeken folytatott iskolai kommunikációt igénybe véve folyamatosan informálódik az iskola ügyeiről. Havonta szóban, és szükség szerint írásban tájékoztatást kap a gyerek iskolai életéről, fejlődéséről. Akár a tanárok, akár a szülők oldaláról felmerülhet gyakoribb konzultáció igénye. A pedagógusok munkájához tartozik, hogy rendelkezésre álljon - a szülőktől is várjuk az együttműködő magatartást.

A szülők az osztálykísérőkkel történő egyeztetés után részt vehetnek az osztály néhány napján évente, megfigyelőként vagy aktív résztvevőként. Mindkét fél és a gyerek is kezdeményezheti a szülő látogatását. A szülők az egész iskolát vagy az osztályt érintő programokat kínálhatnak, szervezhetnek, ha ezek megfelelnek az iskola által képviselt értékeknek.

Az osztályok szülei számára – igény esetén – egyéni vagy csoportos tanácsadást, konzultációt szervezünk. Érdeklődés esetén szülői esetmegbeszélő fórum működhet az iskolában. Minden osztály szülői és tanítói gárdája havonta egyszer a **szülői esten** összejön, hogy megbeszéljék az aktuális ügyeket és a felmerülő elvi kérdéseket, beszélgessenek az osztály életéről.

A felnőttoktatási tagozat jellegének megfelelően, hallgatóink ügyeikben önállóan, saját maguk jogosultak eljárni. A szülők lehetősége, hogy érdeklődjenek gyermekük előmenetele iránt, de nagykorú hallgatóink esetében az iskola felvilágosítással csak a hallgatónak tartozik.

4.5. Diákönkormányzat

Kezdetől fogva nagyon sok időt és energiát szánunk arra, hogy az iskola élettér kialakításban vagy a közös programok megszervezésében a tanárok, gyerekek és sokszor szülők együttgondolkodása legyen a legfőbb vezérlőelv. A „demokrácia programunk” kapcsán minden diák találkozik a diákönkormányzat gondolatával. Amikor fontossá vált

számukra ez, az intézmény, örömet állt a szervezésben való segítségadás elé. Addig is fontos számunkra, hogy

- fokozatosan, az életkor növekedésével egyre több jogot kapjanak az iskola életének meghatározásában. (pl. legyenek teljes jogú résztvevői a „gyűléseknek”), beleszólhassanak pl. a tantárgyfelosztásba is (a törvényi szabályzás ismeretében pl. a kötelező és választható órák arányával kapcsolatban stb.).
- legyen egy iskolai szabályzat (Házirend) és emellett legyenek osztályszabályzatok is.
- állandóan törődjünk a szabályok értelmezésével – erre nem sajnáljuk az időt.
- egységesek legyünk a szabályok közvetítésében. A közösen hozott iskolai vagy osztályszabályokat érvényesítenünk kell.

A Diákönkormányzat működési körülményeit saját, illetve az iskola szervezeti és működési szabályzat részletesen tartalmazza.

4.6 Hallgatók csoportja, osztálybizottság, osztálybizalmi

Felnőttoktatási tagozaton a beiratkozott valamennyi hallgató alkotja a hallgatók csoportját. Egy osztály hallgatói az osztály közösségi életének szervezésére, a hallgatók tanulmányi munkáját segítő tevékenységre, az osztályban tanulók érdekeinek képviselésére osztálybizottságot hozhatnak létre. Az osztálybizottság élén az osztálybizalmi áll. Az osztálybizalmi az osztály érdekképviselését az osztályfőnök segítségével, illetve közvetítésével érvényesíti. Amennyiben ez sikertelen, a tagozatvezetőhöz fordulhat. Az egész tagozatot érintő kérdésekben a tagozatvezetőnél kezdeményezheti az osztálybizalmiak gyűlésének összehívását. A hallgatók az osztályfőnöki órákon adnak hangot gondolataiknak, illetve tesznek javaslatot a problémák megoldására. Az osztályközösség joga, hogy a megfelelő feltételek biztosításával ünnepeket rendezzen. A szervezés munkáját az adott osztály osztályfőnöke segíti.

A hallgatók tájékoztatásának formái:

- osztályfőnökök útján az osztályfőnöki órákon,
- osztálybizalmik útján,
- az iskolai információs rendszer révén.

5. A tanulók felvételének rendje

5.1. Nappali tagozat

Iskolánk, alapító okirata szerint elsősorban a sajátos nevelési igényű tanulók számára kínál lehetőséget tanulmányaik elvégzésére.

Pedagógiai programunk szellemisége a befogadó, segítő, gondoskodó nevelést, oktatást kívánja meg a pedagógusoktól.

Mindezek mellett az iskolát választó családok igényei, illetve a pedagógia társtudományainak szerves jelenléte a mindennapi szakmai munkában az általánosnál nagyobb figyelmet kíván meg a felvétel kapcsán. Ahhoz, hogy valódi egyéni fejlesztési tervek szerint történjen a gyerekek képzése, a vállalt feladatok összhangban legyenek az iskola szakmai kompetenciáival, lehetőségeivel, egy több szempontú felvételi folyamat eredménye a bekerülés.

Szakmai és etikai alapelvünk, hogy csak olyan gyerek és család problémáját vállaljuk fel, amelyre hosszú távú, tartós megoldást tudunk biztosítani.

Mivel a sajátos nevelési igény kialakulását és egyben megoldását is igen összetett tényezők határozzák meg, ezért a gyógypedagógiai munkacsoport által megalkotott protokoll szerinti vizsgálatokkal törekszünk a gyermeket és családját minél alaposabban megismerni.

A középiskolai felvétel során sem írásbeli, sem szóbeli tantárgyi felvételi vizsgát nem tartunk. A felvételtől a tanulmányi eredmények és az alábbiakban részletezett eljárás eredménye alapján döntünk.

A felvételi protokoll lépései:

1. A pszichológus összegyűjtve az anamnesztikus adatokat, vizsgálva a gyermek személyiségállapotát, illetve megismerve a szülők személyiségét, kiszűri a pedagógiai eszközökkel nem vállalható problémákat.
2. A gyógypedagógus különböző eszközökkel a tanulási képességeket méri, és ez alapján meghatározza a taníthatóság szintjét, a fejlesztés-felzárkóztatás módját, irányát.
3. A családgondozó a család együttműködési készségéről, lehetőségeiről, feltételeiről nyerhet képet, ismerteti az iskola vállalásait, kialakítja a sikeres szakmai munkához nélkülözhetetlen kapcsolatot.
4. A három szakterület vizsgálati eredményének, illetve korábban más intézmény által készített szakvélemények, zárójelentések birtokában a pszichológus, gyógypedagógus, családgondozó javaslatot tesz az iskola szakmai teamje számára, melynek tagja még az említetteken kívül a leendő osztálytanító/osztálykísérő és az iskola vezetője. Az általuk kialakított álláspont alapján a felvételtől az intézményvezető dönt.

Az iskolai felvételt megelőző vizsgálatok nem szakvélemény céljából készülnek, tehát sem az iskola sem a szülő azt máshol fel nem használhatja. Az adatvédelmi rendelkezések alapján a felvételt nem nyert tanulókról készült felmérések megsemmisítésre kerülnek.

A bekerült tanulók vizsgálati eredményei az egyéni fejlesztési terv kiindulási alapját, illetve a későbbi mérések összehasonlíthatóságának dokumentumait képezik. A gyerekek személyi anyagába bekerülnek a szakértői határozatok, szakszolgálatok szakvéleményeinek másolatai is.

Az iskolába felvett tanuló gondviselőjével együttműködési megállapodást kötünk, amely tartalmazza a család és az intézmény nevelési, fejlesztési igényeit, céljait. A megállapodás része az egyéni fejlesztési tervnek, melynek megvalósulását tanévenként a szülővel közösen értékeljük.

A felvételi vizsgálatok rendje

I. Személyiségvizsgálat (1 alkalom)

- a. Anamnézis felvétele a szülővel
- b. A gyerek személyiségvizsgálata

II. Képességvizsgálat (1 alkalom)

- c., Tanulási képességek felmérése

III. Családi háttér vizsgálata (1 alkalom)

- d., Családtörténet, iskolai pályafutás, együttműködési készség felmérése

5.2. Felnőttképzési tagozat

A felvétel az általános iskolai, magasabb évfolyamok esetén középiskolai bizonyítvány alapján történik. Feltétele az előző évfolyam(ok)ról szerzett eredményes bizonyítvány, melyben a Tüskevár Iskola Felnőttoktatási Tagozata helyi tanterve szerinti tantárgyak szerepelnek.

A felnőttképzési tagozat nappali munkarendű ifjúsági osztályába csak 16 és 23 éves tanulókat lehet felvenni, az esti tagozatra minden 16. életévét betöltött jelentkező felvehető.

Konkrétan:

- a 9. évfolyamra az általános iskola 8. évfolyamának eredményes elvégzését igazoló bizonyítvány
- magasabb gimnáziumi évfolyamokra az előző évfolyam eredményes elvégzését igazoló középiskolai bizonyítvány.
- Szükség esetén az igazgató előírhatja különbözeti vizsga letételét egyes tárgyakból.

A felnőttoktatási tagozatra-indokolt esetben-tanév közben is átvehető hallgató:

- saját osztályokból, képzési forma váltása esetén,
- nappali tagozatról,
- más felnőttoktatási intézményből.

Megtagadható a felvétel, ha a jelentkező már korábbi két alkalommal beiratkozott (szerepel a tanulói nyilvántartásban) azonos évfolyamban, de tanulmányait a hallgatónak felróható okból nem fejezte be.

Az átvétel feltételei

Más intézmény azonos típusú képzési formáiból különbözeti vagy osztályozó vizsga nélkül léphet át a tanuló, ha az általa tanult tárgyak évfolyamonkénti elosztása és óraszama a két intézményben megegyezik. Minden egyéb esetben előzetes egyeztetés során kell megvizsgálni azt, mely tárgyakból kell különbözeti vagy osztályozó vizsgát tennie az átlépni kívánó tanulónak. Az összehasonlítás alapja a tanult tárgyak óraszama, illetve évfolyamonkénti elosztása lehet.

Az iskola a vizsgára való sikeres felkészülés érdekében egyéni segítségnyújtást, türelmi időt biztosít az átvett tanulóinak. Ennek módját és mértékét egyéni mérlegelés alapján az igazgató határozza meg.

Az átlépésről minden esetben az igazgató dönt a leendő osztályfőnök, esetenként az illetékes szaktanárok véleményének kikérésével. Az átlépéshez szükséges különbözeti vagy osztályozó vizsga kiírása (időpont, tantárgyak, tartalmak) is az igazgató feladata, de ezt a hatáskörét átadhatja szakmai helyettesének.

6. A tanulmányok alatti vizsgák rendje

A tanulmányok alatti vizsgák a következők:

- javítóvizsga
- osztályozó vizsga
- különbözeti vizsga
- pótló vizsga
- kis érettségi

A tanulmányok alatti vizsgákkal kapcsolatos intézményi eljárásrend

- A vizsgát a tanév helyi rendjében meghatározott időszakban (vizsgaidőszak) lehet tenni, azzal, hogy az igazgató ettől eltérő időpontot is kijelölhet.
- A vizsga időpontjait az igazgató jelöli ki, melyet a helyben szokásos módon valamint az intézmény honlapján közzétesz.
- A vizsga időpontjáról (év, hónap, nap, óra, perc) és helyszínéről (cím, épület, terem száma) a vizsgázó, illetőleg a kiskorú tanuló esetén a szülő (gondviselő) minimum a vizsga kezdete előtt 10 nappal **írásos** értesítést kap.
- Egy vizsgaidőszakban legfeljebb két évfolyam tananyagából tehető vizsga. Három évfolyam anyagából csak rendkívül indokolt esetben igazgatói engedéllyel lehet vizsgázni.
- Az osztályozó vizsga kérelemre történő letételét az igazgató engedélyezi. Az osztályozó vizsgára való jelentkezés az iskola titkárságán elérhető formanyomtatványon történik, az igazgató által meghatározottak és kihirdetettek szerint. A jelentkezési lapot a tanuló, valamint kiskorú tanuló esetében a gondviselő is aláírja. Az osztályozó vizsga napján a tanuló mentesül a tanórák látogatásának kötelezettsége alól.
- A vizsga követelményeit az iskola helyi tantárgyi tantervében foglaltak határozzák meg. A vizsga részletes követelményeiről a tanuló a vizsga előtt legalább 6 héttel írásbeli tájékoztatást kap. A tantervi követelmények az iskola honlapján folyamatosan megtekinthetők
- A vizsgakötelezettség a tanulónak az évfolyam követelményeiben megállapított valamennyi tantárgyra vonatkozhat. Ez alól felmentést csak az illetékes pedagógiai szakszolgálat (szakértői bizottság) szakvéleményében foglaltak alapján, az igazgató adhat engedélyt.

Vizsgaforma, vizsgarészek

- szóbeli vizsga
- írásbeli vizsga

A tanulmányok alatti vizsgák különös – eljárási - szabályai

1. Az írásbeli vizsga időtartama – a szakvélemény alapján ettől eltérést lehetővé tevő esetek kivételével – tantárgyanként és évfolyamonként 45 perc, magyar nyelv és irodalom tantárgyból 60 perc.
2. Egy napon legfeljebb két írásbeli vizsgát lehet tenni.
3. A szóbeli vizsgát az iskola szakos tanáraiból az igazgató által kijelölt vizsgabizottság előtt kell megtartani. A vizsgabizottság kérdező tanára lehetőleg az a tanár legyen, aki a tanulót előzőleg tanította.
4. Az elnöki teendőket az igazgató vagy a megbízottja látja el.

5. A vizsgán az elnökön és a kérdező tanáron kívül még egy vizsgabizottsági tagnak jelen kell lennie.
6. A tanulónak az írásbeli vizsgán kihúzott tétel (ami több feladatból állhat) kidolgozására legalább 20 percet kell biztosítani, kivéve a 1. pontban tett kivételt.
7. A szóbeli feleletek maximális időtartama 15 perc. Ha a tanuló a feladatát nem tudja megoldani, teljes tájékoztatlanságot árul el, az elnök egy alkalommal póttételt húzathat vele. Erre is 20 perc a felkészülési idő, valamint 15 perc a felelet időtartama.
8. A vizsgázó osztályzatát a két felelet százalékos átlaga alapján kell megállapítani.
9. Azt a vizsgázót, aki akár az írásbeli, akár a szóbeli vizsgán figyelmeztetés ellenére meg nem megengedett eszközt használ, az igazgató a vizsga folytatásától eltilthatja, a vizsgaeredménye: elégtelen. Az indokolatlanul félbehagyott vizsgát úgy kell tekinteni, mint ami nem sikerült. Az önhibán kívüli, indokolt vizsgamegszakítás esetén módot kell adni, annak megismétlésére.
10. A vizsga a vizsgázó számára díjtalan.
11. A szabályosan megtartott vizsga nem ismételtető meg.
12. A vizsgáról jegyzőkönyv készül az elnök és a tagok aláírásával, melyet az iskola irattárában a jogszabályban meghatározott ideig kell őrizni.
13. A jegyzőkönyv vezetéséért és hitelességéért a vizsgabizottság elnöke felel.
14. A jegyzőkönyvben minden vizsgázót külön jegyzőkönyv nyomtatványon kell jegyezni.
15. A jegyzőkönyv melléklete a vizsgázó írásbeli dolgozata és feladatlapja, valamint a diák szóbeli felkészülés alatti jegyzetei. Az írásbeli feladatlapot és jegyzetelés (vázlatkészítés) céljára kapott papírlapot az iskola körbélyegzőjével el kell látni. A tanuló és a szülő kérésre, egyeztetett időpontban a vizsgaelnök jelenlétében a vizsgadokumentumokba betekinthet, írásos megjegyzést fűzhet az értékeléshez, melyet jegyzőkönyvbe kell venni.
16. Az írásbeli dolgozatot a szaktanár a tanuló által használt színtől eltérő színű tollal javítja, a hibák megjelölésével értékeli, és aláírásával látja el. A javítás téves bejegyzéseit látható módon szignálni kell.
17. A vizsga eredményét a törzslapba és a bizonyítványba a jogszabályban meghatározott záradékokkal be kell vezetni.
18. Az vizsgaeredmény kihirdetésének legkésőbb a vizsgát, több vizsga esetén a legutóbb teljesített vizsgát követő második munkanapon meg kell történnie.

Témazáró (epochazáró)

Témazáró dolgozat/beszámoló zárja le - az epochális rendszerből adódóan a 8-9-10-11. osztályokban – a két hetes tanulási időszakot. Célja: a közismereti tárgyak naprakész követése, az elsajátított ismeretek, kompetenciák mérése, értékelése.

Időpontja: minden epocha végén, időszakonként.

Értékelés: %, illetve jegy.

Formája: írásbeli, szóbeli, tevékenység, gyakorlati.

Vizsgáztató: szaktanár.

Osztályozó vizsga

Az osztályozó vizsga célja: a kötelező minimum ellenőrzése, a tanév lezárása a következő tanév megkezdése előtt. Kötelezhető rá a diák, ha

- egy tárgy óráinak 20%-ról hiányzott

- ha a kötelező témazáróinak nagy része hiányzik
- ha a kötelező témazáróin tartósan 25 % alatti teljesített.

Időpont: június 1–15. Pótvizsga: augusztus 25–30. között.

Értékelés: osztályzat

Tárgyak: bármely tárgy.

Formája: a tárgy jellegének megfelelően szóbeli, írásbeli, gyakorlati vagy választható.

Belső vizsgák

Minden tanulónk számára megfogalmazott célként szerepel a belső vizsgarendszer kialakításában az a gondolat, hogy mindenki számára fontos a vizsgahelyzet, illetve a vizsgafajták megismerése. Ugyanakkor a 10-11-12. évfolyamban az érettségiző diákok számára nagyon fontos információ, hogy időarányosan hogyan állnak az érettségi követelmények teljesítésével.

Idegen nyelvből a vizsga bármikor választható.

A 12. év végén nem érettségizni szándékozók számára:

10. év végén - Komplex humán vizsga (az iskola tanárai állítják össze az anyagát, akár egyéni lehetőségek alapján).

11. év végén - Komplex reál vizsga (az iskola tanárai állítják össze az anyagát).

A 12. év végén érettségizni szándékozók számára „kis érettségi”:

10. év végén - Magyar, Matematika, Történelem, Angol, Informatika, Földrajz (kötelező); Biológia, Kémia, Fizika (választható).

11. év végén - Magyar, Matematika, Történelem, Angol, Informatika (kötelező); Földrajz, Biológia, Kémia, Fizika (választható).

12. félévben – a választott érettségi tantárgyakból.

Felnőttképzési tagozat különleges szabályai

A magasabb évfolyamba történő lépéshez, a tanév végi osztályzat megállapításához a tanulónak minden szaktantárgyból osztályozó vizsgát kell tennie, ha:

- az iskola igazgatója engedélyezte, hogy egy vagy több tantárgyból a tanulmányi követelményeket az előírtnál rövidebb idő alatt teljesítse,
- az iskola igazgatója felmentette a tanórai foglalkozásokon való részvétel alól,
- ha a tanuló a tanórai foglalkozások több mint ötven százalékáról távol maradt,
- egyéni tanrendes volt.

A vizsgán való bukás következménye

Az osztályozó vizsga tekintetében a bukás következménye az osztályismétlés.

Komplex vizsga elsősorban azok számára jelent kihívást, akik a 10. évfolyam végén nem készülődnek még az érettségi vizsgára. Esetükben a bukásnak nincsen behozhatatlan hátránya, többször, év közben is megpróbálhatják letenni a komplex vizsgákat.

Vizsgaidőszak

1. Félévi vizsga: a tanév rendje szerint január végén. Pótvizsga egy hét múlva és augusztus utolsó hetében

2. Év végi vizsga: A tanév rendje szerint: május végén. Pótvizsga július elején és augusztus utolsó hetében

Bukás

Alapvetően olyan rendszert kívántunk létrehozni, amelyben lehetőleg minden diák megtalálja a helyét. Nem szeretnénk egy gyereket sem elveszteni azért, mert a képességei, adottságai a többiekénél lassabb haladásra adnak lehetőséget számára. Természetesen ennek is vannak határai, hiszen felmerül a kérdés, mi történik akkor, ha egy gyerek nem teljesíti a továbblépés feltételeit. *Minden esetben egyéni megoldást szeretnénk alkalmazni. Ezt az iskola kis létszáma remélhetőleg mindig lehetővé fogja tenni számunkra.*

Ha ennek ellenére nem tudjuk elkerülni a bukást, buktatást, akkor a helyzetet a gyerek (a család) együttműködési hajlandósága, készsége felől közelítjük meg. Nagyon fontos számunkra, hogy a család egésze, a gyerek és a szülők egyaránt aktív részesei legyenek a felmerülő gondok, problémák megoldásának, az iskola ebben partnernként támaszkodhasson rájuk, és ezt ők is elvárhassák az iskolától.

Amellett, hogy évisméltés esetén nem adjuk ki a tanévet lezáró adott évi bizonyítványt, ha a tanárok vállalják a differenciált fejlesztést, a gyereket ily módon az iskola keretein belül fejleszthetőnek tartják, és erre van lehetősége az iskolának, akkor az illető haladhat tovább az osztályával. A bukás tehát nem jelent egyértelmű osztályváltást. Ha ugyanis a diák hozzáállásával nincs baj, akkor esetleg tudjuk vállalni a nagyon széthúzó differenciált oktatást is pl. egyéni programmal, órarenddel, különbözeti vizsgák lehetőségének biztosításával.

Más eset azonban, amikor a gyerek képességei szerint haladhatna a többiekkel, de ez valamiért még sem történik meg, ide tartozik pl. az egyéni tanulási szerződés be nem tartása, a többiek munkájának folyamatos zavarása. Ebben az esetben elindul egy a probléma megoldására irányuló folyamat (a kéthetente ülésező tanári fórum esetmegbeszélései, szülőkkel történő egyeztetések). Azt gondoljuk, elengedhetetlen, hogy pontos visszajelzést adjunk „a lehet - nem lehet – tilos” dolgok határaitól. A gyerekeknek meg kell tanulniuk, hogy a játékszabályok be nem tartása veszélyezteti az együttműködést, a diák esetében a haladását, a gyerek tehát végső soron az osztályban vagy az iskolában való maradás lehetőségét kockáztatja, hiszen előfordulhat, hogy a vele dolgozó pedagógusok nem vállalják őt a továbbiakban, és így az iskola elhagyására kényszerül.

A döntés ugyanakkor mindig annak figyelembevételével születik, hogy hogyan viszonyul a gyerek egyéni érdeke a csoport egészének érdekéhez (milyen mintát hordoz, mennyi energiát igényel tanártól, társaktól stb.).

7.Az érettségi tantárgyak teljesítésének kritériumai, a középszintű érettségi vizsga témakörei

Matematika tantárgy

10. és 11. évfolyamon tanulóink kis érettségi vizsgát írnak az addig tanult tananyagból az érettségi időszakban. Matematika tantárgyból a kis érettségi vizsga ugyanúgy épül fel, mint a rendes érettségi (I. feladatlap 12 könnyebb feladatot tartalmaz, 30 pontot lehet elérni, és 45 perc áll rendelkezésre, a II. feladatlap további 6 összetett feladatot tartalmaz, 70 pont érhető el 135 perc alatt), százalékos értékelése is ugyanúgy történik.

Ezen vizsgáknak a célja, hogy a lehető legobjektívebb képet kapjuk a tanulóról. A vizsgák eredményeit és tanulságait együtt értékeli a család, a tanuló és az osztálykísérő. Ez nagy segítséget jelenthet abban, hogy érdemes-e az érettségi vizsgát célként kitűzni, vagy egy esetleges szakmaválasztás, OKJ-s képzés jobb választás-e.

Amennyiben sikertelen kis érettségi esetén a család mégis az érettségi vizsga mellett dönt, akkor egyéni szerződésben fektetjük le az ehhez teljesítendő feltételeket.

A kis érettségi értékelése:

- 10. évfolyamon a kis érettségi jegye 33 %-ban,
- 11. évfolyamon 50%-ban számít bele az év végi érdemjegyebe.

Érettségi vizsga:

A 12. évfolyamon az érettségi vizsgára bocsájtás feltétele, hogy három próba érettségi feladatsor (január, március, április) közül legalább kettő elégségesre sikerüljön. Ezen próba érettségi feladatsorok az előző évek érettségi feladatsorainak feladataiból vannak összeválogatva.

Természettudományos tantárgyak

Minden évfolyamon kötelező a házi dolgozatok időre elkészítése és leadása. Ez történhet írásban vagy elektronikus módon. El nem készítése esetén az osztályzat elégtelen.

Ha a tanuló hiányzása az óraszám 30%-át eléri, félévi vagy év végi jegyet nem kaphat. Ekkor kötelező 90 perces osztályozó vizsgát írni a tárgyból. Ha ez nem történik meg, a kapott osztályzata elégtelen. Ezt a pótvizsga időszakban javíthatja augusztusban.

Az órán írt dolgozatok értékelése a következők szerint történik: az elégséges alsó határa: 35%, a közepesé 52%, a négyes osztályzaté 69%, a jelesé pedig 86%.

A félévi és év végi jegyek a kapott osztályzatok számtani átlaga. Kerekítés minden egész hat tizedtől. (Például: 3.5=közepes, de 3.6=jó)

Felszerelés hiánya két esetben megengedett, a harmadik alkalommal a tanuló elégtelen osztályzatot kap (füzet, tankönyv, számológép, függvénytáblázat bármelyikének hiánya esetén).

A tanuló a pluszban megtartott kiselőadásokért, jól kivitelezett és értelmezett kísérletekért, számítógépes bemutatókért jeles osztályzat kaphat.

A témazáró dolgozatok idejét 7 nappal a megíratás előtt be kell jelenteni. A bejelentés a többi típusú dolgozatra nem vonatkozik.

A tanuló a tantárgyakból tanulmányi munkája, hozzáállása és szorgalma alapján havi jegyet is kaphat, ha két számonkérés között minimum 4 hét telik el.

A kis érettségi értékelése:

- 10-11. évfolyamokon írásbeli (120 perc) és szóbeli (10 perc) részekből áll,
- értékelése a 12. év végi érettségi vizsgával mindenben azonos.
- a 10. osztály végén írt vizsga 33 %-os arányban számítandó be az átlagba. Ha a kis érettségi jegy elégtelen, akkor az év végi jegy maximálisan elégséges lehet, függetlenül az átlagtól. Május utolsó hetében javító kis érettségi írása egyszer megengedett tanítási időn kívüli időben.
- a 11. osztály végén írt vizsga 50 %-os súllyal számítandó az év végi jegy átlagába. Ha a kis érettségi eredménye elégtelen, akkor az év végi jegy is az, függetlenül az átlagtól. Május utolsó hetében javító kis érettségi írása egyszer megengedett tanítási időn kívüli időben.

Az érettségire bocsátás feltétele:

- a 11. osztály sikeres teljesítése után 12. évfolyamon érettségi előkészítő órákon való kötelező részvétel.
- a 12. évfolyam januárjában sikeresen megírt dolgozat az első félév teljes anyagából.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy

A vizsga tartalma és értékelése:

Írásbeli szövegértés:

Egy esszé műfajú szöveg alapján kell válaszolni a szöveg megértését mérő kérdésekre. A kérdések különböző nehézségi fokúak. Vannak egyszerű, kikereshető információra rákérdezők. Vannak, amelyek a szöveg logikai viszonyainak felismerését vizsgálják, és vannak, amelyek a szöveg tartalmának értelmezését, a szöveghez való személyes viszonyról próbálnak képet alkotni.

A feladat értékelése javítókulcs alapján történik. Az elégséges osztályzathoz 25%-ban helyes megoldás szükséges. Vagyis mind a feladat, mind értékelése lényegében megegyezik a tanulókra váró érettségi vizsga megfelelő részével. A szöveg és a kérdések nehézségi foka viszont életkorukat és osztályszintjüket is figyelembe veszi.

Írásbeli szövegalkotás:

Egy érvelő szöveget kell megalkotni minimálisan két oldal terjedelemben. A szöveg értékelése a következő szempontok szerint történik: a szöveg tartalma mennyiben felel meg a választott témának, mennyiben releváns érveket használ; a szöveg maga mennyire koherens, rendelkezik-e követhető logikával, gondolatmenettel; a szöveg nyelve mennyiben felel meg a választott témának, műfajnak; mennyire választékos, pontos és kifejező – esetleg egyéni, szellemes és élvezhető; a szöveg írásképe, az írásbeli munka mennyire kulturált, rendezett. A helyesírás természetesen csak azoknál a tanulóknál értékelési szempont, akik nem rendelkeznek felmentéssel az értékelés alól.

Szóbeli felelet:

Csak 10. osztályban. A vizsgának ez a része az eddig elsajátított irodalomtörténeti ismereteket kéri számon egy közösen feldolgozott tételsor alapján. Célja az ismeretek és a szóbeli kifejezőkészség mérése, a vizsgahelyzet gyakorlása.

A számon kért tananyag mennyiségétől eltekintve, az értékelés szempontjaiban megegyezik a szóbeli érettségi vizsgával.

Értékelés:

A kis érettségi, mint mérőeszköz elsősorban arra szolgál, hogy dokumentálja a tanuló aktuális állapotát abban a tekintetben, hogy mennyire van birtokában azoknak a kompetenciáknak, melyek e tárgyból a sikeres érettségihez szükségesek. Eredményeinek tükrében mind a gyerek – és szülei –, mind a tanár tisztábban látja az eredményeket és a tennivalókat. Ezért az értékelés részben szöveges értékelés, továbbhaladási javaslatokkal, részben érdemjegy.

A kis érettségi osztályzata

10. osztályban 33%-ban

11. osztályban 50%-ban befolyásolja az év végi osztályzatot.

Történelem tantárgyból

Történelem tantárgyból a kis érettségi vizsga hasonlóan épül fel, mint a rendes érettségi.

10. osztályban csak írásbeli vizsgát tesznek a tanulók.

11. osztályban az írásbeli kis érettségi mellett egy szóbeli vizsgát is tesznek a tanulók, mivel a Történelem tantárgy az érettségi esetében írásbeli és szóbeli vizsgarészből áll.

Az írásbeli vizsga ugyanolyan módon épül fel, mint az érettségi írásbeli. Egyszerű rövid feladatokból (tesztek) és szöveges kifejtendő feladatokból (esszék). Az írásbelire 180 perc áll rendelkezésre, és a pontozás is ugyanazon elv alapján történik (45 – 45 pont), az eredmény százalékos értékelése is megegyezik az érettségi értékelésével.

A 11. osztályban az írásbelit kiegészíti egy szóbeli vizsga is, amely hasonló, mint az érettségi szóbeli vizsga része, a tanuló az előre megadott témakörökből készül, majd a szóbelin húz egy „tételt”, és az érettségi szóbelihez hasonlóan maximum 30 perces felkészülési idő után 10-15 perces összefüggő szóbeli feleletben mutatja be ismereteit egy vizsgabizottság előtt. Az írásbeli és a szóbeli vizsga átlaga hasonlóan számítható, mint az érettségi esetében.

A kis érettségi értékelése:

10. évfolyamon a kis érettségi jegye 30 %-ban,

11. évfolyamon 50%-ban számít bele az év végi érdemjegybe.

Érettségi vizsga:

A 12. évfolyamon az érettségi vizsgára bocsátás feltétele, hogy két írásbeli próba érettségi feladatsort ír meg a tanuló (december, február). A két írásbeli átlaga elégséges kell, hogy legyen, valamint a szóbeli próba érettségi eredményével együtt is elégséges eredményt kell mutatnia.

Márciusban ezt egy szóbeli vizsga követi, amely hasonló módon történik, mint az érettségi.

Iskolánk létszámából, speciális feladataiból és céljainkból adódóan a középiskolában választható tantárgyakat, érettségi felkészítő foglalkozásokat tartó tanárok egyben a kötelező szakórákat is tartják. A tantárgyfelosztás sajátja, hogy nincs szükség egy adott tantárgyból több szaktanár alkalmazására, így nincs is lehetőség a szabad pedagógusválasztásra. A tanulók pedagógusválasztásának joga az iskolánkban működő mentor-rendszerben valósul meg.

8. Hagyományok, ünnepek

Iskolánkban hat-nyolchetente hosszabb-rövidebb szünetet tartunk. Az előző periódust lezáró utolsó tanítási napon vagy napokon rendkívüli program, témnapok, témahét van. Ezek egy részére a szülők is hivatalosak.

A **tanévnyitó** ünnepet az első tanítási nap reggelén tartjuk. Az első héten osztályos és iskolai keretek között iskolán kívüli programok zajlanak (közös bográcsozás, evezés, kirándulás stb.) **Szent Mihály napján** az iskola minden tagja egy közös kirándulás keretében „mérlegre teszi köveit”, majd lakomával zárja a napot. Az **őszi** szünet előtti napokban **témahetet** tartunk. November utolsó szombatja hagyományosan a **szalagavató** napja.

A téli szünet előtti hét utolsó napjain adventi hetet tartunk, ami az **adventi kerttel zárul**, melyen a szülők is részt vehetnek.

Februárban, a farsangi szünet alatt szervezzük az iskola **sítáborát**.

A **húsvéti** szünet előtt szintén **témahét** keretében minden osztály közösen tevékenykedik (pl. környezetvédelem, olimpia, városismeret, demokrácia, stb.)

A tanév végén négynapos **erdei iskolát** tartunk (pl. Balaton-felvidék, Bakony).

A tábor az iskolai élet részeként minden diák számára kötelező. Csak különleges indokkal, egyéni megállapodás keretében kötött szerződéssel tudunk eltekinteni a részvételtől.

Az erdei iskolával, évközi kirándulásokkal és a Tiszai nomád evezőstáborral céljaink a következők:

A kényelemhez szokott városi gyerekeket arra készíteni, hogy egyrészt

- *intenzív kapcsolatban legyenek a természettel*, növény- és állatismeretük gyarapodjon, a környezetvédelem fontosságát egy más aspektusból átérezzék és gyakorolják, másrészt
- *önellátó ügyességük fejlődjön*. A háztartási ismeretek oktatását minden esetben itt, sűrítve, tevékenységek között oldjuk meg. De alkalmat ad ez a tábor más tudnivalók – egészségügyi, környezetvédelmi, művészeti ismeretek stb. átadására is,
- Iskolánk egyik fő célkitűzése az, hogy a gyerekek minél inkább *tevékenységeken keresztül, saját élmények alapján tanuljanak*. E cél megvalósításának számos eszköze van, az egyik legintenzívebb természetesen a tábor.
- Iskolánk az egyéni fejlődés-önfejlesztés olyan módjait kínálja, hogy közben a társakra való figyelés, a társas alkalmazkodás is erősödjék. Ennek a folyamatnak fontos lépései azok a helyzetek, amelyek a valós élethez, valós problémahelyzetekhez kötődnek. A tábor a közösségi élet és egyéni fejlődés szempontjából is kiemelkedő esemény életünkben.

Főbb tevékenységeink a táborokban:

- Kézműves foglalkozások a természetben talált anyagokból.
- Növény- és állatmegfigyelési kutatómunka, a környék feltárása.
- Közös zenélés, éneklés, sportolás, kirándulások, barlangászás.
- Szituációs gyakorlatok, keretjáték, esetleg az ebből merítő színház az utolsó estén, ehhez próbák, díszletek és jelmezek készítése, nagy részük természeti anyagokból.

- A sátor, az egész tábor, az ebédlő stb. rendben tartása, önellátó munka, háztartási tennivalók (mosogatás, főzés stb.- a helynek megfelelően)

Egyéb külső programok

Kirándulások, városok meglátogatása – egy –egy nap. Színház, mozi, kiállítás egyéb külső kulturális programok. „Üzemlátogatás”, ismerkedés a munka világával. Kerületi sportversenyeken, bajnokságokon való részvétel.

9. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos terv

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításának célja, hogy tanulóink vészhelyzetben a lehető legjobb döntést hozzák. Tudjanak szabályosan mentőt hívni, legyenek tisztában a vérzések és csontsérülések alapvető ellátásával, ismerjék az újraélesztés technikáját.

A fenti ismeretek elsajátítása nem önálló tantárgyként, hanem az egészségnevelés, természetismeret, biológia órák, témanapok keretei között folyamatosan, a tantárgyi tanterveknek megfelelően történik.

1. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításának célja, hogy a tanulók

- ismerjék meg az elsősegélynyújtás fogalmát;
- ismerjék meg az élettannal, anatómiával kapcsolatos legfontosabb alapfogalmakat;
- ismerjék fel a vészhelyzeteket;
- tudják a leggyakrabban előforduló sérülések élettani hátterét, várható következményeit;
- sajátítsák el a legalapvetőbb elsősegély-nyújtási módokat;
- ismerkedjenek meg a mentőszolgálat felépítésével és működésével;
- sajátítsák el, mikor és hogyan kell mentőt hívni.

2. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos kiemelt feladatok:

- a tanulók korszerű ismeretekkel és az azok gyakorlásához szükséges készségekkel és jártasságokkal rendelkezzenek elsősegély-nyújtási alapismeretek területén;
- a tanulónak bemutatjuk és gyakoroltatjuk velük elsősegélynyújtás alapismereteit;
- a tanulók az életkoruknak megfelelő szinten - tanórai és a tanórán kívüli (egyéb) foglalkozások keretében – foglalkoznak az elsősegélynyújtással kapcsolatos legfontosabb alapismeretekkel.

3. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos feladatok megvalósításának elősegítése érdekében:

- az iskola kapcsolatot épített ki az Országos Mentőszolgálattal,
- támogatjuk a pedagógusok elsősegély-nyújtási ismeretekkel foglalkozó továbbképzésekre való jelentkezését.

4. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítását elsősorban a következő tevékenységformák szolgálják:

- a helyi tantervben szereplő tantárgyak tananyagaihoz kapcsolódó alábbi ismeretek:

TANTÁRGY	ELSŐSEGÉLY-NYÚJTÁSI ALAPISMERETEK
Biológia	- rovarcsípések - légúti akadály - artériás és ütőeres vérzés
Kémia	- mérgezések - vegyszer okozta sérülések

	- savmarás - égési sérülések - forrázás - szénmonoxid mérgezés
Egészségnevelés	- komplex elsősegélynyújtás technikája

5. Az egészségnevelést szolgáló egyéb (tanórán kívüli) foglalkozások:

- minden évben egy alkalommal elsősegély-nyújtási bemutatót szervezünk a tanulóknak az Országos Mentőszolgálat bevonásával;
- évente egy egészségvédelemmel, helyes táplálkozással, elsősegélynyújtással foglalkozó projektnap (téma nap) szervezése tanulóink számára.

10. A pedagógiai program megvalósításának feltételrendszere

10.1. Épület

Az iskola nem rendelkezik saját tulajdonú épülettel. A 1041 Budapest, Lőrinc utca 40-42. szám alatti, 1907-ben épült iskolaépületet hosszú távra béreljük attól a cégtől, amely a Tüskevár Iskola számára vásárolta meg az 1845 négyzetméteres ingatlant. Idén ez teljes felújításon esett át, igyekeztük a legoptimálisabb környezetet kialakítani a már működő iskolánk számára. Az osztálytermeken kívül saját közösségi teremmel, számítógépteremmel, művészeti szaktanteremmel, irodákkal, tanári szobával, kiscsoportos foglalkoztatókkal és orvosi szobával rendelkezünk. A tanulók étkeztetését a szintén most kialakított étkező biztosítja.

10.2. Tárgyi, technikai feltételek

10.2.1. Az eszközök és felszerelések listája a helyiségek bontásában:

I. 1 db Informatika szaktanterem és nyelvi labor (1+1 db)

25 db PC,
25 db számítógépasztal,
25 db tanulói szék,
1 db digitális tábla,
1 db projektor, fénymásoló, nyomtató, szkennel,
1 db szerver gép, tanári munkaállomás

II. Osztálytermek (11 db)

A MSZE 24203-3/2012. sz. „Középfokú oktatási intézményekre vonatkozó szabvány előírásainak” megfelelő méretben és kialakításban,
Tanulói létszámnak megfelelő asztal, szék,
Tábla, szabvány világítás,
Tanulói szekrények, tanári asztal, szék,
Könyvespolcok, tároló szekrény,
Virágállvány, óra, sötétítő függöny, hulladékgyűjtő.
Taneszközök (a szaktanteremnek, évfolyamnak, autizmus specifikus igényeknek megfelelően).

III. Művészeti szaktanterem (1 db)

Tároló polcok, kézműves anyagok /szövőkeretek, agyag, festék, stb./
Szövőszék,
Agyagozó korong,
Égető kemence,
Munkaasztalok, tanulói székek.

IV. Természettudományos szaktanterem (1 db)

Tanári laborállomás, víz, gáz, elektromos csatlakozókkal,
Tanulói bútorok.

V. Természettudományos szertár (1 db)

Részletes eszközjegyzéket lsd. Tételes lista leltári nyilvántartás szerint

VI. Folyosók, aula

Zongora, csocsóasztal, ivóvíz automaták, közösségi bútorok,
Virágállványok, hirdető táblák, táblók a tanulói munkák kiállítására.

V. Egyéni foglalkoztató (gyógypedagógus) (3 db)

Asztal, szék négy személyre, könyvtároló polcok, szekrény, tükör,
Mágneses falitábla,
Fejlesztő játékok, feladatlapok, diagnosztikai eszközök, tükör.
1 db PC

VI. Egyéni foglalkoztató (pszichológus) (1 db)

Asztal, szék négy személyre, könyvtároló polc, szekrény,
Diagnosztikai eszközök, játékok.

VII. Raktár

Tároló polcok, szekrények,
Taneszközök /térképek, történelem, fizika, kémia, biológia eszközök/,
TV, videó zsúrkocsi, CD-lejátszó, írásvetítő és állvány, vetítövászon,
Kerti szerszámok.

VIII. Sportszertár

Tároló polcok, sporteszközök.

IX. Tornaterem

Öltöző bútor,
Női, férfi mosdó, zuhanyozó, WC létszámnak megfelelően,
Kézilabda kapuk, kosárpalánkok, tornapadok, bordásfalak,
Tornaszőnyegek, sport-, és mozgásfejlesztő eszközök.

X. Tanári

Irattartó szekrények /zárható, nyitott/,
Polcok, napló és ellenőrzőtartó,
Asztal (zárható), szék létszám szerint,
Fénymásoló, nyomtató, szkennel,
PC, telefon, fax,
Kézikönyvek, szakkönyvek, folyóiratok,
Fogas, mosogató, hűtőszekrény, „kávésarok”.

XI. Ügyviteli, igazgatói szoba

3 db íróasztal/számítógépasztal, irattartó lemezszekrény, székek,
Polcok, irattartó szekrények,
3 db PC, fénymásoló, telefon, fax, nyomtató.

XII. Beszélgetős szoba (tárgyaló) (1 db)

Tárgyalóasztal, székek, kanapé, könyvespolcok, mosdó.

XIII. Tanári mosdó (2 db)

XIV. Orvosi szoba

Asztal, székek, vizsgálóágy, orvosi szekrény, orvosi eszközök, mérleg,
látásvizsgáló tábla, magasságmérő,
Orvosi lengőkaros mosdó, kézfertőtlenítő, fogas, műszerasztal.

XV. Tálaló, melegítő konyha (1 db)

Ételhároló, hűtő, melegítő berendezések, mosogatók, szárító, edény és evőeszköz
hárolók.

XVI. Étkező (1 db)

Tanulói étkező bútorok, edényhároló, mosdók, kézfertőtlenítők.

XVII. Közösségi helyiség (1 db)

XVIII. Tornaszoba (1 db)

10.2.2. Helyiségek bútorzata és egyéb berendezési tárgyai

tanulói asztal (1 és 2 személyes)	200 db
tanulói szék	320 db
tanári íróasztal (tárgyalóasztallá alakítható)	20 db
tanári szék	20 db
eszköztároló szekrény, polc	15 db
irodai számítógépasztal	25 db
irodai forgószek	10 db
irattartó szekrény (zárható)	8 db
páncélszekrény	1 db
napló, folyóirat és könyvtartó szekrény	4 db
állványos fehér tábla	2 db
falitábla	12 db
digitális tábla	1 db
szeméttároló	40 db
sötétítő függöny	66 db
személyi számítógép	40 db
nyomtató	4 db
szkenner	3 db
telefon faxszal	1 db
telefon központ, 5 db készülékkel	1 db
fénymásoló	3 db
írógép	1 db
tornapad	6 db
tornazsámoly	12 db
bordásfal	14 db
mászókötél	2 db
tornaszivacs	12 db
sportszerek (labdák, tornakészlet, stb.)	
magnetofon mikrofonnal	4 db
televízió	3 db
videó	2 db
CD lejátszó	4 db
DVD-lejátszó	2 db
írásvetítő	1 db
fényképezőgép	2 db
diktafon	1 db
projector	2 db
vetítő vászon	2 db
kamera	1 db
korong	1 db
agyagégető kemence	1 db

10.2.3. Taneszközök

Földrajzi, történelmi falitérképek,

Történelmi falitablók,
Nyelvtani falitablók,
Irodalmi falitablók,
Matematika, fizika, kémia falitablók,
Természetismeret, biológia falitablók,
Fizika kísérleti eszközök, tanulói eszközkészletek,
Kémia kísérleti eszközök,
Videó, fólia, dia, audió sorozatok,
Mikroszkóp, iránytű, nagyítók,
Koponya, emberi test demonstrációs anyag,
Labdák (futball, kosár, kézi, röplabda, medicin, gumi, kislabda)
Sporteszközök (ütők, kötelek, ügyességi játékok, íj, bokszkesztyűk, stb.)
Floorball készlet, kikapuk,
Ping-pong asztal, asztali-futball asztal,
Rajztáblák, kézműves eszközök,
Mozgásfejlesztő eszköztár,
Diszlexia, diszkalkulia fejlesztő eszközök,
Pszichológiai, gyógypedagógiai felmérő eszközök, tesztek (Raven, Rorschach, Szondi, Figyelemvizsgáló, stb.)
Tankönyvek, kézikönyvek, szakkönyvek,
Szoftverek (matematika, történelem, földrajz, részképesség-zavarok),
Társasjátékok,
Takarító eszközök, kertművelő eszközök.
/Tételes lista leltári nyilvántartás szerint/

11. Helyi tanterv

11.1. A tanterv pedagógiai CREDÓ-ja:

Egy hatékonyságra, eredményességre és sikerességre törekvő iskolának a tanulók adottságaitól, lehetőségeitől függetlenül csak az lehet a célja, hogy a gyermeki személyiség (szükséglet) ismeretében teremtsen meg a gyermek önmagához képest maximális fejlődésének a lehetőségét.

Esetünkben ez a korrekciós, terápiás személyiségfejlesztést és egy harmonikus, boldog gyermekkor biztosítását jelenti.

A terápiás jellegből fakad az érzelmek hangsúlyozott fejlesztése, a biztonságérzet megteremtésére való törekvés, valamint az énerősítés, ami a gyermek személyiségének felszabadulását, megnyílását eredményezi. Ez pedig a tanulási képesség alapja. Ezért mondhatjuk, hogy terápiás tantervünk az eredményesebb tanulást szolgálja.

A Tüskevár Iskola Pedagógiai programjába a 2005-ben a közoktatásért felelős miniszter által kiadott Officina Bona tantervcsaládot (kerettantervet) választotta helyi tantervének alapjául.

A 2013. évi módosításkor a *nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény*, valamint a *Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. Kormányrendelet* előírásai alapján a következő kerettanterveket választottuk:

- Kerettanterv az általános iskola 5-8. évfolyamára,
- Kerettanterv a gimnáziumok 9-12. évfolyamára,
- Kerettanterv a gimnáziumok esti és levelező tagozatának 9-12. évfolyamára.

Helyi tantervünk a mostani átdolgozás után megfelel az alábbi hatályos jogszabályoknak:

- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény,
- A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról,
- a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló többször módosított 20/2012. EMMI rendelet,
- az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről,
- az Oktatási Hivatal által kiadott Irányelvek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához (2020) c. dokumentum.

11. 2. A NAT és a kerettanterv alkalmazása a tantervben a 1-4. évfolyamon

Az alsó tagozat (Kék Iskola) Helyi Tanterve

A választott kerettanterv megnevezése, jellemzői

Alapfokú nevelés - oktatás szakasza, általános iskola, 1- 4. évfolyam.

A csoportjainkba járó tanulók autizmus spektrumzavarban érintett, de minden esetben ép értelemmel rendelkező tanulók, ezért helyi tantervünk alapja az

Irányelvek, a 5/2020. (I.31.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012 (VI.4) Korm.rendelet módosításáról.

23/2013. (III. 29.) EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet módosításáról.

.

Fejlesztési területek (tantárgyak) struktúrája és óraszámok

A Nemzeti alaptanterv kötelező és maximális heti óraszámai 2020. szeptember 1-től

Az 1-4.évfolyamok tantárgyai és heti óraszámai, 2021				
TANTÁRGYAK	HETI ÓRASZÁM ÉVFOLYAMONKÉNT			
	1.	2.	3.	4.
Magyar nyelv és irodalom	7	7	5	5
Matematika	4	4	4	4
Etika /hit és erkölcstan	1	1	1	1
Első élő idegennyelv	-	-	-	2
Környezetismeret	-	-	1	1
Ének-zene	2	2	2	2
Vizuális kultúra	2	2	2	1
Technika és tervezés	1	1	1	1
Digitális kultúra	-	-	0	2
Testnevelés	5	5	6	5
Összesen:	23	23	22	24
Kötelező óraszám	22	22	22	23
Szabadon tervezhető óraszám	2	2	2	2
Maximális heti óraszám	24	24	24	25
Maximális napi óraszám	6	6	6	6

Egyéb foglalkozások

Habilitáció:

A habilitációs foglalkozások egyéni és kiscsoportos formában valósulnak meg.

- logopédia
- komplex képességfejlesztést célzó habilitációs foglalkozások
- ASD specifikus fejlesztés

Terápiás foglalkozások:

A tanítási órák utáni időszakban külsős óraadó pedagógusok, terapeuták látják el a terápiás foglalkozásokat.

Választható terápiás foglalkozások közül a strukturált foglalkozási formák a leghatékonyabbak tanulóink számára:

- zeneterápia
- állatasszisztált terápiák: kutyás terápia, lovaglás
- művészetterápia
- drámapedagógia
- mozgásterápia
- sport foglalkozás (úszás, korcsolya)

Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei

A kiválasztás specifikus szempontjai

- a taneszközöket, tankönyveket egyénre szabottan kell megválasztani
- a tankönyvek feleljenek meg a gyermek szimbólumszintjének
- a tankönyvek, munkafüzetek kezeljék kiemelten a vizuális elemeket, képeik, ábráik segítsék a nyelvi információk megértését
- az autizmus spektrum zavarral élő tanulók számára engedélyezhető eszközök beszerzése a tankönyvtámogatás terhére – 12000Ft/tanuló/év
- a speciális tagozaton tanuló gyermekek képességszintjének nagy egyéni eltérései miatt, fokozottan szükség lehet arra, hogy a pedagógusok saját kezűleg készítsék el a taneszközöket

Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök

Meixner tankönyvcsalád

OFI hivatalos tankönyvcsalád

sajátos nevelési igényű tankönyvek

Mozaik kiadó tankönyvcsalád

minden, a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztését célzó munkafüzet

A Nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása

Kompetenciák

Anyanyelvi kompetencia

Autizmus spektrum zavarral élő tanulóink esetében a kommunikációs képességek eltérő fejlődése és a nyelvelsajátítási folyamat sérülése miatt kiemelt feladat a gyermek képességszintjének megfelelő kommunikációs kompetencia kialakítása, annak érdekében, hogy képes legyen bekapcsolódni kommunikációs helyzetekbe, megértse egyszerű utasításokat,

elsajátítsa az anyanyelvi verbális kommunikáció alapelemeit.

Matematikai kompetencia

Autizmus spektrum zavarral élő tanulóinknál kiemelkedő jelentőségű a megismerési képességek fejlesztése, az önellenőrzés tanítása, az ismeretek önálló, gyakorlati alkalmazásának segítése, a problémamegoldás menetének tanítása. Különös hangsúlyt kap az oktatás szemléletes és konkrét jellege, a cselekvéses tanulás alkalmazása.

Természettudományos és technikai kompetencia

Autizmus spektrum zavarral élő tanulóink tanulási folyamatában nagy hangsúlyt kap a közvetlen tapasztalás, ill. fokozott támogatást igényel az ismeretek gyakorlati alkalmazása.

Digitális kompetencia

Az informatikai eszközök kiváló lehetőséget teremtenek az autizmus spektrum zavarral élő tanulóink számára a tanulás tekintetében.

Szociális és állampolgári kompetencia

Autizmus spektrum zavarral élő tanulók esetében a szociális megértés sérülése miatt az önismerettel, és a közvetlen szociális környezettel kapcsolatos ismeretek, együttélési szabályok elsajátítása válik hangsúlyossá. A történelmi időszemléletet, képzelőerőt, valamint az elvont, szociális jelentést hordozó fogalmak megértését kívánó tartalmak elsajátítása általában nehézséget jelent, ezért a tények, ismeretek elsajátítása kap prioritást.

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia

Autizmus spektrum zavarral élő tanulóknál a tervezés, a hatékony kommunikáció képessége, a kooperációs készség sérült, ezért az ismeretek kizárólag az egyéni képességek figyelembevételével sajátíthatók el.

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség

A műveltségi területen megjelenő valamennyi fejlesztési cél fontos terápiás lehetőséget jelenthet az autisztikus gyermekek szorongásának oldásában, szenzomotoros képességeik fejlesztésében, esetleg vegetatív zavarai enyhítésében.

Hatékony, önálló tanulás

Autizmus spektrum zavarral élő tanulók esetén az önállóság elősegítésének egyik fontos módszertani eszköze a protetikusan kialakított környezet: az élő nyelv és a szociális közvetítés kiegészítése egyénre szabott vizuális támpontokkal, a tér-idő szervezése (napirend, folyamatábrák, munkaszervezés, munkarend).

Sajátos feladatok

Az etika oktatása

Autizmus spektrum zavarral élő tanulóinknak heti egy órában valósul meg az etika oktatása. Az etika körébe sorolható ismeretek, viselkedésformák oktatása a fő cél, melyek a Babzsák foglalkozások keretén belül is valósulnak meg.

Egész napos iskola

Tagozatunk egész napos iskolai rendszerben működik, tanulóink számára 8.00-16.00 órák között biztosítunk felügyeletet.

Természettudományos nevelés

Célkitűzésünk, hogy a természettudományos ismeretek úgy épüljenek be a tanulók gondolkodásába és tevékenység-repertoárjába, hogy azok előhívhatók legyenek a mindennapi problémák értelmezése és megoldása során. Ezt szolgálja a tanórákon a mindennapi élettel kapcsolatos feladatok adása, a tapasztalati úton történő tanulás.

Az erdei iskola programjában törekszünk a természettudományos nevelés elemeinek tudatos megjelenítésére.

A mindennapos testnevelés

A mindennapos testnevelés heti öt mozgásnevelés/testnevelés órán valósul meg. Ezen felül tanulóink részt vehetnek a délután szervezett mozgás- és sportfoglalkozásokon is, és lehetőség szerint heti rendszerességgel járunk úszni és lovagolni. Továbbá ugyancsak hetente kutyás terápián vesznek részt, amely szintén segíti a motoros készségek fejlődését is.

A mindennapos művészeti nevelés

A művészeti nevelés területei tagozatunkon a

- zene: tanórai keretben
- zeneterápiás foglalkozások
- ábrázolás és rajz: tanórai keretben
- művészetterápiás foglalkozásokon
- tánc: szakkör keretében, néptánc foglalkozáson (mozgás népzene), heti rendszerességgel

A tanulók tanulmányi munkájának ellenőrzése, értékelése

Tanulócsoportjaink heterogének, a gyermekek képességprofilja egyenetlen, ezért hagyományos formában nem alkalmazható a NAT követelményrendszere.

Tanulóink iskolai értékelése során a tudásukat, attitűdjüket, magatartásukat figyeljük meg, az egyénre és a közösségre megállapított követelményekhez viszonyítunk, és az önmagukhoz mért fejlődésük alapján teszünk megállapításokat. Az értékelés legfontosabb szempontja, hogy önmagához mérten a gyermek önállóbbá vált-e, és hogy milyen mértékben képes ismereteit alkalmazni.

Értékelési formák

Diagnosztikus értékelés: célja a helyzetfeltárás, amely alapján a fejlesztési stratégiát megtervezzük (megfigyelés, DIFER).

Formatív értékelés: célja az aktuális visszajelzés a tagozatunkra, amely elsősorban a tanulónak szól, olyan formában, ahogyan az Ő számára a leginformatívabb és leginkább motiváló.

Szummatív értékelés: célja egy hosszabb folyamatot lezáró minősítés. Elsősorban a szülők számára nyújt információt a gyermek állapotáról. Félévkor, tanév végén készítjük el szöveges értékelésként. A 4. évfolyam végén a szöveges értékelést érdemjeggyel is kiegészítjük.

Félévkor az általunk évfolyamonként kidolgozott, sokoldalú megfigyelési szempontokat tartalmazó értékelési mondatbankot használjuk a tanulók egyéni szöveges értékelésének megírásában. (lásd Melléklet)

Év végén az általános iskolai értékelő lap kritériumrendszere szerint minősítjük a tanulókat.

A tanuló a minimum követelmények teljesítése esetén léphet magasabb évfolyamba.

A tanuló jutalmazásával összefüggő, a tanuló magatartásának, szorgalmának értékeléséhez, minősítéséhez kapcsolódó elvek

A jutalmazás autizmus spektrum zavarral élő tanulók esetében tágabban értelmezett a hagyományosan megszokott értékelésnél.

A jutalmazás fő elve, hogy nem csak a tantárgyi teljesítményt, hanem a viselkedésszabályozás során bekövetkező viselkedésváltozást is jutalmazzuk. Ilyenkor fontos elkülöníteni, hogy mit kap a tanuló a helyes viselkedésért, és mit a helyes feladatmegoldásért. A tanuló motivációs bázisának feltérképezését érdemes már a csoportba érkezés előtt megtenni - az érdeklődési kör, kedvenc tárgyak, ételek felől a szülőt, korábbi pedagógust kikérdezni. A tanulóinknál a rendszeres jutalmazás azt is jelenti, hogy a jutalom az adott tanuló olykor különös preferenciájának felel meg, akár igen sztereotip is lehet. A jutalom mértéke, helye, módja, beváltásának ideje az adott tanuló számára megfelelően érthető szinten előre jelzett. A jutalom motiváló hatását folyamatosan figyelemmel kell kísérni, és ha veszít értékéből, másra kell cserélni.

Alsó tagozatunkon használunk szóbeli, tárgybeli, tevékenység jutalmakat, melyek tanulónként változnak, pl. édesség, újság, kedvelt tárgy, matrica, pecsét, jutalomcédula, számítógépes oktatóprogram vagy tablet használata. A vizualizált helyes viselkedési szabályok betartását is jutalmazzuk. A tanulók képességéhez mérten a jutalom késleltetésével is próbálkozunk, pl. nem azonnal lehet játszani a tableten, hanem csak délután.

Autizmusban, többek között, azok a készségek, képességek sérülnek, amelyeket a magatartás és szorgalom értékelése és minősítése során figyelembe kell venni. Ezért iskolánkban a tanulók magatartásának és szorgalmának normatív értékelésétől eltekintünk.

A továbbhaladáshoz szükséges feltételek az 1.-4. évfolyamon

1. évfolyam

A továbbhaladás feltételei:

Első évfolyam végén a tanterv nem határoz meg a továbbhaladáshoz szükséges feltételt, az első és második évfolyamot egy fejlesztési szakasznak tekinti.

Magyar nyelv- és irodalom

A tanuló képes legyen:

- egyszerű szóbeli közlések megértésére, utasítások végrehajtására, kérdésekre való válaszadásra;
- meghallgatott vagy olvasott mese, történet elmondására segítségével;
- az udvarias érintkezés tanult formáinak alkalmazására valóságos szituációkban (köszönés, bemutatkozás, kérés, köszönetnyilvánítás)
- a tanult memoriterek elmondására;
- magyar ábécé betűinek fölismerésére, összeolvasására;
- kiejtés szerint írandó szavak, szó szerkezetek, rövid mondatok – a tanuló fejlettségi szintjének megfelelő néma és hangos olvasására
- másolásra kötött betűkkel írott mintáról, a saját nevének önálló, helyes leírására
- a j hang helyes jelölésére a taneszközökből megismert szavak körében;
- szavak írására másolással: betűtévesztés, betűcsere, betűkihagyás nélkül
- a leírt nyelvi anyag fölolvására, javítására összehasonlítással.

Matematika

A tanuló képes legyen:

- számok olvasására, írására 20-as számkörben
- számfogalom, számok tulajdonságai, biztos számlálásra 20-as számkörben (páros, páratlan, számszomszédok)
- hozzátevés, elvétel tevékenységgel, megfogalmazása szóban
- összeadásra, kivonásra, bontásra, pótlásra 20-as számkörben
- egyszerű összefüggések: több, kevesebb, egyenlő megfogalmazására, lejegyzésére, relációs jelek alkalmazására
- egyszerű szöveges feladatok értelmezésére, megoldására, válasz megfogalmazására segítséggel
- síkbeli alakzatok megkülönböztetésére, alak megnevezésére, csoportosítására (logikai készlet)
- tudja helyesen alkalmazni a hét, nap fogalmát, mint időtartamot.

2. évfolyam

A továbbhaladás feltételei:

Matematika

Gondolkodási módszerek alapozása

A tanuló:

- tudjon halmazokat képezni adott tulajdonság alapján;
- nevezze meg kiválogatott elemek közös tulajdonságát;
- tudja állítások igazságát eldönteni, igaz állításokat fogalmazni;
- legyen képes tárgyakat, számokat sorba rendezni adott szempont szerint;
- ismerje a szöveges feladat megoldásának menetét.

Számtan, algebra

A tanuló:

- tudjon tárgyakat meg- és leszámolni egyesével, kettesével, ötösével, tízesével;
- ismerje a számok nevét és jelét 100-as számkörben;
- tudjon számokat összehasonlítani nagyság szerint, sorba rendezni 100-as számkörben;
- találja meg a számok helyét a számegyenesen;
- tudja értelmezni az összeadást, kivonást, szorzást, osztást 100-as számkörben;
- végezze el az összeadást, kivonást, pótlást eszközhasználat nélkül 100-as számkörben;
- ismerje biztonságosan a kisegyszeregyet;
- ismerje a maradékos osztást;
- tudjon megoldani egyszerűszöveges feladatokat.

Geometria, mérés

A tanuló:

- ismerje fel a téglalapot, négyzetet;
- tudjon alakzatokat csoportosítani, válogatni megadott szempont szerint;
- ismerje, használja a tanult szabványegységeket;
- végezzen gyakorlati méréseket a tanult szabvány mértékegységekkel;

Magyar nyelv és irodalom

Szóbeli és írásbeli közlések, utasítások megértése.

Kérdésekre értelmes, rövid válaszadás.

A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása a szokás szintjén: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés, köszönetnyilvánítás, köszöntés a felnőttekkel és a társakkal való kapcsolatokban.

Feldolgozott szövegek megértésének igazolása: válaszadás kérdésekre, tartalom elmondása tanítói segítséggel.

Ismert szöveg gyakorlás utáni folyamatos felolvasása.

A vers és a próza megkülönböztetése.

A magyar ábécé ismerete, szavak, nevek betűrendnek megfelelő sorba rendezése.

A magánhangzók és a mássalhangzók megkülönböztetése; az időtartam helyes jelölése szóban és írásban.

Szavak, szószerkezetek, két-három kijelentő és kérdő mondat helyes leírása másolással, tollbamondás után.

A kiejtéssel megegyezően írt rövid szavak biztos helyesírása.

20 begyakorolt szóban a j/ly helyes jelölése.

Szavak szótagolása, elválasztása.

Szöveg tagolása mondatokra.

A kijelentő és a kérdő mondat felismerése, megnevezése, helyesírása.

A szótő és a toldalék felismerése, jelölése szavakban.

3.évfolyam

A továbbhaladás feltételei:

Magyar nyelv- és irodalom

Magyar nyelvtan

A tanult tulajdonnevek nagybetűvel való kezdése.

Az időtartam helyes jelölése a tanult szavakban.

Egyszerű szavak elválasztása önállóan.

A különböző mondatfajták felismerése, megfelelő mondatvégi írásjel használata írásban.

Igék, főnevek, melléknevek fölismerése és szófajának megnevezése.

A többes szám kifejezésének fölismerése.

A j hang helyes jelölése a tanult szófajokban.

A szöveg mondatokra tagolása, a mondatkezdés- és zárás helyes jelölésével.

Írásmunkák elvégzése olvashatóan, tetszetős formában, az íráshasználathoz szükséges tempóban.

Az önálló írásbeli munkák javítása tanítói segítséggel.

Magyar irodalom

Fél oldal terjedelmű ismeretterjesztő vagy szépirodalmi olvasmány önálló (néma) olvasása.

Ismert szöveg felkészülés utáni érthető, tagolt felolvasása.

Egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések eseményeinek elmondása néhány összefüggő mondattal időrend megtartásával.

A témával kapcsolatos kérdések, válaszok megfogalmazása.

A szövegértés bizonyítása feladatok megoldásával (szereplők, helyszín, esemény).

Öt-hat értelmes, összefüggő mondat írása megadott vagy választott témáról.

Memoriterek szöveghű, helyesen tagolt előadása.

Matematika

Halmazok tulajdonságainak felismerése.
 Biztos számfogalom 1000-es számkörben.
 Számok írása, olvasása 1000-ig.
 Számok nagyságrendjének és helyi értékének biztos ismerete.
 Számok képzése, helyi érték szerinti bontása.
 Az alapműveletek eljárásainak alkalmazása szóban és írásban 1000-es számkörben (összeadás, kivonás, szorzás egyjegyű szorzóval).
 Ismerje a helyes műveleti sorrendet több művelet esetén.
 Nyitott mondat igazsághalmazának megkeresése.
 Egyszerű szöveges feladatok értelmezése, adatainak lejegyzése, megoldási terv készítése.
 Egyszerű sorozatok szabályának megállapítása, a sorozat folytatása.
 Síkidomok felismerése, megnevezése.
 Téglalap, négyzet tanult tulajdonságainak felsorolása modell segítségével.
 Át- és beváltások a tanult mértékegységekkel gyakorlati mérésekhez kapcsolódva.
 Tudjon megoldani egyszerű szám- és szöveges feladatokat a tanult mértékegységekkel (km, m, dm, cm, t, kg, dkg, g, hl, l, dl, cl, év, hónap, hét, nap, óra, perc, másodperc).

Környezetismeret

A tanuló tudjon

- a mező életközösségéből felismerni, és nevezni tanult állatokat, növényeket
- megnevezni a fő- és mellékvilágtájakat
- felismerni, és megnevezni a domborzati formákat
- az időjárás elemeit, csapadék formáit, a víz körforgását megnevezni
- tudja megkülönböztetni az egészséges és a beteg állapotot
- a vízpart életközösségéből felismerni és megnevezni tanult növényeket (fák, vízparti növények), állatokat
- észrevenni, hogy a helytelen emberi magatartás hogyan veszélyezteti az élőlények életét.

4. évfolyam

A továbbhaladás feltételei:

Magyar irodalom

A tanuló képes legyen:

- feladatok utasításainak értelmezésére, végrehajtására
- olvasmányok tartalmának elmondására néhány összefüggő, értelmes mondattal
- az évfolyamon megismert legnagyobb költőink, íróink nevének és a tőlük olvasott művek címének visszaadására
- az olvasott szöveghez kapcsolódó feltett kérdések megválaszolására.

Magyar nyelv

- A tanuló képes legyen:
- az ábécérend ismeretére
- a hangok időtartamának jelölésére a begyakorolt esetekben
- a j hang betűjelének helyes megválasztására a szókészletből
- a mondat és a tulajdonnevek tanult eseteinek nagybetűs kezdésére
- a múlt idő jelének helyes használatára

- szavak elválasztására
- szavak csoportosítása a tanult szófajok szerint.

Matematika

A tanuló képes legyen:

- biztos számfogalomra tízezres számkörben
- számok helyi érték szerinti írására, olvasására
- a tízes, százaz, ezres számszomszédok meghatározására
- szóbeli és írásbeli műveletek értelmezésére és megoldására
- egyszerű szöveges feladatok megoldására
- sorozat szabályának felismerésére, sorozat folytatására.

Környezetismeret

A tanuló tudjon:

- az élőlényeket megfelelő csoportba besorolni, ismerje ezeknek a csoportoknak fő jellemzőit
- bemutatni egy-egy ismert növényt, emlőst, madarat és gerinctelen állatot a lakóhely környezetéből
- megnevezni a környezetéből környezetszennyező forrásokat, ismerje azok egészségkárosító hatásait
- elmondani, hogyan őrizheti meg egészségét és mi veszélyezteti azt leginkább
- irányokat meghatározni fő égtájak segítségével
- megtalálni lakóhelyét, valamint az ország nagy tájegységeit Magyarország domborzati térképén.

11.3. Az általános iskola felső tagozatának és a gimnáziumi (nappali, felnőttoktatási és esti) tagozat helyi tanterve

11.3.1. A tantárgyfelosztás elvei

A választott kerettanterv által meghatározott óraszám feletti kötelező tanórai foglalkozások, illetve a kerettantervben meghatározottakon felül a nem kötelező tanórai és szabadon választhatófoglalkozások megnevezése, óraszám a jogszabályi előírásoknak megfelelően készült el.

Viszont a sajátos nevelési igényű tanulók tanulási nehézségei (pl. súlyos figyelemzavar, hiperaktivitás, részképesség-zavarok, stb.) sajátos tanulásszervezést és időbeosztást igényelnek.

Azt a rendszert, amit iskolánkban évek óta sikerrel valósítunk meg, *epochális project-oktatásnak* neveztük el. Ez a NAT-ban szereplő műveltségi területek, illetve az arra épülő tantárgyak sajátos felosztását, tananyag tartalmak átcsoportosítását, azok időbeni átrendezését jelenti. Nem új módszerről van szó, ugyanis az epochális és project-oktatásra számos hazai és külföldi példát találunk. A rendszer célja a gyerekek sikeres tanulásának biztosítása. Tapasztalataink szerint az ismeretszerzés hatékonyságát növeli, ha a tananyagot nem heti 1-2 órában az egész tanévre elnyújtva oktatjuk, hanem valamilyen, a gyerekek számára is értelmezhető rendszer (pl. téma, évkör, ünnepek) szerint időben sűrítve (epocha) dolgozzuk fel. A mindennapi gyakorlást, ismétlést igénylő ismeretek

átadása (írás, olvasás, számolás, nyelv) napi gyakorisággal, az adott témacsoportok havi ütemezéssel kerülnek megvalósításra.

11.3.2. Tantárgycsoportok

Főoktatás: mindennapi tevékenység, célja az alapkészségek fejlesztése, az adott téma komplex feldolgozása a tanítási idő első 90 percében. Tantárgyak: magyar nyelv és irodalom, történelem, idegen nyelv, digitális kultúra.

Szakóra: időben ciklikus elrendezésű, célja a gyakorlás, bevésés, kísérletezés, ismétlés.

Tantárgyak: Matematika, Művészetek (rajz és vizuális kultúra, ének-zene, tánc és dráma), Természettudományok (biológia, földrajz, fizika, kémia).

A tantárgycsoportok kialakítása, illetve a követelmények megfogalmazása a kötelező óraszámok és a tantárgyi követelmények figyelembevételével történik.

Általános iskola 5–8. osztály

Tantárgyak	5.	6.	7.	8.
Magyar nyelv és irodalom	4	4	3	3
Matematika	4	4	3	3
Történelem+állampolgári ismeretek	2	2	2	3
Etika/hit és erkölcstan	1	1	1	1
Természettudomány	2	2		
Kémia			1	2
Fizika			1	2
Biológia			2	1
Földrajz			2	2
Első élő idegen nyelv	3	3	3	3
Ének-zene	2	1	1	1
Vizuális kultúra	1	1	1	1
Technika és tervezés	1	1	1	
Digitális kultúra	1	1	1	1
Testnevelés	5	5	5	5
Záróra	1	1	1	1
Kötelező alapóraszám	27	26	28	29
Szabadon tervezhető óra	1	2	2	2
Relaxáció	1			
Dráma és színház (egy évfolyamon kötelező)		1	1	1

Önismeret			1	1
Hon és népismeret (egy évfolyamon kötelező)		1		
Összesen:	28	28	30	31

Gimnázium 9–12. osztály

Tantárgyak	9.	10.	11.	12.
Magyar nyelv és irodalom	3	4	4	4
1. idegen nyelv	3	3	4	4
2. idegen nyelv	3	3	3	3
Matematika	3	3	3	3
Történelem	2	2	3	3
Állampolgári ismeretek				1
Biológia – egészségtan	3	2		
Fizika	2	3		
Kémia	1	2		
Földrajz	2	1		
Természettudomány			2	
Ének-zene	1	1		
Vizuális kultúra	1	1		
Művészetek			1	
Mozgóképkultúra, médiaismeret				1
Dráma				1
Digitális kultúra	2	1	2	
Testnevelés és sportkör	5	5	5	5
Záróra (osztályfőnöki)	1	1	1	1
kötött célú órakeret (érettségi tárgy)			4	4
Matematika			1	1
Biológia			1	
Történelem			1	1

Magyar nyelv és irodalom				1
Idegen nyelv			1	1
alapóraszám	32	32	32	30
(x) Kötelezően választható tárgyak	2	2	2	3
Dráma				
Digitális kultúra	1	2	1	3
Gépírás				
Egészségnevelés				
Mindösszesen	34	34	34	33

Gimnázium nappali felnőttoktatási osztály 9–12. osztály

Tantárgyak	9.	10.	11.	12.
Magyar nyelv és irodalom	3	4	4	4
1. idegen nyelv	3	3	3	3
2. idegen nyelv	2	2	2	2
Matematika	3	3	3	3
Történelem	2	2	2	2
Állampolgári ismeretek				1
Biológia – egészségtan	3	2		
Fizika	2	3		
Kémia	1	2		
Földrajz	2	1		
Természettudomány			2	
Művészetek			1	1
Mozgókép kultúra, médiaismeret				1
Digitális kultúra	2	1	2	
Testnevelés és sportkör	5	5	5	5
Záróra (osztályfőnöki)	1	1	1	1
kötött célú órakeret (érettségi tárgy)			2	3
óraszám	29	29	27	26

Gimnázium esti felnőttoktatási osztály 9–12. osztály

Tantárgyak	9.	10.	11.	12.
Magyar nyelv és irodalom	3	3	3	3
1. idegen nyelv	2	2	3	3
2. idegen nyelv	1	1	2	2
Matematika	3	3	3	3
Történelem	2	2	2	2
Állampolgári ismeretek				1
Biológia – egészségtan	1	1		
Fizika	1	1		
Kémia	1	1		
Földrajz	1	1		
Természettudomány			2	
Művészetek			0,5	1
Mozgókép kultúra, médiaismeret				1
Digitális kultúra	1	1	0,5	
Testnevelés és sportkör				
Záróra (osztályfőnöki)	1	1	1	1
óraszám	17	17	17	17

Az osztályba és csoportba sorolás elvei és rendje

- A stigmatizálódás elkerülése: nagyon ritkán fordul elő, hogy a tanulási teljesítmény alapján hozunk létre csoportokat. Kivétel lehet, pl. az idegen nyelv.
- A szimpatikus társak közelsége a kedvező tanulási feltételek közé tartozik, ezért ha lehet, a barátokat egy csoportba soroljuk.

Egyéb szempontok:

- Együttműködési készség.
- Érdeklődés.
- Tanulási stratégia, tevékenység vagy kutatómunka.
- Véletlenszerűség.
- Szocializációs szempontok.
- Tanulási szempontok.
- Tanulópárok kialakítása, (minden csoportban legyen egy húzóember).

Az alapképzést kiegészítő programokban szabad választás szerint vesznek részt a gyerekek, itt a csoportba sorolás rendező elve a program iránti személyes érdeklődés.

A választható órákat évfolyamoktól függetlenül indítjuk el.

A választható érettségi tárgyak tanulását akkor biztosítjuk az emelt szinten is az iskolában, ha minimum 3 fő jelentkezik egy-egy tárgyra. A tanulók igénye szerint a választható tantárgyak köre változhat az összes óraszámom belül az iskola lehetőségei szerint.

A délutáni szabadidős programok egy részét iskolai költségvetésből vagy pályázati forrásból, másik részét a szülői térítésből finanszírozzuk. (kb. 50 - 50%-ban) Bármilyen foglalkozást megszervezünk hat fő jelentkezése esetén.

Az alapképzést kiegészítő, nem kötelező tanórai foglalkozások

A tanulás szervezését tekintve három területre tagozódik az iskolai élet:

- *Kötelező órák:* a szaktárgyi oktatás elsősorban a tárgyak belső logikájára épül. A NAT tartalmak elsajátítása folyik a mindenki számára kötelező törzsidő óráin, természetesen lehetőségeink szerint alkalmazkodva az egyéni tempó különbségeihez.
- *Kötelezően választható órák, foglalkozások:* az egyéni érdeklődés területén való elmélyülést biztosítják ezek az órák. Pályaorientációs, iskolán kívüli programokat és projektfoglalkozásokat szervezünk ebben a sávban.
- *Szabadon választható órák:* főleg a délutánokban a lehetőségeink szerinti legtöbb szabadon választható órát szeretnénk megszervezni külső tanárok, szülők bevonásával is.

11.3.3.. Az alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei

Iskolánk rendelkezik egy folyamatosan bővülő tankönyvállománnyal, amely nem a gyerekek tulajdona, ők – szükség esetén - a használói. Ameddig lehet, továbbadják azokat; elhasználódás esetén megújítjuk a készletet. Emellett a jogszabályok szabta időben és formában rendeli az iskola minden évben a tankönyveket. A térítésmentesen adott tankönyveket az adott tanév tanulói létszáma, illetve a jogszabályok által előírt ingyenességi kör alapján határozzuk meg. Ha egy tanár más tankönyvet szeretne használni, mint ami abban a tárgyan már megvan, februárban köteles jelezni ezt a tantestület felé. Konceptcionális döntés esetén az egész tantestület véleményezi a választást, annak alapján dönt arról, hogy összefér-e iskolánk szellemével, tantervével az újítás. Ha igen, valamint a költségvetés is lehetővé teszi, megrendeljük az új tankönyvet vagy taneszközt.

A tankönyv választás elvei

- alkalmas legyen a differenciált oktatásra,
- lehetőséget adjon többféle megközelítésre (elméleti, gyakorlati),
- tartalmazzon ismétléseket, egymásra épülő fejezetekből álljon,
- legyen alkalmas a készségfejlesztésre, kevésbé ismeretközpontú legyen,
- tagolása könnyen áttekinthető legyen.

11.3.4.. A tanterv céljai

11.3.4.1. Stratégiai célok

- Aktivizáció,
- Interiorizáció,
- Differenciáció,
- Individualizáció,
- Motiváció,

11.3.4.2. A helyi tantervünk filozófiája, általános célrendszere

A terápiás gyógypedagógiai célrendszer és a korrektív, kompenzáló, terápiás iskolai műveltség-tartalom, tevékenység, eszközrendszer megfogalmazásában elsőbbséggel bíró szempontjaink:

- A tanulók egyéni, speciális szükséglete. Ez jelenti a tanulók egyéni, személyes érdekeinek figyelembevételét, az egyéni fejlesztés lehetőségének biztosítását.
- A fentiek befolyásolják, meghatározzák az általános műveltség és „szakműveltség” tartalmát, amelyek realizálása a tantárgyi, valamint az egyéni fejlesztési programokban (rehabilitáció, habilitáció) reprezentálódik.
- A fejlesztőpedagógiai nevelés-oktatás-fejlesztés feladata: ismeretnyújtás a környező világban való eligazodáshoz, az élet zavartalan működtetéséhez szükséges alapvető készségek, képességek, attitűdök fejlesztése, valamint ezekkel egy időben és egyenrangúan a sérült pszichikus funkciók, a fejletlen gondolkodási műveletek célzott, direkt terápiája.
- A tanítás-tanulás folyamatának oly módon van csak személyiségfejlesztő hatása, ha a pszichikus funkciók egészére hat. Ez csak úgy valósulhat meg, ha minden műveltségi terület, minden tantárgy hozzájárul a maga lehetőségeivel a sérült vagy fejletlen pszichikus funkciók korrigálásához.
- A tapasztalat bizonyítja, hogy az izoláltan szervezett és működtetett terápiás programok alacsony hatásfokúak. Az ilyen jellegű tréningeket a nevelés-oktatás-fejlesztés egészébe kell beilleszteni.
- A tanterv célkitűzése ezen kívül még, hogy mindazon értékeket, magatartás-, viselkedésformákat próbálja közvetíteni a nevelésben-fejlesztésben, amelyek tradicionálisan örök humán értékek, kiemelten gondolva azokat, amelyeknek az „elsajátítása” és gyakorlása csökkentheti a tanuló hátrányait.
- A nevelés-oktatás-fejlesztés éve alatt a tanuló jusson el saját fejlődési lehetőségeinek maximumára. Korlátait is figyelembe véve legyen képes harmonikus, értékes, egészséges, kulturált önálló életre, legyen képes a mikro- és makrokörnyezetébe beilleszkedni, eligazodni. Majdani munkavállalóként eséllyel kezdje meg és fejezze be középiskolai tanulmányait.

11.4. Követelmények

11.4.1. Közös követelmények

A nevelés, oktatás, fejlesztés a tanulási, beilleszkedési, magatartási zavarban szenvedő gyermek esetében is követelményeket támaszt a tanítás-tanulás egész folyamatára vonatkozóan.

A gyógypedagógia hatáskörébe is tartozó gyermekek fejlesztését meghatározó „Irányelvek”-nek a közös követelményekre vonatkozó állásfoglalása szerint a részképeség-zavar tüneteit mutató tanulók sajátos fejlesztésének elvei *nem indokolják a*

kerettanterv követelményeinek módosítását. A tanulók e csoportja ugyanis képes a követelmények minimum – vagy annál magasabb szinten történő elsajátítására.

A közös követelmények általánosságokat tartalmaznak, ezért elkészítettük a közös követelmények sérülés-specifikus változatát.

11.3.2. Általános fejlesztési követelmények

A tanterv a pedagógiai szakaszokra fogalmazza meg minden egyes tantárgy esetében ezt a követelményrendszert.

A megfogalmazások, a szintek a sérülésből adódó hátrányokat igyekeznek szem előtt tartani. Tehát az egymásra épülés (a fokozatok) nemcsak életkori sajátosságokból adódnak, hanem a fejlesztés-fejlődés során megcélzott és elért eredményeket is megelőlegezik.

Az általános fejlesztési követelmények minden egyes tantárgyi tanterv bevezető és fontos része, mi analóg értelmezzük a tantárgyi céltételezéssel, csak nem az „út” elejét jelezzük, hanem azt a „mérőldkövet”, ahová céljaink teljesülése során eljutunk, ill. el kell hogy tanítványaink jussanak.

11.3.3. Részletes „kerettantervi” fejlesztési követelmények

A követelmények a tantárgyi területeknél 5 részre bontva jelennek meg:

- A tanítandó tananyag (téma, altéma)
- Tanulói tevékenység
- Kötelező és javasolt fogalmak
- Elvárt tanulói teljesítmény
- Fejlesztési követelmények

11.3.4. A tantervcsalád tananyag-kiválasztásának, elrendezésének, szervezésének szempontjai:

- A tanuló tanulási **szükséglete**, a sérülésből adódó specialitások.
- A „**kulturális örökség**” fontos értékei (műveltség).
- A praktikusság, a hasznosság, a gyakorlatiasság. Az „**élethez szükséges**” tananyag kiválasztása.
- A tanuló **érdekét** szolgáló ismeretek.
- Az érdeklődést, a **motivációt** segítő tartalmak és tevékenységek.
- A hagyományos tantárgyi tanítás megtartása mellett a tanterv épít a tantárgyi **integrációból** (koncentráció, koordináció: belső, külső) adódó előnyök tudatosítására (racionalitás, koherencia, gazdaságosság, egységes világkép, integratív hatásrendszer).
- A tananyag-elrendezés fő vezérlő elve a **kulturális eszköztudás** (kulturtechnika) mind magasabb szintre hozása.

A tananyag mellé rendelve fontos, az előbbivel egyenrangú szerepe van a **tanulói tevékenységnek**.

Ezáltal megvalósul az **aktivitás** stratégiája, és az **interiorizációs** folyamat cselekvéses szintje is nagyobb hangsúlyt kap a tanítás-tanulás folyamatában.

11.3.5. A tanulói tevékenység funkciója, szerepe:

- ismeretnyújtás, ismeretszerzés;
- megszerzett ismeretek gyakorlása;

- megszerzett ismeretek alkalmazása;
- készségek, képességek tréningje;
- cselekvésbe ágyazott gondolkodási műveletek, gondolkodásfajták korrekatív fejlesztése;
- pszichikus funkciók konkrét szituációkhoz kötött terápiája;
- sikeres tevékenység (személyiség-adekvát feladatadás) során érzett funkcióöröm mint a **motiválás** legfontosabb állomása.

11.3.6. A kötelező és javasolt fogalmak funkciója, szerepe:

- A tanítás-tanulás folyamatának tudatossá tétele.
- A gyermek számára a konkrét és elvont fogalmak közlése, „tanítása” természetesen egy folyamat első állomása, de hogy mikor interiorizálódik, ez sok tényezős. Függ a gyermek képességstruktúrájától, a fejlődési ütemétől, dinamikájától, a tananyagban, tevékenységrendszerben rejlő lehetőségektől, a tanár tudatos fejlesztő tevékenységétől stb.
- A több éven keresztül érlelődő fogalmak – a különböző tantárgyakban – biztosítékai lehetnek annak, hogy a pedagógiai szakaszok, valamint az iskoláztatás végére a gyermek rendelkezzen egy fogalomrepertoárral, amelyet adekvátan használ a kommunikáció során, amelyet értve és alkalmazva bővül a szókincse, és a világban való eligazodása, tájékozottsága a sikeres rehabilitációját segíti és megkönnyíti.

11.3.7. Elvárt tanulói teljesítmény funkciója, szerepe

- A témákhoz, altémákhoz (tananyag, tevékenység) rendelt idő megtervezésének segítése.
- A tanítás-tanulás folyamatának vezérlése során egy tudatosabb attitűd kialakítása azáltal, hogy megpróbáljuk megfogalmazni, hogy bizonyos életkorban, bizonyos fejlettségi fokon (lassabban, gyorsabban haladók) bizonyos tantárgyaknál egy adott idő alatt (ismeretnyújtás, rögzítés, gyakorlás, alkalmazás) mi az a teljesítmény, amelyet a gyerekektől elvárhatunk. Ez nem azonos az évfolyamok végén megfogalmazott minimális teljesítménnyel.
- Az elvárt teljesítmény tehát csak egy tanév közbeni tervezési cél, ennek elérését vagy el nem érését befolyásolhatja a gyermek(ek) képességstruktúrája, adott helyzetben, időben lévő állapota, a tanítási stratégia, taktika stb. Mindenesetre tartós (több hónapon keresztül) alulteljesítés esetén diagnosztizálás, elemzés, értékelés szükséges, amely nyomán megszülethet az aktuális terápia.

11.3.7. Fejlesztési követelmények funkciója, szerepe

A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelve is deklarálja, hogy a tantárgyak tantervében meg kell fogalmazni a **fejlesztési követelményeket**. Ahogy a célokban, úgy a követelményekben is elválasztandók a hosszabb fejlesztés során elvárt teljesítmények (képességek, magatartásformák, attitűdök stb.) és közvetlenül egy téma (altéma) végén elvárt ismeret, tudás, cselekvés.

Természetesen a hosszú és rövid távú követelményeket a tantervi tantervekben is szinkronba hoztuk fejlődés-, tanulás-lélektani és didaktikai szempontból egyaránt.

A témaegység végére célul kitűzött tudás konkrét, megfigyelhető, cselekvés formában realizálható.

A hosszú távú célok szerinti követelményrendszert tartalmazzák a fejlesztési követelmények.

12. Képességfejlesztő, kompetencia alapú oktatás és nevelés

A kompetencia alapú oktatás célja az, hogy a gyermekek a mindennapi életben hasznosítható tudással rendelkezzenek – nem lemondva az ismeretek elsajátításáról, - vagyis „ismeretekbe ágyazott képességfejlesztés” megvalósítására törekszik. Kompetencia alapú fejlesztésen a készségek, képességek fejlesztését, az alkalmazásképes tudást középpontba helyező oktatást értjük.

A kompetencia alapú fejlesztés egyik lényegi eleme hogy segíti az esélyegyenlőség megvalósulását, valamint a különböző fejlettségi szinten állók közötti különbségek csökkentését. Iskolánk komplex nevelési – oktatási terve első pillanattól – a kompetenciák fejlesztésére alapult, így a jogszabályi előírások után a pedagógiai programunkat a következő területeken éri módosítás a képességfejlesztő, kompetencia alapú nevelés és oktatás megszervezésekor:

- A pedagógiai program végrehajtásához szükséges nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések jegyzéke kiegészül a kompetencia alapú oktatás eszközzrendszerével.
- Képzési formák – munkaformák.
- A magatartás és szorgalom minősítése- kiegészül a szociális kompetencia fogalmára alapuló minősítéssel
- Helyi tanterveinkben megfogalmaztuk azokat a főbb kompetencia területeket, amelyek az adott tantárgy jellemzőivel leginkább korrelálnak, és hogy a programcsomagok közül melyet alkalmazunk felmenő rendszerben.

12.1. Szociális kompetencia – készségfejlesztés

A szociális kompetencia azon készségek összessége, melyeket az egyén társas kapcsolatainak kialakításában, fenntartásában, konfliktusainak kezelésében használ. Szociálisan kompetens az a személy, aki képes stabil társas kapcsolatokat működtetni, önmagát képviselve konfrontálódni. Elképzeléseink szerint a **személyiségfejlesztés** együtt kell, hogy járjon a **szociális készségek** fejlesztésével, hiszen életünk minden területén társas kapcsolatokban élünk. Valljuk, hogy a sikeres élet egyik legfőbb feltétele, és záloga is a jól működő emberi kapcsolatok kialakításának és ápolásának képessége. Ezért a szociális kompetencia fejlesztése kiemelt fontosságú számunkra.

A NAT a hangsúlyt a **kulcskompetenciák**: a kommunikációs, a döntési, a lényegkiemelő, az életvezetési, az együttműködési, a problémamegoldó és a kritikai gondolkodás képességeinek a *fejlesztésére* helyezi. Kiemelt fejlesztési feladatként jelenik meg többek között az énkép és az önismeret fejlesztése, a testi és lelki egészséggel kapcsolatos pozitív attitűdök kialakítására, a felnőtt lét szerepeire való felkészülésre, amely alatt a diákok szociális és társadalmi kompetenciáinak fejlesztése értendő.

A nemzettudat és a nemzeti önismeret elmélyítése (hon és népismeret), más kultúrák megismerése és elfogadása (európai azonosságtudat), a környezeti értékek megőrzése, környezettudatos életmód (környezeti nevelés) és az információszerzés feldolgozása (IKT) olyan kiemelt területek a NAT- ban , amelyek a szociális érés, fejlődés alapelemei is egyben.

A fejlesztési területek mindegyike külön-külön is fontos, de egyes elemek ismételt megjelenése az élethosszig tartó fejlesztés, a problémamegoldó gondolkodásmód kialakítása, a társas kapcsolatok tudatos fejlesztése, az együttműködés és a konfliktusok megoldására való képesség fejlesztése kiemelt jelentőségű.

A fejlett szociális kompetencia előfeltétele, hogy az egyénnek pozitív önértékelése legyen, valamint a környezetével is pozitív attitűdöt alakítson ki. A szociális kompetencia elemei tanulhatók és taníthatók. A fejlesztés iránya a proszociális készségek erősítése és az antiszociális készségek visszaszorítása kell hogy legyen, melynek egyik eleme a pedagógusok érték közvetítő mintája (korrektség, megbízhatóság, kötelességtudat, tolerancia, segítőkészség, stb.).

Társadalmi hasznossága

Meggyőződésünk szerint a piacgazdaságra épülő, rendkívül változékony világunkban óriási előnyben vannak a munkaerőpiacon a szociálisan kompetens munkavállalók. Az állások jelentős részében teamben dolgoznak a szakemberek, egyre több munkáltató hangsúlyt helyez a szervezetfejlesztésen belül munkatársai kapcsolatainak ápolására, hiszen ez nagyban hozzájárulhat a sikerességhez. Tapasztalhatjuk, hogy a munkavállalást is segítheti az ilyen típusú készségek megléte, fejlettsége. Nem utolsó sorban reményeink szerint diákjaink magánéletükben is kamatoztatni tudják majd szociális készségeiket, ismereteiket.

12.2. A szociális kompetenciák kategorizált területei

12.2.1. Ismeretek

- ön – és társismeret
- emberismeret
- esettanulmányok
- szociológia
- filozófia
- társadalomismeret
- vezetői - vagy csapattag szerepismertek
- rendszerelmélet
- személyközpontúság
- pszichológiai alapismeretek
- szociális alapismeretek
- kultúrkörök, vallások

12.2.2. Képesség- és készségfejlesztés (személyes kompetenciák)

- empátia
- kongruencia
- asszertivitás
- motiválás
- delegálás
- értékelés
- kommunikációs készségek (aktív figyelem, kifejezés)
- figyelem
- szervezethez
- rendszeresség
- megbízhatóság
- gondolkodtatás
- csoportfeladatok tanári kontroll nélkül
- kockázatvállalás
- az önálló tanulási folyamat irányítása

- etikai érzék
- érdeklődés
- saját képességének, kompetenciájának megbecsülése (fizikai, akarat, szellemi, lelki)
- az önreflexió igénye

12.2.3. Viselkedési jellemzők (személyes kompetenciák)

- tolerancia
- a másság elfogadása
- együttműködés
- segítség
- nyitottság
- szabálytartás
- tűrőképesség (pl fájdalom, kudarcok)
- alkalmazkodás másokhoz és a körülményekhez
- szabálytartás
- önuralom (vágyak teljesülésének késleltetése)
- önkorlátozás és önérvényesítés
- jó időbeosztás
- pontosság
- figyelem
- belső és külső önismereti foglalkozás játékok
- közösségépítés

12.2.4 kompetenciák

A társas kompetenciakategória elemei három kompetenciacsoportot alkotnak:

Együttműködés. Ezen belül:

- kapcsolatteremtő - és fenntartó készség,
- rugalmasság,
- udvariasság,
- kezdeményezőkézség,
- határozottság,
- meggyőzőkézség,
- konszenzuseresés készsége,
- empátikus készség,
- segítőkészség,
- motiválhatóság, motiváló készség,
- visszacsatolási készség,
- irányíthatóság és irányítási készség,
- valamint tolerancia.
- Megbízhatóság
- Elkötelezettség
- Mások szempontjának befogadása

Kommunikáció

- a tömör fogalmazás készsége
- nyelvhelyesség
- a meghallgatás készsége

- d) az írott szöveg megértésének készsége
- e) kommunikációs rugalmasság
- f) közérthetőség
- g) prezentációs készség
- h) a hatékony kérdészés készsége
- i) adekvát metakommunikációs készség
- j) adekvát stílus megválasztása
- k) a hivatalos és köznapi stílus ismerete
- l) vitakészség

Konfliktuskezelés

- a) kompromisszumkészség
- b) konfliktuskerülő készség
- c) rivalizáló készség
- d) asszertivitás
- e) problémamegoldó készség
- f) ötletesség, kreativitás
- g) engedékenység

12.2.5. Munkavállalói kompetenciák.

A középiskola viszonylatában gondoskodnunk kell a diákok felkészítéséről a majdani munkavállalás szempontjából is. Ezek egy része az egyén boldogulását elősegítő, más része inkább a gazdasági igényeket kiszolgáló kompetenciák.

- rugalmasság és alkalmazkodóképesség
- az önálló és társas tanulásra való képesség
- problémamegoldás, kreativitás
- a bizonytalanság kezelésének képessége
- megbízhatóság és kiszámíthatóság
- együttműködési és közvetlen kommunikációs készség
- az írott kommunikáció alkalmazásának képessége
- idegen nyelvű és különböző kultúrák közötti kommunikáció
- az információs és telekommunikációs technológia alkalmazása

12.2.6. A szociális készségek fejlesztés a gyakorlatban

A csoportlélektan korszerű eredményeit felhasználva, elemeit programunkba beépítve kiemelt figyelmet helyezünk diákjaink szociális kompetencia fejlesztésére. Nemcsak az osztályidők indirekt csoportjátékaiban, és direkt beszélgetéseiben, hanem a szaktárgyak anyagához illeszkedően átfogóan is hangsúlyt helyezünk ezen készségek fejlesztésére. Konfliktuskezelési rendszerünk (lépcsők) ezen készségek aktív használatára épül (tolerancia, empátia, kongruencia, asszertivitás, stb.) A lassabban nehezebben fejlődőket mentorok segítik az értésben. A környezeti, szervezeti kultúra kialakítása mellett mind preventív, mind kuratív eszközökkel, tapasztalatok és következmények beépítésével dolgozunk együtt a diákokkal szociális készségeink folyamatos formálásán. Ez természetesen minden iskolapolgárra vonatkozik, tanárra, diákra (és időnként szülőre) egyaránt.

Ezen programunkba esetenként külső szakemberek segítségét is bevonjuk: szakpszichológus, kommunikációs tréner, szociális munkás stb. Tanári stábunk továbbképzésében is kiemelt helyen szerepel a szociális terület fejlesztésének elsajátítása.

Különleges iskolai programokat, tanórán kívüli tanulási helyzeteket is használunk a szociális kompetencia fejlesztésére:

- projektek és témanapok
- „elmenős” programok
- közös problémamegoldás („gyűlések”)
- konfliktuskezelés (különböző szinteken)

13. Szakmai (tantárgyi) kompetencia – készségfejlesztés

Általánosságban a következőket foglalmaztuk meg.

szakmai kompetencia: az iskolai munkafeladatok elvégzésére való képesség, alkalmasság. Ennek részét képezik a szakmai ismeretek: a tantárgy feladatainak ellátásához szükséges általános és speciális ismeretek és a szakmai készségek, alkalmazások, vagyis a tantárgy szokásos feladatainak ellátásához szükséges és általánosan alkalmazott készségek. (Készség a szakmai – szellemi és fizikai – aktivitás automatizált elemeit jelenti, melyben kifejezésre jut a tevékenységben való gyakorlottság szintje is).

Módszerkompetencia: a tanulás során a személy munkamódszerére, munkastílusára, problémamegoldására és gondolkodására jellemző, a személynek a munkafolyamat meghatározásában játszott szerepét, a munkatevékenységhez való viszonyát, valamint tevékenységének minőségét leíró ismérvek. A módszerkompetenciák kategóriáját három kompetenciacsoport alkotja:

- gondolkodás
- munkastílus
- problémamegoldás

1. A *gondolkodás* olyan, a változó feladatok elvégzéséhez szükséges kognitív kompetenciaelem, mint az elvont gondolkodás, összefüggések és ellentmondások felismerése, ötletesség, új ismeretek elsajátítása és alkalmazása, stb. A kompetenciacsoport összetevői:

- absztrakt (elméleti) gondolkodás,
- áttekintő képesség,
- logikus gondolkodás,
- kritikus gondolkodás,
- rendszerező képesség,
- kreativitás,
- ötletgazdagság
- képzelőerő
- ismeretek helyükön való alkalmazása,
- új ötletek,
- megoldások kipróbálása,
- általános tanulóképesség,
- emlékezőképesség (ismeretmegőrzés),
- felfogóképesség,
- numerikus gondolkodás / matematikai készség,
- információgyűjtés
- következtetési képesség.
- a gondolkodás és cselekvés egymásra hatása

- kérdésfeltevés
- jelenségek okainak és következményeinek átlátása
- adatgyűjtés és feldolgozás
- lényegkiemelés

2. A *munkamódszer*, munkastílus - az adott feladathoz jellemzően kötődő, célorientált, praktikus, normakövető és környezettudatos magatartást előmozdító rendszertani, illetve metodikai elemek, mint például

- rendszerben való gondolkodás (rendszer szemlélet),
- módszeres munkavégzés,
- gyakorlatias feladatértelmezés,
- intenzív munkavégzés,
- körütekintés,
- elővigyázatosság,
- figyelem összpontosítás,
- figyelem megosztás,
- nyitott hozzáállás,
- eredményorientáltság,
- környezet tisztán tartása
- munkamegosztás
- feladatdelegálás
- felelősségvállalás
- motiváció
- normakövetés, szabálytartás
- az egyéni és közösségi érdekek összehangolásának készsége
- stratégiaalkotás

3. A *problémamegoldás* olyan összetevő, mely a lényeges problémák azonosítását, okainak feltárását, sikeres és tervszerű megoldását, a kivitelezés ellenőrzését segíti elő. Összetevői többek között:

- hibakeresés (diagnosztizálás),
- problémaelemzés és feltárás,
- problémamegoldás,
- kreativitás
- hibaelhárítás tervezés,
- értékelés,
- kontroll (ellenőrzés),
- lényegfelismerés (lényeglátás),
- okok feltárása
- helyzetfelismerés
- az érzelmek tudatosítása

Az eddigiekből külön kiemelandő terület a *kérdésfeltevés*, hiszen ez az iskolai oktatás egyik leglényegesebb fejlesztő eszköze. A jó kérdés segíti az információk összerendezését, az előzetes elképzelések értékelését, az új ötletek megfogalmazását ugyanúgy, mint az önbizalom fejlődését. Iskolánkban célzottan foglalkozunk az u.n. szokratészi kérdésekkel (a fókuszban a másik ember (tág értelemben vett, azaz személyiségfejlődésére is kiható) tanulását elősegítő kérdezői mód). Ez a kérdésfelfogás

arra késztet, hogy alaposan odafigyeljünk a tanulóra és a kérdést támogató, konstruktív módon, nyitott végűen fogalmazzuk meg. Néhány példa mindennapi gyakorlatunkra:

Tisztázó kérdés

- Mit ért azon, hogy _____?
- Gondolatmenetének mi e lényege?
- Hogyan kapcsolódik a _____ a _____-hoz?
- Meg tudná fogalmazni ezt más módon?
- Lássuk, jól értem-e Önt; arra gondol, hogy _____, vagy hogy _____?
- Hogyan függ ez össze a problémánkkal/megbeszélésünkkel/témánkkal?
- Tudna mondani egy példát?

Feltételezéseket ellenőrző kérdések

- Miből indul ki?
- Mire gondolhatnánk ehelyett?
- Érvelése teljesen azon az elképzelésen alapszik, hogy _____. Hogyan igazolná ennek a helyességét?
- Ez minden esetben igaz?

Okokra és bizonyítékokra kérdező kérdések

- Elmondaná ezzel kapcsolatos érveit?
- Hogyan vonatkozik ez az adott esetre?
- Van-e okunk kételkedni ebben?
- Ki mondhatja meg, hogy ez igaz-e?
- Milyen érvek alapján jutott erre a megállapításra?
- Hogyan állapíthatnánk meg azt, hogy ez igaz-e?

Szempontra és nézőpontra irányuló kérdések

- Mit ért ezen?
- Mi volna ennek a következménye?
- Milyen másik lehetőség merül itt föl?

Implikációkat és következményeket firtató kérdések

- Hogyan deríthetnénk ezt ki?
- Mire vonatkozik ez a kérdés?
- Hogyan oldhatnánk meg ezt a kérdést?
- Egyáltalán, lebontható ez a kérdés?
- Világos-e ez a kérdés? Értjük ezt?
- Könnyű vagy nehéz megválaszolni ezt a kérdést? Miért?

13.1. Képzési formák

Iskolánkban előtérbe kerülnek azok a munkaformák, amelyek fejlesztik a diákokban a csoportban dolgozás képességét, amely az egyik leglényegesebb munkavállalói készség lesz a jövőben. Összefoglalóul a kompetencia fejlesztő munkaformákra koncentrálna a következőket használjuk rendszeresen az iskolában. :

- csoportmunka (csoportképzés: kijelölés, szabad választás, sorsolás, játék)
- páros munka
- egyéni munka
- frontális munka
- egyéni tanulmányi szerződések

- kooperatív tanulás (térbeli elrendezés)
- projektmunka
- műhelymunka a témanapokon
- csapatépítő és bizalomfejlesztő játékok
- mentorálás (heterogén csoportban)
- a kötelező – kötelezően választható és választható órák rendszere
- elmenős programok rendszere
- szakkör, önképző
- egyéni korrepetálás, fejlesztés
- kis csoportos korrepetálás, fejlesztés
- tehetséggondozó egyéni órák

Módszertanilag a következőkkel segítjük diákjainkat:

- drámapedagógiai megközelítés
- szerepjáték, szituációs játékok
- tevékenységközpontú tananyagszervezés
- gondolkodtatás/probléma alapú gondolkodási komplex feladatok
- felfedezettő tanulási formák
- interjúk készítése
- esettanulmányok, filmrészletek csoportos feldolgozása
- szimulációs játékok
- tréningek
- bemutatók, kiselőadások
- egyéni kutatás, csoportos feldolgozás
- kooperatív foglalkozások
- elemzések készítése

14. A tanulás

14.1. A tanulás/tanítás folyamatának alapelvei

Az iskola átfogó nevelési-oktatási-feljesztési feladata, hogy a gyermekeket megtanítsa *tanulni*. Ehhez életkor-adekvát fejlettségű pszichikus funkciók (tanulási képességek) szükségesek, amelyek a tanítás-tanulás folyamatában intenzíven fejlődnek. Ennek a fejlődésnek, fejlesztésnek a minősége függ: a célirányosan megválasztott tevékenységtől, műveltségi anyagtól, valamint tanítási, tanulási stratégiáktól és taktikáktól.

A tanulás ismeretszerzést, jártasságok, készségek kialakítását, képességfejlesztést jelent.

A tanulás egy megismerési folyamat, amely során változik és fejlődik a gyermek érzékelése, észlelése, figyelme, képzelete, emlékezete, gondolkodása, érzelmi-akarat élete, cselekvése, magatartása, attitűdjei – tehát fejlődik az egész személyisége.

A tanulási típusok: (szenzoros, motoros, verbális, szociális) nem elkülönülve funkcionálnak.

A tanulás fajtái: (utánzásos, szenzomotoros, kondicionálásos, analógiás, operáns, belátásos, próba/szerencse, programozott, problémamegoldásos, heurisztikus, kreatív, taktikai, kritikai, stb.) életkor- és feladatfüggők.

A tanítás-tanulás folyamatában a cselekvés és a gondolkodás viszonylatában az interiorizációs fokozatok betartása szükséges (manipulációs, képi, verbális szint).

A tanulási képesség fejlődése szoros korrelációt mutat a gondolkodás és a kommunikáció fejlődésével.

Arra törekszünk, hogy a tanulás öröm legyen a gyermek számára.

A tanulásra való *motiválás* a pedagógus egyik legfontosabb feladata. Ez az általános iskolás korban főleg érzelmi, a középiskolában elsősorban intellektuális alapon történik.

A gyermek tanulási karrierjét, iskolai sikerességét nagyban meghatározza, hogy mennyire sikerül nála kialakítani egy belső indítékú motivációs bázist; folyamatos kedvet, késztetést a tanulás iránt, amelyet felnőtt korában is megtart. Ehhez szükséges feltételek: *az érdeklődés felkeltése és fenntartása*, valamint a *tanulási siker* biztosítása.

Ez utóbbi csak a gyermekekre szabott *differenciált fejlesztéssel* (individuális, kvantitatív-kvalitatív feladatadással, a tanuláshoz biztosított idő egyéniesítésével, stb.) érhetjük el.

Szándékos, tudatos tanulás nincs motiváció nélkül. Fontos belső motívumok: az aktivitás, a cselekvés öröme; a cselekvés, a tanulás céljának sikeres elérése.

A tanulás – tanítás felelőssége

Iskolánkban a tanár és a diák osztja a tanulási folyamat felelősségét. A szerződéses fegyelem az egyik alaptételünk.

A tanár felelőssége:

- átlátja, keretet ad a tanulási folyamatnak
- kezdeményezi az optimális pedagógiai légkör kialakulását
- állandó nyitottsággal segíti az egyéni útkeresést.
- rendelkezik a hagyományos pedagógia eszközeivel is, diákjaival annyira osztja meg a tanulási-tanítási folyamat felelősségét, amennyire az a diák fejlődését elősegíti.

A diák felelőssége:

A tanterv és az iskola specialitásaiból adódóan, azokon túl és azon belül, a megszokottnál jóval, nagyobb szabadsággal és felelősséggel rendelkezik részvételét illetően saját tanulási folyamatában. Dönthet időhatárokról, a tanulnivalók súlyozásában, abban mit hoz ő be a tanórára.

A tanulás formáit illetően a megszokottak mellett a tanulói érintettséget, aktivitást lehetővé tevő és a választás lehetőségét és felelősségét előtérbe helyező alternatív tanulási formákat is rendszeresen alkalmazunk. Követjük a „mindenki és minden lehet a tanulás forrása” elvet.

- *Témanapok, témahetek:* a gyerekek tanári segítséggel különböző szempontok szerint foglalkoznak ugyanazzal a témával.
- *Projektek:* egy meghatározott közös produktum elkészítése, mely több csoport munkájának összegzéséből jön létre.
- *Elmenős (iskolán kívüli foglalkozások)* – egy – egy napos üzemlátogatás, múzeum, táborok, erdei iskola, stb.

Igyekszünk a tanítást nem „jó-rossz” válaszok, hanem releváns kérdések köré szervezni, mint ahogy az is állandó célkitűzésünk, hogy a tanulási folyamatba mindkét agyféltekét aktívan bevonjuk

15. Ellenőrzés, értékelés, minősítés

15.1. A tanulók értékelésének, jutalmazásának alapelvei

Iskolánk speciális nevelési feladata meg kívánja, hogy az osztályozás-értékelés módját a *sajátos nevelési igények*hez igazítsuk. A különleges bánásmód kategóriájába sorolt tanulók számára a hagyományos minősítő/szelektáló értékelési elv az iskolai kudarc megélésének legbiztosabb módja. Az átlagra kialakított követelményszint, számonkérési módszerek, osztályzási technikák nem segítik a részképesség-zavar megszűnését vagy az önértékelési problémák megoldását.

Ezért a köznevelési törvény előírásait is betartva, ezt kiegészítve a pedagógiai programunkba saját értékelési-minősítési rendszert alakítottunk ki.

Mivel a nevelés és az oktatás egyforma súllyal szerepel a programunkban, az értékelésben is mindkét területnek jelentősen kell szerepelnie: a szociális-kapcsolati és az egyéni jellemzőket is magában foglaló „emberi szférának” a fontossága egyáltalán nem másodrangú a tantárgyi teljesítés mellett.

A tanulók értékelési, minősítési rendszerének kialakításakor a következő nézőpontok szempontjait vettük figyelembe:

- törvényi előírások, kötelezettségek,
- szülői elvárások, sokszor ellentmondásos igények,
- saját szakmai meggyőződésünk.

Ezek számbavétele alapján rendszerünk az alábbi alapelvekre épül:

- az iskolák közötti *átjárhatóság* biztosítása,
- *méltányosság*, azaz az egyéni képességek figyelembevétele,
- *folyamatos* fejlesztő, segítő ellenőrzés, értékelés.

A *folyamatos* ellenőrzés, értékelés azt jelenti, hogy *diagnosztikai* céllal nemcsak a fejlesztés kezdetén ellenőrizzük, értékeljük a gyermeket, hanem a tanítás-tanulás során az ismeretek, a készségek, képességek, pszichikus funkciók alakulását folyamatosan megfigyeljük, és a kapott adatok (megfigyelt tények) alapján újra és újra diagnosztizálunk. A vizsgálat eredménye, a folyamat szemmel tartása dönti el, hogy az az út, amelyen járunk, helyes, adekvát vagy korrekciós változtatás szükséges.

A *fejlesztő, segítő* ellenőrzés, értékelés az előzővel egyenrangú, a két típus szoros együtt működése lehet a záloga csak annak, hogy a gyermek számára az időben való segítségnyújtás, az aktuális terápia nem maradhat el.

A *lezáró, minősítő* ellenőrzés, értékelés jelentősége kisebb a mi esetünkben, hisz az összegző tudás mérésének inkább a pedagógiai szakaszok végén van funkciója.

A nevelési-oktatási folyamat egészébe illesztve tartjuk érvényesnek a helyzetfeltárás–fejlesztés–eredmények megállapítása összefüggésre építő három értékelési típust.

Diagnosztikus értékelés: az iskolába kerüléskor a tanulókat felmérjük (lásd: gyógypedagógiai program). Ez a tanulási és/vagy magatartási zavarai diagnosztizálását, tantárgyi ismereteiket, illetve elmaradásaik szintjének megállapítását jelenti. Az információk alapján készülnek el az egyéni fejlesztési tervek, melyek alapjaiban határozzák meg az iskolában folyó pedagógiai munkát. A tantárgyi felmérések minden tanév elején megismétlődnek, ami az adott állapot megismerése mellett az előző tanév munkájának kontrollját is jelenti.

Formatív értékelés: célja a tanév közben a tanulási/viselkedési hibák és nehézségek, illetve eredmények feltárása, a visszajelzés lehetőségének megteremtése. Ez a tanulók és a szülők felé folyamatos szóbeli tájékoztatást jelent az osztálytanítók részéről. Ezt egészíti ki, foglalja össze a félév és év végi írásos szöveges értékelés, amely kiterjed a tantárgyi előre haladásra, egyéni fejlesztések alakulására és a személyiség állapotváltozásának folyamatára.

Az értékelés e formája nem az osztályzás eszköze, nem fejezhető ki érdemjeggyel. A tanuló önértékelési képességének kialakítását, az önkorrekcióhoz való ösztönzést hivatott elősegíteni. Az osztálytanítóknak és szaktanároknak lehetőségük van egyéb értékelési formák alkalmazására amennyiben ez összhangban áll az itt leírtakkal, és a tantestület elfogadja.

Szummatív értékelés: célja az adott tanulási szakasz eredményeinek mérése, összegzése, lezárása, érdemjegyek kialakítása. Az egyes tantárgyak sajátos követelményrendszere, mérési szempontjai, illetve a tanulók képességei határozzák meg ennek formáját. A törvény lehetőséget ad a számonkérés-osztályzás méltányossá tételéhez: osztályzás alóli felmentés, szóbeli beszámoló, osztályismétlés elkerülése, stb. Egyéni megítélés kérdése az ezek igénybevételeinek mérlegelése.

Mindezek alapján az érdemjegyek használatának kérdésében nem térünk el a hagyományos iskolai rendszertől, de törekszünk arra, hogy az ezzel járó negatív jelenségeket (szorongás, túlzó elvárások, büntetési eszköz, stb.) elkerüljük. Emellett az 5-6-7-8 osztályban a félévi illetve év végi bizonyítványt írásos jellemzés is kiegészíti.

A terápiás fejlesztés csak akkor lehet hatékony, ha ismerjük minden gyermek képességstruktúráját, feltérképezzük speciális szükségleteit, és ezekhez igazítjuk a tanítás-tanulás stratégiáját és taktikáját.

Mindig a folyamatban azt kell vizsgálnunk, hogy milyen a gyermek önmagához mért fejlődése. Ezt a fejlődést értékeljük és minősítjük.

Akkor vagyunk igazságosak és tisztességesek, ha úgy differenciáljuk a feladatadást, a segítségnyújtást, hogy minden gyermek arányos erőfeszítéssel sikeres teljesítményt produkálhasson.

A siker megélésének öröme, a kompetenciaélmény a gyermek számára a legnagyobb, legfontosabb motivációs bázis, amely további kiindulópontja az eredményes együtt munkálkodásnak.

A nevelés területén a tanári megjegyzések csak visszajelző funkcióval rendelkeznek, és nem jeleznek mérhető teljesítményt. Itt a diák dolga, hogy levonja a konzekvenciákat, a tanár dolga a jelzésen túl a gyerek segítése.

A tárgyi tudás és az ebbeli teljesítmény mérése önértékelést és tanári értékelést, valamint helyzet-meghatározást és viszonyítást jelent.

A képességekről adott pontos visszajelzés alapvető iskolánkban, hiszen erre alapozva építkezhet tanár és diák egyaránt, ez egyben hozzátartozik az önismeret fejlesztéséhez is.

A tanuláshoz való viszonyulás mindig részletesen kell, hogy szerepeljen az értékelésben. Hosszas elakadás jelezhet valamit, amivel külön kell foglalkoznunk. Változásait is követnünk kell, akár napról-napra, akár nagyobb időszakokban hullámzik. Objektív része: részt vett-e bizonyos programokban, teljesítette-e a vállalt feladatokat stb. Szubjektív része: milyennek látja a tanár a gyerek érdeklődését az ő tárgya iránt, a kötelező vagy választható feladatokban milyen aktivitással dolgozott stb.

A tárgyi tudás sok esetben elég pontosan mérhető. Szintfelmérők, kontrollosztály eredményei, tanulmányi versenyek, vizsgák.

Minden tanárnak minden tanítványának minden általa tanított területen, kell írnia a félévi és év végi bizonyítványba. E kötelezettség alól csak a testület adhat indokolt esetben felmentést.

Ahol és ameddig csak lehet, a gyerek változásait *saját korábbi szintjéhez viszonyítjuk*. Ugyanakkor elengedhetetlennek tartjuk, hogy a gyerek és a szülő információt kapjon a tanároktól arról, hogy a gyerek életkorának megfelelő, törvény szerinti osztályfokozat követelményeivel mérve milyen a tudása.

A szöveges értékelés funkciói: helyzetfeltárás, visszajelzés és mérés (minősítés nélkül), kiderülnek belőle a diák erősségei és gyengeségei, serkentő hatású (mert olyanra írjuk!).

Ehhez vannak objektívnek tekinthető, mindenki által használt, valamint a gyerek és a szülő által is ismert értékelési szempontjaink.

A szöveges bizonyítvány címzettje a diák, ő olvassa először, vele beszéljük át a tartalmát az iskolában. A szülőt is tájékoztatjuk, fontos, hogy ő is értse, ezért kerüljük az utalásokat. Biztosítunk időt arra, hogy azon szülők számára, akiknek igénye van a megbeszélésre megtalálhatók legyünk.

Összefoglalóan: Bármilyen egységes értékelési formát választunk is, fontosnak tartjuk a következőket:

- A tanár és a diák közösen végezze; azaz a diák aktív részese legyen az értékelési folyamatnak;
- Az értékelés rendszeres és folyamatos (félévi és év végi tanári értékelés, negyedévi és háromnegyedévi ön- és/vagy csoport-értékelés).
- Írásbeli és szóbeli;
- Több szempontú legyen, egyfelől terjedjen ki a szociális fejlődésre és a tárgyi tudásra egyaránt, másfelől a két körben is egyszerre több szempont érvényesüljön;
- A tárgyi tudást minden esetben az osztályfokozat követelményeire is viszonyítjuk.

A minimális teljesítményt a sajátos nevelési igényű tanulók esetében az egyéni szükségletek alapján, egyéni tanulási szerződésben, a törvény adta keretek között határozzuk meg.

15.2. Követelmény és értékelés

Azt gondoljuk, hogy a tantervi minimum abban a rendszerben szükséges, amely *kritérium-orientált*. Vagyis olyan rendszer, ahol listaszerűen számba vehetők az elsajátítandó ismeretek. Ilyen esetben van értelme azt mondani, hogy a teljes követelménylistából ez (vagy ennyi) a minimum.

Ez a szemléletmód idegen a személyközpontú iskolától, ahol ugyanis nem a kritériumok vannak a központban, hanem a gyerek! Ennek ellenére – a külső igényeknek megfelelő – mégiscsak kénytelenek vagyunk minimumot megfogalmazni. Fontos számunkra, hogy egyrészt amennyire csak lehet, eltolhassuk a követelmények listáját az ismeret-elemek felől a képességek/kompetenciák felé, másrészt ez valóban a minimum legyen.

A tantárgyi témák *általános követelményeinél* az értékelés funkciója a folyamatszabályozás, a diagnosztizálás, az egyéni hiányok feltárása és kezelése. Formája

lehet a szóbeli és írásbeli szöveges tanári értékelés, egyénileg, csoportosan végzett önellenőrzés, mestermunka, tevékenységek.

A *minimális teljesítmény* – a törvényi szabályozással egybehangzóan - azt a legalapvetőbb rendezett ismeret- és tevékenységrendszert veszi számba, amely csak adott életkorban sajátítható el, a továbbhaladás szükséges és elégséges feltétele – azaz általában alapkészségeket és azokon alapuló tudásokat jelent, vagy olyan ismeret, ami egy-egy téma logikus építkezéséhez elengedhetetlen. Itt formalizált, összegző, lezáró, minősítő értékelési formákat használunk, pl. feladatlap, tudáspróba, szóbeli beszámoló.

Értékelésünk során figyelembe vesszük mind a tartalmi oldalt (az elsajátítandó tények, jelenségek, fogalmak, összefüggések), mind a szubjektum megismerő, befogadó, feldolgozó, beszámoló képességének különböző formáit, egyéni eltéréseit.

Fontos, hogy a diákok előre tudják a követelményeket mind az egész évre vonatkozóan, mind pedig ennek kisebb és így átláthatóbb egységekben való lebontásában (pl. epocha).

A tanár köteles az év folyamán rendszeresen, egy ciklusban /kb. 6 hét / legalább egyszer, pl. az epochák végén írásbeli módon felmérni a diák tudását. A tanár a tantárgy jellegétől függően állapítja meg, hogy egy tananyag egységet, egy időszakot vagy más szempontot vesz figyelembe értékelési időszakként. A diák erre szóban és írásban is reagálhat. Az önértékelés és a tanári értékelés jó lehetőséget ad arra, hogy az értékelés folyamatos párbeszédet alakítson ki a tanár és a tanuló között a teljesítményét illetően.

15.3. Az értékelés formái

Napi szóbeli visszajelzések: az iskola szellemiségéből fakadóan, a tanár-diák személyes kapcsolatra építve a szokásosnál sokkal jobban tudjuk használni a szóbeli, napi visszajelzést, mint eszközt a teljesítmény, a viszonyulás megerősítésére vagy javítására. *Fontos elvünk a pozitív megerősítésre való tanári készség.* A kéthetente összeülő tanári műhely is egy fóruma az egyes gyerekek közös követésének, a pozitív vagy negatív irányú változásokra való gyors reagálásnak.

Epochazáró értékelő lapok

A minden epocha végén kiadott értékelő lap a következő szempontokat tartalmazza: órai munka, házi feladat, felmérők eredményei. Felszerelés, összteljesítmény. A felmérők eredményeit általában százalékos formában adjuk meg, de a haladási naplóba osztályzattá alakítjuk a százalékokat. A hiányzások, igazolt és igazolatlan órákat is jelezzük az epochazáró lapon.

Negyedévi és háromnegyedévi tanulói önértékelés

Szeretném elérni, hogy:

- Az iskolában *kiegyensúlyozott – szemlélődő – változó hangulatú – nyugtalan* legyek.
- A munkába *megfontoltan, a munkát megszervezve – kezdeményezést elfogadva – vonakodva* kapcsolódjak be.
- A munkatempóm *lendületes – elfogadható – kényelmes – lassú – nehézkes* legyen.
- Tanulási feladataimat *magamtól – magyarázatot kérve – folyamatos segítséssel* oldjam meg.
- Társaimnak *szívesen segítek - kérésre segítek - nehezen nyújtok* segítséget.
- Konfliktusaim során arra törekszem, hogy *csak nekem legyen igazam - feladom a véleményem, győzzön a másik – mindenki számára elfogadható megoldást keresek.*

- Viselkedésemben igyekszem a szabályokat – *mindig – általában – folyamatosan* betartani.
- A közösség érdekében *önként vállalom feladatot - kérésre segítek - szívesen vállalom feladatot - nehezen vállalom bármit is.*
- A vállalt feladatot *megbízhatóan, kitartóan végzem - a feladathelyzetből – néha kilépek - könnyen kilépek.*
- Tanáraimmal való kapcsolatban arra törekszem, hogy a viszonyom *őszinte – nyitott - tiszteletudó/illemudó – együttműködő - segítőkész/készséges - zárkózott/tartózkodó - passzív/tétlen - agresszív/erőszakos* legyen.
- Tanórákon, otthoni feladataimban szeretnék *motivált - érdeklődő/kíváncsi – aktív – passzív – hanyag – rendetlen – felületes – felelőtlen - nemtörődöm – közömbös* lenni.
- Az iskolai feladatokban szeretném elérni, hogy *önállóan, kevés segítséggel jól dolgozzak - indokolatlanul is segítséget kérjek - probléma esetén sem kérjek segítséget – ha megakadok jelezzem a tanárnak.*
- A feladataim elvégzésében *kitartó - általában kitartó – elkalandozó, figyelmetlen - direkt kilépek a feladathelyzetből – fegyelmezett - környezetemet időnként zavarva – fegyelmezetlen módon veszek majd részt.*
- Ha csoportban vagy párban dolgozok, az órán *együttműködő – segítő – irányító - elfogadó – passzív – öntörvényű, zavaró* leszek.

Egy egész félévet áttekintő írásos tanári értékelés

Időpontja a tanév rendje szerint január végén és júniusban a tanév végén a bizonyítványok kiosztásakor.

Tartalma: a tantestület által megírt, minden tanárra nézve kötelező, segítő szempontrendszerek alapján történő jellemzés.

A szempontrendszerek fajtái:

1. „Kapcsolataid az osztályban, törődésed közös dolgainkkal:” – részvétel az osztály életében.
2. „Ahogy tanulásodat látjuk:” – általános viszonyulás a tanuláshoz, a feladatokhoz, teljesítéshez.
3. Tantárgyi követelmények: a fejlesztési célokhoz rendelt elvárások, amelyek a NAT és a helyi tanterv anyagát tükrözik. Tartalmazza a kitűzendő egységes csomópontokat (fontos a követhetőség és az átjárhatóság miatt), de szabad sávokat is hagy a tanároknak. Lehet év közben is használni, követhetővé téve ez által a tanulási folyamatot, segítségével tanár és gyerek egyaránt láthatja, hogy hol tartanak.

Fontos, hogy minden gyereknél jelenjen meg felsorolás szinten, hogy milyen tanórán kívüli és - ha hatással van iskolai életére (pl. időbeosztás, leterheltség stb.) - iskolán kívüli foglalkozáson vett részt a félév folyamán, hiszen ez is az ő teljesítménye.

A szempontrendszerek nyilvánosak.

Osztályzatok

Célunk, hogy a diákok minél pontosabb képet kapjanak a teljesítményükről, és hogy önbecsülésük növekedjék. Napi szinten nem osztályozunk, de minden ciklusban legalább egyszer írásban mérjük a teljesítményt.

Az érdemjegyeket az átjárhatóság miatt használjuk. Ugyanakkor tudjuk, hogy könnyen értelmezhetőek, informatívak, és biztosítják a kompatibilitást. A %-os értékelés az osztályzatoknál pontosabb differenciálást tesz lehetővé, a 100 %- hoz való egyéni viszony jobban követhető. Így rendszerünkben mindkettőt használjuk.

A felmérőket, dolgozatokat %-osan értékeljük, a félév végén mechanikus átváltással egyszerűen meghatározható a bizonyítványba kerülő jegy.

$$80\% - 100\% = 5$$

$$60\% - 80\% = 4$$

$$40\% - 60\% = 3$$

$$25\% - 40\% = 2$$

$$0\% - 25\% = 1$$

Decemberben és március végén, a téli és tavaszi szünet előtt a szülői esten „előosztályzatokat” adunk ki, azaz meghatározzuk, hogy a diák éppen hol tart a teljesítéssel kapcsolatban. Ennek tükrében meghatározhatja a maga számára a következő három – öt hét feladatait (miből örül a teljesítményének, miből szeretne javítani a félévi és év végi osztályzatokig).

Az értékelés alapjául szolgáló kiegészítők

Egyéni tanulási szerződések

A fejlesztőpedagógia, illetve az inkluzív nevelés/oktatás alapvető eleme az egyéni utak, egyéni haladási tempó és érdeklődés, szerződésben rögzített megjelenési formája. Vonatkozhat mind a tárgyi teljesítésre, mind a viselkedésre, mind az iskolai életben való legtágabb részvételre. Történhet szóban vagy írásban, ez utóbbi dokumentálható, az előbbi a kölcsönös bizalmat és odafigyelést még jobban tükrözi. A szerződés követése mind a tanár /osztálykísérő, mind a diák dolga, természetesen számtalan egyedi megoldásmóddal.

Leírt szerződés esetén egy példány a tanáré, egy a gyereké, amely a portfólióba kerül (ld. alább).

Portfólió

A különböző tantárgyak nem füzetbe végzett munkái: fénymásolt feladatlapok, felmérők, kutatómunkák eredményei. Így a gyerek iskolai teljesítményéről a füzetek és a portfólió áttanulmányozásával alapos képet nyerhet bárki. Ez a könyv három részből áll:

- Az első részben az éves iskolai beosztás, órarend, iskolán belüli és kívüli szakkörök, rendszeres programok szerepelnek.
- A második részt az egyéni szerződések, a kiselőadások vázlatai, házi dolgozatokról írt néhány soros összefoglaló tölti ki.
- A harmadik részben a dolgozatok, felmérők, vizsgakérdések és válaszok találhatók.

15.4. A tanulók tanulmányi munkájának és a magatartás, szorgalom minősítésének értékelési szempontjai

15.4.1. Szempontok a tanulás értékeléséhez

Rend(etlenség)

a környezet rendben tartása (munka előtt, közben és után)

a felszerelés, taneszközök kezelése

az eszközök használata
a munka rendezettsége

Odafigyelés és összpontosítás

önfegyelem
önellenőrzés
figyelem

A tanuló a feladat és a tanár

önállóság
utasítások követése (tanár, társak, feladat)
a megakadás jelzése
segítségkérés

Munkavégzés (egyéni, kiscsoportban, osztályszinten)

kötelező feladatok elvégzése (mód, idő, színvonal)
választása, érdeklődése
saját témák behozása
részvétel a tevékenységekben
munkatempó, kitartás
tanulási idő kihasználása

Teljesítmény

önmagához képest
tantárgyi követelmények
feleletek, dolgozatok, önálló munkák

15.4.2. Szempontok a szociális fejlődés értékeléséhez

Társakkal való együttműködés

odafigyelés a társakra
segítségadás, segítségkérés
alkalmazkodás
bizalom

A felnőttekkel való együttműködés

odafigyelésben,
szabályalkotásban,
segítségadásban,
segítségkérésben,
utasítások elfogadása,
alkalmazkodás, bizalom

Konfliktuskezelés

a konfliktushelyzetbe való bekerülés gyakorisága
megoldások (egyedül, felnőtt vagy társ segítségével)
konfliktus tűrése (kerüli, elmenekül „hisztizik”)
véleménynyilvánítás módja

Egyéni érdekek képviselete

tolerancia (türelem)
elfogadás

Az iskola szabályainak betartása

közösen hozott, íratlan szabályok,
a környezet rendben tartása, szemetelés, étkezés, stb.
pontosság, önfegyelem
tulajdonvédelem
a vélemény-nyilvánítás módja
megbízhatóság
a szabadsághoz való viszony

Helye az osztályban

ahogy magát látja
ahogy társai látják
ahogy a felnőttek látják
felelősségvállalás, közösségi szerep, közösségtudat
kezdemenyezőkészség

Felelősségvállalás

önmagával szemben

másokkal szemben
önállóság, megbízhatóság
szabadsághoz való viszony

Kedélye, hangulata

általában

feladathelyzetben

önbizalma

16. A tanulók átvételének, továbblépésének szabályai

A Nemzeti Alaptanterv, illetve a kerettantervek alapján írt helyi tantervünkben meghatározott tovább lépési feltételek teljesítése jelenti a továbblépés feltételeit mind tárgyi ismeret, mind az elérendő készségek, képességek terén az általános iskola és a középiskola mindegyik évfolyamán. A középiskola 9. osztályába nem tartunk írásbeli felvételit és nem feltétel a központi felvételin való részvétel sem.

Mivel iskolánk az általános iskola mellett gimnáziumi feladatot is ellát, ezért a 8. osztályból a középiskolába lépés feltételei a következők:

- a középiskolai felvételi eljárás szerint beadott jelentkezési lap,
- az általános iskola sikeres befejezése,
- felvételi beszélgetés követően az iskolapszichológus és a leendő osztálykísérő támogató javaslata.

Tanulói jogviszony

A mindenkori szabályozásnak megfelelően szervezzük meg a felvételi folyamatot. Fontosnak tartjuk, hogy pontos képet kapjanak az érdeklődő családok rólunk, ezért minden tanítási napot „nyílt napnak” tekintünk, valamint néhányat a projektek közül is látogathatóvá teszünk. A felvételi folyamatot – lehetőségeink szerint – a leendő osztálytanító/osztálykísérő szervezi, az ismerkedés kapcsán az iskola diákjai is aktívan részt vesznek, véleményezési joguk van a felvétellel kapcsolatban. A jelentkező családdal és tanulóval történt személyes találkozó után a pszichológus, gyógypedagógus, családgondozó javaslatot tesz az iskola szakmai teamje számára, melynek tagja még az említetteken kívül a leendő osztálytanító/osztálykísérő és az iskola vezetője. Az általuk kialakított álláspont alapján a felvételtől az intézményvezető dönt.

Kilépés az iskolából (a tanulmányok befejezése előtt)

Diák elbocsátásának többféle oka és folyamata lehet.

Közös megegyezés esetén, az iskola segíthet az új iskola megkeresésében.

Ha a szülők döntenek úgy, hogy kiveszik a gyereket, az iskola felajánlhat felkészítési periódust

Ha tanév közben derül ki a gyerekről, hogy számára nem jó neki az iskola, a tanárok nem tudnak a gyerekkel dolgozni, az iskola szolgáltatásai nem szolgálják a fejlődését – problémájukat felvetik a szülők és a tantestület felé egyaránt. Az osztálykísérő az igazgató, a testület és a szülők segítségével dolgoznak a probléma feltárásában és megoldásában, szükség esetén külső szakemberek (orvos, pszichológus, egyéb

szakember) bevonásával. Amennyiben a probléma nem kerül megoldásra a tanév végéig, a tantestület dönt a diák elbocsátásáról. Ha az osztályban tanítók egybehangzóan nem tudják vállalni a gyereket, akkor nem maradhat az osztályban. A döntés jegyzőkönyvben kerül rögzítésre. A döntést az osztályfőnök a szülővel szóban és írásban tudatja, az Iskolaszéknek indoklással tartozik. A szülők és a gyerek a döntés ellen az igazgatóhoz fellebbezhet.

Tanulási problémákkal küzdő gyerekek esetében

Iskolánk egyik alapgondolata az egyéni tempó szerinti haladás lehető legnagyobb mértékű segítése, valamint a közösségben rejlő erő és összetartozás kiaknázása. Éppen ezért célunk, hogy a kevésbé sikeresen haladók is együtt folytathassák tanulmányaikat eredeti csoportjukkal. Ez a helyzet komoly szervezést és tanerő ellátottságot igényel.

Az iskola ilyen természetű vállalat csak akkor tesz,

- ha az iskola szakember ellátottsága biztosítja a gyerek számára szükséges fejlesztő foglalkozásokat,
- ha a gyerek egyébként betartja az iskola és az osztály szabályait és konstruktív módon, minden tőle telhetőt megtesz az együttműködés érdekében mind társaival, mind a pedagógusokkal;
- ha a szülő is megtesz minden, a pedagógusokkal egyeztetett lépést a gyerek optimális fejlődése érdekében.

Minden évben fejlesztési tervet dolgozunk ki a speciális fejlesztést igénylő diákok számára. Fejlődést minden évben kontrolláljuk. Ha a kontroll nem kellő fejlődést mutat, a kérdés újra tárgyalásra kerül. Ebben a folyamatban a szülő is aktív résztvevő. Az osztályával együtt haladó gyerek csak akkor kaphat osztályfokozatának megfelelő év végi bizonyítványt, ha behozta lemaradását vagy ha speciális felmentéssel rendelkezik.

A bukás megelőzésére a következő gyakorlatunk van:

- egyéni korrepetálás, fejlesztés,
- egy-egy tanulócsoporthoz folyamatos segítsége,
- tanulópárok létrehozása,
- egyéni tanulási szerződés,
- tanulószoba

A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezésének elvei

A csoportbontások szempontjai

- A stigmatizálódás elkerülése miatt nagyon ritkán fordul elő, hogy a tanulási teljesítmény alapján hozunk létre csoportokat. Ilyen kivétel lehet pl. az idegen nyelv.
- A szimpatikus társak közelségét a kedvező tanulási feltételek közé soroljuk, ezért ha lehet, a barátokat egy csoportba soroljuk.
- Együttműködési készség.
- Érdeklődés.
- Tanulási stratégia, tevékenység vagy kutatómunka.
- Szocializációs szempontok.
- Tanulási szempontok.
- Tanulópárok kialakítása, (minden csoportban legyen egy húzóember).

Az alapképzést kiegészítő programokban szabad választás szerint vesznek részt a gyerekek, itt a csoportba sorolás rendező elve a program iránti személyes érdeklődés.

17. Képzési specialitások

Kommunikáció, szociális érzékenység

A hiteles önértékelés és az empátia kettősségének mindennapi gyakorlására, valamint az elfogadó magatartás érvényesülésére törekszünk mindennapjainkban. Az ön- és társismeret, csoportlét, alkalmazkodás, szabályok témák mellett magában foglalja például a művészeteket és a nyelvi készségeket, mint az önkifejezés eszközeit is. Óratervünk tükrözi ez irányú erőfeszítéseinket. Tanáraink állandó önképzése mintát nyújt, és segíti a bizalomteljes légkör kialakítását.

A közös szabályalkotással, illetve a szabályszegés közösségi kontrolljában való részvétel lehetőségével, az erőszakmentes konstruktív konfliktuskezelés technikáinak elsajátításával a felelősségteljes közösségi lét alapelemeit észrevétlenül, nap, mint nap adódó gyakorlással tanulják meg, gyakorolják az iskola résztvevői. A témahetek, az erdei iskola, a sportversenyek, a hat-, nyolchetente rendezett ünnepeink mind az együttélés, a közösségteremtés pillanatainak adnak teret. Hiszünk abban, hogy a szociális készségekkel való foglalkozás segíti az ismeretszerzés képességét, vagyis a hatékony tanulást. Így a középiskolás évek után piacképes, magát képviselni tudó ugyanakkor másokra is figyelő emberré válhatnak diákjaink.

Ökológiai szemlélet

Erdei iskolában, kirándulásokon, az iskolai kiskertben, a szelektív hulladékgyűjtéssel, elmenős programokkal és pl. jeles napok ünneplésével ötvözzük az önmagunkkal, társainkkal és a természettel, környezettel való békés, harmonikus együttélés gondolatának főbb irányait. Környezeti nevelési programunkat részben órakeretben – évi 37 óra erdei iskolában, részben az életünket átható hagyományokkal valósítjuk meg. Az iskola környezete, Csillebérc lehetővé teszi céljaink megvalósítását.

Művészetek

A művészeti foglalkozások az önkifejezés képességét hivatott elősegíteni. Iskolánkban nagy hangsúlyt kapnak a szavak – konfliktuskezelésünknek legfontosabb eszköze a megbeszélés. A dráma órákkal indirekt módon segítjük diákjainkat a verbális és non – verbális kommunikáció hatékony formáinak gyakorlásához. A vizuális kultúra oktatásával erősítjük a kreatív, új szempontokat is megtaláló gondolkodást. A zene, a kórus fontos eleme az önkifejezés bátorításának.

Iskolánk szemléletéből és abból fakadó alapelveiből következik, hogy minden gyereknek igyekszünk megadni a fejlődéséhez szükséges feladatokat, engedjük – a csoport lehetőségein belül – a saját tempó szerinti haladást. A differenciálás, az egyéni bánásmód módszertani alapjainkat jelenti. Az első években a tanórák nagy részén késég – és képességfejlesztés folyik, hiszen az ismeretanyag minden tárgyban csak a hatékony szövegértési – és feldolgozási készségekkel kiegészülve jelenthet tudást. Az érettségire felkészítő évfolyamokon – az új típusú érettségi készségmérő feladatai mellett – megnő az ismeretközlés szerepe.

Egyéni felelősség és motiváltság

Másik alaptörekvésünk az, hogy a gyerekek az életkorukhoz, az egyéniségükhöz és a feladathoz illő lehető legnagyobb felelősséggel és érintettséggel vegyenek részt a tanulási

folyamatban, saját érdeklődésük bekerülhessen a napi foglalkozások körébe, ezáltal motiváltak legyenek a valódi részvételre. Hogyan igyekszünk mindezt megvalósítani?

Szabadság

A gyakorlatban: „az én szabadságom addig tart, amíg a tied el nem kezdődik” gondolat gyakorlati megvalósítása az egyik legnehezebb feladat. Figyelmet, alázatot és kongruenciát igényel. Az igényes szabadság nem könnyű. Hogy diákjainkat e terhek elviselésére képessé tegyük a következő eszközöket használjuk:

- valódi döntési helyzeteket kínálunk fel. Dönthet
- céljainak megválasztásában. (érettségi, továbbtanulás, érettségi nélküli önképződés)
- a tananyag súlyozásában. A különbözeti vizsgát tenni kívánó tanulók az év elején a megkapja a követelményeket, majd a szülőkkel történő egyeztetés után együtt állítjuk össze a tantervi elvárásokhoz igazodó egyéni tanulási tervét,
- a mentortanár megválasztásában,
- az egyéni munkarend kialakításában - szabad óralátogatás, egyéni szerződés, szóbeli egyeztetések, felsőbb évfolyamok óráin való részvétel, elővizsgák,
- a beszámolási formáiban (dolgozat, előadás, kutatás, dolgozat, tabló, vizsga, esszé, verseny, tárgykészítés)
- a diákönkormányzatban való részvételben,
- kérhet, választhat, tarthat délutáni foglalkozásokat.

A részvételi lehetőségekben

- Külső foglalkozások (előkészítő, sport, zene, érdeklődés szerinti egyéb) beszámítása a diák napi munkaidejébe, csökkentve ezáltal a túlterheltséget.
- Lehetőség a valódi döntéshozatalra, választásra, azaz saját órákat választhat, egyéni szerződéseket köthetünk a tanórán belüli vagy kívüli munka szabályozására, részvétel az iskola életét érintő döntésekben
- Közös problémamegoldás és szabályalkotás (osztályszabályok, diákönkormányzat).
- Tanulópárok, kooperatív technikák.

A kapcsolatokban bármely korosztálynak

- Az ön- és társismereti folyamat hangsúlyossága, lehetőségek a „találkozásra”,
- A tantestület tagjaival való sokrétű, személyes kapcsolat lehetősége,
- Szoros kapcsolattartás és közös problémamegoldás a szülőkkel.

Kötöttségek a gyakorlatban

Az alábbi eszközökkel kívánjuk a döntéshozatali és az önértékesítési képességet fejleszteni. Ugyanakkor a másik oldal, a kötöttségek, korlátok elfogadását is napi gyakorlatként tesszük tananyaggá. Minden diákunknak el kell fogadnia

- a törvényi előírásokat
- az általa is véleményezett Házirendet, amely az együttélés szabályait rögzíti
- a közösségteremtő alkalmak prioritását – kötelező részvétel
- az évfolyamok közti átlépés feltételeit
- az iskola vizsgarendszerét.

Felelősségvállalás a gyakorlatban

A döntéseinkért való felelősségvállalás képessége az egyik legfontosabb tanulni - tanítanivalónk. Miután valódi döntéshelyzeteket teremtettünk, és miután a korlátokat is felmutattuk, a hiteles kommunikációra kell lehetőséget teremtenünk. Míg az ismeretanyag elsajátításában, a tanulási tartalmakban megoldásaink az egyéni utakat preferálják, és az önállóságot tanítják, addig a szociális együttélés terén a hatékony csoportműködés elősegítését tartjuk feladatunknak. Rengeteg időt és energiát szánunk a jól működő, serkentő csoportlégkör megteremtésére. Ez az alapja annak, hogy minden iskola polgár megtanuljon önmaga lenni. Törekszünk rá, hogy konfliktusaink során diákjaink az adekvát következményekkel és ne a büntetéssel szembesüljenek.

Hiszünk abban, hogy diákjaink könnyebben érvényesülnek majd, ha ilyen környezetben töltik iskolai éveiket. Ugyanezt a célt szolgálják az önismerettel való foglalkozás órarendbe iktatott órái, hiszen megfelelő önismerettel könnyebb pontos célokat meghatározni életünk alakításában.

Konfliktuskezelésünkben a folyamat-orientáltság a hangsúlyos. A kreatív, erőszakmentességre alapuló konfliktuskezelés alapvető értéke iskolánknak. Olyan lépcsőzetes rendszert dolgoztunk ki, amelynek elemei elsősorban az emberi méltóság tiszteletben tartása mellett igyekeznek visszaszorítani a nem kívánatos magatartásformákat. A konfliktusmegoldás legfontosabb eszköze a megbeszélés. Ha az érintetteknek (diák – diák, vagy tanár – diák) nem sikerül egymás között elrendezni gondjaikat, segítséget kaphatnak az osztálytanítótól vagy a diák által választott mentortól. A következő lépcső az osztályközösség és / vagy a szülők bevonása, amit a tanári stáb megbeszélése követ. Bár ezek már intézményes eszközök, még ekkor is a megbeszélés, a kreatív, egyénre szabott problémamegoldás van előtérben. Vannak azonban olyan helyzetek is, amikor a próbaidő intézményét kell alkalmaznunk, és az iskola elhagyására kényszerülhetnek. A döntés az iskola tanári testületének kezében van.

18. Az iskolai élet munkarendje

A tanév rendje igazodik az Oktatási Hivatal évi aktuális rendelethez.

Évnyitó az első tanítási nap reggelén van. Az osztályok az első tanítási héten nem az órarend szerinti munkarendben dolgoznak, hanem témahetet vagy iskolán kívüli tematikus programokat szervezünk számukra.

Őszi szünet az október 23-a körüli napokban, legfeljebb öt tanítási nap.

Karácsonyi szünet a hivatalosan előírt módon és időpontban, farsangi szünet februárban. Tavaszi szünet a hivatalos módon és időpontban.

A tavaszi időszakban 1-3 napos osztályos tanulmányi kirándulások.

Nyári szünet előtt, az utolsó tanításai napokon egy hetes erdei iskola.

A szünetek előtt ünnepekkel, témaheteken búcsúzunk el egymástól pl. szüret, advent, farsang.

Évzáró, nyolcadikos ballagás, bizonyítvány és érettségi bizonyítvány osztása az utolsó tanítási napot követő péntek.

18.1. Iskolai szolgáltatások

Tanulási időben kötelezően igénybeveendő szolgáltatások

Kötelező és kötelezően választható tanórák, egyéni gyógypedagógiai fejlesztés, iskolapszichológiai megsegítés, iskolaorvosi ellátás, őszi és nyári tanulmányi kirándulások, témahetek, erdei iskola.

A kötelező tanulási időn túl igénybe vehető iskolai szolgáltatások

Tanulószoza, sportversenyek, tehetséggondozás, könyvtár, szabadon választható délutáni foglalkozások, érettségire felkészítő szakkör, gyermekpszichiátriai tanácsadás, szabályozott öntevékeny számítógép-használat.

Szociális szolgáltatások

Középiskolás tanulóink számára egyéni mentor-program. Ebédre lehetőség van, ha azt a szülő megrendeli és befizeti a kedvezményeken felüli térítési díjat. Az általános iskolai tanulók számára reggeli ügyeletet biztosítunk 7.30-tól.

Térítéses foglalkozások

Bármely olyan tevékenység, amely nem ütközik alapértékeinkkel, amelyre a diákok és a szülők igényt tartanak, illetve az Iskolaszék elvi támogatását bírja (pl. filmklub, sítábor, nyári táborok, nyelvoktatás).

Az otthoni (napközis és tanulószobai) felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elvei és korlátai

Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatokat a tanórákon megfelelően elő kell készíteni. Cél, hogy megoldásuk és számonkérésük sikerélményt nyújtson a tanulóknak. Az otthoni felkészüléshez előírt feladatok mennyisége legyen összhangban a tananyag mennyiségével és a tanulók életkori sajátosságaival.

Sem a szünetekre (tavaszi, nyári, őszi, téli), sem a hétvégékre nem adunk több házi feladatot, mint az egyik tanóráról a másik tanóra adott házi feladatok mennyisége.

Figyelembe vesszük tanulóink eltérő képességeit, különösen a sajátos nevelési igényű gyermekekét: élünk a differenciált házi feladat adásának lehetőségével.

19. Alapfokú nevelés-oktatás szakasza, felső tagozat, 5–8. évfolyam kerettanterv bevezető

19.1. Célok, feladatok

Az alapfokú nevelés-oktatás felső tagozatos szakasza szervesen folytatja az alsó tagozatos szakasz nevelő-oktató munkáját. Ez a szakasz a készségek és képességek fejlesztésével olyan pedagógiai munkát igényel, amelyben a tanulók tudásának, képességeinek, egész személyiségének fejlődése, fejlesztése áll a középpontban, figyelembe véve, hogy az oktatás és nevelés színtere nemcsak az iskola, hanem a tanulók életének és tevékenységének számos más színtere, fóruma is. Az 5–6. évfolyamon – az 1–4. évfolyamhoz hasonlóan – továbbra is az alapkészségek fejlesztése kap fő hangsúlyt. Igazodva a gyermeki gondolkodás fejlődéséhez, az életkori sajátosságokhoz figyelembe veszi, hogy a 10–12 éves tanulók gondolkodása erősen kötődik az érzékelés útján szerzett tapasztalatokhoz. Az 5–6. évfolyamokon ezért az integratív-képi gondolkodásra alapozó fejlesztés folyik, a 7–8. évfolyamon, a serdülőkor kezdetétől viszont hangsúlyossá válik az elvont fogalmi és elemző gondolkodás fejlesztése.

Az általános iskola az 1–4. évfolyamokhoz hasonlóan az 5–8. évfolyamokon is együtt neveli a különböző érdeklődésű, eltérő értelmi, érzelmi, testi fejlettségű, képességű, motivációjú, szocializáltságú, kultúrájú tanulókat. Érdeklődésüknek, képességüknek és tehetségüknek megfelelően felkészíti őket a középfokú nevelés-oktatás szakaszában történő továbbtanulásra, illetve az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakaszára, összességében ezzel is támogatva a társadalomba való beilleszkedést.

Nevelési-oktatási tevékenységével az iskola fejleszti a nevelési célok elérését támogató érzelmi, szociális és kognitív képességeket. Kiemelt figyelmet fordít az eredményes tanulás módszereinek, technikáinak elsajátíttatására, a tanuláshoz, a feladatokban való részvételhez szükséges kompetenciaterületek és koncentrációs képességek, akarati tulajdonságok fejlesztésére. Feladatának tekinti az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret fejlesztését, a tanulók tanulási és társas motivációinak, önbizalmának növelését. Mindehhez előnyben részesíti az életszerű, valóságos problémák és feladathelyzetek teremtését az önkifejezéshez, az ismeretszerzéshez, a kísérletezéshez, a feladat- és problémamegoldáshoz.

19.2. Fejlesztési területek – nevelési célok

Az erkölcsi nevelés

A tanuló erkölcsi gondolkodásának szintje eleinte konvencionális, rendre és fegyelemre törekszik, belátja, hogy teljesíteni kell az elvállalt kötelességeket. A szabályokat minden körülmények között be kell tartani, kivéve az olyan szélsőséges eseteket, amikor azok más társadalmi kötelezettségekkel kerülnek konfliktusba. A szakasz második felében a tanuló erkölcsi gondolkodása posztkonvencionálissá válik, vagyis belátja, hogy a törvényeket a társadalom hozza és alakítja. Tudatosul benne, hogy az emberek különböző értékeket és véleményeket vallanak, és hogy az értékek és szabályok egy része viszonylagos. A tanuló megérti a normakövetés fontosságát.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A tanuló ismeri lakóhelye és környékének népi hagyományait, valamint több, az ünnepkörökhöz köthető magyar hagyományt. Egyre rendszeresebben részt vesz szűkebb közösségében nemzeti hagyományaink ápolásában, megismer ezekhez kapcsolódó műalkotásokat. Annak érdekében, hogy erősödjön benne saját népe és kultúrája értékeihez való kötődés, megismeri azok legfontosabb értékeit, kiemelkedő személyiségeit és szimbólumait. Fel tud sorolni néhány, lakóköznyezetére jellemző sajátosságot, megismeri a hungarikum fogalmát. Ismeri nemzeti ünnepeinket, ezekhez kötődő hagyományainkat, és ezeket tantárgyi ismereteihez is kapcsolja. Kialakul benne a szülőföld, a haza és a nemzet fogalma, az ezekhez való kötődés igénye. Egyre nyitottabb más népek kultúrája iránt, ismeri, hogy Magyarországon milyen nemzetiségek és kisebbségek élnek. Ismerkedik egy-egy magyarországi nemzetiséggel, kisebbség kultúrájával. Ismeri az általa tanult idegen nyelvet beszélő népek kultúrájának egy-egy jelentős vonását. A tanulóban kialakul egy kép az európai kultúra értékeiről, és ismer ennek megőrzéséért munkálkodó intézményeket, programokat.

Állampolgárságra, demokráciára nevelés

A tanuló törekszik a konfliktusok feloldására, alkalmazza a konfliktuskezelés demokratikus technikáit. Nyitottá válik a társadalmi jelenségek iránt, szert téve az együttműködés képességére. Ismeri a közösségi élet sajátosságaiból fakadó korlátokat, és ennek tudatában alakítja tevékenységét. Megismerkedik az alapvető emberi, szabadság- és állampolgári jogokkal, kötelezettségekkel és az őt megillető jogok érvényesítési lehetőségeivel. Alkalmazza a méltányosságot és az erőszakmentességet biztosító technikákat a közösségben való tevékeny részvétele során. Részt vesz olyan tevékenységekben, amelyek a közösség jobbítását szolgálják.

Önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztése

A tanuló megfelelő szókinccsel rendelkezik érzelmi árnyalatok kifejezésére, képes dicsérni, és egyre több tulajdonságot meg tud nevezni. Megismeri az önmegfigyelés

jelentőségét, vagyis cselekedetei, reakciói, viselkedése alapján véleményt tud mondani önmagáról, ismeri a stressz és stresszkezelés lényegét. Képes különbséget tenni a valódi és virtuális társas kapcsolatok természete között, be tud kapcsolódni különböző kisközösségekbe. Kialakul benne a személyiségének megfelelő humánus magatartás az önkritika és a környezeti visszajelzések egységében, képes elemezni, feltárni a jóra ösztönző, illetve a destruktív csoportok eltérő jellemzőit. Több szempontból is rálát egy vitás helyzetre, konfliktusra, képes vitatkozni. Felismeri társadalmi szerepeit (férfi-nő, gyerek-szülő, diák-tanár). Képes felismerni bizonyos előítéletes magatartásformákat és a sztereotípiák megnyilvánulásait.

A családi életre nevelés

A tanuló képes felismerni és megfogalmazni családban betöltött szerepeket, feladatokat, megtalálja és elvégzi a rá háruló feladatokat. Tisztában van a nemi szerepek biológiai funkcióival, társadalmi hagyományaival. Felismeri a családi élet és a párkapcsolatok során előforduló súlyos problémahelyzeteket, és ezek megoldásához megfelelő segítséget tud kérni. A szakasz végére a tanuló értéknek tekinti a gondosan kiválasztott, mély társas kapcsolatot. Tisztában van azzal, hogy a szexualitás a párkapcsolatok fontos eleme, és érti az ezzel kapcsolatos felelősséget is. Tud a pozitív és negatív családtervezés különböző lehetőségeiről, ismeri a művi terhességmegszakítás lelki és fizikai veszélyeit. A tanuló alkalmazás szinten ismeri a csecsemőgondozás néhány alapvető lépését.

A testi és lelki egészségre nevelés

A tanuló fel tudja sorolni az egészséges táplálkozás néhány alapvető szabályát. Ismeri a tisztálkodással kapcsolatos alapvető szabályokat, a személyes higiéné ápolásának módjait, majd megtanulja tudatosan ápolni személyes higiénéjét. Tudja, hogy a rendszeres testmozgás és művészeti tevékenység hozzájárul lelki egészségünk megőrzéséhez, így fokozatosan kialakul az igénye ezek iránt. A tanuló (az iskola és szülei segítségével) igyekszik olyan kikapcsolódást, hobbit találni, amely hozzásegíti lelki egészségének megőrzéséhez. Ismeri az aktív pihenés fogalmát, meg tud nevezni aktív pihenési formákat. Tisztában van a feltöltődés és kikapcsolódás jelentőségével. Tudatosan figyel testi egészségére, képes szervezetének jelzéseit szavakkal is kifejezni. Ismer és alkalmaz stresszoldási technikákat, tisztában van a nem megfelelő stresszoldás következményeivel, ennek kockázataival (különösen az alkohol, a dohányzás és a drogok használatának veszélyeivel), és tudatosan kerüli ezeket. Ismeri a stressz okozta ártalmakat, a civilizációs betegségeket és ezek megelőzésének módját.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség

A tanulóban fokozatosan tudatosul, hogy társaival kölcsönösen egymásra vannak utalva. Bizonyos helyzetekben kérésre képes felelősséget vállalni másokért (társaiért, a környezetében élő rászorultakért), és vállalásaiért helyt is áll. Felismeri, hogy a beteg, sérült, fogyatékkal élő embereken egyes helyzetekben ő is képes segíteni. Az iskola lehetőséget biztosít arra, hogy a tanuló tapasztalatot szerezzen a fogyatékkal élőkkel való együttélésekről, amelynek során felismeri a segítő tevékenység fontosságát és szükségességét alkalmanként és a mindennapokban is.

Fenntarthatóság, környezettudatosság

A tanulóban kifejlődnek a környezetharmonikus, környezetkímélő életvezetéshez szükséges szokások, mozgósítható a környezet védelmét célzó együttes cselekvésre. Érti a mennyiségi és minőségi változás, fejlődés fogalmát, valamint, hogy a fogyasztás önmagában sem nem cél, sem nem érték. Egyre érzékenyebbé válik környezete állapota iránt, képes annak változását elemi szinten értékelni. Felismeri a mindennapi életben

előforduló, a környezetet szennyező anyagokat, a környezetre káros tevékenységeket és kerüli ezeket. Képes társaival együttműködésben tudatosan, a környezeti szempontokat is figyelembe véve alakítani az iskola belső és külső környezetét. Nem hagyja figyelmen kívül személyes élettereinek kialakításában a környezetbarát módokat, előnyben részesítve a természetes, újrahasznosítható, illetve újrahasznosított anyagokat. Érzékennyé válik az anyag- és energiatakarékos életvitelre és ismeri ezek gyakorlati technikáit. Érti a fenntarthatóság fogalmát.

Pályaorientáció

A tanuló képes megfogalmazni, hogy mi érdekli őt leginkább, és felismeri, hogy érdeklődési körét, motivációját, saját adottságait mely szakmákban tudná hasznosítani. Megfelelő ismeretekkel rendelkezik a továbbtanulással, a választható iskolákkal, életutakkal kapcsolatban. Ismeri az élethosszig tartó tanulás fogalmát. Tud célokat kitűzni és jövőképet felállítani. Van önkritikája, képes különbséget tenni a társas befolyásolás és saját elképzelése között. Érti a tanulás és a karriercél elérésének összefüggéseit.

Gazdasági és pénzügyi nevelés

A tanuló történelmi ismeretei alapján felismeri a gazdasági rendszerek változását, viszonylagosságát, hibáit és fejlődését. Ismeri az unió közös fizetési eszközét, belátja, hogy az egyes országok eltérő mértékben és szerepben kapcsolódnak be a világgazdaság folyamatiba. Érzékeli az anyagi és kapcsolati tőke szerepét és értékét saját életében. Érzékeli, hogy mi a fenntartható gazdaság és hogyan valósítható ez meg globális és lokális szinten. Matematikai ismereteit alkalmazza pénzügyekkel kapcsolatos feladatokban. Képes összehasonlítani, hogy különböző országokban milyen életszínvonalon élnek az emberek, és felismer néhány összefüggést az életszínvonal, a globális problémák és a fenntarthatóság kérdései között.

Médiatudatosságra nevelés

A tanuló hatékonyan tud keresni a világhálón, kulcsszavak segítségével, majd képessé válik elektronikus gyűjtőmunkát végezni. Tisztában van a videojátékok használatának helyes mértékével. Egyre inkább tisztában van a közösségi oldalak, valamint a médiatartalmak megosztásának esetleges veszélyeivel. A közösségi oldalakon megjelenő verbális agresszió elhárítására megfelelő kommunikációs stratégiával rendelkezik. Odafigyel arra, hogy magánszférájába ne engedjen be nem kívánatos médiatartalmakat. Kialakulóban van kritikai érzéke a médiatartalmak hitelességét illetően.

A tanulás tanítása

A tanuló megismer olyan alapvető, tanulást segítő technikákat, amelyek segítségével hatékonyabbá teszi az önálló felkészülését, pl. a tanuláshoz szükséges külső (rend, fény, csend) és belső (munkakedv, jutalom, kíváncsiság, elérendő cél) feltételeket. Tud a tanult témák kapcsán tájékozódni a könyvtárban (a gyermekirodalomban, egyszerűbb kézikönyvekben) és a világhálón. Ismer tudásmegosztó és tudásépítő platformokat. Képes gondolatait, megállapításait kifejezni, nyelvileg szabatosan indokolni. A tanuló megismeri saját tanulási stílusát, ezzel hatékonyabb információfeldolgozásra képes, tudatában van, mely területeket kell fejlesztenie. Elegendő önismerettel, önértékeléssel, önbizalommal rendelkezik ahhoz, hogy megfelelő teljesítményt nyújtson, de tisztában van vele, hogy ehhez megfelelő fizikai állapotban kell lennie. Ismer olyan módszereket, amelyekkel ezt megteremtheti.

19.3. Kulcskompetenciák, kompetenciafejlesztés

Anyanyelvi kommunikáció

A tanuló képes érzéseinek, gondolatainak, véleményének kifejezésére, adott szempont szerint újrafogalmazására, mások véleményének tömör reprodukálására. Képes ismert tartalmú szövegeket biztonságosan elolvasni, értelmező hangos olvasással. Képes hallott és olvasott szöveg lényegének felidézésére, megértésére, értelmezésére. Önállóan olvas nyomtatott és elektronikus formájú irodalmi, ismeretterjesztő, publicisztikai szövegeket. Képes a szövegelemzés alapvető eljárásainak önálló alkalmazására, különböző műfajú és rendeltetésű szóbeli és írásbeli szövegek szerkezetének, jelentésrétegeinek feltárására, értelmezésére és értékelésére. Korosztályának megfelelő módon részt vesz az infokommunikációs társadalom műfajainak megfelelő információszerzésben és információátadásban. Törekszik az olvasható és pontosan értelmezhető írásbeli kommunikációra. Elsajátítja a jegyzetelés alapjait. Képes rövidebb szövegek alkotására különböző szövegtípusokban és műfajokban. Képes rövidebb szövegek összegyűjtésére, rendezésére. Gyakorlott a helyesírási kézikönyvek használatában, törekszik a normakövető helyesírásra. Képes művek önálló befogadására és ennek szöveges interpretálására. Képes egyes nem verbális természetű információk adekvát verbális leírására.

Idegen nyelvi kommunikáció

A tanuló felfedezi, megérti és alkalmazza a nyelvet vezérlő különböző szintű szabályokat, ami tudatosabbá és gyorsabbá teszi a nyelvtanulást. A beszédkészség és a hallott szöveg értése mellett törekszik a célnyelvi olvasásra és írásra is. Felfedezi a nyelvtanulás és a célnyelvi kultúra fontosságát. Próbálkozik önálló nyelvtanulási stratégiák alkalmazásával, és elindul a tudatos nyelvtanulás és az önálló nyelvhasználat útján. Megérti és használja a gyakoribb mindennapi kifejezéseket és a nagyon alapvető fordulatokat, amelyek célja a mindennapi szükségletek konkrét kielégítése. Képes egyszerű interakcióra, ha a másik személy lassan, világosan beszél és segítőkész.

Matematikai kompetencia

A tanuló képes matematikai problémák megoldása során és mindennapi helyzetekben egyszerű modellek alkotására, illetve használatára. A tanuló felismer egyszerű ok-okozati összefüggéseket, logikai kapcsolatokat, és törekszik ezek pontos megfogalmazására. Gyakorlott a mindennapi életben is használt mennyiségek becslésében, a mennyiségek összehasonlításában. A tanuló képes következtetésre épülő problémamegoldás során egyszerű algoritmusok kialakítására, követésére. A tanuló képessé válik konkrét tapasztalatok alapján az általánosításra, matematikai problémák megvitatása esetén is érvek, cáfolatok megfogalmazására, egyes állításainak bizonyítására.

Természettudományos és technikai kompetencia

A tanuló már képes felismerni a természet működési alapelveit, illetve az egyszerűbb technológiai folyamatokat és azok kapcsolatait. Egyre önállóan használja, illetve alkalmazza az alapvető tudományos fogalmakat és módszereket problémák megoldása során. Tudása és megfigyelési képességei fejlődésének köszönhetően tanári irányítás mellett, de mind önállóbban hajt végre kísérleteket, megfigyeléseket, amelynek eredményeit értelmezni is tudja. Technikai ismereteit és kompetenciáit kezdetben még irányítással, majd egyre önállóbban alkalmazza az iskolai és iskolán kívüli környezetben. Felismeri az emberi tevékenység környezetre gyakorolt káros hatásait, belátja, hogy erőforrásaink döntően végesek, és ezeket körültekintően, takarékosan kell hasznosítanunk. Nyitottá válik a környezettudatos gondolkodás és cselekvés iránt, képes környezettudatos döntések meghozatalára.

Digitális kompetencia

A tanuló mind motiváltabbá válik az IKT-eszközök használata iránt. Képes alapvető számítógépes alkalmazásokat (szövegszerkesztés, adatkezelés) felhasználni a tanórai és a tanórán kívüli tanulási tevékenységek során, illetve a hétköznapi életben. Egyre nagyobb biztonsággal és mind önállóbban képes felhasználni a számítógép és az internet által biztosított információkat, akár megadott szempontok szerinti gyűjtőmunkában is. A megszerzett információkból irányítással, majd egyre önállóbban képes összeállítani prezentációkat, beszámolókat. Ismeri az elektronikus kommunikáció (e-mail, közösségi portálok) nyújtotta lehetőségeket és használja is ezeket. Felismeri az elektronikus kommunikációban rejlő veszélyeket és törekszik ezek elkerülésére. Látja a valós és a virtuális kapcsolatok közötti különbségeket, kellő óvatossággal kezeli a világhálóról származó tartalmakat és maga is felelősséggel viszonyul a világháló használóihoz.

Szociális és állampolgári kompetencia

A tanuló nyitott más kultúrák, más népek hagyományainak, szokásainak megismerésére, megérti és elfogadja a kulturális sokszínűséget. Ismeri és helyesen használja az állampolgársághoz kapcsolódó alapvető fogalmakat. Képes együttműködni társaival az iskolai és az iskolán kívüli életben egyaránt, önként vállal feladatokat különböző, általa választott közösségekben. Képes társai számára segítséget nyújtani ismert élethelyzetekhez kapcsolódó problémák megoldásában. Megérti és elfogadja, hogy a közösség tagjai felelősek egymásért, ennek figyelmen kívül hagyása pedig akár súlyos következményekkel is járhat. Képes megfogalmazni véleményét a közösséget érintő kérdésekben, meghallgatja és képes elfogadni mások érvelését. A magyar és az európai kultúra, illetve hagyományok megismerésével kialakul a tanulóban az országhoz, a nemzethez, az EU-hoz és általában az Európához való tartozás tudata.

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia

Ismert élethelyzetekben a tanuló képes mérlegelni, döntéseket hozni és felmérni döntései következményeit. Képes a korának megfelelő élethelyzetekben felismerni a számára kedvező lehetőségeket és élni azokkal. Terveket készít céljai megvalósításához, és – esetenként segítséggel – meg tudja ítélni ezek realitását. Csoportos feladathelyzetekben részt tud venni a végrehajtás megszervezésében, a feladatok megosztásában. Céljai elérésében motivált és kitartó.

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség

A tanuló képes korának megfelelő, különböző művészeti (zenei, irodalmi, dramatikus, képzőművészeti, fotó- és film-) élmények több szempontú befogadására, élvezetére. Képes szabad asszociációs játékokra, gondolatok, érzelmek, hangulatok kifejezésére különböző művészeti területeken alkalmazott kifejezőeszközök, módszerek, technikák alkalmazásával. Képes történetek, érzések, élmények feldolgozására különböző dramatikus, zenei, tánc- és mozgástechnikai, továbbá képzőművészeti elemek alkalmazásával. Alakulóban van önálló ízlése, és ez megnyilvánul közvetlen környezete, használati tárgyai kiválasztásában, alakításában is.

A hatékony, önálló tanulás

A tanuló rendelkezik a hatékony tanuláshoz szükséges alapvető készségekkel, azaz tud írni, olvasni, számolni, továbbá nem idegenek számára az IKT-eszközök. A tanuló képes kitartóan tanulni, a figyelmét összpontosítani, törekszik arra, hogy saját tanulását megszervezze. Képes a figyelem és a motiváció folyamatos fenntartására, elég magabiztos az önálló tanuláshoz. A tanulás iránti attitűdje pozitív. A tanuló egyre tudatosabban kezeli a saját tanulási stratégiáit, egyre gyakorlottabb abban, hogy

felismerje készségeinek erős és gyenge pontjait, és hogy saját munkáját tárgyilagosan értékelje. Képes arra, hogy szükség esetén tanácsot, információt, támogatást kérjen.

20. Középfokú nevelés-oktatás szakasza, gimnázium, 9–12. évfolyam kerettanterv bevezető

20.1. Célok, feladatok

A középiskola általános célja, hogy érvényesítse a humánus értékeket, közvetítse az egyetemes és nemzeti kultúra alapértékeit, testi és lelki egészségre törekvő, az emberi kapcsolatokban igényes felnőtteket, demokratikus elveket követő állampolgárokat neveljen, akik képesek a társadalmi, gazdasági, technikai változások követésére és az ezekhez alkalmazkodó cselekvésre.

A gimnáziumban az általános műveltséget megalapozó, valamint érettségi vizsgára és felsőfokú iskolai tanulmányok megkezdésére felkészítő nevelés-oktatás folyik. Fejlesztő célú képzési tartalmakkal, problémakezelési módokkal, hatékony tanítási-tanulási módszerekkel készíti fel tanulóit arra, hogy a tudás – az állandó értékek mellett – mindig tartalmaz átalakuló, változó, bővülő elemeket is, így átfogó céljaival összhangban kialakítja a tanulóknál az élethosszig tartó tanulás igényét és az erre való készséget, képességet.

Az életfeltételek kialakítása és a társadalomba való beilleszkedés sokoldalú tájékozódási képességet és tájékozottságot kívánó feladatát a középiskola azzal támogatja, hogy felkészíti tanulóit a társadalmi jelenségek, kapcsolatrendszerek megértésére, alakítására, az alkalmazni képes tudás megszerzéséhez nélkülözhetetlen munka felvállalására. Mindehhez elengedhetetlen a tanulók tudatos, önkéntes, aktív, segítőkész együttműködése az iskolával.

A középiskola feladata, hogy előmozdítsa a tanulás belső motivációinak, önszabályozó mechanizmusainak kialakítását, fejlesztését; a nevelési-oktatási folyamat segítse elő a tanulók előzetes ismereteinek, tudásának, nézeteinek feltárását, adjon módot tudásuk átrendezésére, továbbépítésére, integrálására.

20.2. Fejlesztési területek – nevelési célok

Az erkölcsi nevelés

A tanulóban kialakul a kötelességtudat, érti egyéni és közösségi (társadalmi) felelősségének jelentőségét. Felismeri, hogy az egyes törvények és társadalmi egyezségek általában azért érvényesek, mert saját magunk által választott etikai elvek követésén alapszanak. Megérti és belátja a normakövetés társadalmi jelentőségét és a normaszegés következményeit. Ismer közösségi egyezségeket és normákat, képes egy-egy közösség etikai elveinek felismerésére és a különböző kultúrák etikai elveinek összevetésére. Érti az etikai elvek, a normák és a törvények kapcsolódását. Képes értékkonfliktusok felismerésére, ismer eseteket, példákat értékkonfliktusok kezelésére.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A tanuló képes elhelyezni a magyarság kultúráját európai kontextusban. Megnevez és felismer magyar történelmi személyiségeket, feltalálókat, tudósokat, művészeket, sportolókat, tudatosul benne munkásságuk (egyetemes) jelentősége. Ismeri a magyar, illetve magyar származású Nobel-díjasokat, munkásságuk legkiemelkedőbb eredményeit. Tisztában van nemzeti ünnepeink jelentőségével, kontextusával, hagyományaival. Részt vesz a nemzettel, a hazával való érzelmi azonosulást erősítő tevékenységekben. Ismeri a népi hagyományokon és vallási gyökereken alapuló éves ünnepkört, van tapasztalata

ezekhez kötődő szokásokról, ismer ilyen témájú folklór- és műalkotásokat. Képes felidézni népi kultúránk néhány jelentős elemét, jellemzőjét. Értékeli a helytörténeti ismeretek fontosságát, ismeri lakóhelye és iskolája helytörténetének, kulturális és természeti örökségének főbb értékeit. Ismeri a nemzeti kultúrák jelentőségét, tiszteli a különböző népek és kultúrák hagyományait. Tájegységekhez kötve is ismer hungarikumokat. A hagyományos (népi) életmód, szokások megismerésén keresztül értékeli ezek fenntarthatósággal kapcsolatos szerepét. Felismeri az egyetemes emberi örökség és az európai kultúra kiemelkedő eredményeit, az ennek megőrzésén munkálkodó szervezeteket, a nemzetközi összefogás jelentőségét.

Állampolgárságra, demokráciára nevelés

A tanuló érti az egyén felelősségét a közösség fenntartásában és a normakövetésben. Ismeri alapvető állampolgári jogait és kötelességeit. Ismeri a normaszegések társadalmi jelentőségét, képes az antidemokratikus eljárások, a korrupció és a hatalmi visszaélések veszélyével kapcsolatban érvelni. Ismer a demokratikus jogok fenntartásáért küzdő szervezeteket, és tud példát hozni az ENSZ és az Európai Unió ezzel kapcsolatos tevékenységére. Gyakorolja jogait és kötelességeit szűkebb környezetében, ismeri és tiszteli szűkebb közösségei tagjait, törekszik a jó együttműködésre az együttélésben. Képes a helyi közösségekkel való együttműködésre, ismeri a civil szervezetek működési formáit és lehetőségeit. Érzékennyé válik a helyi közösségek problémái iránt, és ismeri beavatkozási lehetőségeit ezek megoldáskeresési folyamataiba. Tisztában van a civil társadalmi aktivitás értékével, jelentőségével.

Önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztése

A tanuló képes különbséget tenni az ideális és a reális énkép között és tisztában van azzal, hogyan befolyásolhatja a társas környezet az önmagáról alkotott képet. Tudatosítja, hogy az önismeret természetes szükségleteink közé tartozik, és próbál ismeretet szerezni arról, milyen eszközök állnak rendelkezésünkre, hogy megismerjük, megmagyarázzuk önmagunkat. A tanuló tisztában van azzal, hogyan aknázhathatja ki saját erőforrásait a mindennapi életben, és hogyan létesíthet, tarthat fenn kiegyensúlyozott társas kapcsolatokat. Rendelkezik a harmonikus (társas) kapcsolatok kialakításához megfelelő ismeretekkel, készségekkel, empátiával; ez jellemzi a tőle különböző embertársaival való kapcsolatát is. Érti az egyén felelősségét a közösség fenntartásában és a normakövetésben.

A családi életre nevelés

A tanuló tisztában van azzal, hogy az ember magatartását szocializációja, társas környezete hogyan befolyásolja. Tudatosan készül az örömteli, felelősségteljes párkapcsolatra, a családi életre. Jártas a munkaeszközök célszerű, gazdaságos használatában, kialakítja egyéni, eredményes munkamódszereit. Megismeri a háztartásban, közvetlen környezetében alkalmazott, felhasznált anyagokat (különös tekintettel az egészségkárosító anyagokra). Képes önálló életvitelét, önmaga ellátását megszervezni. Képes szükségletei tudatos rendszerezésére, rangsorolására, megismeri a takarékoság-takarékoskodás alapvető technikáit. Ismeri a családtervezési módszerek alkalmazásának módját, ezek előnyeit és kockázatait, tud ezzel kapcsolatban információkat keresni és azokat döntéseiben felhasználni. Tud információkat szerezni a szexuális problémákkal kapcsolatban, ugyanakkor képes felismerni egyes információforrások veszélyeit. Tudja, hová fordulhat krízishelyzetekben. Képes tájékozódni a gyermekszülést és az örökbefogadást érintő kérdésekről. Érti a családnak a társadalomban betöltött szerepét. Érti a családtagok felelősségét a család egységének megtartásában, belátja a szerepek és feladatok megosztásának módjait, jelentőségét. A

tanuló értelmezi a szülői és gyermeki felelősség fogalmát, tiszteli a különböző generációk tagjait.

A testi és lelki egészségre nevelés

A tanuló tudja, hogy környezetünk is hatással van testi és lelki egészségünkre, ezért igényévé válik környezetének tisztán tartása, szépítése és a személyes higiéné. Képes egészséges étrend összeállítására, ismeri a mennyiségi és minőségi éhezés, valamint az elhízás kockázatait. Tájékozott az e témakörben meglévő elemi lakossági szolgáltatásokról, azok használatáról. Ismeri a kultúra szerepét a lelki egészség megőrzésében. Képes stresszoldó módszereket alkalmazni, választani. Tudatában van annak, hogy életvitelét számos minta alapján, saját döntéseinek sorozataként alakítja ki, és hogy ez a folyamat hatással van testi és lelki egészségére. Ismeri az egészségre káros, szenvedélybetegségek kialakulásához vezető élvezeti szerek használatának kockázatait, tudatosan tartózkodik ezektől. Ismeri a rizikófaktor fogalmát, képes értelmezni erre vonatkozó információkat. Tudja, milyen szakemberek segítenek testi és lelki egészségünk megőrzésében és helyreállításában. Tud a gyász szakaszairól és az ilyenkor alkalmazható segítő technikákról, ismeri a hospice-szolgáltatás fogalmát. Képes értelmezni a gyógyszerekhez tartozó beteg tájékoztatót. Ismeri az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés módját, képes tájékozódni a beteg jogokról és az orvosválasztás lehetőségeiről. Tisztában van a védőoltások szerepével, ismeri ezek alapvető hatásmechanizmusát, tud példákat sorolni védőoltásokra.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség

A tanuló felismeri, ha környezetében, szűkebb vagy tágabb környezetében egyes emberek vagy csoportok segítségre szorulnak. Az adott helyzethez és lehetőségeihez mérten kötelességének érzi a segítségnyújtást és próbálja ebbe társait is bevonni. Egyes helyzetekben képes felelősséget vállalni másokért (társaiért, a környezetében élő rászorultakért), és vállalásaiért helyt is áll. Felismeri, hogy a beteg, sérült, fogyatékkal élő embereken egyes helyzetekben kötelessége segíteni. Tisztában van az önkéntesség értékével, jelentőségével, formáival.

Fenntarthatóság, környezettudatosság

A tanuló érti a fenntarthatóság, illetve a fenntartható fejlődés különbözőségeit, képes az ezzel kapcsolatos különböző szakpolitikák, törekvések és folyamatok egyes hatásainak megértésére. Konkrét példákon keresztül érti, hogyan függ össze a fenntarthatóság három vetülete (a gazdaságossági, a környezeti és a szociális fenntarthatóság) globális problémákkal. Érti, hogyan vezetett az emberiség tevékenysége környezeti problémák kialakulásához, érti ezek kockázatát, és látja ezzel kapcsolatos felelősségét. Képes fokozatosan megérteni és értelmezni egyes globális problémák és a lokális cselekvések, valamint az egyéni életvitel közötti összefüggéseket. A tanulóban felelősség ébred abban, hogy saját életvitelével legyen tekintettel a fenntarthatóság kritériumaira. Érti a hagyományok szerepét a harmonikus és fenntartható életvitel megalapozásában. Képes a fenntarthatósággal kapcsolatban információkat keresni és értelmezni. Ismeri egyes hazai és nemzetközi szervezetek, intézmények fenntarthatósággal kapcsolatos munkáját.

Pályaorientáció

Tudatosul a tanulóban, hogy élete során többször pályamódosításra kerülhet sor, ezért is van jelentősége a folyamatos tanulásnak, önképzésnek. Reális ismeretekkel rendelkezik saját képességeiről, adottságairól tervezett szakmájával, hivatásával összefüggésben, továbbá munkaerő-piaci lehetőségeiről, munkavállalói szerepéről. Tisztában van azzal, milyen személyes tulajdonságokkal, ismeretekkel, gyakorlatokkal és képességekkel

rendelkezik. Képes önéletrajzot készíteni, vagyis képes írásban összegezni céljait, képességeit, végzettségét, felkészültségét és mindazt, amit az alkalmazónak egy konkrét állással kapcsolatban nyújtani tud.

Gazdasági és pénzügyi nevelés

A tanuló rendelkezik ismeretekkel az euroövezetről, a valutaforgalomról, a tőzsdeindexről, a GDP-ről és ezek hatásairól az ő személyes életében. Törekszik arra, hogy a fejlődési, megélhetési, biztonsági, önérvényesítési, társas szükségleteit minél magasabb szinten, tartalmasabb életvitelben elégítse ki. Felismeri, hogy az egyén életútját a külső tényezők, hatások is nagymértékben befolyásolják, alakítják, melyek végig jelen vannak az emberi élet során. Érti a gazdasági folyamatok összefüggéseit különböző globális problémákkal is. Képes információkat keresni és értelmezni különböző egyéni pénzügyi döntésekkel (pl. befektetések, hitelek) kapcsolatban. Kellő ismerettel rendelkezik ahhoz, hogy számlát nyisson, és azt használja.

Médiatudatosságra nevelés

A tanuló tudatosan választ a tanulását, művelődését és szórakozását segítő médiumok között. Képes a média által alkalmazott figyelemfelkeltő eszközöket, képi és hangzó kifejezőeszközöket értelmezni, médiatartalmakat használni, megfelelő kommunikációs stratégiával rendelkezik a nem kívánatos tartalmak elhárítására.

A tanulás tanítása

A tanuló megtanul jegyzetelni, rendszeresen használja az önálló, áttekinthető, lényegkiemelő jegyzetelési technikát hallott vagy olvasott szöveg alapján. Tisztában van azzal, hogy a jegyzetelés alkotás, hogy a gondolkodás által a meglévő ismeretekből egy új gondolatot hozhat létre. Képes saját tanulási stílusának, erősségeinek és gyengeségeinek megfelelő tanulási stratégiák kialakításával önálló tanulásra. A tanuló ismeri az időmenedzsment jelentőségét, alkalmaz ezt segítő technikákat. Képes a különböző információkat különböző formában feldolgozni és rendszerezni, használ tudásmegosztó és tudásépítő platformokat. A tanulás folyamatában gyakorolja a szóbeli, az írásbeli és a képi kifejezés különböző formáit. A tanuló tud különböző természeti és társadalmi jelenségeket megkülönböztetni, összehasonlítani; alkalmazza a különböző tantárgyakban szerzett ismereteit ezek értelmezésében.

20.3. Kulcskompetenciák, kompetenciafejlesztés

Anyanyelvi kommunikáció

A tanuló hétköznapi kommunikációs helyzetekben alkalmazza a különféle beszédműfajok kommunikációs technikáit. Beszélgetés, vita során képes mások álláspontjának értelmezésére, saját véleménye megvédésére vagy korrekciójára. Önállóan olvas és megért nyomtatott és elektronikus formájú irodalmi, ismeretterjesztő, publicisztikai szövegeket. Képes különböző műfajú és rendeltetésű szóbeli és írásbeli szövegek szerkezetének, jelentésrétegeinek feltárására, értelmezésére és értékelésére. Kritikus és kreatív módon vesz részt az infokommunikációs társadalom műfajainak megfelelő információszerzésben és információátadásban. Felismeri és tudja értelmezni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített üzenetrétegeket. Képes szövegalkotásra a társadalmi (közösségi) élet minden fontos területén a papíralapú és az elektronikus műfajokban. Törekszik a nagyobb anyaggyűjtést, önálló munkát igénylő szövegek alkotására. Képes a normakövető helyesírásra, képes az önálló kézikönyvhasználatra. Képes az anyanyelvhez és az idegen nyelvhez kötődő sajátosságok

összevetésére az általános nyelvészeti ismereteinek felhasználásával. Képes nem verbális természetű információk adekvát verbális leírására, értelmezésére.

Idegen nyelvi kommunikáció

A tanuló képes tudatos nyelvtanulóként tanulni a nyelvet, és törekszik a célnyelvi kultúra megismerésére. Képes nyelvtudását önállóan fenntartani és fejleszteni, képes az idegen nyelvet saját céljaira is felhasználni utazásai, tanulmányai során. Törekszik arra, hogy egy második idegen nyelven is képes legyen az alapszintű kommunikációra, így teljesíti a többnyelvűség igényét. Valós élethelyzetekben is tudja használni a nyelvet a produktív készségek (írás és beszéd) alkalmazásával is. Megérti a fontosabb információkat a világos, mindennapi szövegekben. Önállóan elboldogul a legtöbb olyan helyzetben, amely a nyelvterületre történő utazás során adódik. Egyszerű, összefüggő szöveget tud alkotni ismert vagy az érdeklődési körébe tartozó témában. Le tudja írni az élményeit, a különböző eseményeket, az érzéseit, reményeit és törekvéseit, továbbá röviden meg tudja indokolni a különböző álláspontokat és terveket.

Matematikai kompetencia

A tanuló követni és értékelni tudja az érvek láncolatát, matematikai úton képes indokolni az eredményeket. Kialakul az absztrakciós, analizáló és szintetizáló képessége. Megérti a matematikai bizonyítást, képes a matematikai szakkifejezéseket szabatosan használni, biztonsággal alkalmazza a megfelelő segédeszközöket. Képes megérteni egyes természeti és társadalmi-gazdasági folyamatokra alkalmazott matematikai modelleket, és ezt tudja alkalmazni a jelenségek megértésében, a problémák megoldásában a mindennapi élet különböző területein is. Felismeri a matematikai műveltség szerepét és fontosságát a valós tények feltárásában, más tudományokban és a mindennapi gyakorlatban is.

Természettudományos és technikai kompetencia

A tanuló ismeretei birtokában megérti a természettudományos-technikai eredmények alkalmazásának szerepét a társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok, jelenségek formálódásában. A technikai fejlődés fontosságának felismerése mellett belátja az alkalmazott technikák és technológiák előnyeit, korlátait és kockázatait. Bővülő ismeretei segítségével, illetve a megfelelő módszerek, algoritmusok kiválasztásával és alkalmazásával képes leírni és magyarázni a természet jelenségeit és folyamatait, felismeri a folyamatok közötti összefüggéseket. Természettudományos tanulmányai végére a tanuló képessé válik arra is, hogy bizonyos feltételek mellett megfogalmazza a természeti-környezeti folyamatok várható kimenetelét. Képes meghatározott szempontoknak megfelelően megtervezni és végrehajtani megfigyeléseket, kísérleteket, és azok eredményeiből reális és helyes következtetéseket levonni. Képes mozgósítani és alkalmazni természettudományos és műszaki műveltségét a tanulásban és a hétköznapi életben felmerülő problémák megoldása során. Belátja a fenntarthatóságot középpontba állító környezeti szemlélet fontosságát, képes és akar is cselekedni ennek megvalósulása érdekében. Egyre jobban megérti a lokális folyamatok és döntések egyes regionális és globális következményeit.

Digitális kompetencia

A gimnáziumban a tanuló képes a számítógép nyújtotta lehetőségek (pl. szövegszerkesztés, táblázatkezelés, prezentációkészítés) igényes, esztétikus, önálló alkalmazására a tanulásban és a mindennapi életben. Nyitott és motivált az IKT nyújtotta lehetőségek kihasználásában. Gyakorlattan kapcsolódik be az információmegosztásba, képes részt venni az érdeklődési körének megfelelő együttműködő hálózatokban a tanulás, a művészetek és a kutatás terén. Felismeri és ki is használja az IKT nyújtotta

lehetőségeket a kreativitást és innovációt igénylő feladatok, problémák megoldásában. Kialakul a tanulóban az IKT alkalmazásához kapcsolódó helyes magatartás, elfogadja és betartja a kommunikáció és az információfelhasználás etikai elveit. Felismeri az IKT interaktív használatához kapcsolódó veszélyeket, tudatosan törekszik ezek mérséklésére. Ismeri a szerzői jogból és a szoftvertulajdonjogból a felhasználókra vonatkozó jogi elveket, figyelembe veszi ezeket a digitális tartalmak felhasználása során.

Szociális és állampolgári kompetencia

A tanuló nyitott a személyek és kultúrák közötti párbeszédre. Él a véleménynyilvánítás lehetőségével a közösségét, a társadalmat érintő kérdésekben. Képes érveit megfogalmazni és vitahelyzetben is kulturáltan kifejezni, meghallgatni és elfogadni mások véleményét. Figyelembe veszi és megérti a különböző nézőpontokat, tárgyalópartnereiben bizalmat kelt, és empátiával fordul feléjük. Képes helyes döntéseket hozni, illetve segítséget elfogadni konfliktushelyzetekben. Képes a stressz és a frusztráció megfelelő kezelésére. Tudatosan készül a munka világához kapcsolódó döntéshelyzetek megismerésére. Igyekszik a társadalmi folyamatokról, struktúrákról és a demokráciáról kialakult tudását felhasználva aktívan részt venni az őt érintő közügyekben. Nyitott és érdeklődő a helyi és a tágabb közösségeket érintő problémák iránt, képes a különböző szinteken hozott döntések kritikus és kreatív elemzésére. Pozitív attitűdje alakul ki az emberi jogok teljes körű tisztelete, ideértve az egyenlőség, a demokrácia, a vallási és etnikai sokszínűség tiszteletben tartása iránt, törekszik a személyes előítéletek leküzdésére, képes a kompromisszumra. Kialakul a reális alapokon és ismereteken nyugvó nemzeti identitástudata, a hazához, illetve az Európához való kötődése.

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Innen folyt.

A tanuló képes csoportos munkavégzésben részt venni, a közös feladatok, az iskolai élethez kapcsolódó problémák megoldása során képes a munka megtervezésére és irányítására, társai vezetésére. Együttműködik társaival, igényli és képes a feladatmegoldást segítő információk megosztására. Vannak elképzelései az egyén társadalmi-gazdasági feladataival, boldogulásával kapcsolatban. Nyitott a gazdaság működéséhez, az egyén gazdasági szerepéhez (pl. vállalkozás) kapcsolódó témák iránt, egyre reálisabb elképzelései vannak saját jövőjét illetően. A pénz, a gazdaság, a vállalkozások világához kapcsolódó témákról szóló vitákban képes ismereteit felhasználva érvelni. Nyitott és érdeklődő a mindennapi életét érintő pénzügyi és jogi kérdések iránt. Mind reálisabban méri fel tevékenysége kockázatait, adott esetben képes ezek vállalására. Problémamegoldó tevékenységét egyre inkább a függetlenség, a kreativitás és az innováció jellemzi.

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség

A tanuló felismeri, hogy a művészetek érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények, a tapasztalatszerzés forrásai. Tudatosul benne a helyi, a nemzeti, az európai és az egyetemes kulturális örökség jelentősége. Megérti az európai országok, nemzetek és a kisebbségek kulturális sokféleségét, valamint az esztétikum mindennapokban betöltött szerepét. Nyitott műalkotások befogadására, képes a koncertélmények, színházi előadások, filmek és képzőművészeti események önálló feldolgozására, életkorának megfelelő szintű értelmezésére, ennek során a művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontokat azonosítani, többféle értelmezési kontextusban elhelyezni. A tanuló képes képi, plasztikai, zenei és dramatikus megjelenítésre. Képes makettek, modellek konstruálására, belső terek különböző funkciókra történő önálló átrendezésére. Hajlandó kísérletezni új technikákkal, módszerekkel és anyagokkal.

A hatékony, önálló tanulás

A tanuló rendelkezik a hatékony tanuláshoz szükséges alapvető készségekkel, azaz eszközhasználat szintjén tud írni, olvasni, számolni, továbbá a tanulási folyamatban sokoldalúan tudja használni az IKT-eszközöket. Képes kitartóan tanulni, a figyelmét összpontosítani, képes saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportban egyaránt, ideértve az idővel és az információval való hatékony gazdálkodást is. Képes a figyelem és a motiváció folyamatos fenntartására, elég magabiztos az önálló tanuláshoz. A tanulás iránti attitűdje pozitív, ismeri és érti saját tanulási stratégiáit, felismeri szükségleteit és lehetőségeit, készségeinek erős és gyenge pontjait, valamint képes megtalálni a számára elérhető oktatási és képzési lehetőségeket, útmutatásokat, támogatásokat. Képes arra, hogy saját munkáját tárgyilagosan értékelje, és szükség esetén tanácsot, információt, támogatást kérjen.

21. Mellékletek

21.1. Alapfokú nevelés-oktatás szakasza, felső tagozat, 1 – 4. évfolyam kerettanterv

21.1.1. Alapfokú nevelés-oktatás szakasza, felső tagozat, 5–8. évfolyam kerettanterv

21.2. Középfokú nevelés-oktatás szakasza, gimnázium, 9–12. évfolyam kerettanterv

21.3. Középfokú nevelés-oktatás szakasza, gimnázium ifjúsági tagozat, 9.-12. évfolyam

21.4. Tantárgyi program specifikációk

Záradék

A Pedagógiai programot a Hiperaktív Alapítvány kuratóriuma és a nevelőtestület elfogadta az intézményvezetője jóváhagyta.

A Pedagógiai Program érvényességét a mindenkorai szabályozás (a NAT változásai, OM rendeletek, Köznevelési törvény, Köznevelési törvény, stb.) változásaihoz való igazítás és három évenkénti aktualizálása biztosítja, így átdolgozása után megfelel az alábbi hatályos jogszabályoknak:

- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény,
- 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. Kormány rendelet,
- a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 20/2012. EMMI rendelet,
- az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről,
- a 23/2013. (III. 29.) EMMI rendelet mellékletei,
- a 17/2013. (III. 1.) EMMI rendelet a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról (irányelv),
- a 73/2013. Korm. rendelet az egyes oktatási tárgyú kormányrendeletek módosításáról
- A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról

A Pedagógiai program az iskola nyilvános dokumentuma, melybe az iskola tanárai, diákjai, szülei, illetve az interneten a www.tuskevariskola.hu oldalon mindenki korlátozás nélkül betekintést nyerhet.

Az iskola szakmai közössége vállalja, hogy a programot tanévenként felülvizsgálja, a jogszabályi változásoknak, illetve a szakmai követelményeknek megfelelően folyamatosan fejleszti, a változtatásokat a fenntartóval jóváhagyatja.

Az iskolaszék képviselőjének joga, hogy módosításokat kezdeményezzen, véleményezze a programot.

Jelen pedagógiai program érvényessége határozatlan idejű, szakmai minőségéért és törvényi megfeleléséért az iskola vezetője felel.

Budapest, 2021. 05. 06.
